

Uusi kylä

tulevaisuutta
maaseudulla

Vesuri ryhmä ry.

Uusi Kylä

Tulevaisuutta maaseudulla

Vesuri-ryhmä ry.
Virkatie 1, 42100 Jämsä
puh. 014-713 958
vesuri@keskisuomenmaaseutu.fi

Graafinen suunnittelu:
Studio Esko Oy
Martta Kyllönen (kannet)
Elina-Maria Leppäaho

Valokuvat:
Ilari Kotimäki

Paino:
Domus-Offset Oy, Tampere
maaliskuu 2006

ISBN: 952-92-0073-0

Ilari Kotimäki

Uusi Kylä

Tulevaisuutta maaseudulla

Vesuri-ryhmä ry.

Katso ulos, katso kevään merkkejä, katso uuden elämän tunnuksia, sinun murheesi on aito, väsymyksesi täysin perusteltu, sinun ei tarvitse selittää, sinä voit levätä. Katso elämää, katso sormiasi, käsiäsi, kasvoja, kehoasi, tunnustele mieltäsi ja kaiva esiin se totuus, joka kertoo, mikä on elämässä tärkeintä.

Sinä et ole selityksiä velkaa, ei sinun tarvitse pyydellä anteeksi. Sinun tarvitsee vain olla oma itsesi, se joka tuntee iloa ja tuskaa, hymyilee ja murjottaa.

Tämä on ankan sydäntalven pakkaspäivä, tämä on yhä valoisamman ja pitemmän helmikuun päivä, selviytymisen päivä. Rentoudu, rentoudu täysin aidosti. Nosta päätäsi, usko tulevaisuuteen, maaseutu, toivoo on jo näkyvissä. Maaseudun uusi kevät on jo ovelta.

Ilari Kotimäki

Siihen aikaan, kun isä lampun osti, sanoi hän äidille näin ikään: Äiti hoi, kuulehan, eiköhän ostettaisi lamppua meillekin, kuvailee Juhani Aho v. 1883. Nyt emme elä Ahon jälkeistä, vaan jo sitä seuraavaa vuosisataa ja nämä klassikkosi muodostuneet sanat elävät yhä harvaan asutuilla seuduilla. Kynttilän on toivottu syttyvän ja tätä tämänkin kirja yrittää tehdä. Uusi kylä on ajatus ja ennen kaikkea heräte. Uuden kylän ajatus on syntynyt usean epäonnistumisen ja epätoivaisen yrityksen, monien maaseudun tulevaisuutta tavoitteleiden onnistumisten kautta. Kirja on realismia. Mutta se joka suuttuu tekstiä lukiessaan, on valmis pitämään uuden kylän, uuden ajatuksen, synnyttelyä fiktioina.

Kirja käsittelee sitä maastoa, missä Suomi tänään kulkee. Ottaa suoraan kantaa, miksi kaikki tai ainakin moni asia on vaikeaa, yksinkertainenkin jopa mahdotonta. Uusi kylä on esiselvitys, mikä luo pohjan uudenlaisen kylän rakentamiselle, sellaisen kylän, mistä väki ei kaikkoo, missä lasten iloiset äänet raikavat. Uudessa kylässä palvelut ovat lähellä.

Moni voi sanoa luettuaan, ettei ymmärrä. Voisin jatkaa, että sanoo noin, kun ei halua tai uskalla ymmärtää. Kiitos toimintaryhmä Vesurin hallitus, kun ymmärsitte. Tämän kirjan on toteuttanut ja julkaissut Vesuri-ryhmä. Kiitos Keski-Suomen Te-keskuksen kehityspäällikkö Ulla Mehto-Hämäläinen, ylitarkasta Veli Koski ja koko maaseutuosasto, kun uskalsitte ottaa askeleen, ottaa härkää sarvista, kiitos, että tämä työ on valmis, areena on nyt avoinna keskustelulle.

Uusi kylä on jo ennen ilmestymistään selkeästi löytänyt jatkon. Suomi tarvitsee kyläkaavan, mallin, mikä helpottaa kaavoittajaa, kuntia, työssään, helpottaa ihmisten maalle muuttamista. Kiitos ympäristöministeriön yliarkkitehti Anne Jarva, maa- ja metsätalousministeriön yliarkkitehti Raija Seppänen, Keski-Suomen ympäristökeskuksen maankäyttöpäällikkö Pirjo Hokkanen, aluearkkitehti Aulik-

ki Graf ja Jyväskylän kaupunginarkkitehti Ilkka Halinen. Vuoropuhelunne kautta on luotu siemen uuden kaavamallin suunnittelulle.

Tämä Uusi kylä –kirja ei olisi ollut mahdollista ilman Petäjäveden kunnanjohtajan Teppo Sirniön avarakatseisuutta, tulevaisuuden uskoa. Petäjäveden kunta on muutenkin ollut työkenttä ja ajatuspohja tämän kirjan syntymiselle. Petäjävesi on sukeltanut hyvin syvälle, selviytynyt innovatiivisen ja rohkean kunnanjohtajansa johdolla ja on nyt koko valtakuntaakin ajatellen mallikunta. Ei siis mikään ihme, että kunnanjohtaja Teppo Sirniön kehittämä ajattelu on huomioitu laajalti, kunnanjohtaja on kysytty luennoitsija läpi koko maan ja varsin oikeutusti Sirniön kehrittelevä valtieajatus on palkittu ja monelle kunnalle tienäyttäjäksi. Oheisessa kuvassa Teppo Sirniö, ties monenko kerran, neuvonpidossa maa- ja metsätalousministeri Juha Korkeaojan kanssa. Tätä kirjaa tehdessäni olen voinut käyttää asiantuntijana ja syntyneiden mielipiteiden tulkkina Vesannon kunnanjohtajaa Markku Frossia. Niin ikään maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijoiden kanssa käymäni keskustelut ovat pitäneet ajatuksen raiteilla. Jyväskylän yliopiston taloustieteen professorin Hannu Tervon kanssa käymäni keskustelut avasivat uusia ulottuvuuksia ja professorin kirjaan lähetämä kirjoitus ”Kasvukeskusjenkka” näyttää, miten ironialla voi olla syvälle painuva merkitys.

Ilman Tampereen yliopiston taloustieteen professorin Veli Karhun loogista ajattelua, Uusi kylä –ajatuksen ymmärrystä kirja ei olisi saanut kuntatalouden tutkimusyksiköltä merkittävää tieteellistä arviointia, laskelmaa toteutuvan Uusi kylä –ajatuksen vaikutuksista kuntatalouteen. Kiitos tutkija, dosentti Olavi Kallio moniulotteisesta analyysistä, perehtymisestä kylä-ajatuksen, pohdinnasta ja työstä, mikä ei todella ollut vain rutiinia. Uusi kylä –ajatus on helppo ja yksinkertainen, mutta kuitenkin niin vaikeasti ymmärrettävissä. Usein ajatuksen täytyy olla riittävän vaikean tieteellinen, jotta uskottavuus löytyisi. Tämä Uusi kylä –ajatus ei täytä näitä yleisesti hyväksyttäviä vaikeaselkoisuuden kriteerejä, ehkä juuri siksi se on niin mielenkiintoinen. Työ tai sen löytäminen maaseudulta koetaan uudisasukkaan vaikeaksi kompastuskiveksi. Helsingin yliopisto ja

Kauppakorkeakoulu olivat apunani työmahdollisuuksia pohtiessani. Kiitos tutkijoille Kauppakorkeakoulun Riikka Piispalle ja Helsingin yliopiston Asko Hänniselle Uusi kylä –kirjaan toimittamasta uunituoreesta etätutkimuksesta. Jyväskylän yliopiston Opettajankoulutuslaitoksen professori Eira Korpisen kirjaan kirjoittama raportti on selkeää tiedemiehen puhetta, minkä tavallinen kadunkulkijakin ymmärtää. Professorin sanoma on tärkeä ja yhdenmukainen Uusi kylä –ajatuksen kanssa. Kirjoittaessani olen ollut yksin, mutta tämä kirja on syntynyt yhteistyönä kadun- ja kylän miehen sekä asiantuntijoiden kanssa käymieni keskustelujen kautta.

Uusi kylä –työ alkoi syksyllä 2004 ja kesti vuoden. Kovin iloinen olen ollut, kun työlle ei asetettu tiukkoja raameja, ei sanottu etukäteen, mitä saa pohtia, mitä ei saa kirjoittaa, mikä on kiellettyä, mikä toivottavaa. Tämä kirja on syntynyt satojen ihmisten kanssa käymieni keskustelujen kautta. Minä en ole ollut työssä kuin parsija. Olen koonnut yhteen, jalostanut mielipiteet ja toivon mukaan luonut uutta, synnyttänyt maaseudun tulevaisuutta.

Olen iloinen keskustelijoiden kärsivällisyydestä. Voinenkin todeta, että kun olen pohtinut, niin ennen kaikkea olen puhunut, sanonut itselleni, sisäistänyt yhä enemmän maaseudun tilaa. Eivät sanat keskustelussa ole tärkeitä. Oleellista on se, mitä emme sano. Olen ollut lukija, katseiden tulkkitsija. Tämä kirja on syntynyt vuorovaikutuksen kautta. Tätä kirjaa eivät rasita lillukanvarret. Tämä kirja on varsin paradoksaalinen, kaunis, mutta kauhea. Tätä meidän maaseutu tänään on. Mahdollisuuksia täynnä. Mutta annetaanko suomalaisen maaseudun elää, nähdään jo pian, lähivuosina. Tämä kirja on Vesuri-ryhmä ry:n julkaisema, mutta kirjoittaja vastaa kirjan sisällöstä, mielipiteistä, johtopäätöksistä, herättelystä.

*Pihlajavedellä 15. helmikuuta 2006
Ilari Kotimäki
kemisti, Uusi kylä –ajatuksen suunnittelija*

Onnellinen mies kylän raitilla

Onnelan isäntä on tehnyt pitkän työpäivän, kulkee nyt vapaana ja riippumatomana, kulkee kylän raittia, tapaa tuttujaan, höpöttelee ja nauraa, uskaltaa olla oma itsensä, lähes jokaisen kanssa keskustelu alkaa tämän kesän ilmoista, mies nauttii, on nyt vapaaherra, on nyt itse ansaitsemillaan eläkepäivillä. Mies iloitsee näkemästään, ei pelkäästään kirkonkylän kauniista likoista, vaan siitä, että on ollut rakentamassa tätä paratiisia, tätä yhteisöä, missä vielä voi olla ihminen koneistuneen, aineellistuneen, keskittyneen yhteiskunnan vastapainona, mies kokee hyvänolon tunnetta aikaansaannoksistaan, siitä, että on voinut olla yhdessä kyläläisten kanssa rakentamassa tulevaisuutta lapsilleen.

Isäntä istahtaa vanhan kirkon portaille, niille kiville, mitä pitkin kymmenettuhannet eri puolilta Suomea lähteneet, niin kaupunki- kuin maalaisetkin, vuodesta toiseen kulkevat ja antavat mielikuvitukselleen luvan sukeltaa kyläyhteisön salaisuuksiin, niin menneeseen kuin tämänkin päivän todellisuuteen. Isäntä katselee kirkkoon vaeltajia, niin naisia kuin miehiä, niin tyttöjä kuin poikia, niin vanhoja kuin nuoriakin ja näkee utelaita katseita, kyläyhteisön elämästä kiinnostuneita.

Mies käy läpi omaa elämänsä. On hyvillään, että on pystynyt kasvattamaan kolme lastaan aikuisikään, on pystynyt kouluttamaan jokaisen ammattiin. On kiitollinen omalle kylälle, kunnalle, siitä työstä, mikä on mahdollistanut lapsen ja nuoren kasvun ympäristössä, missä voi huomata toisen, nähdä linnun laulavan, kokea puhtautta ja talvellakin valkoisia hankia. Mies on ylpeä yhteisöstä, minkä jäseneksi kokee kuuluvansa. Mies tietää kunnan panostuksen hänenkin lapsiansa kasvatuksessa. Tietää, mitä neuvola tarjoaa, miten päiväkotia hoitaa,

terveyskeskus palvelee, tietää, mitä peruskoulu antaa, lukio mahdollistaa, tuntee urheilukentän ja palloilusalin, ymmärtää kirjaston kylän keskuksena.

Mies ei ole matemaatikko, mutta osaa kuitenkin laskea, kun on sitä jo 50 vuotta joutunut tekemään. Mies tietää, ettei hänen lastensa koulutus ole ollut ilmaista kunnalle, tietää, mitä opetusvuosi peruskoulussa maksaa, tietää lukio-opetuksen arvon ja kunnan ulkopuolella tapahtuvan ammatillisen koulutuksen kalleuden. Mies ei koe olevansa kitupiikki tai saita, ehkä kuitenkin peninvenyttäjä, kun laskee, että kunkin hänen lapsensa koulutus on tullut maksamaan kunnalle lähes puolimiljoonaa vanhaa markkaa. Mies ymmärtää, että tästä kuluerästä valtio on maksanut merkittävän osan, mutta on hyvin tietoinen, että kunnan – siis kuntalaisten – nettopanostus hänen kolmeen lapseensa on kutakuinkin 600 000 markkaa. Mies puhuu markoista, kun ei osaa ajatella keskittyneesti.

Mies voi mietiskellä, kun on vapaa-ajattelija, tätä elämänmenoa, ihmetellä sitä kujanjuoksua, mihin yhteiskunta ohjaa. Näkee kunnan kouluttamien nuorten aikuisten vaeltavan sinne missä puissakin kasvaa seteleitä, näkee ihmisten ruuhkautuvan pääkaupunkiseudulle ohjatusti muurahaisyhteisöihin, missä heidän valvontansa ja mielipiteenmuokkauksensa on helpommin mahdollista. Näkee sopuliväen kaipuun juurilleen, havaitsee kirkon portaille monen haluavan ja kaipaavan ruuhka-Suomen ulkopuolelle.

Mutta mies osaa laskea. Tietää, mitä ruuhka-Suomen kesä kylillä maksaa palveluiden muodossa kunnalle. Mies huomaa menevän miehen ja naisen jostain syystä tulevan yhä vain useammin kylälle, näkee farmariauton perän täynnä supermarketista hankittua muonaa, niin kuin aikanaan saksalaisen kotikuor-

man konsanaan. Mies on kuitenkin hyvillään näkemästään, siitä, että kylä kiinnostaa.

Välillä miehen ilme vakavoituu. Mies tietää, että kunta on aina koti myös tuulaajapojalle. Mies laskee yhteen kunnan ja kuntalaisen panostuksen nuoreen, joka siirtyy keskittämiskeskukseen veromarkkoja maksamaan, laskee ja on pyörytyä. Eihän tämä yhtälö voi näin toimia. Mies tietää, että sosialistinen talousjärjestelmä ajatuksena on mitä ihanteellisinkin, mutta käytännössä mahdoton, tuhoon tuomittu keskusjohtoisen ohjailun vuoksi. Nyt suomalainen yhteiskunta on siinä, missä itänaapurin järjestelmää arvosteli, on totuuden tiellä.

Jos maaseutukunta toimii keskittämiskeskuksen neuvolana, päiväkotina, kouluna, kesällä sekä juhlapyhinä ja usein myös viikonloppuisin sairaalana ja toisaalta myös vanhainkotina, siis sosiaalitoimistona tai pankkina, josta keskittämiskeskus nostaa koron ja optiot, niin voimmeko puhua tasa-arvosta, mitä Leninkin neuvostojärjestelmää kehittäessään niin usein toisti vai puhummeko vapaudesta, siitä siirtolaispolitiikasta, mitä monikansalliset yhtiöt ja USA pitävät rehellisyytenä ja ainoana totuutena.

Miehen askel on vakaa kirkolta poistuessaan. Hänellä on tietoisuus, mihin juna kulkee, jos veturinkuljettaja ei näe metsää puilta. Mies tietää oman halunsa, tuntee oman rauhansa, tunnustaa uskonsa, on onnellinen mies.

Mitään uutta ei voi syntyä, ellemmme tunne tilannetta, tiedosta olosuhteita. Älkäämme eläkö pysähtyneisyyden ajassa, mutta kunnioittakaamme menneitä, arvostakaamme perinteitä. Ilman menneisyyttä emme voi elää, historia on tulevaisuutemme, on voimavaramme, jos sen vain oikein osaamme hyödyntää. Näin myös maaseudulla. Jos emme tiedosta tilannetta, näe kokonaisuuksia, ongelmien juuria, on aivan turha yrittää löytää ratkaisuja, mitkä voisivat turvata suomalaisen maaseudun elinvoimaisuuden, synnyttää uuden sukupolven, joka uskoo maaseutuun suomalaisen yhteiskunnan eliksiirinä.

1.1 Oravanpyörä – tiedostamatta

Niin toimitusjohtaja, opettaja, kirvesmies, lääkäri kuin parturikin on onnellinen mökillä hääriessään. Siinä sahaus sujuu, pilkkominenkin onnistuu. Pihan haravointi, kukkien istuttaminen, marjassa ja sienessä käynti, onkiminen ovat niitä päivän helmiä. Näin se hyvin monelle on. Mutta mitä tapahtuukaan sunnuntaina! Olo ei ole enää vapaa, pitää valmistua pakkaamaan, valmistamaan koko perhettä kaupunkiin lähtöä varten. Sunnuntaineuroosi on iskenyt ja mieli orientoituu jo uusiin ympyriihin, maaseutu ei enää ole mielessä, nyt katsoo kelloa.

Jotta saisin konkreetisti selville, miten pääkaupunkilainen yleisesti voi, mitä mieltii, niin ajan autoni Vantaankosken rautatieaseman lähelle. Jätän parkkiin ja painun aamu-7:n paikallisjunaan. Istun siinä täpötäydessä junassa. Mietin miten tämä sakki eroaa Moskovan metrossa kulkevista, Lontoon maanalaisessa laahustavista. Vastaa itse, ei mitenkään. Avaan keskustelun vieressäni istuvan mieshenkilön kanssa: ”Milloinkahan ne saisi tähän aamujunaan lisävaunuja, jotta ei tarvitsisi seisoa?” Mies ei vastaa mitenkään. Toistan kysymyksen, nyt

hiukan kovemmalla äänellä. ”Kysy VR:ltä”, mies tuhahtaa samalla katseellaan sähköttäen, pidä suusi kiinni! Ihän säikähdän ja tunnen itseni ja oloni epämiellyttäväksi. Käytävän toisella puolella vanhempi naishenkilö hymyilee, on nähnyt mitä tapahtui. Vaihdan paikkaa ja jatkan keskustelua naisen kanssa.

Muurahaisiahan me ollaan, toteaa nainen. Aamulla kauhealla höyryllä työhön täydessä junassa, bussissa tai sitten omalla autolla liikennemuukassa! Sama toistuu klo 16:n jälkeen ja tällöin juostaan markettiin ruokaostoksille ja taas jonetetaan. Eihän elämästä selviä hengissä syömättä. Tätä jatkaa, kun tietää, että arkea seuraa viikonloppu. Mitenkäs viikonloppu sitten eroaa? Nainen katsoo, kummastelee hämmästyneenä: ”Etkö tiedä, silloin pakataan auto ja ajetaan maalle, mökille!”

Näinhän se oravanpyörä kulkee, tiedostamattaan, kun ei muuta voi.

1.2 Muutos on tapahtunut

Niin maa- ja metsätalousministeriön, Te-keskusten ja etenkin toimintaryhmiin usein taustalla tapahtuva näkymätön työ alkaa tuottaa tulosta. Lasketaan, että aivan liian moni maaseutua tukeva hanke ei saavuta asetettuja tavoitteita ja jos synnyttääkin uutta, niin ei kestävä. Järjestelmä kokonaisuutena on kuitenkin pystynyt murtamaan usean vuosikymmenen pysähtyneisyyden ajan. Tärkein kynnys on ylitetty, sellainen este, mitä ei suoraan voida mitata. Markkinamies sanoisi, että tilanne on haasteellisen mielenkiintoinen, tieto ja informaatio ovat tavoittaneet kohteensa. Edellä kuvatulle oravanpyörälle on pystytty synnyttämään vaihtoehto. Ihmiset haluavat maalle, pysyvästi, ei vain viikonloppuisin ja kesälomilla.

1.3 Maaseudun tulevaisuus taajamassa kaupunkilaisissa

Maaseutupolitiikan virstanpylväs on ollut vuosikymmenet hakoteillä. On kaikein keinoin pyritty tukemaan maalla vallitsevaa elinkeino- ja asukasrakennetta. Tämä on tietysti tärkeää, mutta ei ole synnyttänyt uutta. On lähdetty ajatuksesta, että elävä maaseutu voi toimia ja elää perinteiden varassa, synnyttää tulevaisuuden agraariyhteiskunnasta pursuavien ajatusten ja ideoiden pohjalta. Tähän on uskottu. Jos joku jotain muuta on yrittänyt sanoa, on vähintään ”vääruskoinen”. Vanha politiikka ei ole ollut tehontonta, ei todella. Mutta onko siinä järkeä, että jokaisessa kunnassa, jokaiselle kylälle, niitylle ja notkelmaan, lahdelle ja koskitöyräälle on synnytetty esim. maatilamatkailukohde? Hieno päämäärä, suuret suunnitelmat ja mittavat investoinnit eivät useinkaan anna sitä, mitä haetaan. Tuskin edes uskalletaan etsiä syytä ja miettiä, mikä kiikastaa, kun maatilamatkailu ei tuo tulevaisuutta kylälle tai ei ainakaan kestävää jatkoa ikääntyvälle maaseudun väestölle. Maatilamatkailun kohderyhmä on useimmiten kaupungissa asuvat. Kun joka kunnassa on aivan riittämiin tarjontaa, ei kaupunkilaisia yksinkertaisesti riitä kaikkialle. Tässäkin pelaa markkinatalouden ankara laki. Innovatiivisuus, omaperäisyys ja tasokkuus ovat kaupunkilaisen mieleen ja sellaiset, jotka uskaltavat, selviytyvät. Onni suosii rohkeaa! Maatilamatkailukohteet ovat tärkeitä, mutta eivät joka kylässä.

Otan yksinkertaisen esimerkin. Kohtaan parikymmentä maatilamatkailutilan yrittäjää. Kysyn: Monellako on vielä lehmä? Ilokseni saan vastaukseksi, että hiukan yli puolella. Jatkan kysymistä: Mitenkäs lypsätte? En tiedä, mitä tein, mutta kukaan ei vastaa, saan vain halveksuvia ja ihmetteleviä katseita. Tuntuvat ajattelevan, etteivät nuo kaupunkilaiset sitten mitään tiedä. Toistan kysymyksen. ”No, koneella tietysti!” Ihan vilpittömästi jatkan kyselytuntia: Osaatteko lypsää käsin? Nyt tuntuu siltä, että monen mitta on täysi, en ymmärtänyt, mitä tein. Kysyn uudelleen ja saan kuin yhdestä suusta: ”KYLÄ, kyllä osataan!” Kun sitten jatkan huudahduksella, miksette sitten lypsä, niin naisjoukko on tulla päälle. Saan keskustelun aikaan, vaikka tunteet käyvät kuumina. Kyselen, mikseivät he sitten lypsä ja vastaus, ”Siitä ei erikseen makseta”, avaa silmäni.

Tosi asia on, että hyvin moni lapsi ei ole edes nähnyt lehmää kuin TV:ssä, saattikka sitten lehmää lypsettävän. Jo lehmät ja maatilat eläimet kiinnostavat kaupunkilaisia ja kun lapsi vielä pääsee näkemään, miten lehmää lypsetään, niin voi sitä onnen tunnetta.

Näinhän se on, että maaseudun ihminen ei pysty orientoitumaan ajatukseen, ei pysty näkemään, mitä kaupunkilainen haluaa. Ihan yhtä hyvin voi sanoa, yhtä totta on, että kaupunkilainen ei voi tietää, mitä maaseudun ihminen tarvitsee, mitä haluaa. Maaseutu tarvitsee maaseudun näköisiä kaupunkilaisia tai maaseudun ihmisen on oltava riittävän monta vuotta keskellä kaupunkilaiselämää, jotta toiveet ja teot maaseudun tulevaisuuden kohentamiseksi löytävät toisensa.

Karmeaa on todeta, että maaseudun tulevaisuus ei ole maaseudun asujissa. Väestö vanhenee ja on joutunut viime vuosikymmenet työssään puolustaesinaan maatilansa niin lujille, että on väsynyt, ei jaksa kestävästi kehittää. Nyt kuitenkin, kuten on todettu, kaupunkilainen on löytänyt maaseudun ja haluaa asua ruuhka-Suomen, taajamien, ulkopuolella ympärivuotisesti. En epäile, vaan tiedän, ettei maaseutu ole valmis ottamaan uudisasukkaita. Tämän vuoksi on paikallaan käynnistää uusi maaseutupoliittinen vuoropuhelu. Tässä mielessä tämä Vesuri-ryhmän julkaisema kirja ”Uusi kylä - tulevaisuutta maaseudulla” on omalta osaltaan keskustelun avaaja.

1.4 Kummitusten tiedostaminen – Maalle mieleni tekevi, MUTTA...

Jos joku kuvittelee, ettei kehityksen suuntaa voi muuttaa, jos joku ajattelee, ettei sille voi mitään, että kylät tyhjenevät, maaseutu autioituu, kun väestö vanhenee tai muuttaa taajamiin, niin erehtyy. Kysymys on ennen kaikkea siitä, haluameko näin tapahtuvan, kysymys on tahdosta, halusta. Jotta voimme ymmärtää, missä maa makaa, on kaivauduttava sisälle, kissat on nostettava pöydälle.

1.4.1 Hippiliike maaseudun asialla

Siihen aikaan kun isä räätälin osti, uskoi maailmanmuutokseen, pehmeään elämään, siihen aikaan kun isä puki jalkaansa rikkiäiset farkut ja äiti päälleen itse värjäämönsä paidan, siihen aikaan isä ja äiti huusivat: Lähtekäämme maalle! Käsky kävi ja kukkaiskansa vannoi luonnonarvojen tärkeyttä, ajatteli kollektiivisesti, vaelsi metsissä ja joilla, kuunteli Kirkan laulavan ”Varrella virran”. Elettiin 1970-luvun alkupuolta, aikaa, jolloin yhteiskunnallinen herääminen oli tapahtunut, opiskelijat ottivat kantaa, halusivat parantaa elinoloja niin Suomessa kuin maailmalla. Siihen aikaan presidenttimme synnytti maailmankäsityksensä, ulkoministeri suuntansa, eduskunnan puhemies vallanhimonsa, elettiin hippiliikkeen aikaa.

Kaikella on aikansa. Kukatkin kuihtuvat ja Kojjärven suojelijasta tuleekin vallitsevan yhteiskunnan vallankäyttäjäksi, aivan samaan tapaan rahan arvon tunteva kuin porvariksi 70-luvulla haukuttu kansanosa. Oli yleistä, ja nykyäänkin melkein sääntö, että on helppoa huutaa luonnonarvojen puolesta, olla luonnonsuojelija, vaatia sudelle koskemattomuutta eteläisessä Suomessa kun isän lompakko on riittävän paksu.

1.4.2 Kaikki on politiikkaa

Hippiliike meni, mutta synnytti maahamme 25 %:n diktatuurin, sosiaalisen uuspörvariston, yltäkylläisyyden. Kukkaiskansasta oli syntynyt suomalaisen luonnon ja maaseudun hyväksikäyttäjäksi, globalisaatioon vetoava, kansainvälisyydestä jumaluusopin synnyttänyt kansanosa, joka julisti, ettei Suomi voi selvitä ilman Eurooppaa. Näin kedon kukat vaihtuivat kimalteleviin EU-tähtiin. EU:n peruskirjan allekirjoituksella Suomi saneli tulevaisuutensa. Pääsin vuoden 2002 talvella kuin varkein lukemaan Brysselissä EU-parlamentissa asiakirjan, joka ei ollut tarkoitettu julkisuuteen. Tämä varjeltu asiakirja kertoi vision Euroopasta 2010. Tietysti etsin dokumentista Suomen ja luin, että Suomi on loma- ja mat-

kailumaa. No, mikäs siinä! Jatkoin lukemista ja löysin maaseudun ja maatalouden. Suomen kohdalla kerrottiin, että Suomi ostaa maatalouselintarvikkeensa Tanskasta ja Ranskasta sekä uusista tulevista EU-maista Baltiasta. Olisin ottanut kopion, mutta eipä löytynyt konetta ja pöllä en uskaltanut, mutta silmäni aukesivat.

1.4.3 Kestävä halu muuttaa maalle synnytetty

Kaikesta huolimatta Suomi on herännyt ja maa- ja metsätalousministeriön maaseutupolitiikka on tehnyt ihmeitä. Kasvukeskuksissa on syntynyt halu muuttaa elämää, on syntynyt halu löytää jotain arvokasta, löytää maaseutu ja maaseudun kautta oma itsensä. Tämä on arvokkainta suomalaisen maaseudun tulevaisuuden kannalta. Ihmisten omaehtoista halua ei voida rahalla ostaa, sitä ei millään hinnalla pystyttyä keinoitekoisesti tuottamaan, maaseudun uudisasutus elää etsikkoaikaansa, MUTTA... Kun tähän lisätään vielä etupäässä Te-kusten kautta tapahtuva toimintaryhmätyö, joka on löytänyt maaseudulta kohderyhmän, innostanut toimijat ja luonut halun säilyttää suomalainen maaseutu suomalaisena, niin kaiken pitäisi olla hyvin. Puitteet maaseudun tulevaisuudelle ja EU-masennuksen kautta syntyneen toivottomuuden voittamiselle on siis luotu, muutos on mahdollista, MUTTA...

Maaseudun kantaväestön keski-ikä lähestyy kuuttakymmentä. Jotta suomalainen maaseutu voidaan säilyttää, tarvitaan uutta verta, uusia asukkaita jatkamaan kylillä ja raiteilla sitä työtä, mikä on tehnyt suomalaisesta maaseudusta maailman puhtaimman, suomalaisista elintarvikkeista terveellisyydessä ja myrkyttömyydessä kansainvälisestikin katsottuna ensiluokkaisia. Eduskunnan kahviossa kansanedustajien kanssa käymäni keskustelu antaa hyvän kuvan siitä, missä mennään. Kun tokaisen, että maaseudun väestö vanhenee, ei ole elämän jatkajia, niin eikö kansanedustaja pääse vastaamaan: No, ei naisissa!!! Näin sitä maaseutua hoidetaan, uskotaan miehisen elinvoiman iättömyyteen, ikuisuuteen. Voi sitä meidän miesten sokeutta!

1.5 Pihlajaveden Karimon kylä ajatuksen avaajana

Kaikella on taustansa. Maaseudun vaikea tilanne on monelle mahdollon yhtälö. Jotta ymmärtäisimme, meidän tulee ymmärtää, missä mennään. Jotta ymmärtäisimme, meillä tulee olla tietoa ja ennen kaikkea kokemusta, omakohtaisia kosketuspintoja. Tämän kirjan sisältämän Uuden kylän ajatuksen juuret ovat Keuruun kaupungin läntisessä osassa Pihlajavedellä.

Pihlajavesi oli aikoinaan hyvin elinvoimainen itsenäinen kunta, mutta toinen maailmansota iski läntisen Keski-Suomen kauniiseen pitäjään parantamattoman haavan. Pihlajavesi menetti sodassa 128 miestä ja näin syntyneiden isännättömien talojen naisten voimat eivät riittäneet pitäjän elinvoimaisuuden jatkamiseen. Pihlajavesi liitettiin Keuruun kaupunkiin vuonna 1969 ja tämän jälkeen entisessä mahtipitäjässä ei ole juuri muuta tapahtunut kun se, että väki on vanhentunut.

Karimon kylä halusi selviytyä ja lähti rohkeasti liikkeelle. Karimo on Pihlajaveden läntinen osa. Karimon kyläyhdistys ry haki TE -keskukselta Vesuri ryhmän kautta kylän kehittämistukea. Päämääränä oli tehdä kylästä niin kiinnostava, että kaupunkien ja taajamien ihmisissä syntyisi halu muuttaa maalle ja näin antaa kyläkunnalle tulevaisuus. Nimensä ”Kaikki ei vielä ole menetetty (lyh. Kevime)” mukaan Karimoo lähdettiin konservoimaan, ei kuitenkaan reservoimaan ainoastaan vanhaa, vaan synnyttämään puitteet kaupunkilaisten muu-
tolle. Hanke lähti siitä, että jos perinteinen väestö voi paremmin, on uusien asukkaiden helpompaa sopeutua maalaismaisemaan. Karimon koulu oli säilytettävä, jotta lapsiperheet kiinnostuisivat paikasta. Kylälle oli saatava keskuspaikka, mikä palvelisi niin vanhoja kuin uusia kyläläisiä. Päätettiin rakentaa Karansalmelle Pihlajaveden rantaan erityisesti kesäisin vilkkaan Ähtärintien varteen taukopaikka, mikä olisi kylätalo, minkä päämääränä olisi tuoda uutta asutusta, uutta elämää kylälle.

Monen byrokraattisen kiemuran jälkeen hanke käynnistyi noin 5 kuukautta toimintaryhmän tukipäätöksen jälkeen, monen mielestä liian myöhään, liikaa meni aikaa nimen kirjoittamiseen. Jos jotain voi tapahtua, niin nyt sattui se, mitä ei millekään kylälle soisi: Karimon koulu paloi rajun ukonilman seurauksena salaman isettyä koivun kautta rakennukseen. Kun ihmeen kautta ja kyläläisten, Keuruun palokunnan ja Pihlajaveden VPK:n väsymättömän sammutustyön ansiosta koulu säilyi palolta sellaisessa kunnossa, että se kannatti korjata. Alkoi kyläläisten tuhansien tuntien talkootyö, ensin palaneiden tavaroiden kuljetus ulos ja sisäseinien purku. Puoli vuotta myöhemmin koulu oli entistä ehompi ottamaan vastaan evakossa olleet oppilaansa.

Kevimen käynnistyessä Karansalmen lähiympäristössä oli myynnissä yli 20 ympärivuotiseen asumiseen tarkoitettua tonttia. Päämääränä hankepäälliköllä oli asuttaa nämä kaikki. Jyväskyläläinen arkkitehti Pertti Ahola suunnitteli Karansalmen kylätalon L-muotoiseksi. Pidettiin katselmus, missä oli mukana toistakymmentä virkamiestä. Kun yhteen ääneen Ilari Kotimäelle vakuuteltiin ja näytettiin asemapiirrosta, ettei L:n muotoinen rakennus mahdu Tiehallinnon viralliselle levähdyspaikalle Karansalmelle. ”No, hyvä, kuvat muutetaan.” Koko virkamiehistö hymyili ja Kotimäki oli raivoisaan. Mies meni arkkitehdin luokse ja sanoi, että muuta kuvaa, tee siitä suorakaiteen muotoinen ja tee se huomiseksi. Arkkitehti ei ollut mikään ryppytsainen pilkunvääntäjä ja muutti kuvia kemistin toiveiden mukaiseksi.

Vain neljä päivää oli kulunut ja kemisti kutsui Keuruun kaupungin virkamiehet, K-S:n ympäristökeskuksen edustajat sekä Tiehallinnon paikalle. Porukkaa oli kuin pipoa, oli kokonaista 17 henkeä. Ja taas lauma lähestyi Kotimäkeä ja lausui kuin pyssyn suusta: ”Ei se mahdu tähän, tähän levähdyspaikalle ei pääse rekalla”, totesi koko porukka. Tiehallinto oli hiljaa. Kemisti oli hiihtä, mutta kysyi, että kai rakennustarkastajalla on mitta mukana. Olihan se ja sitten mitattiin. Levähdyspaikalle jäi tilaa ajoneuvovälille lähes 9 metriä. ”Mahtuuko?”, kysyi kemisti ja taas sai porukalta vastauksen, ettei mahdu. Kemisti otti mitan

käteensä, venytti valtatien yli ja sai lukeman 7 metriä 90 senttiä: ”Mahtuuko?” Kukaan ei enää kiistänyt.

Me teemme taukopaikan/kylätalon uusista pyöröhirsistä. Kemisti sai heti vastauksen, ettei se käy, ei uusi hirsi käy näin vanhaan ja perinteiseen paikkaan. Me tehdään vanhoista hirsistä, ei käynyt. Tehdään laudasta, ei sekään käynyt. Entä betonista, ei sekään? ”Miksi te olette tätä taloa vastaan?” Kotimäki saa vastauksen, mikä hämmentää: ”Tämä ei kuulu Keuruun kaupungin intresseihin!” Tälöin Kotimäki pääsi vauhtiin: ”Kuka sinä olet?” ”Minä olen kaupungin kiinteistöjohtaja!” Kemisti tykittää heti perään, että me tehdään kylätalo konteista. Tuli hiljaisuus, kukaan ei sanonut sanaakaan, ei ehkä tiennyt mikä kontti oikein on. Ja näin Karansalmen kylätalo sai prosessin jälkeen rakennusluvan.

Taukopaikan kyltissä lukee: Karansalmen kylätalo ja toisaalla ”Karansalmi – mahdollisuus Kaikille Teille!” Todellakin Helsingistä kahdella erikoisrekalla hankepäällikkö kävi noutamassa kaksi maksimikokoista merikonttia (mitat noin: pituus 12 m, korkeus 2, 9 m ja leveys 2,6 metriä). Kontit hitsattiin yhteen rinnakkain. Niihin leikattiin ikkunat ja ovet. Seinien nurkat, ovien pielet ja ikkunoiden ympärykset saivat yli 100 vuotta vanhan riihen hirret. Seinät verhoiltiin 1300 heinäseipäällä, kattopinnoitteena on yli 50 vuotta vanhat entisöidyt käsinlyödyt Pihlajaveden entisen terveystalon tiilet. Kahvilan kalusto on myös vanhaa, lähes 30 vuotta Jyväskylän älymystäravintolaa palvellutta puusepäneliike Astikaisen entisöimää kauneutta.

Monen mielestä Karansalmen kylätalo-taukopaikka on juuri sitä, mitä maaseutu kaipaa. On kahvila, kiosk, nettikahvio, pankki, pyykinpesula, sauna, uimaranta, avantouintipaikka, moottorikelkkareitin taukopaikka, parturi, lehtien lukusali, ATK-koulutuspaikka. Niin todellakin, talossa on langattomat nopeat laajakaistayhteydet, laatuun ensimmäiset Suomessa. Talo on kylätalo, Karimon kylän talkootyön uurastuksen tulos, puutyötaidon mestarinäyte. Karimon kylä eli uutta kevättä ja kesän 2004 aikana tuhansia ihmisiä kävi kahvilla, ihmetteli, moni pistäytyi uimassa, kävi matkan lomassa ”aina valmis” –saunassa. Ka-

ransalmi kiinnosti, kun kaikki palvelut ovat muuten kaukana. Miten kiva olikaan maksaa laskunsa kotikylällä tai miten mukavaa oli matkaajalle lukea sähköpostinsa kahvikupin ääressä! Karansalmi kiinnosti ja kiinnostaa ja arvaapa, kuinka montaa tonttia kesän 2004 aikana ohikulkevat ja pysähtyneet kysivät. Et arvaa, kokonaista 103:aa. No, montakos oli myynnissä, EI YHTÄ AINOATA, EI SILLOIN, EIKÄ SEN JÄLKEEN!

1.6 Pöytä on katettu, mutta miksei myydä?

Tässä sitä ollaan. Niin EU, ministeriö, Te-keskus ja lopulta kaupunkikin lämpeäni Kansansalmen mahdollisuudelle, kaupunki ehkä pakosta. Miksi ihmeessä ihmiset eivät myy, kun olivat myymässä, kun hanke alkoi? Tätä on Ilari Kotimäki pöyhkäillyt ja on löytänyt ainakin viisi eri syytä siihen, ettei myydä, vaikka maaseudulle on syntynyt halu muuttaa, kunhan vain olosuhteet ovat taajama-asujalle sopivat.

Karimon kylä ei ole poikkeus. Seuraavat syyt löytyvät suurimmalta osalta Suomen kyliä. No, eihän maalla myydä, siellä ostetaan. Tämä on kirjoittamaton laki. Maalla maa on pyhä. Jos joku myy, ei siihen voi olla muuta selitystä kuin se, että on ollut pakko myydä, on tullut rahapula. Voi sitä maalaista ylpeyttä!

Jos mietimme kaupunkiasumista ja kerrostaloo, niin hyvin usein asukas kuuntelee, ettei kukaan vain ole käytävissä, ettei vain joutuisi hissiin samaan aikaan ja elämään 10-15 sekuntia kasvotusten naapurin kanssa. Niin, maalla ajatellaan ihan samoin. Mitä siitä tulee, jos tuohon pellon reunaan tulee taloja, jos lapset alkavat leikkiä, kun ne vielä huutavat ja kiljuvatkin. Maalle ei haluta ympärivuotisia asujia, mökkiläisiä kyläkin.

Maalla läpi valtakunnan metsästyks on merkittävin harrastus, monesti myös merkittävä ansioiden tuoja. Mitä siitä nyt tulisi, että kaupungista tänne muuttaisivat oikein joukolla, veisivät meidän kaupunkisukulaisten paikat hirviporuu-

kassa! Metsästysseurat kaipaavat sukupolvenvaihdosta, keski-ikä metsästäjissä on usein yli 60 vuotta. Uutta verta tarvitaan, mutta ei kyllä uudisasukkaista. Mieluummin otetaan serkku tai ystävä kaupungista kuin tarjotaan paikkaa maalle muuttavalle, maalle muuton innoittajaksi.

Kolme on jo löytynyt. Lisää seuraa. Kun jatkosodan jälkeen valtio asutti karjalaisia, ei monikaan maanomistaja olisi halunnut myydä, mutta oli käytännössä pakko, oli pakko myydä markkinahinnalla. Jos myyjä ei pian myyntinsä jälkeen sijoittanut saamiaan varoja maahan, haihtui suuri osa tuloista sodan jälkeen kiihtyneen inflaation mukana taivaan tuuliin. Tämän vuoksi Kotimäki saa vastuksen lähes joka talosta kysymykseensä myisittekö, myisittekö markkinahinnalla: "Ei anneta", ja ajatellaan 50 vuoden taakse.

Kun luetteloon vielä lisätään kansalaissodan traumojen isältä pojalle siirtyvät asenteet, niin olemme tilanteessa, joka kertoo syövän olevan sisäsyntyistä, maaseudulla. Kotimäki on aivan riittämiin arvostellut järjestelmää ja on erehtynyt. Jos aiomme vastata yhä vain kiihtyvään haluun muuttaa maalle, meidän on ensin pestävä pöytä, unohdettava menneet ja kysyttävä, mitä me haluamme, haluammeko kylän elävän vai voimmeko katsoa tulevaisuuttamme jo tänään valokuvasta itärajan takana, autioissa kylissä.

1.7 Kaupunkien ja taajamien vaikeudet lisääntyvät

Kaupunkien ongelmat yhä vain kasvavat. Aikuisten juurettomuus ja pahoinvointi on selkeästi nähtävissä nuorten käyttäytymisenä ja huumeet sekä joka viikonloppuinen kaljoittelu ovat pysyvä ilmiö. Koti on yhä tärkein lapsen tulevaisuuden ennustaja. Koti ja perhe ovat edelleen yhteiskunnan merkittävimmät tukipilarit. Aina ennen uskottiin, että lapsi selviytyy eheään aikuisuuteen, kunhan kotona on rakkautta, harmoniaa ja turvallisuutta. Tämä on nykyäänkin parisuhteen, perheen ja kodin päämäärä. Valitettavasti onnellinen perhe ei enää takaa mitään. Ympäristö ja kaverit ovat nousseet hyvin merkittävään rooliin arvi-

oitaessa lapsen kehitystä, murrosiän taaperusta, koulutukseen hakeutumisen halukkuutta. On enemmän kuin sääntö, että nuori täytettyään 18 vuotta ilmoittaa vanhemmilleen, että kyllä hänen on mietittävä, mihin hän lähtee opiskelemaan. Tämä on signaali, mitä ei lueta oikein. On tärkeää tehdä oikeita valintoja, jottei koko loppuelämänsä pettyisi väärään ammatinvalintaan, katkeroituisi. Nuorella saattaa olla "välivuodessa" rehellinen tavoite ja päämäärä etsiä sitä oikeaa ammattia.

Kun sitten peruskoulun tai lukion päätyttyä nuori ensi kerran ilmoittautuu työvoimatoimistoon työttömäksi ja saa ihan omaa rahaa, saa tekemättä mitään 300-400 euroa kuukaudessa, niin kuinka moni uskookaan, että kyllähän tällä pärjää, kyllä nyt voi elää, kyllä nyt elämä maistuu. Tästä usein alkaa kierre, mikä on kaupungeissa läpi Suomen yleinen. Syntyy mittava nuorten joukko, joka ei haluakaan enää opiskelemaan, ei työhön, vaan pitää vuodesta toiseen tärkeänä miettiä, mitä sitä aikuisena tekisi.

Valtion raha riittää elämiseen ja kun usein vielä voi asua kotonakin, niin vallan hyvin riittää. Tällainen elämäntilanne tuo mukanaan mitä useammin ne ilmiöt, joita yhteiskunta yrittää karttaa: huumeet, kaljoittelu, saatananpalvonta, lorviminen, haluttomuus työhön, opiskeluun jne. Jo tämän vuoksi hyvin suuri osa vanhemmista toivoo löytävänsä lapsilleen turvallisemman asuinympäristön.

Perheissä on syntynyt arvokeskustelun kautta halu muuttaa maalle. Maaseudulla kukat kukkivat, vesi on puhdasta, on hiljaisuutta, mutta maallemuuton mahdollistaminen maaseudun päässä on ratkaistava pikimmiten, jotta emme menetä etsikkoaikamme. Seuraava esimerkki kuvanee selkokielellä lapsistaan huolta pitävien vanhempien motiiveja, halua muuttaa elinympäristöä. Esimerkki on totta.

Jos olemme syrjäseudulla tai korvessa, emme voi välttyä törmäämästä metsiemme näkijään, tarkkailijaan, jonka pää tuntuu kääntyvän vähintäänkin 300 astetta. Taas meni viikonloppu ja kesäiset illat. Jokainen pääsi näkemään, ei vain kesämokeilla, vaan eritoten kaupungeissa ja taajamissa pöllöjä aivan riittämiin.

Jos tämä yhä vain kiivaammalla tahdilla yleistynyt laji jatkaa lisääntymistään, niin alan ymmärtää riistapöällikköjä, niitä, jotka joutuvat vaikean tehtävän eteen, kun miettiävät, mitä tehdä, kun hirvikanta välillä kohoaa jo sietämättömän korkealle tasolle. Tällöin liikenne vaarantuu, ihmishenkiä voidaan osoittaa menetettävän, taimikot kärsivät. Viime syksynä hirvikantaa karsittiin kovalla kädellä ja uskotaan, että positiiviset seuraamukset näkyvät tilastoissa.

Puhun siis pöllöistä ja huudan apuun riistapöälliköitä, heidän loogista ajatteluaan. Mitä tehdä, kun kesäillan kaupungin kaduilla pöllölaji on päässyt vallitsevaksi, uhaksi jo ikkunoille, yleiselle hygienialle, muille liikkujille ja ennen kaikkea itselleen.

Tähänhän me törmäämme, näemme kaikkialla läpi valtakunnan, emme voi olla kohtaamatta. Jos uskallamme katsoa suoraan silmiin, niin voimme sanoa, että on nuo nuoret kauheita, ei sentään meidän aikaan tuommoista, mitä me noille elukoille tehdään, nehan ovat ihan mahdottomia, kännäävät, riehuvat ja tekevät kaikkea, mitä ei saisi. Mihin me nuo nuoret oikein pannaan!

Näinhän me keski-ikäiset aikuiset ajattelemme, mutta voimme myös miettiä, kenestäköhän me puhumme, kun sysäämme vastuun nuorille kaupunkiemme yöelämän siivottomuudesta. Samalla voimme miettiä, miksi käymme nuorien päälle. Voisimme ajatella, mitä me nuorille annamme, jotta he voisivat toimia toisin. Jos menemme nyt Irwin Goodmanin Suomen kansan tietoisuuteen tuoneelle Hampurin Repenbahnille, niin mitä näemme, näemmekö jotain suo-

malaisuudesta poikkeavaa? Kyllä näemme, näemme siistiytyneen ympäristön. Mitä me enää maailmalle matkaamme pöllöilyä katsomaan, sitähän meille tarjotaan joka ilta suorana lähetyksenä omassa lähipiirissämme. Ja kun katsomme tarkasti, niin voimme nähdä itsemme joukossa mukana. Miksi me voisimme nuorilta odottaa jotain muuta kuin mitä me itse teemme?

1.8 Liikenne- ja viestintäministeriön laajakaistastrategia luo pohjaa

On varsin kulunut toistoa, mutta 2000-luvulle on tyypillistä keskittäminen. Tätä trendiä perustellaan tehokkuudella, kustannussäästöillä sekä ihmisten hyvinvoinnilla. Jossain määrin keskittäminen tuo palvelut, tekniikan lähemmäksi ihmistä. Näin on tapahtunut myös Internet-yhteyksien ja etenekin nopeiden yhteyksien luomisessa. Ihmisten on täytynyt muuttaa taajamaan leivän perässä, kun oma kylä ei enää ole tarjonnut mahdollisuutta toimeentuloon. Taajamat ovat saaneet työskentelyn mahdollistajan, tietotekniset välineensä jo ajat sitten. Ensin käytettiin modeemiyyhteitä, tämän jälkeen puhuttiin ISDN-nopeudesta, jonkun vuoden kuluttua ADSL:stä, mikä on ns. laajakaistayhteys.

Tämän jälkeen kehitys on kulkenut langattomiin laajakaistayhteyksiin. Keskittämisen kautta globaalisesti yhteiskunnan tasa-arvo kyseenalaistuu. Kun tämän päivän tehokasta työskentelyä emme pysty suorittamaan juurikaan ilman tietokonetta, emmekä ilman laajakaistaista Internet-yhteyttä, niin on selvää, että kaupungeissa ja taajamissa sijaitsevat työpaikat saattavat käyttää nopeita Internet-yhteyksiä ja myös ihmiset kotonaan ovat laajakaista-ajassa.

Tämä kehitys on entisestään syventänyt kaupungin ja maaseudun välistä kiihtymistä. Varsin paradoksaalista kuitenkin on se, että maanviljelijöistä lähes 70% on käytössään tietokone ja niin hyvä tietoliikenneyhteys kuin on vain mahdollista. Valitettavasti tietokoneiden määrä ei ole taannut kuitenkaan nopeampaa Internet-yhteyden mahdollisuutta.

Kun maaseutu elää tällä hetkellä hyvin vaikeassa murrostilassa, maatalojen elinvoimaisuus on koetuksella, joka vuosi satoja tiloja lopettaa kannattomana, niin yhä enenevissä määrin syntyy alueita, joista perinteinen maatalous katoaa. Selviytyäkseen maaseudun on uusiuduttava, pystyttävä synnyttämään vaihtoehtoja elinkeinoelämää, hyväksyttävä se tosiasia, että Suomen liittyminen EU:hun ei tuonut Suomen maataloudelle kovinkaan ruusuisia tulevaisuuden näkymiä.

Entisaikaan, silloin kuusikymmentäluvun lopulla ja 70-luvun alkupuolella kaupunkinuorisoi löysi maaseudun, kaikki halusivat muuttaa maalle, puhuttiin hippijasta, kukkaskansa valloitti niityt ja joenvarret. Tällöin elivät opiskeluaikaan tämän päivän maamme korkeimmat päättäjät, niin valtiohallinnon kuin yksityissektorinkin johtajat. Hippiliike oli kapina kulutusta ja byrokraattista yhteiskuntaelämästä vastaan. Tämä inhimillinen ja tasa-arvoa vapauden kautta tavoitellut ajatus kuitenkin sammutettiin, eikä Vietnamin sodalla ollut vähäisin merkitys hippiliikkeen syntyyn ja jatkossa kuolemaan. Kukkaskansa palasi vähitellen ruotuun, palasi arkeen, sulautui yhteiskuntaan ja elämä oli taas raiteillaan – monen mielestä. Hippiliikkeen kuoleman kautta myöskin laulu ”Lähtekäämme maalle” vaipui hiljaisuuteen. Tämän jälkeen elettiin melkein kolmekymmentä vuotta ennen kuin jälleen huomaamme, että urbanisoitunut väestö haluaa etsiä vaihtoehtoa elämälleen, että hyvin moni perhe haluaa muuttaa maaseudulle, moni järven rantaan, moni pelkäänsä taatakseen lapsilleen turvallisuuden, eheän lapsuuden ja nuoruuden aikuisuuteen.

Tämän hetkinen innostus muuttaa maalle ei sisällä mitään aatteellista taustaa, se ei ole sen enempää kukkaskansaa, ei vihreyttä, ei punaista eikä valkoista. Ihmiset haluavat elämälleen sisältöä, arvoja arkeen. Suomessa on tällä hetkellä lähes 500 000 kesäasuntoa, joista monen muuttaminen ympärivuotiseen käyttöön on mahdollista. Tänä päivänä tapahtuikin niin, että hyvin moni työskentelee suurimman osan viikon työajastaan kakkosarjassaan maaseudulla. Kun näin tapahtuu, niin tarve tietoliikenneyhteyksien kohentamiseen on konkreettinen. Liikenne- ja viestintäministeriön kansallinen laajakaistastrategia on synnyttänyt tulosta ja Suomi olisi alueellisesti huomattavasti tasa-arvoisempi, jos ministeriön laajakaistalupien myöntämisen valituksia voitaisiin rajata. Nyt joka tapauksessa lähiaikoina myös maaseutu pääsee kohtuuhintaisen laajakaistayhteyden piiriin. Tasa-arvoa haja-asutusalueille tuo langattomat laajakaistateknologiat. Vielä pari vuotta sitten maaseudulla ei ollut juurikaan muita vaihtoehtoja kuin kalliin valokaapelin vetäminen. Kuitu on niin kallista ja varsinkin maansiirtotyöt sen verran kustannuksia vaativia, ettei kuidun vetäminen ollut yksityishenkilöille ilman yhteiskunnan tukea taloudellisesti mahdollista.

1.9 Elinkeinoelämän vaihtoehtoja etsittävä

Maaseutu ei voi elää ilman työtä, elinkeinoja. Tietoliikenneyhteydet mahdollistavat hyvin monen ammatin harjoittamisen, työ ei enää ole paikkaan sidottu. Perinteisen maatalouden harjoittaminen käy yhä vain vaikeammaksi. Maaseudun tuotannon on pystyttävä elämään markkinatalouden säännöillä, on pystyttävä seuraamaan maailmantilannetta, uusiutumaan. Mutta se ei ole helppoa.

Suomi on aloittanut suuremman murroksen ajan sitten sotien. Suomalaisuus on hyvin pitkälle eurooppalaisuutta, mitä useammin amerikkalaisuutta. Olemme ylpeitä Nokiasta, olemme olleet ylpeitä vihreästä kullastamme, metsistämme, puunjalostusteollisuudestamme. Metalliteollisuutemme on ollut, ei vain laivojen, paperikoneiden ja hissien, vaan mitä erinäisempien tuotteiden kautta uranavaajia maailmalla. Suomalainen osaaminen on ollut vailla vertaa. Joutsenen merkki on ollut tae kotimaisuudesta.

Runsaat 10 vuotta sitten Suomi halusi olla jossain edellä Ruotsia ja piti kansanäänestyksensä, eikä antanut ruotsalaisen vaikuttaa lopputulokseen. Näin Suomi äänesti itselleen tien tulevaisuuteen, mutkaisen ja mäkitien, vaikean maaston, minkä nyt kohtaamme. Onko jäänyt käteen vapautta, itsemääräämisoikeutta, onko syntynyt elinvoimaisuutta, onko joutsen-merkki kohentanut asemaansa suomalaisen yrittäjyyden symbolina, onko maaseutu löytänyt monimuotoisuutensa?

Multian ja Keuruun seutu on kehittänyt karjanhoidon ja perinteisen viljelyn rinnalle hyvin satoa tuottavan vaihtoehtoon. On varsin perusteltua kutsua seutukuntaa marjaisaksi. Hiljentynyt tila on alkanut elää, marjapensaita on nousut, marjatilalla on jokaisella kylällä, on synnytetty osuuskuntakin markkinointia ja yhteistyötä edistämään. Nyt juuri on marja-aika, pensaiden oksat nuokkuvat niin punaista kuin valkoista, niin sinistä kuin mustaakin. Maa tuottaa, ajatus on hyvä, motivaatio on ollut erinomainen, mutta tummat pilvet ovat ilmaantuneet

eteläiselle taivaalle. Ennen pelättiin pohjoisvirtausta, mutta nyt Puolasta on tulut kirosana – anteeksi naapurit!

Etenkin puolalainen viinimarja on korvannut teollisuuden raaka-aineena kotimaisen. Kaikki se tuhansien tuntien työ marjatilalla luomiseksi on nyt uhattuna. Kyliltä on kuulunut sanomaa, että jopa 80 000 kiloa mustaherukkaa saattaa jäädä pensasiin, kun pelkästään korjuu- ja kuljetuskustannukset nousevat korkeammaksi, mitä teollisuus ja yleensä laitokset marjasta maksavat.

1.10 Marja-aika meni, kaikki hyvin?

Marjantuottajat ovat etsineet vaihtoehtoisia lajeja. Pensasmustikka on löytänyt itsensä läpi. Hannele ja Hannu Mäntyjärvi investoivat runsas viisi vuotta sitten taimiin. He sanoivat, että neljän vuoden kuluttua koko Lepomäen tilan pelot tuottavat mustikkaa. Moni hymyili, moni ajatteli, että eikö voi olla hullumpaa ajatusta kuin kuvitella mustikan kasvavan istutettuna. Nyt epäilijät ovat hiljaa. Lepomäen tila on koko maakunnan tiennäyttävä, tuo valoa ja värinää muuten niin hiljaiseen Sarvenperän kylään Petäjaveden ja Jyväskylän maalaiskunnan rajamaille.

Pensasmustikka lyö leiville ehkä maksimissaan viisi vuotta. Tällöin on ideoitava taas jotain uutta, toteaa Hannele Mäntyjärvi, marjaviljelijä kotitilallaan. Näinhän se on, elämme markkinataloudessa, eikä mikään ole ikuista.

Tuntuu varsin lohduttamalta katsoa taas tuonne Puolan suuntaan. Entinen Lech Walesan valtakunta on synnyttänyt tehotaloutta, on luonut marjaviljelmiä sadoille tuhansille hehtaareille ja polkenut marjan markkinahinnat murto-osaan aiemmasta. Suomalainen marjanviljely ei pärjää kisassa määrässä ja tätä kautta hinnassa. Keuruu-multialainen marjatalous on syvässä kriisissä.

Mutta asia ei ole ihan niin, kuin annetaan ymmärtää. Muutama vuosi sitten EU tutki maidensa perunaa ja kas kummaa, tieteellinen tutkimus osoitti, että suomalainen tavallinen peruna oli puhtaampaa kuin esim. ranskalainen luomu. Tämähän on sensaatio, tämä on parasta markkinointia suomalaiselle maataloudelle! Näinhän sitä voisi ajatella. Me olemme EU:ssa ja kun tutkimus olisi eitämättä merkinnyt ranskalaisen tuotteen markkinoiden katoamista, niin tehtiin se, mitä voisi sanoa pelastusoperaatioksi, tehtiin EU-hengen mukainen päätös. Tutkimustulos julistettiin salaiseksi.

Viinimarjan viljely ei tuo tänä päivänä leipää Suomessa. Maahan virtaa myös mansikkaa ja nyt viime aikoina myös vadelmaa rajojen ulkopuolelta. Kertokoon se joka tietää, kertokoon, mitä tarkoittaa kyltti: Ei ole syötävää ilman keittämistä. Kyltti ei ole sieniasiassa, vaan vadelmaämpärissä.

Niinpä niin. Suomalainen marja ei pärjää hintakilpailussa, mutta puhtaudessa on aivan omaa luokkaansa. Ulkomaisen, etenkin puolalaisen marjan, torjunta-ainejäämät ovat jo sellaisia, että suomalaisen kuluttajan tulisi herätä. Jos haluamme marjoistamme elinvoimaa, niin olemmeko valmiit maksamaan mukana tulevasta, kaupanpäälle saamistamme, myrkyistä, on kysymys itse kullekin.

Marjaa tuodaan ulkoa, Suomen mäntyä viedään mm. Tanskaan, jotta tanskalaiset voivat tuoda Suomen koteihin mitä ihanimpia huonekaluja. Lähes joka päivä merkittävä firma siirtää tuotantoaan Kaukoitään. Suomalainen tuote, työ ja elinvoimaisuus ovat uhattuna. Näin myös Keurusseudulla. Jotain hyvin konkreettista olisi tehtävä, jottei noutaja tulisi jo hyvinkin pian.

TERVETULOA JÄRKYTYS

Sano heti jos minä häiritse,
hän sanoi astuessaan ovesta sisään,
niin minä lähden saman tien pois.

Sinä et ainoastaan häiritse,
minä vastasin,
sinä järkytät koko minun olemustani.

Tervetuloa.

- Eeva Kilpi

Luepa, mietipä! Eeva Kilpi on kirjailija, ei vain prosaisti, vaan ennen kaikkea runoilija. Yllä olevat sanat ovat tiennäyttäjiani koettaessani löytää olennaisen vastauksen peiteltyyn ja hyvin varjeltuun kysymykseen, miksi maaseutu voi huonosti, miksei maaseudun anneta elää. Tervetuloa pohdintaan, tervetuloa totuuden lähteelle. Kun ajatuksesi katoaa, suutut tai raivoat, niin luepa uudelleen: Tervetuloa järkytys.

Onko näin, pitääkö näin olla, annammeko näin tapahtua? Kolme vuotta sitten tapaan Opetusministeriössä (OPM) korkeassa asemassa olevan virkamiehen ja mies tokaisee ylimielisesti: "Hellitä jo, sinun on tunnustettava tosiasiat. Maaseutu on pian vain reservaattia, kaupunkilaisen lomaparatiisia, teet sitten mitä tahansa!"

Onko näin, miksi on tai tarvitseko olla, eikö enää ole mitään tehtävissä? Vastataan itse. OPM:n virkamies on hyvin maaseudun tilasta perillä, vaikka onkin kaupunkilainen. Virkamies tietää, mitä tuleman pitää, tietää, miten yhteiskunnan polarisoituminen, jakaantuminen taajamaan ja maaseutuun, vaikeuttaa hallintoa, tietää, että paljon helpommin voidaan synnyttää kuuliaisia kansalaisia, kun kaikki ovat lähellä toisiaan, kun kaikki keskitetään. Tällöin pian huomataankin, että ikuisuuskytymys ja vastakkainasettelu kaupungin ja maaseudun välillä on turhaa, sitä ei enää tarvita, kun kaupungin kiistakumppani maaseutu ei enää pyristele vastaan. Maaseutu on pian vain sitä reservaattia, kaupunkilaisten lomaparatiisia, mitä hallintovirkamies povaa.

Tämä virkamies tietää, istuessaan riittävän korkealla hallintokoneistossa, miten yhteiskunta ja valta toimivat, kun on itsekin asemansa saanut kuin "manu illallisen". Nyt virkamies joutuu maksamaan nimittäjälleen, käytännössä läpi virkauran, oikealla jäsenkirjalla saamastaan asemasta "veroa", mikä käytän-

nössä tarkoittaa, että ajattelu on vain yhdensuuntaista, sitä mitä nimittäjä on halunnut ja haluaa. Kun puhumme taajamasta, kaupunki- ja maaseudusta, ovat nämä puheet politiikkaa, armotonta kilpailua äänestäjistä, vallasta, hyvin usein henkilökohtaisen päämäärän hamuamista, kansanedustajuus tai ministeriys haaveellisena opastimena. Tässä vallanpelissä puolue toimii vallan välineenä, tavoitteen mahdollistajana. Kun tavoite on saavutettu, on mennyt aikaa se, että valtakunnan hallitus joutuisi punnitsemaan tosimelessä luotamustaan välikysymyksen kautta eduskunnassa. Henkilökohtainen etu on synnyttänyt läpi vaalikauden yltävät hallitukset. Kun hallitus on muodostettu, noudatetaan samaa hallitusohjelmaa seuraavat neljä vuotta. Jotta henkilökohtainen valta säilyy, kukaan ei ota riskejä, ei uhkaa omaa asemaansa. Riittää, että noudattaa hallitusohjelmaa, sitä, mistä yhteisesti on sovittu. Kun uskotaan, että muutamassa päivässä kokoon rustattu hallitusohjelma on oikea tie seuraavalle 4 -vuotiskaudelle, niin kukaan ei epäile hallitusohjelman pätevyyttä, ei kyseenalaista sitä, että kaikki syntyi vain muutamassa tunnissa, väsyneiden miesten ja naisten usein yön tunteina kokoon kasaamana. Jos joku ministeri uskaltaa ajatella ja kyseenalaistaa, mitä hallitusohjelmaan tuli kirjoitettua, niin entinen hän ministeri on. Hallitukset istuvat koko vaalikauden, tekevät usein järjestömiäkin päätöksiä, kun vallalla on kauhun tasapaino. Jos teen niin kuin järki sanoo, niin se yhteiskunnallisen elämän päämäärä, korkea asema, ministeriys ministerin autoineen ja kuljettajineen, on ohi. Jotta edut ja valta säilyisivät, on hallituksen pysyttävä pystyssä. Uusi hallitus kun ei takaa ministeriyden jatkumista. Mikään ei kuitenkaan ole ikuista, timantinloisto katoaa usein, kun eduskuntavaalit pidetään neljän vuoden välein.

Jotta samanvärisen valta ei olisi uhattuna, ei ole tarkoituksenmukaista jatkaa kansanedustajavaalien jälkeen samalla koalitiolla. Tämän vuoksi puna-multaja sini-puna - hallitusten vuorottelu on yksinvallan säilymisen ehdoton edellytys. Hajota ja hallitse ei ole vain sananhelinää, on konkretia taas juuri nyt ja on sitä tulevaisuudessa. Jotta valta voisi hyvin, elää rauhassa, niin kandidaatit on pantava kilpailemaan keskenään hovikelpoisuudesta. Vaikka tällä hetkellä maassa on keskustahallitus, niin riittävän usein vallan on aiheellista muistut-

taa, kuka aseman on sallinut. Jos Kepu ei pysy ruodussa ja herran nuhteessa, takana koko ajan koputtelee Kokoomus. Tämä on keinotekoisesti synnytetty valan tasapaino, mikä rikkoutuu välittömästi, kun porvaripuolueet löytävät toisen, samaan tapaan kuin on tapahtunut vasemmiston kohdalla. Kun valta murtaa, keskustelu maaseudun tulevaisuudesta tulee olemaan aivan erivärinen, ei enää puhutakaan aidanseipäistä. Tällöin maaseudulla on mahdollisuus.

Tämä oloitettu virkamies tietää olevansa ikuisesti kiitollisuudenvelassa saamaansa lahjasta. Mikäli hän "unohtaa", kuka lahjan luovutti, muistutetaan siitä kylä. Tämä virkamies tietää, miten asia on hoidettava, miten virallista tietä voidaan synnyttää totuudellinen tieto. Tämä virkamies tiesi jo neljä vuotta sitten, että kyläkoulut ovat maaseudun sydän. Jos elämässämme emme riittävän hyvin huomioi sydäntämme, voi elämämme mahdollistaja huonosti, on tehtävä leikkauksia, jotta tasapaino syntyy. Me näemme nyt jok'ikisen kanavan toittottavan, että kyläkoulut voivat huonosti. Jok'ikinen media tietää, ettemme voi jatkaa kyläkoulujen elämää. Kyläkouluista on tullut vallankäytön mittavin väline. Kun kunta päättää lopettaa kyläkoulun, kiittelee virkamies, että niin sitä pitää. Jos kunta päättää lopettaa useamman kyläkoulun, ei virkamiehen kiitoksilla ole rajoja. Näin toimiessaan kunnan todetaan elävän modernia elämää, löytäneen totuutensa, olevan oikealla tiellä keskittämiseen. Samaan aikaan Suomalainen Koulu, kyläkoulukin, saa kiitoksia maailmalla. Pisa-tutkimus on osoittanut suomalaisen koulun toimivuuden ja oppimistuloksia käydään ihailmassa eri puolilta maailmaa. Suomalainen koulu tavoittaa päämääränsä paremmin kuin yksikään koulu maailmalla. Onko koulu ja sen menestys uhrattava taistelussa vallasta?

Kun Australiassakin tiedetään suomalaisen koulujärjestelmän taso, sitä kadehditaan, siitä halutaan ottaa oppia. Seuraava kokemus voisi avata silmiämme täällä koti-Suomessa.

2.1 Vihreät alushousut

Hyvin moni poika ja tyttö haaveilee, jospa joskus saisi pukea päälleen joukkueen peliasun, kokovalkoisen, punaisen, vihreänkin. Sitä äidit ja isätkin toivovat, kun haluavat lapsensa kuuluvan johonkin ryhmään, joukkueeseen, partioon ja ovat vakuuttuneita, että yhteinen asu lisää yhteenkuuluvaisuudentunnetta, parantaa yhteishenkeä, parantaa suorituskykyä, tuo tulosta.

Tähän tyyliin myös kaakkoisen maailman hyvinvointivaltiossa Australiassa toimitaan. Yhteinen asu ei vain ole vapaa-ajan harrastuksen symboli, vaan univormu on pakollinen useilla työpaikoilla, sitä se on koulua aloittavien 5-7 -vuotiaiden kuin myös murrosiän saavuttaneiden ja jo 16 vuotta täyttäneiden aikuistuvien nuorten keskuudessa.

Tieto suomalaisen koulun kyvystä saavuttaa oppimistavoitteita, tieto siitä, että suomalainen peruskoulu on maailman paras, on kiirinyt maapallon toisellekin puolelle. Pisa-tutkimusta on luettu. Nokian kuvitellaan olevan Japanista, jopa Ruotsista, mutta harvoin voi kohdata sellaista vilpitöntä kunnioitusta, kun Australian koulupiireissä mainitsee olevansa Suomesta.

Koulu on myös kenguruiden maassa puheenaihe juuri nyt, kun talven jälkeen kesä on tulossa. Keskustelu käy kiivaana, mutta ihan eri syistä kuin Suomessa. Keskustelu Suomen koulusta siirtyy australialaiseen kouluun. Kun brisbanelaiset kertovat omasta koulustaan, kertovat perinteistä, niin sanomattakin kysyvät: Mitä mieltä olet siitä, että koululaisten on koko koulussa käytettävä samaa kouluasua, mekkoa, shortseja tai housuja kauluspaitoihin ja kravatteineen.

Tietysti asia ihmetyttää. Tuossa laahustaa kotiin hiukan yli 10-vuotias poika, ilme on tuskainen. Kesäisen päivän lämpötila lähentelee 30 astetta. Pojalla on tummat suorat housut, kauluspaita, on kravatti ja vielä tummansininen pakollinen päällystakki ja olkihattu.

Kaikkien on pakko pukeutua koulun määräämällä tavalla, oli kyseessä sitten valtion tai yksityinen koulu. Yksityisissä kouluissa käytäntö on aukoton, mutta valtion kouluissa on hiukan pukeutumissäännöstä joissakin tapauksissa liputtu.

Sadat äidit vuosittain kritisoivat mm. tyttäriensä pakollista pukeutumista. Tytön on pukeuduttava esim. vihreä-ruudulliseen mekkoon, oli tyttö sitten sopusuhtainen, laiha tai ylipainoinen. Perusteluna korostetaan tasa-arvoa, sitä, että varakas ja köyhistä oloista tuleva pukeutuu samalla tavalla. Täten köyhää ei osoitella, eikä rikas pääse pröystäilemään kalliilla brändituotteilla.

Etenkin äitien keskuudessa läpi suuren maan kulkeva kapinointi pakollista univormupukeutumista vastaan on avannut koulun keskustelulle. Kun tyttöjen on vihreä-valkoruudullisten mekkojensa alle puettava vihreät pikkuhousut, niin mita on monella äidillä täysi. Eräskin äiti kertoi kiertäneensä koko Brisbanen miljoonakaupungin tavaratalot ja naisten asusteiden myymälät eikä löytänyt vihreitä ja vielä tietyntyyppisiä hyväksytyjä alushousuja. Nämä vihreät alushousut lopulta löytyivät Thaimaasta tilaamalla. Pojat sen sijaan saivat itse valita, minkä väriset alkkarit vilkkuivat istuttaessa shortsien alta.

Viralliset perustelut pakkopukeutumiselle eivät vastaa todellisuutta. On pohdittu sitä, onko univormupakko historian heijastusta. Vuonna 1788 Englanti uskoi puhdistavansa Brittein saaret aloittaessaan suurimittaiset rikollisten kuljetukset maapallon toiselle puolelle. Australian vankileireillä työskenteli murhamiestä, rikollista, taskuvarasta tai vahingossa tuomittua ja kaikki selkeästi erottuvissa vankien ja vartioiden asuissa. Joka tapauksessa yhteispukeutuminen koulussa parantaa valvontaa ja pyrkii synnyttämään kuuliaisias kansalaisia, jotka eivät kysy miksi, vaan toimivat niin kuin käsketään.

Australian elintaso on Suomea korkeampi, mutta pyrkimys mitä erilaisemmin säännöin ja määräyksin estää kehitystä saa monen haikailemaan suomalaisia koulua. Mutta mitä tekeekään Suomi arvostusta saamalleen koulujärjestel-

mälle! On sitä purkamassa, jotta valta maassa ei vaihtuisi, ettei mikään uhkasi nykyvärin säilymistä! Miten siis Suomi eroaa monen mielestä pysähtyneisyyden ajassa elävästä, aiemmin englantilaisuutta ihannoineesta, mutta nyt Setä Samulia palvelevasta Australiasta? Australiassa on pakko käyttää vihreitä alushousuja, onkos meillä Suomessa väripakko, estämässä kehitystä?

Australia kadehtii suomalaista koulua. Näin tekevät maat Euroopassa ja muissakin maanosissa. Jos kysymme MIKSI, Miksi koulut on lopetettava, niin saamme etukäteen jo valmisteluja joka puolella Suomea ”kuin yhdestä suusta” lentäviä perusteluita: Ei enää ole varaa ylläpitää kyläkouluja. On selvää, että monissa kouluissa oppilasmäärä on laskenut. On selvää, että pian suuret ikäluokat lähtevät eläkkeelle. On selvää, että kysymyksellä, miten maksamme hyvinvointimme jatkossa, on merkitystä. Olemme kansana oppineet selviytymään. Kun puhumme kyläkouluista, meille annetaan vain yksi vastaus, koulu on lopetettava, jotta kunta voi selviytyä, ei ole enää varaa kyläkouluihin. Kukaan ei tarjoa vaihtoehtoa ja OPM:n virkamies hymyilee. Jotta asia avautuisi, esimerkki on hyvä palvelija. Seuraava kirjoitus on Sanomalehti Suur-Keuruusta. Kirjoittaja on anonymi, mutta asia on tärkeä, kirjoitus on vastaus OPM:n virkamiehelle ja sille läpi Suomen levitetulle tiedolle, ettei ole varaa ylläpitää kyläkouluja, että vaihtoehtoja ei ole. Kirjoituksessa esiintyvänä Timo Lounana, kaupunginjohtajana, voisi esiintyä yhtä hyvin lähes minkä tahansa pienen tai keski-suuren, suurenkin, kaupunginjohtaja kunnanjohtajista puhumattakaan.

2.2. Yleisönosaston kirjoitus kunnallisesta järjestömyydestä

Suur-Keuruu 18.11.2005 – Suora lainaus kuntalaisen kirjoituksesta
Ulkona kuin lintulauta - Ei aina oikein jaksa ymmärtää

”Olen seurannut lehdistä Lounan ehdottamia säästösuunnitelmia ja käsittänyt asiat seuraavasti: Juuri remontoitu Karimon koulu aiotaan lakkauttaa ja lapset

kuskaetaan jatkossa Pihlajaveden ala-asteelle, jonne taas lähiaikoina on tehtävä perusteellinen remontti. Haapamäen lukio lakkautetaan, vaikka sen kehittäminen alunperin annettiin lupa. Haapamäen ala-asteen oppilaat siirretään yläasteen kanssa samaan tilaan. Tosin tilat on remontoitava sopiviksi juuri uudistettua keittiötä myöten. Haapamäen lukion lakkauttamisen vuoksi yläasteelaisille ei löydy enää opettajia, joten heidät on todennäköisesti siirrettävä Keuruulle. Tietenkin tästä aiheutuu, että Keuruun yläasteen tilat on remontoitava sopiviksi. Haapamäen kirjasto siirretään myös yhteiskoulun tiloihin, jolloin monen kirjastokäynnit vähenevät hankalan sijainnin vuoksi. Eivätpähän ainakaan kirjat kulu. Haapamäen iltapäiväkerho siirretään myös edelliseen paikkaan, vaikka nyt pihapiiristä löytyy juuri uusittu leikkikenttä, turvallinen piha-alue, luistinrata, hiihtoladut ja sopivat sisätilat. Nämä ovat myös ala-asteelaisten käytössä. Keuruun ala-asteellakin päästään kokeilemaan, millaista on opiskelu maksimikokoisessa luokassa.

En ymmärrä mitä näillä siirroilla säästetään. Näen vain jumalattoman kaaoksen, jossa lapset ovat maksumiehinä. Kukahan maksaa tästä seuraavat lasten pahoinvoinnin oireet, kun terveydenhuoltomenoihin eivät nytäkään rahat riitä. Onko oikein, että koulut ovat kuin häkkikanaloita? Entä lapsen oikeus turvalliseen lapsuuteen hyvässä elinympäristössä? Tämmöisessä koulu yhteisössä riepoteltu aikuinen ei varmaan halua samaa omille lapsilleen ja suuntaa koulusta päästyään pois Keuruulta. Ehkäpä Louna on ajatellut muuntaa ”pienellä remontilla” muutaman vuoden päästä tyhjillään seisovan uuden maastohiihtokeskuksen erityiskouluksi, johon voidaan piilottaa pahiten häiriintyneet lapset silmistä pois!”

2.3 Valta tarvitsee ääniä

Elämme marraskuuta 2005 ja nyt kaikki pääpuolueet ovat nimenneet tammi-kuussa 2006 käynnistyviin presidentinvaaleihin ehdokkaansa. Kuka on minkin väriinen, kuka on mitäkkin, onko kukaan mitään mieltä vai onko sitä mieltä, ihan

mitä vain, jotta ääniä rapisee. Ovatko edessä presidentinvaalit vai käydäänkö jo eduskuntavaaleja? Seuraavassa kaksi pohdintaa siitä, missä maa makaa.

2.3.1 Onko tehty lehmänkauppoja?

Ollaanko täällä Suomessa enää mitään mieltä vai ollaanko kaikki samaa mieltä, kun kukaan ei puhu eikä puhahda? Maa elää presidenttivaalien aattoa ja kaikki ovat hiljaa. Onko maassa kaikki hyvin, jopa niin hyvin, ettei tarvitse olla mitään mieltä? Ja kun ei olla mitään mieltä, niin kuvitellaan, ettei silloin oteta kantaa, ja erehdytään. Vai onko niin, ettei enää saakaan olla mitään mieltä, onko tehty lehmänkauppoja? Ajatteleeko Keskusta, että kun nyt oikein yrittää, tekee kaikkensa, niin seuraavallakin vaalikaudella Keskusta on hallituksen peräsimessä, puolueella on valtakunnan kakkostuoli? Kovin ironista on, kun Kokoomuskin on samaa mieltä, on sitä mieltä, että kyllä sitä perintöprinssin paikkaa kannattaa tavoitella ja sitä ei voi saavuttaa, jos nyt ei ole siivosti.

Maan lehdistö seuraa kyllä ulkomailla tapahtuvia vaaleja, milloin ollaan hyvin kriittisiä, milloin otetaan kantaa ja mietitään, mikä olisi Suomelle parasta. Onko näin, että suomalainen lehdistökin on jo valjastettu vaalien jälkeiseen aikaan, puhumaan seuraavista eduskuntavaaleista? Kun lehdistö on hiljaa, elää valtakunnallisessa konsensuksen hengessä, niin mitä silloin kansakaan voi muuta tehdä. Pitäköö etsiä ulkomailta keskustelua Suomen päämiehen vaaleista? Sitä ei tarvitse haeskella suurennuslasin kanssa. Maailma keskustelee, mutta Suomi on hiljaa. Onko SDP pelannut kaikilla korteilla, sopinut Keskustan kanssa seuraavasta pääministeristä ja samaan aikaan liputtanut toisaalla tyytymättömyyttä nykyhallituksen toimintaan? Tätä Kokoomus ei ole voinut olla huomauttamatta, on ottanut selvän kosiskeluna. Eli presidentinvaalit ovatkin eduskuntavaalit, vaali pääministeristä. Elämmekö demokratiassa, miten tämä kansaa pilkkaava verhojen takainen puoluepeli eroaa Fortumin optiosta? Ei mitenkään, molemmissa tapauksissa viulut maksaa kansa.

2.3.2 Työväen ja maaseudun vihreät tuulet

Kaikki syyt jotka estävät meitä liikkumasta, ovat tekosyitä. Mitä ihmeen urheilua on se, kun ylös vie konevoima ja alas tuo painovoima. Nämä lennokkaat lausahdukset ovat menneitä ajoilta, mutta ovat konkretiaa tänään, ovat varsin merkittäviä keskustelun kulmakiviä. On siis kysymys siitä, olenko rehellinen, ennen kaikkea itselleni. Kun toteamme, että kaikki syyt, mitkä estävät meitä ole-masta rehellisiä, ovat tekosyitä, niin huomaamme, että kukas sitten ei sepiittäisi tekosyitä.

Katsotaanpa esim. lähestyviä presidentinvaaleja. Kun ehdokas Sauli Niinistö astuu rajan yli ja tunnustautuu työväen presidentiksi, niin ivallamme ei ole rajoja. Olemme valmiit huudahtamaan, etteikö nyt mitään muuta keksinyt. Teiden varsilla kautta maan viirit liplattaa. Ehdokas Matti Vanhanen on luonnon-suojelija, on sitä ollut jo ylioppilasaikoina ja nyt kampanjassa puhaltavat vihreät tuulet. Miten tämä "varastaminen" eroaa kaksinaamaisuudessaan Niinistön valtausyrytyksestä? Eipä juuri mitenkään! Mutta mitä sanotte, kun työväen presidentti Tarja Halonen puhuu ja heittäytyy suomalaiseksi, puolustamaan suomalaista elintarviketta, puhtautta, kun ylistää suomalaisen maatalouden merkitystä ja tärkeyttä tulevaisuudelle.

Kun Johtamistaidon opisto tutki ja vertaili pääehdokkaiden johtajan taitoja, niin tulokset eivät hätkäytä. Ovat juuri ylläkuvatun "rehellisuuden" mittaisia.

Presidentinvaali on jo ennen todellista käynnistymistään lässähtänyt pannukakuksi. Emmekö ansaitse parempaa, emmekö vaadi tukevampaa, missä meidän oma tahto on. Johtajuus on kateissa. Mitä ihmeen johtajuutta on se, että ylös vie keinoitekoiset temput ja alas tuo markkinavoima, syntyvä suomalainen yhteiskunnallinen kriisi. Liikkuvilla sanoillaan entisaikamme legenda Tahko Pihkala jätti pysyvät jäljet suomalaiseen yhteiskuntaan, asenteisiin.

Presidentti Urho Kekkonen herätteli niin ikään yo. sananparrellaan suomalaisia liikkumaan, teki paljon muutakin, vihelsi pelin poikki, kun poliittinen ilmapiiri sitä edellytti, puuttui peliin, kun yhteiskunnallinen vääryys ylitti rajansa, oli johtaja, mies paikallaan.

Missä olet Urkki, me kaipaamme ja tarvitsemme sinun voimaasi, ajatteluasi, jämäkkyttäsi.

2.4 Missä olet, hyvä toveri!

Miehet yllättävät järjestäjät, kukaan ei voi uskoa, että miesten iltaan Äänekosken Hietamalla joutuu jonottaman tuntitolkulla ja kuitenkin oleminen sadan metrin pituisen jonon hännillä tuntui hyvältä. Meillä miehillä on tuskamme, meillä on salaisuutemme, mutta meillä on myös halua yhdessä kysyä: Heilunko minä - vai heiluuko maa ja katsoa missä kulkevat pysyvät arvot muuttuvassa maailmassa. Martti Vainio kertoo, että Kievarin vintille ei koskaan ole sulloutunut noin suurta väkijoukkoa - yli tuhatta miestä. Mutta kuitenkin etsin katseellani sinua, hyvä toveri. Löydän satamäärin tuttuja Jyväskylästä ja ympäristöstä, mutta kuitenkin kysyn: Missä olet, ystävä?

Hyvä lapsuuden ja nuoruuden toveri, leikimme yhdessä Kypärätiellä, silloisessa Jyväskylän Harlemissa. Kadun jokaisessa perheessä on tuskaa, köyhyyttä ja sairautta, mutta kuitenkin meillä, toveri, on hyvä olla, meillä on yhteishenki, mitä tänä päivänä ei löydy. Haluan mennä partioon, mutta sinä, hyvä toveri, sanot ettei Kypärätieltä mennä partioon, suunta on joko Nuoret kotkat tai Pioneerit. Samalla jo hyvin varhaisessa iässä teet minulle selväksi, että jos yrität auttaa yhteiskunnan junasta pudonneita, niin sinun on tehtävä se julkisesti, sinun on aluksi tehtävä se, mikä kuuluu jokaiselle köyhälle, sinun on lähettävä vappumarssille. Noudatan neuvoasi ja olen mukana ensin Kypärätieltä ja myöhemmin kaupungista lähtevissä kymmenissä marssissa.

Hyvä toveri, sinä 1970-luvulla irvaillet kodin, uskonnon ja isänmaan arvoista. Uskon sinua täysin ja olen joukossa mukana. Sinä pelastat Suomen kansan sorrosta 100 vuotta sitten, annat ihmiselle oikeuden elää tasa-arvossa, oikeuden työhön ja luot pohjan työelämän laille. Sinä hyvä toveri, olet rakentanut tätä maata.

Mutta missä olet, kun Veikko Sinisalo etsii sinuakin väkeillä sanoillaan. Seuraan sinua uskollisesti 30 vuotta ja kun sitten uskallan kysyä, uskallan kyseenalaistaa sitä, että elämmekö vielä samassa maailmassa kuin 100 vuotta sitten, sinä suutut. Kun julkisesti opetusministeriön tilaisuudessa, hyvä toveri, kysyn perusteita sille, miksi oma organisaatiosi TUL saa 8 miljoonaa markkaa, nykyään edelleenkin 1,8 miljoonaa euroa, valtion tukea vuodesta toiseen tarvitsematta esittää mitään mittareita tuen oikeutukselle, vaikka yhteisesti on sovittu keskusjärjestöjen purkamisesta, niin sinä suutut. Hyvä toveri, silloin sinun pitää toimia siinä hädässä, mikä ei tunne lakia. Ja sinä pystyt, onhan sinulla kaikkivoipa valta takanasi. Hyvä toveri, missä olet, kun Kalevi Kivistö puhuu miehen ja yleensäkin ihmisen tuskasta omassa maassamme ja maailmalla. Hyvä vaikutusvaltainen toveri, kun sinulta pyydetään tukea nuorten toimintaan, niin toteat, että me olemme rakentaneet nuorille liikuntapuiston, menköön nuoret sinne ja onhan nuorilla toisensa, kokoontukoon kodeissa ja kuunnelkoon musiikkia.

Hyvä toveri, missä olet, kun onnettomuustutkija Kari Lehtola puhuu yhteishengestä, mikä pystyy voittamaan vaikeatkin ongelmat. Missä olet, kun piispa Yrjö Sariola etsii sinuakin sanoillaan ja tuo miesjoukolle toivon ja luottamuksen kipinän. Hyvä toveri, olet sinä sitten kaupunginjohtaja, valtuuston, hallituksen, lautakunnan puheenjohtaja tai korkea virkamies, vallan huipulla ytimessä, asioiden käsittelytavat tulevat muuttumaan ja sisäinen virkamiesdiktatuuri tulee tukehtumaan.

Hyvä toveri, sinä olet voimissasi 100 vuotta sitten, sinä haluat viedä monet ja minutkin oppiin 1970-luvulla DDR:n ihannevaltioon. Hyvä toveri, asiat muuttu-

vat, pysähtyneisyys on oikea sana kuvailtaessa tämän päivän toimintaasi. Ylläpidät edelleen hyvä veli -uskontokuntaa ja uskot, että tie autuuteen johtaa takaoven kautta. Toveri, katso peiliin, katso valtakuntamme johtoa, niin näet, että itsenäinen ajattelu, päättäväisyys ja rehellisyys ovat myös sinulle mahdollisia.

53-vuotiaana myöhäisheränneenä voin ylpeästi todeta Martin Luther Kingin sanoilla: I am free.

2.5 Ei uskallusta kyseenalaistaa

Puhuri käy läpi Suomen. Ei vain kasvihuoneilmion synnyttämät yhä vain rajummat myrskyt ja trombit, vaan nyt kaikilla on kiire, nyt juostaan kuin henki olisi menossa. Kun pyssy on jo ohimolla ja sormi liipasimella, niin tehdään juuri niin kuin joku vallan analyytikko on oivaltanut. Kukaan ei kyseenalaista, kukaan ei ajattele kuin sitä, miten minä itse parhaiten selviydyn, miten voitan tämän selviytymistaistelun. Näin toimii jok'ikinen maamme kunnanjohtaja ja johtava virkamies, ehkä hiukan liioitellen. Kunnanjohtajat ja johtavat virkamiehet tekevät juuri niin kuin käsketään, jotta saisivat jatkoestin kunnan yhdistyessä laajempaan kokonaisuuteen. Mukana saattaa olla joitakin, joilla ei oma napa ole se merkittävin tiennäyttäjä. Vallan analyytikko on synnyttänyt joukkomanipulaation, joka puree. On totta, että pian suuret ikäluokat lähtevät eläkkeelle, on totta, että näin ei voi jatkaa, muutosta tarvitaan, mutta totta ei ole se, että ainut mahdollisuus, ainut elinkelpoinen tapa viedä suomalaista yhteiskuntaa eteenpäin on keskittäminen, väestön pakottaminen yhä enenemässä määrin muutamaan taajamiin. On totta, että kyläkouluilla ei ole tulevaisuutta, jos kylällä ei ole syntynyt lapsia vuosiin. On totta, että hyvin moni kylä on elinvoimainen, on löytänyt totuutensa, tien tulevaisuuteen, on löytänyt eheän ja puhtaamman vaihtoehdon, on luonut lapsille turvallisemman ja moni-ilmeisemmän mahdollisuuden kasvaa aikuisuuteen ja näin jatkaa arvopohjaista elämää, maaseudulla, kyläyhteisössä.

Muutos tarvitaan, jotta suomalainen yhteiskunta selviytyy. Tämä kirja tarjoaa yhden mahdollisuuden, mutta tämä ei ole ainoa. Jotta voimme ymmärtää, miksi kyläkouluja lopetetaan, miksi maaseutua ajetaan alas, on aiheellista kaivaa esiin pienen tytön ja pojan toistuvasti esittämä kysymys: MIKSI. Kun tämän esittää, niin vastaaja joutuu välittömästi puolustautumaan. Annettu ohje kertoo, että on vastattava, ettei enää ole varaa ylläpitää palveluja, kylillä kouluja. Edelleen kysymys, MIKSI, toimii ja vastaaja jo hiukan punottaa. On neuvottu, että veromarkat eivät riitä enää kunnan palvelujen ylläpitämiseen. Tässä virkamiesvastaaja on oikeassa.

Kun jatkamme kysymyksillä, miksi emme luo olosuhteita, miksi emme yhdistä voimavarojamme, miksi emme yhdistä usein vain muutaman kilometrin päässä sijaitsevan samaa työtä tekevän kunnan- tai kaupungintalon toimintoja, mennään jo liian syvälle, mennään henkilökohtaisuuksiin, mennään jo virkamiehen uran jatkumiseen entisenlaisena ja tällöin sota on valmis. Virkamies ei enää voi muuta kuin korostaa kunnan pitkiä perinteitä ja samalla, kun näin perustele, sanomattakin toteaa, ettei rajoja voida muuttaa, kun ei enenkään näin ole tehty.

Kysymys ei ole virkamiehen työn jatkumisesta, vaan virka-aseman jatkumisesta entisenlaisena, työstä turvallisessa työympäristössä, missä palkka virtaa kuin automaattista; kukaan halua menettää johtavaa virka-asemaansa. Kun näin pidetään saavutetusta asemasta kiinni, niin tämän kustannuksella menee palvelut, kyläkoulut lopetetaan. Näin toimittaessa saadaan kehitystä jarrutettua, saadaan lisäaikaa oman aseman jatkumiselle ja sillä välin koko keskustaajaman ulkopuolinen maaseutu on ehditty tuhota. On totta, että monimuotoisen yhteiskunnan tuhoamisen kautta, maaseudun ympärivuotisten sauhujen vähenemisen avulla, kunnan talous saadaan parempaan kuntoon. Väkiluku putoo esim. 13 000:sta 8000:een, kaikki asuvat taajamassa, maaseutuelämistä ei enää ole. Onko tämä elämisenarvoista, onko tämän tavoitteen toteuttava? Tämä kirja vastaa, ettei ole, ei ole, kun ”tyhmälle” kansalle kerrotaan tai avataan kysymys, MIKSI!

2.6 Maaseudun tukijärjestelmä on selitys

Maaseutuahan me tuemme, voimavaroja suuntaamme kylien kehittämiseksi, maaseudun tulevaisuuden takaamiseksi. Näinhän teemme! Kymmeniä miljoonia euroja lähtee matkalle EU:sta kohti päämäärää, ihmistä. Mutta tiedostameko mitä teemme, miten teemme, teemmekö siten, että synnyttämme toivon vai käykö päinvastoin? Valitettavasti maaseutupolitiikka on urautunutta, järjestelmä liian kankea synnyttääkseen sitä, mitä toivomme. Euro kohtaa matkalla liian monta käsittelijää, hyvän työn tekijää, mutta onko järjestelmä edes uskaltanut katsoa peiliin ja todeta, että pallo on karkaamassa, jos ei sitten jo karnannut käsistä.

Tämä kirja on rohkea yritys murtaa tabuja, ajatuksille ”eihän ennenkään noin ole tehty”, on esiselvitys, joka luo uuden ajatuksen, varsin yksinkertaisen mallin, maaseudun eheyttämiseksi, luo uuden kylän, aivan uudenlaisen, mikä on asujalle kilpailukykyinen taajaman asumisen kanssa, on tasokas varusteluiltaan ja palveluiltaan, on valmis monistettavaksi missä vain, missä päin Suomea tahansa. Kirja tuo esille kunkin portaan - EU, ministeriö, Te-keskus, kunta, kyläyhdistys ja itse kohde, maaseudun asuja - ongelman, on esitys luoda uutta ja kestävää. Kirja synnyttää kylän paikkaan, minne taaja-asujan on helppo tulla, tulla tasokkaaseen kylään keskelle kaunista maaseutua.

Uusi kylä -tulevaisuutta maaseudulla -kirjan sanoma perustaa työnsä menneeseen, katsoo eurooppalaiseen ja perinteiseen suomalaiseen kylään ja on eri kulttuurien kautta uudenlainen yksinkertainen ajattelu löytää ratkaisu yhä vain syvenevään maaseudun tuskaan. Aiheellinen kysymys onkin, miksi emme tunnusta sitä tilannetta, missä maaseutu tällä hetkellä elää, sitä suota, missä rämpiä? On tietysti poikkeuksia, on valovoimaisia kyläyhteisöjä, joita me näytämme ja haluamme sanoa, että maaseutu elää, on mahdollisuus. Uusi kylä - tulevaisuutta maaseudulla -kirja uskoo nimensä mukaisesti maaseudun tulevaisuuteen, mutta on vakuuttunut, ettei päämäärää saavuteta tällä menolla. Jotain konkretiaa on tapahduttava. Maaseudun keski-ikä on mitä useammin

yli 60 vuotta. Tuntuu siltä, että jo järjestelmäkkin on luovuttanut ja lähtee siitä, että maaseudun tulevaisuus on kesäasutuksessa. Uusi kylä ei lähde tästä, vaan haluaa murtaa perinteistä ajattelua, maaseutupolitiikkaa, luoda kestävä pohjan tulevaisuudelle, uuden mahdollisuuden ympärivuotiseen asumiseen maalla, luoda optimaaliset rajat mallilleen, mitä selvittää.

Tämän päivän maaseudun tukeminen on vailla mahdollisuuksia. Kun maaseudulle suunnataan aivan suunnattomasti yhteiskunnan ja EU-rahaa, niin samalla tehdään strategisesti päämäärältään täysin tietoisia päätöksiä palvelujen karimisesta. Näin kylälle virtaa tukea, mikä ei synnytä uutta, ei luo kylän tulevaisuutta. Maaseudun tuet ovat selite, ovat sanan mukaisesti ansa: ”Kyllä maaseutua tuetaan, mutta minkäs teemme, kun eivät (siis maalaiset) osaa tukia käyttää mielekkäästi. Kaikkemme olemme tehneet.” Näin saamme kuulla, emmekä huomaa, että toistuvilla sanojilla, vallan käyttäjillä, on ketunhantä kainalossa. Kansaa sumutetaan, maaseutua viedään kuin pussia sarvista. Tämän kirjan tehtävänä on antaa vastauksia kysymykseen MIKSI.

2.7 Tieto on valtaa, valtakko tietoa, tie onneen?

Suomi on herännyt presidentinvaalin jälkeiseen aamuun, krapulaan illasta, hävityn tai voitetun kaksintaistelun synnyttämään morkkikseen. Metsissäkin on kömpimässä pitkästä unestaan, pesästään kulmakunnan kuningas, metsien valti, jonka ei tarvitse lunastaa valtaansa, vaan koirakin pakenee, vaikka ei näe, ei kuule, ainoastaan haistaa. Jotta ihminen voisi olla rauhassa, voittaa pelon, niin mesikämmenelle on pystyttävä osoittamaan, kuka on kukin. Tappamisella ihminen ei kerro pelosta vapaana kulkevaa otsoa kohtaan, vaan peittää oman sisäisen alitajuntansa äänen, sen suomalaisen heikon itsetunnon, mikä tekee kansastamme moniongelmaisen.

Ihminen käyttää valtaansa, harhauttaa jopa itsensäkin, pelkonsa omaa itseään kohtaan. Vallanhalu ja vallanhimo ovat sukulaisia keskenään, ovat hallin-

neet maailmanhistoriaa läpi vuosituhansien, ovat olleet kunnan kuin kunnankin elämän tiennäyttäjii, valitettavasti. Pappi on käyttänyt pelotteluun perustuvaa, Jumalan sanaan verhoiltua, liturgiaa hallintakeinonaan, on puhunut puhujapöntöstä, on katsonut, ripittänyt kansaa ja ohjannut juuri siihen suuntaan, jotta kirkon valta ei horju eikä sen kautta kyseenalaista kansanpalvelijan ”aitoa” vilpittömyyttä, moraalialia. Jotta uskottavuus säilyisi, täyttäisi tasa-arvoisen yhteiskunnan vaatimukset, niin pönttö laskettiin kansan tasolle – ja se kun nyt sitten alitajuntaisen, sanomattoman, tarkoitusperän muuttaisi. Kukin katsokoon ympärilleen ja kuunnelkoon, mitä pappi todella sanoo, miten käytännössä toimii ja verratkoon Raamatun sanomaan!

Vallantavoittelu ei välttämättä ole aina opittua, on ihmisen eräs perusominaisuus, mikä sisältää toisen alistamisen kautta syntyvän mielihyvän tunteen. Raadollista, mutta totta Kleopatran Egyptissä ja tämän päivän Suomessa, läpi maakuntien. Perhe on pysynyt koossa pitkään valtapelin säännöillä, autoritaarin miehen heikon itsetunnon mukana tuomin pappismaisin keinotekoisin hallintamenetelmin. Nyt vuosituhat vaihtui ja mies menetti otteensa, kadotti voimansa, peitellyn voimattomuutensa ja perhe on kriisissä. Naisen on pitänyt ottaa valta, ei ainoastaan perheen nimissä, vaan tasa-arvon kultaisin säännöin. Nainen on lunastanut tasa-arvon, on vallannut miehen aseman ja käyttänyt päämääräänsä pyrkiessään niitä miehen keinoja, jotka ovat ylläpitäneet miehistä yhteiskuntaa. Nainen uskoo löytävänsä aidon itsenäisen ajattelevan vapauden matkimmalla miestä. Voi pyhä Sylvi, missä on naisellisuus, se naisen omaleimaisuus!

Valtataistelu, kilpailu parisuhteessa, on kadottanut sen turvallisuuden tunteen, mitä lapsi tarvitsee. Isä ja äiti yrittävät paikata huonoa omaatuntoaan, kadotettua itsenäistä ajattelua, ammattiauttajan kliseemäistä totuutta -vanhemmuus on kadonnut - määrittämällä ja käskyttämällä omaa murrosikäistä nuorta. Ja seurauksena on totaali yhteentörmäys. Ongelmat näkyvät kadulla. Nuori ei ymmärrä vanhempia, eikä vanhempi nuorta. Jotta perheen hierarkia säilyisi, siis vanhempien voimattomuus ja kykenemättömyys ei paljastuisi, ollaan val-

miita tekemään sitä, mistä voisi sanoa: ei oo päättä eikä häntää. Mennä nyt kadulle partiomaan, valvomaan, tutkimaan nuorten kasseja ja uskoa, että hyvä vanhemmuus, välittäminen, on sitä. Hyvä isä ja äiti, uskottavuuttasi et saavuta pappismaisin keinoin, et moralisoimalla, vaan olemalla tavallinen isä ja äiti niine meille kaikille kuuluvine puutteineen, jotka ovat osa ihmisen vaellusta. Paremmat tulokset koet, kun käytät talonpoikaisjärkeä ja ennen kaikkea olet rehellinen itsellesi. Kun löydät itsesi, niin sinun ei tarvitse kytätä, huutaa, ei määrätä aikuistuvaa nuortasi, mutta kylläkin välittää ja tukea, antaa nuorelle mahdollisuus hengittää juuri sitä ilmaa, mikä puhaltua nuoreen itsenäistä luovuutta, ajattelua ja valitettavasti huomattavasti avarakatseisempaa näkemystä kuin meillä itsellä on. Päästä nuori vapaaksi, niin huomaat löytäväsi ajattelevan yksilön ja ehkä myös itsesi.

Valtapeli kuuluu kaikkiin yhteisöihin. Silmiinpistävintä se on kuitenkin niillä toiminnan sektoreilla, missä muutokset ovat rajuimmat. On paljon opettajia, jotka ovat pystyneet irrottautumaan urautuneesta opettajamallista, mutta valitettavasti ”kansankynttilä” lepattaa vieläkin luokassa ja usko luovansa oppilaaseen kestävästä kehitystä kovan kurin ja peitellyn heikon itsetunnon ilmaisevan ehdottomuuden kautta. Hyvä opettaja, olet opettaja silloin, kun et huuda, et tanssi etkä riehu. Kun pystyt luomaan aidon luottamuksen omaan itseesi, oman persoonasi ja oppilaan välille, niin luokkaasi sinun ei enää tarvitse vahtia ja huomaat oppimisen olevan huomattavasti tehokkaampaa.

Puhumme verkostoitumisesta, pidämme sitä elämisen ehtona, emmekä uskalta ajatella itsenäisesti. EU:n päiväkäsky ohjaa valtiota, valtio käskyttää kuntaa, kunta virkamiestensä kautta kuntalaista. Kun järjestelmään lisätään vielä lisäaskeleet, niin verkostoituminen on synnyttänyt byrokratian, mikä taas johtaa siihen, ettei tapahdu mitään. Virkamies piiloutuu järjestelmän taakse: ”Ei voi mitään, olemme voimattomia, kun EU näin määrää!” Puhumme kehittämisestä ja käytännössä olemme ylläpidossa, missä valvotaan, ettei mitään pääse tapahtumaan, ettei vain tapahdu mitään tapaturmaa, mitä valta ei huomaa tai mi-

hin ei pysty. Kaikilla portailla on vallanhalunsa, on sellainen kilpailuhenki, missä toista nujerretaan.

Kunnissa valtuuston puheenjohtaja on hierarkian korkein päättäjä, on kunnanjohtajankin päällikkö. Käytännössä operatiivista valtaa kunnassa käyttää kunnanhallitus, missä kunnanjohtaja on esittelijä. Hallitus on kunnanvaltuuston työrukkanen. Suomen perustuslain mukaan valta kuuluu kansalle, joka valitsee luottamuselimet kuntatasolla, presidentin ja kansanedustajat valtakunnan sekä parlamentaarikot EU:n tasolla. Järjestelmän ajatus on hyvä, mutta ei toimi. Esteenä on totaali yhteentörmäys virkamiehen ja kansalaisen välillä. Kunnan luottamuselimet on alistettu virkamiesten kumileimasimiksi. Puhumme siis näennäisdemokratiasta, valtapelistä, missä pääasia, kuntalaisen palveleminen, on jäänyt toissijaiseksi.

Vai että ei näin meidän kunnassamme? Mietipä, miksi niin moni asia tökkii. Moni haluaisi rakentaa omakotitalon keskustajaman ulkopuolelle, vaikka järven rantaan. Siihen ei löydy mahdollisuutta, ei sallita. Kylätkin kaipaavat kunnan muistavan tonttimaata olevan myös siellä. Kaavoitus käyttää kunnissa suurinta ohjailevaa, ylläpitävää ja kehityksen estävää valtaa, on unohtanut kuntalaisen palvelemisen. Ei vain omassa kunnassasi, vaan monessa kunnassa läpi maan kaavoittaja edelleen mustasukkaisesti pitää kiinni siitä, mitä ei enää ole, pitää kiinni vallastaan, mikä on veteen piirretty viiva, minkä selite on: ei ole varaa kaavoittaa, kunnallistekniikka on niin kallista. Moni yrittäjä investoisi rakentamiseen, mutta byrokratia on noussut asemaan, ylitsepääsemättömään. Tonin hankkimisen vaikeus ei vain keskustan lähellä, vaan haja-asutusalueella on suurin jarru kehitykselle, uusien ihmisten muuttamiselle, maaseudun tulevaisuuden luonnille.

Tieto on valtaa, mutta valta ei todella useinkaan ole tietoa, on vain keinotekoinen malli peitellä kykenemättömyyttä, saamattomuutta, on selite. Valta oikein käytettynä on mitä oivoin tapa toteuttaa unelmia, palvella yhteisöä, tuoda onnetunnetta. Perheestä on kadonnut vanhemmuus, siis voima ja valta. Maakun-

ta ei vain ole kriisissä, vaan kuntatasolla valta on karannut kansalta, siis luottamusenkilöstön, käistä, on usein korruptoitunut. Se jolle valta kuuluu, otta- koon itseään niskasta kiinni, palauttakaan uskon instituutioon ja ryhtyköön palvelemaan yhteisöä, kuntalaista.

Me puhumme maaseudusta. Jotta ymmärtäisimme, on meidän kaivauduttava syvälle, kaiken takana olevan vallan toimintatapoihin. Jos emme ymmärrä lähipiirissämme vallitsevaa vallanpeliä, niin meidän on aivan turha koettaa löytää ymmärrystä siihen, miksi vallalle on elinehtona maaseudun alasajo. Tämä kirja kertoo Uusi kylä -ajatuksista, yksinkertaisesta, mutta kuitenkin niin vaikeasta, perinteisestä, mutta uudesta. Tämä ei ole sanojen helinää, mutta jää siksi, jos emme ymmärrä yhteiskunnan sisäisiä riippuvuuksia. Oloitettu virkamies kuit- taat tämän kirjan toistuvalla sanonnalla: Onhan tämä maa täynnä kaikenmaa- ilman kirjoja, ajatuksia. Oletko sinä juuri se virkamies?

2.8 Tiedon valtatiellä oppia ja ikä kaikki

Jos et lue, et ansaitse yhteiskunnan hyväksyntää, jos et tiedä, olet tietämättö- myydessäsi lainsuojaton, vaikka kuinka vilpiton olisit. Ennen muinoin ruoka piti perheen tiellä, nyt ilman tietoa meillä ei ole tietä tulevaisuuteen, sanotaan ja uskotaan elämän totuuden ja viisasten kiven löytyneen.

Kun tieto on nostettu, siis kohotettu, sille alttarille, mitä palvotaan, pelätään, mikä antaa vallan ja ohjaa ihmisen käyttäytymistä, luo mielikuvia, synnyttää ajatuksen, niin mihin on hävinnyt inhimillisuus. Meille tarjotaan kaikki valmiina. Ei ainoastaan einekset, vaatteet, vaan kaikki jokapäiväinen kerskakulutukse- sta puhumattakaan. Jos nyt jollainlailla voisi ymmärtää aineellisen tarjonnan, mutta kun meille tarjotaan paketissa, miten teen työni, kulutan päivääni, vietän vapaa-aikaani, teen lapseni, tulen iloiseksi, hoidan pahanoloni. USA:ssa on jo menty niin pitkälle, että suomalainen masentuvaisuus on saanut oman nimen, se on diagnosoitu ja sitä hoidetaan lääkityksellä. Siis jos masennun, niin asia

on jo hoidossa, siis pilleri poskeen ja taas paanalle. En saa olla alakuloinen, sairastan silloin suomalaisuutta.

Kuka nyt tietoa arvostelisi, mutta tieto on vallan käyttöä. Se on manipulointia, siis jonkun luomaa toiselle tarjottavaa. Elämme yhteiskunnassa, jossa tiedolla järjestelmä saavuttaa päämääränsä, saavuttaa tilan, missä kaikki on valmis, on valmiiksi ajateltua, ja syntyvä keskustelu on vain tiedon pyörittämistä, eli kuka tietää eniten, on paras -ajattelua.

Mutta jos menemme tiedon taakse, kurkistamme, miksi meidän on niin tärkeää tietää? Tieto on selitys, on puolustus ja tämän päivän syöpä, joka estää itsenäisen ajattelun. Saatamme puhua talonpoikaisjärjestä, siis itsenäisestä ajattelusta, mutta aina tähän liittyy niin paljon ivaa, että isältä pojalle, äidiltä tyttarelle siirtyvä perintö arvoista, kokemuksen merkityksestä ymmärryksen lähteenä torjutaan tiedon nimissä.

Meille on luotu tarve, joka on tieto. Ihmettelemme, miksi moni voi niin huonosti, miksi yhteiskunta yhdenmukaistuu. Keuruun kansalaisopiston 40-vuotisjuhlassa puhunut sukujuuriltaan keuruulainen ajattelun mestari Helsingin yliopiston filosofian professori lainaa Iiro Viinasen kuolematonta lausahdusta: Meillä ei ole vaihtoehtoa. Eli kun tieto sanoo, ettei meillä ole vaihtoehtoa, niin kansa uskoo, on uskottava, jos aikoo säilyä hengissä.

Suomalaisella koulujärjestelmällä on pitkät ja ansiokkaat perinteet. Uno Cygnæus kääntyi kyllä haudassaan, jos näkisi nykyisen koulujärjestelmämme. Maaseudulla joka puolella maata näemme ongelmia, huomaamme syrjäytyneitä, elämisentuska on käsin kosketeltavaa. Puhumme vapaan kasvatuksen tuomista ongelmista, emmekä pysty erittelemään, miksi niin moni voi huonosti. Suomalaisen aineellinen taso on korkeampi kuin koskaan, harva näkee nälkää, koulu kertoo saavuttamistaan oppimistavoitteista, tieto on valtaa, voimme ylvästellä sivistysvaltiona, maailman yhtenä koulutetuimpana kansana. Ja kuitenkin moni voi huonosti. Tässä on ristiriitä.

Jo parikymmentä vuotta sitten meidät johdettiin tiedon valtatielle. Me saimme ammattikasvattajat, saimme pahanolon tulkit, meille opetettiin, että elämästä ei selviä hengissä ilman tietoa, kasvattamisesta ei ilman ammattikasvattajaa, mielipahasta ja murheesta ei ilman ammattiauttajaa. Meille luotiin tarve tiedolle ja näin mitä erilaisimmat oppaat alkoivat käydä kaupaksi. Meille opetettiin ammatti-ihmisten ja oppaiden kautta, millaisia meidän tulee olla, jotta meidän hyväksyttäisiin, jotta tulisi yhteiskuntakelpoisia, varakkaitakin, jotta paha olo ja tuska ei yllättäisi. Tämä on manipulointia, on juuri sitä, mikä estää itsenäisen ajattelun, estää kaivamasta esiin talonpoikaisjärjen.

Maaseudun koulu kuuhuu, perustelee ja kiertää totuutta, tekee välttämättömäksi sen, että ajattelua ei sallita, pyrkii kasaamaan kaiken samaan suureen yksikköön. Perustelee, kun näin on taloudellisempaa, näin tehdään muullakin, siis selittää ja väittää, että 50 oppilaan koulu on liian pieni, on liian kallis ja päättyy lopputulokseen: Ei muuta vaihtoehtoa.

2.9 Kaiken ei tarvitse olla niin kuin vallan analyttikko totuutena pitää

Kaupunki- tai taajamayhteisö elää harmonian vallitessa omakotitaloalueella. Sitten kunta päättää rakentaa kunnan vuokratalon keskelle omakotiasutusta. Syntyy kaaos, vastustusta. Mutta kun vuokrataloon muuttaa romaniperhe, niin yhteisön rakenteet heiluvat ja kun myöhemmin vielä maahanmuuttajaperhe siirtyy vuokrataloon, niin ei vain ole syntynyt suomalaista rasismia, vaan kestämätön tilanne asua kaikille, ei vain omakotiasujille, vaan myös vuokralaisille. Tämän hetken ajatus markkinoida maaseutua lapsiperheille kohtaa yo. tilanteen eli perinteisen vuosikymmenien kankeiden ajatusten keskelle tulee elämä, lasten ääntä, mopon pärinää, kaupungin meininkiä. Syntyy vastustus, ei tätä haluta, ei tänne haluta uusia ihmisiä, tontteja ei myydä, mökkejä kylläkin, kun niiden synnyttämä elämä ei ole pysyvää, ympärivuotista. Toisaalta nykyajatus synnyttää kaupunkilaiselle romanttisen kuvan maaseudun asumisesta, eikä kerro siellä toimimisesta totuutta. Lapsiperheille ei kerrota ja toisaalta maalle

haluavat ovat soikeita eivätkä huomaa, että rakennuspaikan naapurinsa asuu jo eläköitymässä olevaa väestöä. Lähin lapsiperhe on kilometrin päässä, jos sieläkään, eikä lapsilla tule olemaan kavereita. Tämä synnyttää saman tilanteen kuin nyt on, jokainen nuori haluaa kaupunkiin, kun ei ole ystäviä. Ei synny kestävää ratkaisua, vaan tehohengitystä, mikä ei johda toivottuun tulokseen.

Uusi kylä - tulevaisuutta maaseudulla -ajatus on yritys luoda uusi ajattelu, uusi kylämaainen yhteisö, missä kaikilla on mahdollisuus hyvään oloon, jolloin ei synny ylläkövuttua "naapurirasismio", kahden kulttuurin yhteentörmäystä. Kun nyt läpi maan maaseutua yritetään tosissaan asuttaa ajatuksella "rakennetaan sinne, rakennetaan tänne" ja tonttia myydään sieltä täältä, niin maaseutuun uhratut suunnattomat henkiset ja taloudelliset resurssit eivät synnytä sitä, mitä toivotaan. Perinteinen ajattelu ei uusien ympäristö määräysten, varsinkaan uuden jäteasetuksen, vuoksi tee kaupunkilaisen maallemuutosta houkuttelevaa. Ajatus ei löydä vastakaikua niin kuin voisi. Rakentaminen on nykyminolla liian kallista. Uusi kylä lähtee siitä, että "rypälerakentamisella" eli uuden pienimuotoisen kylän rakentamisella, pudotetaan rakennuskustannuksia 20, jopa 30 prosenttia. Normaalin uuden tasokkaan 120 neliön talon hinnaksi on mahdollista saada reilusti alle 150 000 euroa ja tämä on jo houkutin maalle muuttamiseen. Uudessa kylässä ei synny asutuksen "sopeuttamisongelmia", lapsilla on kavereita, on laajakaistayhteydet, lapsilla ja aikuisilla on toimimisen mahdollisuudet, maaseutu näyttää aivan uudeltaiselta. Uusi kylä tutkii ja laskee, ottaa huomioon koulun ja sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeet sekä asukkaan että kunnan kannalta, katsoo muita palveluja ja niiden mielekkästä järjestämistä, synnyttää ajatuksia etätyöstä uudessa kylässä riittävän hyvän informaatioteknologian keskittymässä. Uusi kylä luo mallin uudelle kylälle, mikä ei vain ole mielekäs ratkaisu maaseudulle muuttavalle perheelle, lapsille, kunnalle, vaan myös perinteiselle maaseutukulttuurille, perinteisille joskus hyvinkin jääräpäisille tavoille, ei ole uhka maaseudun kankeudelle.

Uusi kylä luo uutta ja huomio on mallintamisessa kunkin organisaatiotason - EU, ministeriö, Te-keskus, kunta, ympäristökeskus, kyläyhteisö, asijat - ongelmattiedostaen. Uusi kylä ei kaivele ongelmia, vaan pyrkii katsomaan, miksi

kaiken pitää olla niin vaikeaa, byrokraattista. Uusi kylä luo konkreetin mallin edullisemmalle tasokkaalle rakentamiselle, pyrkii yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa karsimaan kallista ja kankeaa byrokratiaa. Ajatus pyrkii luomaan toimivan konseptin, joka synnyttäisi maaseudulle tulevaisuutta tiedostaen tehtävän vaikeuden, mutta luottaen, ettei maaseudusta tehdä kaupunkien ja taajamien reservaatia, loma-asutuksen paratiisia, sitäkin, mutta ennen kaikkea loisi mielekkään turvallisen paikan lapsiperheille ja muillekin löytää ne maaseudun arvot, mitä kaupungissa ei sitten edes millään voi kuvitella.

Tämä on totta, todellisuutta: On kesäpäivä ja järven rannasta kuuluu meteeliä, lasten ilottelua, mitä tämä on, onko nyt jotain hullusti, miten täällä maalla voi olla noin paljon lapsia. Tuota ääntä on katsottava, mitä se on. Tutustumisen ääneen ei synnyä ajatuksia, mitä vieras urkkii, kun tulee ventovieraaseen paikkaan. Löytyy paikka, mitä ei voi olla, löytyy elämää, mitä maaseudulla ei ole, löytyy viiden kesäpäivän "rypäle", mitkä ovat yhtä, ei ole aitoja välissä, kaikki ovat yhtä perhettä, vaikka eivät edes ole sukulaisia. Kun mökkiläisiltä kysytään, keitä te ootte, ootteko te joitain hengenheimolaisia, kuuluttko johonkin yhteisöön, miksi teillä on näin kivaa, eihän tämä ole mahdollista, niin vastaus on: Meillä on kivaa, kun olemme yhdessä. Olemme ihan tavallisia perheitä, on opettajaa, insinööriä, tavallisia työläisiä, eri poliittista ja uskonnollista suuntausta, meitä on kaikkiaan 38 henkeä.

Uskomatonta! Perheet viettävät Karhunkylällä Lapinjärven rannalla vuodesta vähintään kolmanneksen ja viettäisivät enemmänkin, jos työ ja koulu mahdollistaisi. Tämä ei ole mikään kommuuni tai jos onkin, niin on mielekäs asumisen muoto - neljä kuukautta vuodessa. Kun lapsilta ja nuorilta kysyy, että mitä ihmettä te täällä keskellä maaseutua, korpea, teette, niin nämä hymyilevät: Me halutaan muuttaa tänne, sanovat nuoret Uudeltamaalta, Hämeestä ja Varsinais-Suomesta, siis ruuhkaisesta Suomesta. Uskomatonta! Lapsia ja nuoria on 23 iältään 2-19 -vuotiaita. Heillä on hyvä olla, kun heillä on seuraa, ovat kaupunkilaisia, jotka ovat kestävästi löytäneet maaseudun!

2.10 Maaseutua tuetaan, mutta olisivatko silmät jo avautumassa?

Tuen, toimenpiteen ja palvelun elinkaari maaseudulla ja syntyvät tulokset - miksi tieto ei tavoita, synnyttä uutta?

Kun lannoitefirma toimittaa lannoitteen maanviljelijälle, maanviljelijä parantaa maanlaatua, korjaa sadon, toimittaa sen kaupunkiin, niin tuotteen elinkaareissa syntyy ongelmia. Kun maaseudulla kasvatetaan kalaa, tuotetaan erilaisia palveluja, kasvatetaan metsää, kun maaseutu toimii energian lähteenä, niin kohderyhmänä on pääasiassa taajama-asukas.

Toimissa syntyy useasti merkittäviä ympäristöongelmia. Alkutuotannossa syntyy ongelmia ja hyvin usein käyttö palauttaa ongelmat myös maaseudulle lisääntyvän kesämökkiasumisen vuoksi. Ongelmat tiedostetaan, vuosikymmenen ajalta on löydettävissä kymmeniä erilaisia projekteja, mitä monipuolisempia hankkeita, jotka sysäävät tietoa maaseutukuntiin ja niiden asukkaille kertoakseen ongelmista ja tarjotakseen mitä erilaisempia kehittämistukia, mahdollisuuksia perinteen vaalimiseen, kylien elävöittämiseen.

Tietoa pulppuaa, joka suunnalta kunnostus- ja elvytysohjeita, ajatuksia ja ideoita vaihtoehtoisista elinkeinomahdollisuuksista. Elämme tietoyhteiskunnassa ja voimme sanoa, että maaseutu saa riittämiin tietoa. Ongelmana on kuitenkin se, että EU:n kautta niin ministeriöiden kuin Te-keskuksien taholta tulviva tieto ei tavoita kunnan virkamiestä, kunnan päättäjiä, eikä tavallista kansalaista eli juuri sitä ryhmää, mitä varten suunnattomat taloudelliset voimavarat paremman tulevaisuuden, maaseudun elävöittämiseksi on kohdennettu. Kommunikaatiokatkos on selkeä, puhuttiinpa sitten maamme minkä alueen kunnasta tahansa.

Sanoma on hyvin yleinen nyky-yhteiskunnassa. Kuvittelemme tuottaessamme tietoa ongelmien ratkaisemiseksi, että tieto on ongelman väärti. Tietotulva ylitää vastaanottokyvyn, materiaalia ei edes ehditä lukemaan, saatikka sitten kä-

sittelemään kunnan elimissä tai käyttämään hyväksi jokapäiväisessä työssä kunnan asukkaiden parhaaksi. Mutta mistä voimme lukea siitä katkoksesta, siitä ongelmasta, minkä tietotulva aiheuttaa? Siitä ei kerrota, vaan juna jatkaa matkaa. Kukaan ei pysähdy pohtimaan, mitä tehdä, on aina kiire, maaseutu tuhoutuu, todetaan. Miten voisimme löytää yhteisen kielen, sellaisen sanoman, joka ei ole ylhäältä päin tuleva, ohjaileva, määräilevä tai rankaiseva, kun asiaa ei ole selvitetty? Tuleeko tämänkin kirja olemaan vain yksi vaunu tässä informaation tuottamisessa, yksi selitys, että jotain on tehty, jää nähtäväksi.

Kansalainen, asui sitten kaupunkitaajamassa tai maaseudulla, on turrutettu ohjeilla, on kyllästetty tiedolla. Päämääränä ja tavoitteena on ollut parantaa elämänlaatua, mutta informaatio ei tavoita, päin vastoin. Osa vastaanottajista orgaanisesti toimii tuotetun tiedon ja ohjeiden mukaisesti, toisaalta yhä vain suurempi osa kansaa on alkanut kärsiä tietopakaisuudesta.

Tämän kirjan tavoite on synnyttää uutta elämää maaseudulla, pohdinnan kautta myös tietoutta siitä, miksi informaatio ei kohtaa päämääräänsä, ei löydä ihmistä, miksi moni asia on tehty hyvin vaikeaksi. Jos tämä kirja ei synnytä tunteita, ei suututa, vihastuta, ei ihastuta, niin päämäärä uudesta ajattelusta, itsenäisestä pohdinnasta, ongelmien ratkaisemisesta ja huomattavien taloudellisten ponnistelujen säästämisestä, ei toteudu. Tässä kirjassa ei puhuta asian vierestä, ei kirvesvartta, ei aidanseipäistä. Tässä kirjassa eivät kliseet kuki ja tätä kirjaa eivät lilukanvarret hallitse.

2.11 Selkeytymistä

Maaseudun tulevaisuutta tuetaan. Järjestelmä on moniportainen. On EU, ministeriö, Te-keskus, toimintaryhmät ja jäsenyhteisöt. Alla Valtion tarkastusvirasto antaa ohjeita ja selkeyttää tukijärjestelmää.

Valtiontalouden tarkastusvirasto: Julkaistavissa 28.1.2005
Tarkastuskertomus 89/2004: Paikalliset toimintaryhmät maaseudun kehittäjinä

Maaseudun kehittämishankkeilta odotetaan enemmän tuloksellisuutta. Tarkastusvirasto on arvioinut paikallisten toimintaryhmien toimintaa maaseudun asuin- ja elinympäristön kehittäjinä. Tarkasteltujen ohjelmien toteutus ja hallinnointi on tarkastuksen perusteella onnistunut melko hyvin. Maaseudun kehittämistuille tulisi kuitenkin asettaa selkeät, nykyistä vaativammat myöntämiskriteerit. Myös ohjelmille asetettuja tavoitteita olisi syytä arvioida uudelleen.

Tarkastus kohdistui LEADER+ ja Pomo+ -ohjelmiin EU:n ohjelmakaudella 2000-2006 vuoden 2003 loppuun saakka. Näiden lisäksi tarkastettiin ALMA- ja tavoite 1 -ohjelmia siltä osin kuin paikalliset toimintaryhmät näitä ohjelmia toteuttavat. Toimintaryhmätyön periaatteena on, että maaseudun asukkaat päättävät itse kotiseutunsa kehittämisestä. Tämä periaate on tarkastuksen perusteella toteutunut hyvin.

Tarkastuksen perusteella voidaan todeta, että avustetut hankkeet ovat toteutuneet kohtalaisen hyvin ja osa hankkeiden tavoitteista on jo saavutettu. Kehittämishankkeet ovat olleet pääosin avustusedellytysten mukaisia eli pienimuotoisia, maaseudun asukkaiden elämänlaadun kohentamiseen tai toiminta-alueen luonnon ja kulttuuristen voimavarojen hyödyntämiseen tähtääviä. Hankkeiden vaikutusten pysyvyyttä on ohjelmakauden tässä vaiheessa vaikea arvioida. Muun muassa työllistävät vaikutukset saattavat monissa tapauksissa jäädä vain hankkeiden toteutuksen aikaisiksi. Myös uusien yritysten syntyminen vaikuttaa vähäiseltä.

Ohjelmille asetettuja tavoitteita olisi tarkastusviraston mukaan syytä arvioida uudelleen. Tavoitteet mahdollistavat hyvin erilaisten kehittämishankkeiden tukemisen. Kaikkea kehittämisluonteista toimintaa ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista tukea, vaan tuen myöntämisessä tulisi olla kriittinen. Näin varmistettaisiin myös tuen riittävyys tasokkaille hankkeille. Hankkeilla tulee lisäksi olla

selkeät tavoitteet ja niiden jatkuvuus tuen päätyttyä tulisi varmistaa. Myös työllistäviä vaikutuksia ja niiden pysyvyyttä on korostettava nykyistä enemmän.

Toimintaryhmien ja TE-keskusten välinen yhteistyö ohjelmissa on ollut toimivaa. Ne ovat kuitenkin tehneet myös päällekkäistä työtä ja niiden välistä työnjakoa olisi syytä selkeyttää. Lisäksi toimintaryhmien hankkeista antamien lausuntojen sisältöön, avustuspäätösten perusteluihin ja käsittelyn nopeuteen tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Myös hankkeiden vaikutusten seuranta ja loppuraporttien hyödyntämistä on tehostettava.

Tarkastusviraston näkemyksen mukaan toimintaryhmätyöskentely tulisi erillisten ohjelmien sijasta yhdistää yhteen ohjelmaan vuoden 2006 jälkeen. Ohjelmien samankaltaisuus antaa tähän hyvät lähtökohdat.

Lisätietoja:

Ylitarkastaja Tuula Näätänen, p. 0205 178340, tuula.naatanen@vtv.fi
Ylitarkastaja Esko Ollakka, p. 0205 178336, esko.ollakka@vtv.fi

Tarkastuskertomus on luettavissa tiedotteen julkaisupäivästä lähtien tarkastusviraston verkkosivuilla (<http://www.vtv.fi>). Tarkastuskertomusta voi lisäksi tilata tarkastusvirastosta puhelimitse (09-432 5746) tai sähköpostitse (tilaukset@vtv.fi).

Valtiontalouden tarkastusvirasto
PL 1119 (Annankatu 44), 00101 Helsinki
Puh. (09) 4321 (vaihe),
(09) 432 5768 (tiedottaja),
(09) 432 5746 (julkaisujen tilaus)
Telefax: (09) 432 5820
S-posti: etunimi.sukunimi@vtv.fi
Internet: www.vtv.fi

Kukin meistä elämämme jossain vaiheessa katsoo peiliin, miettii, kuka minä oikein olen, mikä on tämän elämän päämäärä, voiko tarkoitus olla se oravanpyörä missä olemme, mihin meidät on vedetty mukaan. Asiantuntijat toistavat, että kasvatus on eksynyt, vanhemmuus on kadonnut. Tähän on tietysti helppo yhtyä, löytää riittävät perustelut. Ei tarvita kuin kävely minkä tahansa suomalaisen kaupungin kaduilla perjantai-iltana. Ydinkeskustaa emme voi ohittaa kohtaamatta vellovaa massaa, missä järki ei juokse, kielenkäyttö on yhdenmukaista, katse tapittaa, käyttäytyminen on kaukana turvallisesta arvomaailmasta. Jos sieltä löydämme oman ”murkkumme”, niin voi olla jo myöhäistä, vaikka kuinka haluaisimme, korjata tilannetta.

Tämän kohtaa yhä useampi vanhempi. Nuori kaipaa kaveria, kaipaa ryhmää, ei voi sulkeutua kodin seinien sisäpuolelle, eivätkä tätä vanhemmatkaan toivo. Nuori kaipaa porukkaa. Moni löytää kaveriympäristön harrastuksesta, urheilusta, musiikin eri sektoreilta, kulttuurista. Tämä harrastava nuorison osa saa suojan pätevien valmentajien ja ohjaajien vetämissä harjoituksissa harrastuksen parissa ja eheän aikuisuuden tavoittelu ei aina kohtaa kohtuuttomia kaveripiiriin mukanaan kantamia vaikeuksia. Ei siis ole mikään ihme, että yhteiskunta korostaa harrastuksen merkitystä.

Hyvistä ajatuksista, liikunta- ja harrastuspaikoista huolimatta toinen puoli nuorisostamme ei harrasta, ei ole mukana yhteiskunnan tukemassa harrastustoiminnassa. Nuori kaipaa kaveria ja paras kaveri löytyy kadulta, siitä yhdenmukaisesta joukosta, mihin on pesiytynyt ties minkämoimen bisnes. Tavarantoiminta on helppoa, kun kuuluakseen porukkaan nuori ei voi irrottautua, toimia vastoin ryhmän kollektiivista tapaa. Jos yrittää, kadun laki on armoton, ulkona olet. Tämä on kierre, mihin yhä vain useampi putoaa.

Moni vanhempi on valmis maksamaan mitä tahansa, jotta voisi pysäyttää lapsensa tien vastuuttomuuteen. Samaan aikaan ne vanhemmat, jotka ovat pysyneet varjelemaan lapsiaan katukulttuurin kiehtovuudesta, pelkäävät, elävät koko ajan uhan äärimailla. Tässä maailmassa yhä useampi isä tai äiti, vanhempi, on alkanut miettiä elämänsä mielekkyyttä, mikä on minulle, perheelle parasta, mikä on minun elämäni tarkoitus. Yhä useampi kokee voimattomuutta, syylisyyttä ja kysyy, olenko minä itse mahdollistanut nuoren putoamisen elämästä, olisinko voinut tehdä toisin. Nuori ei kunnioita vanhempansa, vanhemmuus on kadonnut, usein nuoresta on tullut perheen käskyttäjä, perhe pyörii nuoren ympärillä, materia korvaa sisällön, kun yhteistä kieltä ei ole.

Nuorten tuskan ja nuoriin kohdistuvan uhan kautta vastuuntunto on lisääntynyt henkilökohtaisten kysymysten avulla. Vastuuntunottomien vanhempien määrä ei ole yhdenvertainen yhä vain kasvavan kadulla pyörivän nuorison kanssa. Hyvin moni vanhempi miettii vaihtoehtoja, moni jo siinä vaiheessa, kun suunnittelee perheen tulevaisuutta, perheellisyyttä, turvallista asuinympäristöä perheelleen.

Moni löytää maaseudun ihan jo lastensa vuoksi. Toisaalta yhä useammalla aikuisella on halu tuntea paremmin itsensä ja tässä vuoropuhelussa itsensä kanssa maaseutu antaa moninkertoinen paremmat puitteet kuin kaupungin muurahaisyhteisö. Huoli lapsista ja heidän tulevaisuudestaan on tärkeä, mutta ei ainoa syy kaupunkilaisen maalle kaipuulle. Yhteiskunta muuttuu, sanomme, että kehittyä. Urbanisoituminen ei tullut yksin 1800-luvulla, ei sitä 2000-luvun keskittäminenkaan tee.

3.1 Pallo hukassa - Mitä isot edellä...

Ei tästä ole aikaakaan, kun eduskunta säätii lain, jonka mukaan kansanedustajan lahjonta on kiellettyä ja rangaistavaa. Ei ole kovinkaan kauaa, kun Keski-suomalainen kirjoitti, että amerikkalainen nainen oli huolissaan, kun kissa pääsi kastumaan. Nainen kekseliäänä pani lemmikkinsä mikroaaltouuniin kuivumaan. Niinhän siin kävi, että kissan yhdeksän henkeä ei auttanut ja katti kuoli. Nainen haastoi mikron valmistajan oikeuteen, kun ohjekirjassa ei ollut erityisesti mainintaa, että kissaa ei saa kuivattaa mikroaaltouunissa. Matti Nykäsen pöllöilyt kiinnostaa kansaa ja iltapäivälehtiä ostetaan. Dopingista on myös tullut kestotuote, mikä myy, ei vain olympiakisojen aikaan, vaan vuodesta toiseen saamme kuulla mitä erilaisempia selityksiä, mistä vauhdittajaa on elimistöön päässyt. Kun selitystä ei uskota, niin sitten käräjöidään ja mistäs juristi ei sitten kärjäisi, tekisi työtään, mistäs muusta rahastaisi kansaa kuin turhuuden markkinoista. Nyt lainoppineet saavat uuden lypsylehmän, kun Nykästäuti on tarttunut lainsäätäjiimme. Kansanedustajat ovat huolissaan Suomen alkoholipoliitikasta, viinan hinnan laskun tuomista mittavista yhteiskunnallista ongelmista ja nyt sitten ihmetellään, miten siinä nyt näin pääsi käymään, eihän näin saanut käydä, kun hyvää tarkoittivat, kun sallivat kansallekin viisasten juomaa lähes maidon hinnalla. Jotta asia ymmärrettäisiin eduskunnassa, jotta asia voitaisiin korjata, on viinaan tutustuttava. Miten ongelmaa ei sitten voisi muuten ymmärtää kuin itse astumalla rahvaan housuihin, alennusviinaa suonissa auton rattiin. Kun sitten käry käy, niin selitykset ovat valmiina. Niitä on opittu urheilusta vuosikaudet ja miksi nyt kansanedustajat poikkeasivat muusta väestöstä, kun haluavat olla lähellä kansaa, lähellä ongelmaa! Ei kai tässä muu auta, kun sisällyttää kansanedustajan ohjesääntöön kielto, jos ajat, niin et ota, jos otat, niin ajat niin, ettet jää kiinni ja jos jätät kiinni, niin auttava juristi on aina yhtä lähellä kuin taskussasi oleva kännykkä.

3.2 Dialogi Keski-suomalaisen pääkirjoitussivulla

Kaupunginvaltuutettu Marika Visakorpi kysyy: *Onko meillä varaa?*

Uusi valtuustokausi on jo hyvässä vauhdissa ja Jyväskylän monen muun kunnan tavoin ankarien säästöpainneiden edessä. Helppoja ratkaisuja ja rahanlähteitä ei ole näköpiirissä, mutta vaikeita pohdiskeluja sitäkin enemmän. Työhön onkin jo ryhdytty tähtäimessä talouden tasapainottaminen. Kun selkä on seinää vasten, tulisi pohdinnan kohdistua paitsi budjetin momentteihin myös arvoihin ja asenteisiin. Käyvätkö jotkut yleisesti omaksutut asenteet liian kalliiksi? Viime aikoina Keski-suomalainen on uutisoinut näyttävästi monista alkoholin aiheuttamista haitoista. Helsingin Sanomat puolestaan raportoi 29.11.2004, että vantaalaisessa Peijaksen sairaalassa joka viides potilas oli hoidossa alkoholin aiheuttaman vaikean sairauden takia. Tampereella ensiavun asiakkaista useampi kuin joka neljäs ja tapaturmapotilaista 42 prosenttia oli alkoholin suurkuluttajia. Valtakunnan tasolla tämä tarkoittaa, että esim. kaikenikäisistä aivovamman saaneista henkilöistä 12 000–14 000 arvioidaan saaneen vammansa alkoholin vaikutuksen alaisena. Asiantuntijoiden mukaan alkoholin haitat lisääntyvät ja vaikeutuvat. Samat ongelmat tuntuvat Jyväskylässäkin. Terveydenhoito ei ole ainut alue, jossa alkoholihaitat aiheuttavat kustannuksia. Huomattava osa poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten hoitamista tehtävistä on saanut alkunsa humalapäissään tehdyistä toilailuista. Nämä kulut maksaa pääosin valtio. Sen sijaan kuntaa koskevat huomattavasti enemmän samojen toilailujen aiheuttamat kustannukset sosiaalipuolelle huostaanottojen, avohuollon tukitoimien, kriisiavun yms. merkeissä. Kulunkilistaa voisi jatkaa moneen muuhun, mutta se ei tässä yhteydessä ole tarpeen. Suurimmat kustannukset eivät kuitenkaan ole rahassa, vaan inhimillisessä kärsimyksessä mitattavia. En ole ehdottomassa päihdeongelmaisten potkimista pois terveydenhoidosta tai kriisiavun lopettamista perheväkivallan uhreille. Niin humalajuomista harrastavilla kuin heidän läheisillään on yhtä suuri ihmisarvo kuin raivoraittiilla. Sekä yhteiskunnan että lähimmäisten tukea ongelman kanssa kamppaileville tarvitaan ehdottomasti. Positiivista onkin, että ongelma on nostettu esiin myös esim. syksyllä pi-

detyssä Kuntaturvallisuus-seminaarissa sekä etenkin alkoholi-ongelmien ehkäisyyn tähtäävän Pakka-projektin muodossa. Ei kuitenkaan riitä, että arvot ovat tiedossa, vaan ne pitäisi myös sisäistää. Tähän tarvitaan meitä kaikkia. Sosiologi Nils Christie on todennut huumeiden olevan ”hyvä vihollinen”. Niitä vastaan on sikäli helppo taistella, että yleinen asenne huumeita kohtaan on kielteinen. Toisin on alkoholin laita. En edusta absolutismia, mutta perisuomalaista humalajuomisen ihannoitua on tiedossa olevin faktojen valossa kovin vaikea käsittää. Viinan voimalla hoipertelu tuntuu kuitenkin olevan turhan yleisesti hyväksytty poikkeus sivistyneeseen käytökseen, olkoonkin että monessa muussa maailmankolkassa moista menoa pidettäisiin suorastaan häpeällisenä. Raskaiden töiden raatajia ja sitä myöten raskaiden huvien tarvitsijoita löytyy kaikista yhteiskuntaluokista. Sattuneille kommelluksille naureskellaan yhdestä suusta eikä ryyppyjuhlilla ole pulaa ollut. Ja mitä isot edellä, sitä pienet perässä. Eivät toki kaikki ole ”iloiisen” illan jälkeen lääkärinhoidossa tai poliisikuulustelussa, eikä kaikista tule suurkuluttajia. Rohkenisin kuitenkin arvella, että humalahakuisen juomisen ihannoinnilla on joku paikka kustannusyhtälössä. Harvempi kai suunnittelee haveria humalapäissään saatikka sitten alkoholistiksi tuloa. Massiivisen kannatuksen seurauksena nykyisiä ongelmiamme ei liene kuitenkaan syytä ihmetellä. Olisiko aika muuttaa kurssia ja kyseenalaistaa perinteiset juomatavat? Mitä jos kohtaisimme toisemme rennommissakin merkeissä jotakuinkin selvin päin? Kaikki säästöt eivät näy käden käänteessä, mutta voivat olla sitäkin tuntuvampia – niin rahassa kuin hauraassa, mutta sitäkin kallisarvoisemmassa elämässä mitattuina.

ja Ilari Kotimäki vastaa: *Ei ole varaa, M. Visakorpi!*

Kaupunginvaltuutettu Marika Visakorpi kysyy 3.3. 2005 Keskisuomalaisen puheenvuorossaan, onko meillä varaa ja puhuu alkoholin vaikutuksista kuntatalouteen, perheiden ongelmiin ja käyttäjän omiin tuskiiin. Kysyessään juristi Visakorpi itse vastaa, etteipä ole ja antaa oivan ratkaisun ongelmalle. Kun emme juo, niin emme aja kännissä, emme riehua humalapäissään, emme pöllöille käve-

lykadulla. Visakorven lääke varmasti tehoaa, mutta miten kukaan saisi sitä lääkettä ottamaan? Visakorpi on oikeassa, että alkoholista on tullut koko yhteiskunnan ongelma. Vielä kymmenen vuotta sitten ilkuimme ja kysimme, minä viikonpäivänä venäläinen tilastollisesti useimmiten kuolee. Vastaus ei todella ole sunnuntai, ei, se on maanantai. Venäläistä rulettia työntekijä ei pelaa vain perjantaisin ja lauantaisin, vaan koko viikonlopun, jonka seuraamukset näkyvät ensimmäisenä arkipäivänä kuolintilastoissa.

Nyt tämän kysymyksen voisi esittää jo suomalaisille. Yleensä meille sanotaan kaiken sivistyksen tulevan lännestä Ruotsin kautta, mutta alkoholin suurkuluttajan mallin olemme yhtä hyvin omaksuneet idästä. Näinhän sitä voidaan pohdita, mutta taas meillä on silmät ummessa. Alkoholikysymys ei ole itseisarvo. Se ei, totta vie, ole kysymys siitä, ryyppääkö Matti, juoko Liisa liikaa ja että meidän tulisi omaksua terveet elämäntavat ja lopettaa alkoholin käyttö kokonaan. Ilo ilman viinaa, voi olla todellisuutta ja onkin sitä, niin kuin Visakorpi haluaa todeta, mutta jalo päämäärä ei tuo ratkaisua niihin mittaviin yhteiskunnan ongelmiin, mitä kihlakunnan syyttäjä varsin onnistuneesti kuvaa. Halpa hinta saa juomaan Alkoholin käytön merkittävä lisääntyminen viimeisen vuoden aikana on eittämättä suoraan verrannollinen alkoholin hintaan. Voi tuota valtiota, voi tuota järjen juoksua! Yhtä hyvin, kun Matille ja Liisalle sanoo, että soo, soo, älä juo noin paljon, niin voisi sanoa maan hallitukselle, että ajattelu on joskus sallittua etukäteenkin, ennen merkittävää päätöstä.

Nyt peruspäalveluministeri Liisa Hyssälä on sitä mieltä, että alkoholin verotukseen on puututtava. Miksei tätä voitu ennakoita jo pari vuotta sitten, kun tehtiin päätös alkoholin hinnoittelusta? Pääministeri Matti Vanhanen puolestaan rientää maailmalta vastaamaan Hyssälälle, ettei vielä ole tarve, katsotaan nyt ensin, ennen kuin ryhdytään perumaan päätöksiä. Voi tuota päätännän sokeutta! Alkoholin hintakaan ei ole ratkaisu peruskysymykseen, miksi Maija ja Liisa juovat. Alkoholi-keskustelu on selitys sille, että suomalaisen identiteetti on ka-teissa, itsetunto pohjamudissa, elämme muiden ehdoilla, elämme muotivirtaus-ten kautta, kun emme itse uskalla olla suomalaisia tai ainoastaan sen Visakor-

ven mainitseman pullon kautta. Me ihmettelemme noita nuoria, kun yhä vain nuorempina aloittavat viinakokeilut, ja jo ennen aikuisikää pöllöilevät kävelykädulla ja viikonlopun kotibileissä. Näinhän ne nuoret yhä enenemässä määrin tekevät. Onkohan kukaan edes miettinyt, miksi näin toimivat. Äiti, otatko kaljan? Lääninhallituksen sivistystoimentarkastaja kertoo omakohtaisesta herätyksestään. Nainen istuu lauantaisaunassa 3-vuotiaan tyttärensä kanssa. Pikkutyttö nousee ja toteaa, että mulla on jano, lähtee ponnekkaasti lauteilta ja menee jääkaapille hakemaan mehua ja samalla kysyen, että äiti, otatko kaljan. Tässä se on. On se niin yksinkertainen, mutta niin vaikea asia. Katsokaamme vanhemmat, mitä me itse teemme viikonloppuisin, mitä juomme, mitä poltamme. Emmehan selviydy tästä elämästä ilman elämysmatkoja. Eihän ne nuoretkaan ja lähtevät yhä useammin omille elämysmatkoilleen. Alkoholiikäytyytyminen on aikuisten ongelma, heijastus juurettomuudesta, siitä ettemme uskalla elää, emme tiedosta, emmekä uskalla katsoa kuka olemme. Sen sijaan olemme tärkein tiennäyttäjä nuorille omalla elämällämme. (KSML)

Tilannetta voidaan katsella kasvukeskuksen perspektiivistä, sitä ei voida sivuuttaa pikkukaupungin elämässä, raiteilla, niin kuin ei myöskään kuntataajaman ympyröissä. Ihminen on sopuli. Sitä ei vain ole nuoret, vaan katsokaapa aikuisia, katsokaa pukeutumista, autonmallia, kodinkoneosaston myyntijonoja. Ihminen tarvitsee toisen lähelleen, vaikkapa vain kerrastalon paksun betoniseinän taakse. Elämä taajamissa kohtaa yhä enenemässä määrin ”elintason” mukanaan tuomia ongelmia, eikä nuorten alkoholihaluisuus ole ainoa huolenaihe. Moni vastuuta kantava, lapsistaan huolissaan oleva perhe haluaa pois, haluaa etsiä vaihtoehtoja, moni katsoo kaihoten maalle, moni tekeekin unelmastaan totta ja pettyy. Kun nuoret tulevat murrosikään, niin kavereiden puute ajaa jo murrosiässä olevan kaupunkiin, taajamaan ja taas mennään niin kuin ennenkin, niin kuin kaupungissa nuoret yleensä. Tähän ongelmaan, tätä vaikeutta ehkäisemään, Uusi kylä-ajatus on yksi ratkaisu.

3.3 Ironialla herättelyä

Jyväskylän yliopiston taloustieteen professorin Hannu Tervon sana luistaa ja kynä on terävä. Kasvukeskusjenkka soi ja yhteiskunta keskittämiseen avautuu ironian kautta.

KASVUKESKUSJENKKA (Hannu Tervo):

Suomen pelätään olevan jakautumassa kahtia. Väestöpako, talouden taantuminen ja huoltosuhteen heikentyminen ovat yhä selvemmin leimanneet monia Suomen syrjäalueita. Reservaattitulevaisuus uhkaa niistä monia. Vastapainona suuret kaupunkiseudut, joilla on suotuisa elinkeino- ja väestörakenne sekä oma yliopisto, ovat kasvaneet voimakkaasti.

Alueellinen tulevaisuus pohdituttaa. Tampereen Työväen Teatterissa esitettiin muutama vuosi sitten Reko Lundánin ohjaamana Anton Tehovin näytelmää Vanja-eno – kuvia Suomesta. Vanja-eno oli sijoitettu nykypäivän Suomeen, Pohjois-Karjalaan. Ohjaaja näki yhdeksi maamme kiperimmäksi kysymykseksi alueiden kasvavan eriarvoistumisen. ”Pelkään, että on syntymässä vastakkainasettelu suurten kaupunkien ja maaseudun välillä”, kirjoitti Lundán Vanja-enon käsiohjelmassa.

Teatterikokemus oli upea ja esitys monia ajatuksia herättävä, kuten ohjaaja toivoikin. Tässä kirjoituksessa pohdin, onko Vanja-enon pessimismi oikeutettua. Pohdintaa rydyttää tekstin väliin lomitettu Kasvukeskuksiin-jenkka (sanat Reko Lundán, sävel Vesivehmaan jenkka), jonka mainiosti esitti köyhtynyt tilanomistaja, Ilja Iljits Telegin (Mika Honkanen).

*”Rane muutti aluekeskukseen viime vuonna
sai laitospöytäpaikan Metso-paperilta
Minä jäin kotimökkiin äitimurorin kanssa
kahden hengen osaamiskeskukseen”*

Moni muikin rane on muuttanut aluekeskukseen. Eikä vain aluekeskukseen, vaan todennäköisemmin johonkin Suomen muutamasta kasvukeskuksesta tai sitten metropolialueelle, Helsingin seudulle. Keskittymisen kierre on vahva. Sen taustalla olevat voimat ovat itse itseään vahvistavia. Vastapuolella toimivat toisen suuntaiset kiertteet, noidankehät, jotka murentavat väestöään ja osaamis-pääomaansa menettävien alueiden elinvoimaa. Tämä on aluekehityksen logiikka. Se on rautaista logiikkaa, jonka murtaminen ei ole helppoa. Monien mielestä murtaminen ei ole edes tarpeen, ja olisi suorastaan vahingollista. Maan etu on tukea kasvukeskusten kehittymistä.

Sodan jälkeinen Suomi teollistui ja palveluvaltaistui ripeästi. Maaseudun väestöä virtasi kaupunkeihin – teollistuminen ja urbanisoituminen kun kulkevat käsi kädessä. Keskittyminen kiihtyi voimakkaasti 1990-luvun laman jälkeisessä Suomessa. Alkupuoli 2000-luvusta on ollut uuden vauhdin hakemista. Hieman taisaisempi aluekehitys tuskin jatkuu kansantalouden saadessa taas uuden vaihteen päälle.

Suomi panosti entistä voimakkaammin osaamiseen ja teknologiaan 1990-luvun alun shokin jälkeen. Maan talous pääsi uudelleen nopeaan kasvuun. Kasvun rakennusaineiksi haettiin inhimillistä ja sosiaalista pääomaa aineellisen pääoman sijalle. Vastaava siirtyä toteutui 1950-luvulla, kun vaurauden lähde haettiin maan sijasta aineellisesta pääomasta.

Se, mikä toimi kansantalouden näkökulmasta hyvin, oli hallaa aluekehitykselle. Osaamiseen ja teknologiaan sijoittamisen tulos jakautui alueellisesti katsoen erittäin epätasaisesti. Kansantaloutta ei kehitetty alueiden kautta. Päinvastoin, aluekehitys uhrattiin kansantalouden kasvuille.

*”Lieksa onkin muuten aika hassu paikkakunta vanhuksia paljon, nuoria vaan hiukan
Pera ei oo päättänynnä vielä miksi ryhtyy
muut me ollaan kaikki eräoppaita”*

Muuttoliike tuottaa sekä määrä- että laatuvaikutuksia. Sen lisäksi että muuttotappioalueet menettävät väestöään ne kärsivät koko ajan myös ”laatutappioita”. Muuttaminen on valikoiva prosessi, joka ilmenee erityisesti nuorten sekä hyvin koulutettujen ja ylipäätään korkeammasta inhimillisestä pääomasta osallisten suurempana alttiutena muuttaa. Tämä on oleellinen osa noidankehää muuttotappio-alueilla samoin kuin oleellinen osa kasvukierrettä muuttovoitto-alueilla.

Koko Suomi kamppailee lähivuosisikymmeninä väestön ikärakenneongelman kanssa. Monille alueille tämä ei ole enää uhka, vaan vallitseva tilanne. ”Vanhuksia paljon, nuoria vaan hiukan.” Taloudellinen huoltosuhde saa huolestuttavan korkeita lukuja monissa seutukunnissa. Esimerkiksi Kehys-Kainuussa ja Tornionlaaksonsa oli yhtä työllistä kohden 2,2 työvoiman ulkopuolella olevaa tai työtöntä. Helsingin seutukunnassa sama suhde jää alle yhden.

Alueellinen työpaikkakehitys vinoutui 1990-luvun puolivälin jälkeen. Ihmiset muuttivat työpaikkojen äärelle. Toisaalta työpaikat myös syntyivät sinne, missä ihmiset olivat ja minne heitä meni. Yhdessä vaiheessa näytti siltä, että uusia työpaikkoja ei synny kuin suuriin kasvukeskuksiin. Vaikka tilanne on nyt tasoittunut, vinoutuma on edelleen selvä. Myös työttömyyden alue-erot ovat kasvaneet 1990-luvun laman jälkeen, katsottiinpa eroja miltä kannalta tahansa.

*”Töitä ei oo kellään mutta toivo ei saa mennä
huumoria mukkaan ja kunnoss kaiken ikkää
Pittää tehdä niinkuin meidän Lipponenki käskee
lissää omaa osaamis pohjaansa”*

Osaaminen on ollut jo pitkään päivän sana. Osaamiseen panostamalla Suomi selvisi kuiville 1990-luvun alun lamasta. Osaamis-pääomaan ja keskuksiin panostaminen on leimannut myös uutta aluepolitiikkaa, jonka juuret ovat jo 1980-luvulta. Tuolloin aluepoliittiseen keskusteluun tuli sellaisia painotuksia

kuten teknologia, innovatiivisuus, verkostotalous, omaehtoisuus ja alueellinen identiteetti.

Aluepolitiikalla tavoitellaan nyt keskittymisen, erikoistumisen ja osaamisen hyötyjä myös aluekehityksessä. Alueongelma koetetaan ratkaista talouden luontaista kasvua suuntaamalla. Nähdään, että osaava työvoima on tietopohjaisen talouden keskeisin resurssi. Strategia on sama kuin vanhassa, teollistavassa aluepolitiikassa, keinot vain ovat uusia. Niitä kehitettiin Lipposen hallituskausilla ja samalta pohjalta jatketaan myös Vanhasen kaudella.

*"Lehress luki viime viikol etusivul jotta
Suomi on nyt pohjoismaitten mestari
Kasvukeskuspolitiikas hakattiin me kaikki
Lieksan torill aamuun asti juhliittiin"*

Aluepolitiikassa halutaan panostaa paitsi osaamispääomaan myös keskusten kehittämiseen. Niin käynnissä oleva kehitys kuin talousteoriakin on osoittanut nämä asiat elintärkeiksi. Kansallisen aluepolitiikan kulmakiviksi ovat nousseet osaamiskeskukset, aluekeskushjelma ja kaupunkipolitiikka.

Nähdään, että tasapainoinen kehitys Suomessa edellyttää pitkällä aikavälillä nykyistä useampien alueiden voimakkaampaa kasvua. Tavoitteena on pienempien elinvoimaisten keskusten ympärille rakentuva kasvu, joka pitkälti perustuu verkottumiseen. Suomi on kypsytynyt hyväksymään kasvukeskuspolitiikan, josta 1960- ja 1970-luvuilla vielä kiisteltiin ja jota monilla tahoilla pidettiin lähes kirosanana.

Pohjoismaisen aluekehityksen keskuksen (Nordregio) toteuttamassa vertailevassa analyysissä suomalainen osaamispääomaan ja keskuksiin panostava aluepolitiikka sai myönteisen arvion. Aluepolitiikan aineksien katsottiin vastaavan hyvin tämän päivän kehittämishaasteisiin. Pelkkä perinteinen tukipolitiikka kun oli taka-alalla.

Kurjistumiskriittisessä olevia alueita saatu tunnustus tuskin lämmitti. Esimerkiksi Lieksan seudulla (Pielisen-Karjalan seutukunta) btv-indikaattori osoittaa jokaiselle indikaattorin komponentille negatiivista kehitystä: maan keskimääräiseen kehitykseen nähden seutu jäi jälkeen niin työpaikkojen, väestön kuin asukasta kohden lasketun arvonlisäyksen kehityksessä tasaisen varmasti periodin 1995–2001 jokaisena vuotena. Helsingin seutuun verraten alueen arvonlisäys asukasta kohden on nyt hädin tuskin kolmannesta. Juhlamieli Lieksan torilla ei ehkä ollut korkealla?

*"Kirkonkylät kurjistuu ja maaseutu taantuu
kun tulloo aluekehityslaki uus
Hallituski nostaa sitte kädet ihan pystyyn
lopettaa joutomaista piittaamisen"*

Uudella, vuonna 2002 voimaan tulleella aluekehityslaila pyrittiin etsimään ulospääsyä kipeään alueongelmaan. Painopistettä ollaan siirtämässä kansalliseen aluepolitiikkaan, jossa maakuntaohjelmat muodostavat aluekehittämisen ytimen. Laki pyrkii selkiyttämään eri osapuolten vastuita ja roolia alueiden kehittämisessä. Kritiikin mukaan siihen se näyttää jäävänkin. Epäillään, että aluepoliittisen suunnittelujärjestelmän hallinnollisilla uudistuksilla tuskin estetään alue-erojen kasvua.

Toki laki sisältää muutakin; alueiden kilpailukyky on esimerkiksi nostettu tärkeäksi asiaksi. Tavoitteissa näkyy perinteinen kahtiajako tehokkuuden ja tasapainoisuuden välillä. Joutomaistakin välitetään, ainakin tavoitetasolla. Lain tavoitteena on vähentää alueiden välisiä kehittyneisyyseroja ja parantaa väestön elinoloja sekä edistää alueiden tasapainoista kehittämistä.

Suomalaisilla on ollut malttia rakentaa koko maata aluetalouksien kautta. Aluepolitiikka oli pitkään teollistamista ja hyvinvoinnin levittämistä. Teollistamisella haettiin hyvinvoinnin kasvua, jota sitten haluttiin jakaa entistä tasaisemmin eri väestöryhmien ja alueiden kesken. Harjoitettiin sekä pientä eli varsinaista alue-

politiikkaa että ns. suurta aluepolitiikkaa, jonka ensisijainen päämäärä ei ollut alueiden välisten erojen tasaus, mutta joka käytännössä johti siihen.

Sodan jälkeistä aluekehitystä leimasi pitkään paitsi keskittyminen myös tulotasoilla mitattu alue-erojen tasoittuminen, konvergenssi. Konvergenssi seurasi sekä talouden luontaisesta kehityksestä että julkisen vallan tulontasauspolitiikasta. Valitettavasti samalla kun keskittyminen on kiihtynyt, konvergenssikehitys näyttää pysähtyneen ja jopa kääntyneen alue-erojen kasvuksi.

Alueiden kehityksessä ja kehityseroissa on ylitetty se kynnyksen, jonka jälkeen alue-erot pitkän tasoittumiskauden jälkeen lähtevät kasvuun. Useilla alueilla kehittämisen pohja on murtunut noidankehän jatkuttua riittävän pitkään. Työpaikkoja ja väestöä on menetetty, palveluja purettu, infrastruktuuri on rapistumassa. Kun koulutetut nuoret ovat lähteneet kasvukeskuksiin ja jäljelle jäävät ovat eläkkeellä tai vailla työtä, tulotaso jää alueella pakostakin matalaksi.

Onko tämä luonnollista kehitystä vai ei? Voidaanko siihen vaikuttaa politiikalla vai ei? Historia osoittaa aluepolitiikalla vaikutetun kehitykseen; 1950- ja 1960-lukujen infrastruktuuripolitiikalla luotiin perusta myös syrjäisempien ja jälkeen jääneiden alueiden kehittämiseksi. Kehitysalueiden teollistamispolitiikka oli aikanaan tuloksellista, ja hyvinvointivaltion rakentaminen levitti hyvinvointia kaikille alueille. Myös korkeakoululaitoksen alueellisella hajauttamisella oli voimakkaat vaikutuksensa – voimakkaammat kuin aikanaan uskottiinkaan. ”Oulun ihmettä” olisi tuskin koettu 1990-luvulla, jos Oulu ei olisi aikoinaan saanut yliopistoa ja Pohjois-Suomea ei olisi lähdeytty kehittämään monella rintamalla jo 1950-luvulta lähtien.

Optimismia olisi hyvä aina olla, mutta ei realismikaan ole pahitteeksi. On vielä realismia ajatella tulevan Suomen rakentuvan muutaman kymmenen verkotetun aluekeskuksen ympärille, jotka löytävät kilpailukykynsä erikoistumalla ja osaamiseen panostamalla. Optimismia on, jos ajattelee kaikkien alueiden säilyvän elävinä.

*”Mut kohta meillon vaalit ja silloin kaikki muuttuu
töitä taas piisaa ja perusturva kasvaa
Kaikill meille eräoppaill sitten onni koittaa
kun Lieksaan saadaan alan yliopisto!”*

3.4 Ympäristöhygieniä tai sen puute vihreän ajatuksen elinvoimana

Kukapa ei olisi samaa mieltä vihreän ajattelijan kanssa, kukapa ei toteaisi, että menemme kohti tuhoa, jos emme muuta elämäämme, emme pysty pysäyttämään kasvihuonekaasujen kasvua tai jopa rajusti vähentämään ilmakseen kuormaa. Näin on, aamen! Niinikään voimme jo Suomessa nähdä urbanisoitumisen mukanaan tuomia ilmiöitä. Ei ole ihme, että vihreä liike on pääkaupunkiseudun yksi kolmesta mahtivoimasta. Seuraavat esimerkit tasoittavat edelleen tietä vihreämmälle Helsingille.

3.4.1 Jo on aikakin!

Tämän vuoden 2006 tammikuisen keskiviikkoamun uutiset kertovat, että Helsinki aloittaa rottasodan, kun jyrssiöiden määrä on räjähdysmäisesti kasvanut. Pitäisi varmaan todeta, että jo on aikakin. Tässä tosikertomus.

Istun junassa, niin kuin teen kahdesti viikossa. Varhaisjunan matka Pihlajavedeltä Helsinkiin on alkanut rattoisasti. Mikäs siinä on vielä lekotella ja jatkaa kesken jäänyttä untta! ”Tämä on klo 6:n uutislähetys. Helsinki on aloittanut tositoimet riistäytymään päässeen rottakannan hävittämiseksi. Rotta on jyrssi, joka ei vain ole epämiellyttävä, vaan levittää moninaisia tauteja.” Uutislukijan selkokielinen sanoma on kuin nuijaherätys.

Kun työssäni eri puolilla maailmaa olen nähnyt monenmoista epähygieniä ilmentävää elukkaa, niin tieto, että rotat ovat vallanneet Helsingin, ei vain tunnu inhottavalta, vaan avaa parin kuukauden takaisen omakohtaisen kokemuksen.

Sanotaan, että ihmiset ovat joko kissa- tai koiraihmissä, joko meri- tai järvikansaa. Minä lukeudun järvelliseen heimoon. Kun sitten ystävätaiteilija lähtee kuukaudeksi Roomaan maalaamaan ja pyytää minua ylläpitämään taloaan ulkomaan matkan ajaksi, niin heti lupaudun, haluan itse nähdä, mitä siinä meressä

niin ihmeellistä sitten oikein on. Taiteilijan koti on käytännössä meren päällä ja on vähintäänkin paratiisi, on kuuluisan arkkitehdin suunnittelema.

Otan kaksi koiraa lomalle. Saatan taiteilijan lentokentälle ja pian jo istun katsoimassa eittämättä erilaista meren selkää ja kuuntelemaan aaltojen lipalutusta. Tontti on iso, vähintään kaksi hehtaaria, mutta niin on kokoa talossakin, tummatilaisessa luomuksessa. Päätän asettua talon kauneimpaan huoneeseen, siihen minne aamuaurinko paistaa ensimmäisenä, sinne, mikä on täysin meren yllä. Iltpala ja sitten nukkumaan. Mikäs on köllötellä, siinä pari sataa vuotta vanhassa sängyssä. Olivatpa ne entiset suomalaiset lyhkäisiä, kun juuri ja juuri saan jalkani suoraan. Siinä sitä mietin alkanutta kuukauden lomaani. Tästä tulee ikimuistoinen, minä lepään, vakuuttelen itselleni. Miksiköhän se taiteilija on sen ison keräkaalin sinne tiskipöydän alle jättänyt, mietin. En syö kaalia, täytynee aamulla viedä kompostiin. Ja sitten uni tuli, eikä yöllinen rapina seinän välissä juurikaan häirinnyt. Yössä ei ollut moittimista.

Aamulla päästän koirat ulos ja aion viedä sen keräkaalin uuteen kompostoriin, mistä taiteilija oli erityisen ylpeä. Mutta eipä ollut enää kaalia tiskipöydän alla. Mihi se on kadonnut, ei sitä koirat ole voineet viedä, ei edes syödä, kun painoikin lähes 2 kiloa? Sitä ihmettelen, enkä löydä vastausta. Päivä menee rattoisasti ja ilta jälleen hellii kauniilla auringonlaskulla. Yöllä herään rapinaan. Joku jyrssi seinää aivan pääni vieressä. Löyn nyrkillä seinään ja johan tokeni.

Elämä meren rannalla jatkuu. Moni asia ihmetyttää, eikä vähiten se kaali. On jo viides yö. En tiedä, mikä minut herättää, mutta tuntuu ihan siltä, että joku on vieressäni. No, koirat nukkuivat niin kuin ennenkin sängyn vieressä kokolatiamatolla. Panen seinävalon päälle. Ja siinä ne, ne yölliset rapisijat. Mitä siinä töllötätte, ettekö ole ennen miestä nähneet, multa ette mitään saa. Siinä ne kaksi ällöttävää otusta, 15 senttiä kehoa ja pitkä lituskainen häntä, siinä ne rintarinnan tuijottavat minua, istuvat yöpöydällä. Pian tajuan, niillä on nälkä. Nämä ovat sen kaalisalaisuuden takana ja kun ruoka on loppu, niin nyt on tultu yöpalalle. Niillä täytyy olla aikamoinen nälkä, kun eivät lähde mihinkään,

vaikka minä suorastaan huudan. Ne ovat aikeissa tehdä sen, mitä tekevät hypä-tessään lastenvaunuihin. Minun silmiini ette koske ja samalla lyön nyrkillä sei-nään. Johan tulee rotille kiire ja kyllä siinä kaksi baijerinvuoristovihikoiraakin he-rää ja painuu syöpäläisten perään.

Yksi yö on kaiken muuttanut. Kolme viikkoa on jäljellä ja minä lupasin, lupasin pitää talosta huolta. Kyllä mietin, mitä minä oikein teen. Päätän nukkua patjal-la keskellä olohuoneen lattiaa koirat vartijoina molemmin puolin. Asia vaivaa enkä kehtaa kellekään puhua. Olen nähnyt rottia monessa maassa, mutta en täällä kotoisessa Suomessa ja vielä pääkaupungissa!

Ahdistus on voimakas. Menen lähimpään taloon 200 metrin päähän ja kerron mitä olen kokenut. Naapureilla on teoria, mistä on kysymys. Taitelija on hyvin yksinäinen. Hän on eronnut ja kolme aikuista lasta on lähtenyt maailmalle, nuo-rin taiteilijakorkeakouluun kolmisen vuotta sitten. Tällä työllä oli kaksi rottaa elättinä. Ja kuinka kävikään viitisen vuotta sitten! Rottahäkin ovi oli avautunut ja rotat karkasivat. Tyttö oli hurjana ja syytti äitiään. Taiteilija lohdutteli lemmik-insä kadottanutta tyttärtään ja totesi, ettei niillä Rikulla ja Rajalla ole hätää. Taitelija alkoi syöttää lemmikkejä jättämällä joka ilta ruokaa tiskipöydän alle ja eväät katosivat. Näin on tehnyt useamman vuoden ja samalla mahdollistanut rottapopulaation synnyn.

Tarkempi seuraaminen keittiössä osoitti, että pimeän tultua talossa oli vipinä. Mitä tästä tulee, paikka on mitä kaunein, mutta miten täällä ”rottatarhassa” voisi vielä elää kolme viikkoa olemalla lomalla? Ei mitenkään! Menen markettiin, ostan kolme rotannakkia, soitan paikallisen urheiluseuran vetäjälle, kerron ajatuksen. Idea toimii. Parikymmentä nuorta tulee viikonlopuksi kotimieheksi, kun minä painun omaan kotiini Pihlajavedelle, lomalle ”eläinten hoidosta”. So-vin nuorten kanssa, että se on sitten pizza per rotta. Sopimukseen kuului, että kukin rotta tuli haudata.

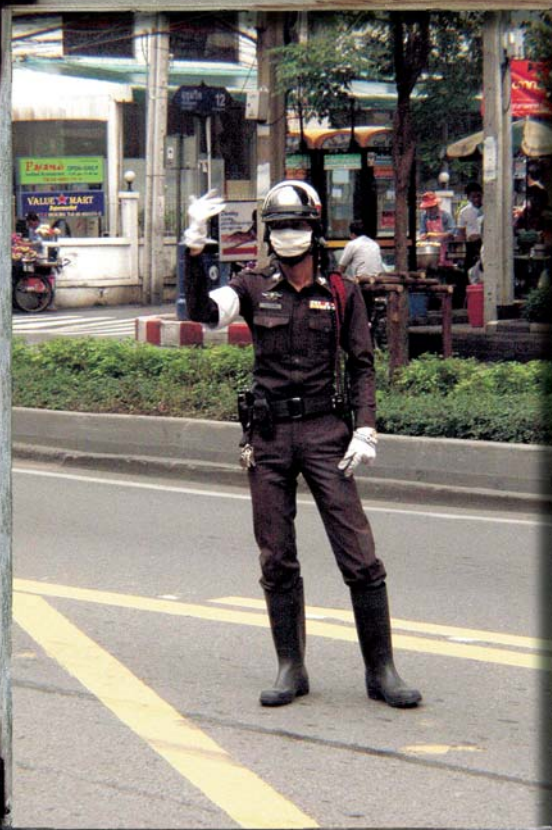
Jätkät ja likat tulivat viikonlopuksi, virittivät pyydyksensä. Nuoret sopivat työn-jaosta. Siinä oli omat tehtävänsä nakin virittäjällä, pyydyksen puhdistajalla ja haudankaivajalla. Ilta meni, musiikki soi, eikä tapahtunut yhtään mitään. Nuoret alkoivat hermostua, eikä tästä tulekaan mitään. Lähempänä puolta yötä se sitten alkoi. Keittiöstä kuului tuon tuosta kolaus ja taas yksi litteähäntäinen oli nalkissa. Ensimmäisen yön saalis oli kokonaista 14 rottaa.

Nuoret odottivat lauantain ja sunnuntain välisestä yöstä vähintäänkin yhtä hy-vää saalista, mutta erehtyivät. Ei sitten yhden yhtä rottaa! Yhden pojan isä oli biologi ja tämä arvioi: Rotta on hyvin älykäs eläin ja niitä on saattanut olla enemmänkin, mutta nähdessään teurastuksen, ovat lähteneet vaeltamaan. Ei ne biologit ihan turhia ole. Nimittäin viikon kuluttua läheisellä asuinalueella säi-kähdettiin, kun kujille ilmestyi lauma rottia.

Nyt niitä rottia on joka kaupunginosassa. Nämä iljettävät otukset ilmentävät ympäristön epäpuhtautta. Helsingin kaupungin käynnistämä rottajahti on näin paikallaan. Rottailmiö ei kosketa vain Helsinkiä, vaan on yksi urbanisoitumisen ilmentymä, erittäin suuri ongelma Tukholmassa, Hampurissa, Pariisissa, Roo-massa, Lissabonissa, Moskovassa, Bangkokissa, New Yorkissa, pelottava uhka kaikissa metropoleissa ja tuhansissa pienemmissäkin kaupungeissa.

Aamuöinen kävely Portugalissa Albufeiran lähellä sijaitsevan Olhos:in kaduilla aiheutti pienen hämmennyksen. Lähes kaikkien roskiksen kannat olivat auki. Kun sama näkymä toistui yöstä toiseen, niin varmistin epäilykseni kysymällä nuorelta paikalliselta mieheltä: "Miksi ihmeessä pidätte roskiksen kansia auki yöllä, kun ne haisevatkin niin vietävästi?" Nuorukainen kertoi, että tällä tavoin kissat pääsevät rottien ja muiden tuholaisten kimppuun.

On tietysti hienoa, että Portugalissa kaduilla ja talojen pihilla koirat pitävät järjestystä yllä karkottaen varkaat ja pääsääntöisesti yöllä liikkuvat kissat huolettivat luontaisesti siitä, että rottien ja muiden tuholaisten määrät eivät karkaa käsistä. Todellakin eteläisen turistialueen ja käytännössä koko Lissabonin ulkopuolisen Portugalin pahin ympäristöongelma on epämääräinen jätehuolto jätevedenpuhdistuksineen ja siitä aiheutuva epäsiisteys sekä alhainen hygieniataso. Lämpötila on läpi vuoden Portugalissa niin korkea, että bakteerikannat leviävät helposti. Minulla on ollut tapana katsoa, millaista vettä paikallinen väestö saa vesihanastaan. Tälläkin kertaa otin vesinäytteen. Neljän tähden hotellin vesi oli kirkasta ja päällisin puolin juotavan näköistä. Analysointi osoitti kuitenkin, että vesi kuhisee bakteereja. 1 ml:ssa eli yhdessä vesipisarassa oli bakteereja 1100 kpl. Määrä on niin suuri, että vesi ei todellakaan ole juomakelpoista! Kokonaisbakteerimäärä ei kerro, mistä likaantuminen on peräisin. Paikallinen terveysviranomainen kyllä tuntuu tiedostavan ongelman, koska vedessä kloridipitoisuus oli 840 mg/l. Bakteereja pyritään tappamaan kloorin avulla. Valitettavasti monet bakteerikannat kestävät hyvin reipastakin kloorausta. Toisaalta kloridin korkea määrä voi ilmentää meriveden pääsyä vesijohtoveteen. Jyväskylän kaupungin vesijohtovesi on erinomaista ja siinä ei käytännössä ole bakteereja, vaikka normisto muutamia sallikin 1 ml:ssa. Suomen juomavesiluokitukseen mukaan vesijohtovedessä kloridin pitoisuus ei saisi olla suurempi kuin 100 mg/l. Portugalilaisten vesi oli muiden parametrien osalta täysin normaalin tasoinen juomavettä.

3.4.3 Kaupungin ilma – allergiat, astmat

HELSINGIN SANOMAT 24.11.2005

Jorma Erkkilä

*”Ilmanlaatu hipoi hälytysrajaa Helsingissä
Tyyni sää jätti saasteet lähelle maan pintaa*

Helsingissä ja muualla pääkaupunkiseudulla oli tiistaina harvinainen tilanne. Ilmanlaatu oli monin paikoin niin huono, että viranomaiset valmistautuivat jo vähentämään yksityisautoilua muuttamalla joukkoliikenteen maksuttomaksi. Ilmanlaatu oli päivällä huono tai erittäin huono kaikilla pääkaupunkiseudun yhteyistyövaltuuskunnan YTV:n mittausasemilla, joita on Helsingin keskustassa ja vilkasliikenteisten väylien läheisyydessä, muun muassa Keravan keskustassa. Ympäristönsuojelutarkastaja Jari Viinanen Helsingin ympäristökeskuksesta kertoi, että käytössä oli jo ennakkovaroitusjärjestelmä. Sillä kuntien ympäristöviranomaiset ja YTV tehostavat ilman laadun seurantaa ja keskinäistä tiedonvaihtoa. Jos sää olisi jatkunut vielä keskiviikkona yhtä tyynenä kuin tiistaina, viranomaiset olisivat antaneet suosituksen yksityisautoilun vähentämisestä. Silloin joukkoliikenne olisi muutettu maksuttomaksi. Samoin ihmisiä olisi pyydetty rajoittamaan puiden polttoa, ja herkästi oireilevia ihmisiä olisi kehoitettu pysymään sisällä. Ilmanlaatu heikkeni erityisesti liikenteen päästöjen vuoksi. Ne laimenivat heikosti tyynen sään vuoksi. Pakkasyönä syntyy inversio-niminen ilmiö. Maanpinnan lähellä oleva ilma jäähtyy ja siinä olevat saasteet eivät pääse poistumaan, koska yläpuolella oleva lämpimämpi ilma estää ilman sekoittumisen. ”Ilmassa oli paljon tyyppiä pakokaasuista ja lisäksi runsaasti pienhiukkasia. Ne ovat ilmeisesti nousseet ilmaan, kun autojen nastarenkaat ovat kuluttaneet teiden pintoja. Kuivalla säällä hiukkaset leijuvat helposti”, Viinanen sanoi. Tyyppi- ja hiukkaspitoisuudet kohosivat aamulla, ja ilma pysyi huonona koko päivän. Ilma oli erittäin huonoa muun muassa Helsingin itäisessä kanta-kaupungissa, Vantaan Tikkurilassa ja Espoossa Kehä I:n tuntumassa. Alkuillasta ilma koheni Helsingin keskustassa välttäväksi. ”Espoon Lintuvaaran mittausase-

mallalla oli myös paljon hiukkasia. Se johtuu ilmeisesti siitä, että asuntojen tulijoissa on poltettu puita.” YTV:n ilmansuojeluasiantuntija Marjatta Malkki seurasi koko tiistai-illan säätilan muutoksia. ”Jos ennusteet olisivat luvanneet samanlaisen säätyypin jatkuvan, viranomaiset olisivat siirtyneet perusvalmiustilanteeseen, jossa mennään jo hiukan pitemmälle kuin ennakkovaroitusmenettelyssä. Kun ennusteiden mukaan tuuli oli viriämässä, emme vielä siirtyneet siihen”, Malkki sanoi Valmiusportaikon viimeinen vaihe on täysvalmiustilanne, jolloin yksityisautoilu Helsingin keskustaan olisi kielletty. ”Se vaatii kuitenkin valmisteluaikaa. Tällaiseen tilanteeseen olisi jouduttu vasta viikon kuluttua”, Malkki sanoi. Tiistain kaltainen tilanne on harvinainen Helsingissä. Jari Viinanen mukaan ilmanlaatu on ollut edellisen kerran yhtä huono viime keväänä. Ilmanlaadun valmiussuunnitelma on peräisin 1990-luvun lopulta. Sysäyksen sen luomiselle antoi 1995 pitkään vallinnut huono ilmanlaatu. (HS)

3.4.4 Kaupungin vesi –Kolera-allas

Aurinko paistaa ja pääkaupunki näyttää kauniit kasvonsa. Katajanokka, Kaivopuisto niin kuin koko keskustakin ovat siistejä. Käynti Suomenlinnassa ja katsominen Helsingistä mereltä käsin rantakalliolla istuen synnyttää aivan uuden ajatuksen. Voisiko täällä asua, voisiko täällä jopa elää, voisiko täällä jopa nauttia elämästä, luonnonkauneudestakin. Päivän Helsingin Sanomat kertoo matonpesulaitureiden saaneen tappotuomion. Perusteluna pidetään ennen kaikkea ympäristöllisiä syitä, merivedensuojelua. Tietysti voi ajatella, että pisaroista se merikin on syntynyt, pieni luonnonsuojelutyö synnyttää toisen jne.

Heinäkuun lopulla edelleen HS kertoo sinileväkukinnoista Suomenlahden rannalla, jopa Helsingin edustallakin. Saavumme Suomenlinnasta vesibussilla kauppatorin rantaan, ilta on jo hiljentynyt, torikauppiat ovat purkaneet kójunsa, koko tori on pesty. Kaiken pitäisi olla hyvin. Mutta mielessä käy mattojen pesu meren rannassa ja sen kieltäminen. Katse jäähmetty satama-altaan torinpuoleisen rantaan. Koko torin päivän jätteet on huuhdeltu mereen. Voi sitä kaksinaamaista ajattelua, voi sitä hurskastelua matonpesun kieltämisellä! Eiköhän se luonnonsuojelu, meriveden puhtauden vaaliminen, eheyty, tulisi aloittaa ytimeästä vai mitä sanotte kuvasta, kauppatorin rannasta heinäkuuisena iltana. Paikka on nimensä veroinen, Kolera-allas!

Jostain syystä sitä vettä siinä aivan pääkaupungin sydämessä katsoessani korvisani alkaa soida 1970-luvun hitti, Kirkan laulama ”Varrella virran”:

*Kaupunkiin kun masentuu
niin sitä tahtoo tuuliin raikkaisiin.
Matkaan vaan, ja me löydettiin varrelle virran.
Rakas, nyt me telттаillaan, pois vaatteet päältä riisutaan.
On vesi lmmiin, uimaan vaan, varrella virran.
Varrella virran, varrella virran,
on vesi lämmin, uimaan vaan varrella virran.*

*Yöllä outoon tunteeseen
sitten herättiin - teit meille teen.
Mä lähdin rantaan uudelleen varrelle virran.
Kalan kuolleen silloin näin,
kun rantaan seisomaan mä jäin.
Sytä pohdin mielessäin varrella virran.
Varrella virran, varrella virran
kalan kuolleen silloin näin varrella virran.*

*Jouduin sitten lääkäriin
ja se tohtorimme sanoi niin,
on tyhmää että lähdettiin varrelle virran.
Siellä puutkin kellastuu
ja nyt on vasta heinäkuu.
Syy tehdas on, ei mikään muu, varrella virran.
Varrella virran, varrella virran,
siellä puutkin kellastuu varrella virran.*

*Kaiken kuolevan mä nään,
ei sorsat ehdi pesästään.
Maa sortuu veteen vihreään varrella virran.
Kuvittelen huomisen:
mä majavaa voi nähdä en.
Pääkallo löytyy valkoinen varrella virran.
Varrella virran, varrella virran
pääkallo löytyy valkoinen varrella virran.*

(sävel: Albert Louis Hammond & Michael E. Hazlewood, sanat: Albert Louis Hammond, suom. sanat: Pertti Juhani Reponen)

3.4.5 Seinää vasten – USA, entäs Suomi?

Jokohan vihdoin, pakon edessä

”Vain kuolleen ruumiini yli” on tuttu hokema kautta maailman, tuttua miehistä sanomaa, ei vain yksilötasolla, vaan käytännössä niin kansallisessa kuin kansainvälisessä politiikassa. Sanojani en syö, sen teen, minkä lupasinkin, vaikka taivas putoisi. Näinhän sitä vakuutellaan ja kun näin tehdään, ollaan jo sanoisakin epävarmoja. Nyt ei ihan taivas, mutta pilvet kylläkin kuukauden sisällä vuonna 2005 putosivat kahdesti ja työntyivät syvälle turvattuun maailmaan. Siinä maailman etevimmät tiemiehet, maailman mahtavin valvonta- ja turvallisuusorganisaatio oli voimaton, USA:han osui kahdesti atomipommin lailla tuhoa kylvynyt puhuri. Tuskin olimme toipuneet Kaakkois-Aasian suomalaisiakin koskettaneista hyökyaalloista, kun vesimassat ja tuulet ovat taas asialla, juuri siellä, missä öljymiehet ovat maailmaa hallinneet. Nyt jopa Houstonistakin loppui bensa.

Myrskytuulet ovat lisääntyneet ja vihdoin valtiovalan kautta maailman on tunnustettava, että ympäristön tutkijain skenaarit tapahtuneesta ja edessä olevasta eivät ole asiantuntijoiden ja tiedemiesten satuja, kauhuskenarioita, joilla hankkivat tutkimuksiinsa varoja. Maapallon keskilämpötiloja on tilastoitu satakunta vuotta ja viimeiseen 15 vuoden ajanjaksoon mahtuu kymmenkunta lämpimintä vuotta. Nyt kun tutkija toteaa, että maapallon lämpötilan nousulla on suora yhteys hurrikaaneihin, trombeihin ja kiihtyviin tuuliin yleensä, Suomesakin, niin lausuja leimataan itsestäänselvyyksien toittotajaksi, naiiviksi. Nyt me siis tiedämme, että USA:n tapahtumat ovat vasta alkua.

Ihmiselo on varsin paradoksaalista. Teemme välttämättömän vasta sitten, kun ei enää ole muuta vaihtoehtoa, on aivan pakko. USA:lla on merkittävin rooli siinä, alkaako maailma tehdä jotain ympäristöasian ja elämämme turvaamiseksi, tehdä konkretiaa, alkaako pakonomaisesta ympäristönsuojelusta, ympäristöfarssista, tulla etenkin teollisuusmaille vapaaehtoinen tapa, halu toimia elinym-

päristömme ja elämämme turvaamiseksi. Nyt George W. Bushilla on tuhannen taalan paikka raivata itsensä kolhiintuneen maineen presidentistä, konkreetiksi maailman pelastajaksi, merkittävien presidenttien joukkoon, presidentiksi, joka lopetti näennäisyyden ja käynnisti uskottavan valtiollisen ympäristönsuojelun. Tietysti pessimismille on perusteensa, kysymys onkin siitä, rohkeneeko Bush-junior irrottautua päällystakeistaan ja tehdä omassa maassaan päätöksiä, joilla on globaalisesti käänteentekevä vaikutus. Tuskin uskaltaa, ei ainakaan kysymättä lupaa monikansallisilta yritysäteiltä ja amerikkalaisilta eläkesäätiöiltä.

3.5 Metropolin henkeä ahdistaa

KESKISUOMALAINEN

Ninni Lehtniemi

”Koko Eurooppa voi vielä oppia Ranskan mellakoista

Suurlähettiläs Gerard Crosin mukaan sama voisi toistua Espanjan tai Italian lähiöissä.

Ranskan lähiöiden mellakat tulivat yllätyksenä, mutta koko Eurooppa voi ottaa niistä onkeensa, sanoi Jyväskylässä vierailut Ranskan Helsingin-suurlähettiläs Gerard Cros.

Kokonaista 20 yötä jatkuneet mellakat ovat nyt rauhoittuneet, mutta keskustelu niiden syistä jatkuu vilkkaana.

– On selvää, ettei niitä järjestänyt mikään organisaatio, eikä poliittinen liike. Sosiaaliset syyt mellakoiden takana taas ovat olleet pitkään tiedossa, mutta niiden hoitamiseksi ei ilmeisesti ole tehty riittävästi, Cros totesi. Mellakoiden syiden lisäksi Ranska hakee nyt ratkaisuja lähiöiden ongelmiin. Cros korosti, ettei yhtä

ainoaa avainta ole olemassa. Ongelmanippua lähestytään koulutuksen, asuntopolitiikan, sosiaalipalveluiden ja ennen kaikkea työllistämisen kautta.

Työllisyyttä pyritään kohentamaan verohelpotusohjelmalla. Vaikeasta työttömyydestä kärsiville alueille luodaan vyöhykkeitä, joille toimintansa sijoittavat yritykset vapautetaan määräjaksi paikallisveroista. Hallitus pyrkii myös vaikuttamaan siihen, että televisiossa näkyisi enemmän maahanmuuttajataustaisia ihmisiä. Lisäksi julkiselle sektorille pyritään saamaan lisää vähemmistöjen edustajia. Cros ei silti uskonut, että Ranska lähtisi toteuttamaan vähemmistökiintiötä työllisyyspolitiikassaan.

– Työllistämisen täytyy perustua henkilökohtaisiin kykyihin, ei etniseen alkupe-
rään, hän perusteli.

Islamin asema pohdintaan

Cros arvioi, että vastaavia mellakoita voi syntyä ainakin Italiassa ja Espanjassa. Koko Euroopan pitäisi hänestä miksi-kysymysten pohtimisen lisäksi kiinnittää huomiota siihen, missä mellakat tapahtuivat.

– Mellakoita oli suurten kaupunkien lähiöissä. Silti Marseillessa oli täysin rauhallista. Siellä eri etnisistä taustoista peräisin olevat ovat eläneet rinnakkain jo 2000 vuoden ajan. Tästä voi oppia, ettei ole järkevää rakentaa maahanmuuttajien gettoja. Mellakoiden toinen keskeinen opetus on Crosin mukaan, ettei arkaa kysymystä islamin ja muslimiyhteisöjen asemasta Euroopassa ole mietitty tarpeeksi. Ranskassa muslimit ovat toiseksi suurin uskontokunta katolisten jälkeen. Heitä on enemmän kuin protestantteja ja juutalaisia. Crosista perusongelma on, että Ranskassa kirkko ja valtio on erotettu täysin toisistaan. Tästä seuraa, ettei hallituksen ole helppoa puuttua uskonnollisiin asioihin.

– Hallitus on nyt ryhtynyt vuoropuheluun muslimijärjestöjen kanssa. Tämä on täysin uutta. Tuloksena Ranskassa saatetaan alkaa kouluttaa muslimisaarnaajia. Se toisi parannuksen nykytilanteeseen, jossa kiihkomielisiä saarnaajia tulee

koraanikouluihin Lähi-idästä. Cros ennusti, että ainakin Espanja joutuu pian miettimään suhdettaan islamiin tosissaan.

– Espanja on voimakkaan katolinen maa, jossa on suuri marokkolaisvähemmistö. On kiinnostavaa nähdä, mitä siellä tapahtuu. (KSML)”

Tässä edellä joitain esimerkkejä siitä, mikä kuluu urbaaniin elämään, on tätä päivää, kehitystä, todetaan. Listaa voisi jatkaa. Joka tapauksessa moni on alkanut miettiä, tarvitseeko kaiken olla tällä tavalla, onko minun pakko olla mukana, elää tässä ”kehityksessä”, eikä ole vaihtoehtoa, eikä elämä voisi olla arvokkaampaa, voisiko elämän laajaa kirjoa, kerroksia, haistella muualla, mitä ihmettä ne Sibeliukset, Ahot, Leinot, Haloset, Vuorelat löysivät silloiselta maaseudulta, Tuusulanjärven rannalta, kun perustivat sinne kulttuuriyhteisön? Tämän kirjan viidennessä luvussa löydät vastauksen Juhani Ahon tarinoihin, Eino Leinon elämän syvyyteen, Pekka Halosen vahvoin väriin, siihen että Einari Vuorelan Korpirastas yhä elää ja Jean Sibeliuksen sävelet soivat. Tämän koen, kun istun Einari Vuorelan Iloniemi-kodissa, juuri siinä nojatuloissa, missä Jean Sibeliuksella oli tapana istua iltaa. En voi muuta kuin kiittää Varpu Vuorelaa siitä tunnelmasta, minkä minulle ja Minnalle loit, kun vierailulle kutsuit.

Kuten tässä kirjassa on useamman kerran osoitettu, suomalainen on löytänyt maaseudun. Syitä on käsitelty kohdassa 3. Enää merkittävänä tekijänä ei juurikaan esiinny epätodellinen suomalaisten elokuvien kautta heinäpeltoromantiikkoinen syntynyt illuusio maaseudun ihanuudesta. Enää emme laula ”lähtekäämme maalle”. Nyt järkisytyt painavat. Tuhannet perheet pystyvät perustelemaan itselleen, että heidän perheelleen juuri maaseutu taajamien ulkopuolella on paras paikka elää, lapsilleen turvallisempi ympäristö kasvaa eheästi aikuisuuteen. Vastuuntuntevat isät ja äidit tietävät, että juuri maaseudulla lapsi voi löytää sen arvomaailman, mitä itse pitävät tärkeänä, eikä nuori näin ”liian helposti” joudu vallitsevien markkinavoimien ohjaavien ajatusten manipuloimaksi. Tässä luvussa käyn läpi maaseudulla elämisen uhkia, maalle muuton vaikeutta ja tuon perustellen esille, miksi maalle ei sallita, ei toivota muutettavan. Ja voin olla varma, että moni suuttuu. Ilman pyykinpesua maaseutu ei kuitenkaan voi saada uusia puhtaita vaatteita.

4.1 Sattumako?

Tässä 2005-2006 vuoden vaihteessa ei vain ole käyty presidentinvaalikeskustelua, emme vain ole nähneet kaikkien ja erityisesti pääehdokkaiden ylistävän maaseutua, suomalaisen maaseudun tärkeyttä itsenäisen elintarvikehuollon ylläpitäjänä. Koko yhteiskunta on sekoitettu. Kesällä 2005 Suomi koki ennennäkemättömän pitkän lakon, kun paperitehtaat jouduttiin ajamaan tai paremminkin ajettiin alas. Tässä paperityöväenliiton päivittäin julkisuudessa haasteltuja lakkokeisareita vietiin kuin pässiä sarvista ja samalla ay-liikkeen rappio yhä vain syveni. Kun paperimiehet vaativat lisää palkkaa mm. palkkakuoppaan uponneelle runsaat 2000 euroa kuukaudessa ansaitsevalle siivoojalleen, niin mietin sitä vähintään viisi vuotta yliopistossa peruskoulunopettajan tutkintoa

pakertanutta raskaan työn näännyttämää opettajien joukkoa. Mitäpä muuta voisi todeta kuin että maailmankirjat ovat sekaisin. Pääsin kysymään aikoinaan 2 vuoden ammattikoulun tutkinnon suorittaneelta laborantilta, paljonkos saat palkkaa. Ystävä, kun oli, niin suostui vastaamaan. Kun kuulen rahapalkan olevan noin 45 000 euroa vuodessa, missä eivät vielä ole mukana varsin mittavat oheisetuisuudet, niin eipä hämmästykselläni ole rajoja. Mitäpä jos tekisin vertailun! Tapaan kemian professorin, sellaisen, joka aiemmin oli ns. apulaisprofessori ja kysyn samaa, paljonkos saat. Eipä olisi vastannut, jos emme ystäviä olisi olleet. Siinä 43 000 euroa ja ylitöistä ei tule mitään lisäkorvausta. ”Oot sinä oikea proffa, minimipalkkainen, kun paperitehtaan laboranttikin tienaa enemmän.” Valehtelisin, jos kieltäisin, en puhuisi totta, jos kertoisin muuta. Aina niin fiksu ja filmaattinen professori suuttui aivan silmittömästi, nuoret sanoisivat, että paloivat hihat. Näinhän siinä kävi. Mutta paperimiehet. Mitä ihmettä tämä kuuluu maaseutuun, kuuluupa hyvinkin.

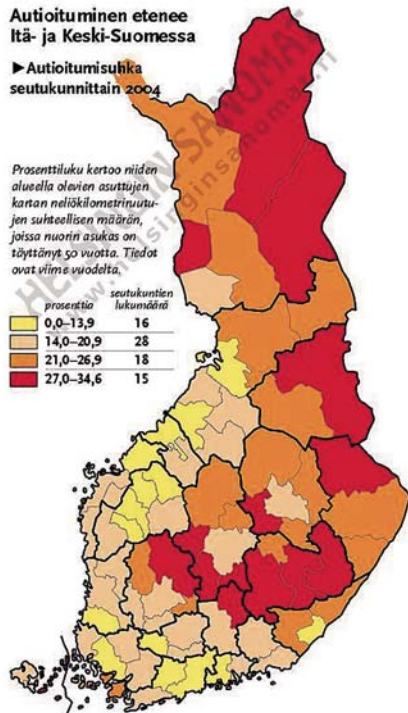
Olen löytänyt keskustelukumppaniksi 84-vuotiaan entisen puun ostajan. Miehen näkö on mennyt, tiimareillakaan lehteä ei ole luettavissa, ei löydy sellaisia linssejä, jotka näön toisivat. Mutta miespä lukee tai paremminkin kuuntelee, kuuntelee kolmasti viikossa ilmestyvän Suur-Keuruun kannesta kanteen ja myös muita lehtiä, jotka ovat saatavilla äänikasetteina. Miehen pää on terävä kuin partaveitsi, eikä ajatus ole kuluneen sanonnan tlysyttämä. Arvi Leppäaho pohtii, mitä uutinen tarkoittaa, mitä yhteiskunnassa tapahtuu, ennen kaikkea sellaista, mitä ei kirjoiteta, mistä ei puhuta. Istun heinäkuuisena iltana tunti-kausia Arvin ja Annin olohuoneessa, juuri siihen aikaan kun paperitehtaat seisovat ja minun on hyvä olla. Minä elän, minä saan keskustelusta enemmän kuin kenenkään yliopisto-oppineen kirjanoppineisuudesta. Arvi Leppäaho kertoo 45-vuotisesta työstään Keski-Suomen metsissä. Ja sitten miehen ilme menee vakavaksi: Voi noita paperimiehiä, voi tuota jyvaskyläläistä paperipäällik-

Autoituminen etenee Itä- ja Keski-Suomessa

► Autoitusuhka
seutukunnittain 2004

Prosenttiluku kertoo niiden
alueella olevien asuttujen
kartan nelökilometrinuutu-
jen suhteellisen määrän,
joissa nuorin asukas on
työyttänyt 50 vuotta. Tiedot
ovat viime vuodelta.

prosenttia	seutukuntien lukumäärä
0,0–13,9	16
14,0–20,9	28
21,0–26,9	18
27,0–34,6	15

köä ja osoittaa TV:tä, mitä ei näe, mutta kuulee Jouko Ahosen äänen. Voi kun tuo mies ymmärtäisi ja lopettaisi lakon nyt heti. Eipä taida ymmärtää, Arvi toteaa surullisena. Enpä ymmärtänyt minäkän. Joudun kysymään, kerropa, mitä tarkoitat. Arvi kertoo ja perustelee. Voi hyvänen aika, voisiko olla totta, huu-dahtan. Että 5-10 paperitehdasta ja näiden joukossa oman entisen kaupunkini Kankaan paperitehdas lopetetaan lähitulevaisuudessa ja syyksi saadaan kohtuuttomat paperimiesten vaatimukset ja tämä pitkä lakko. Tämä lakko on vuorineuvosten manööveri, pelien peli, sellainen, mistä bridge ja shakki nerokkuudessaan ovat kaukana. Paperimiehet kaivoivat itselleen oman haudan. Kun tehtaita lopetetaan ja syyksi mainitaan suurimpana kohtuuttoman suuriksi nousseet työntekijäkulut, niin paperijättien toimet hyväksytään bisnesmaailmalla ja itse tuotebrändit eivät koe arvonalennusta, kolhaisua, osake ei laske. Näin siis Arvi Leppäaho.

Olen löytänyt junan matkustusmuotona. Näin on tehnyt Susanna Huovinenkin. Istun Susannan kanssa Helsingin junassa varhaisena aamuna ja kerron edellisiltäisestä petäjävetisen teräsvarin kanssa käymästäni keskustelusta. Susanna ei ihan vielä ollut liikenne- ja viestintäministeri, mutta melkein, muutaman viikon kuluttua kylläkin. Olen tuntenut Susannan pitkään ja pystyin nytkin olemaan oma itseni. Puhuin siis paperimiesten lakosta. Minun ei tarvinnut väentää rautalankaa, Suomi on nyt saanut ajattelevan liikenne- ja viestintäministerin. Kun sitten vedin keskusteluun mukaan Susannan oman kaupungin, ihan Jyväskylän ytimessä sijaitsevan, Kankaan paperitehtaan ja sen lopettamisen, niin terävä nainen ei enää uskonut, ei voinut millään käsittää, että peli voisi olla niin kovaa, voisi viedä 100-vuotisen yhden Suomen paperiteollisuuden ikonin ja paljon, paljon työpaikkoja. Päätimme keskustelun ja painuimme molemmat lyhkäisille aamu-unille. Nyt olemme heränneet unesta uuteen vuoteen, elämme jo alkuvuotta 2006, emmekä voi muuta todeta kuin, että sanomattomat ja kirjoittamattomat sanat ovat oleellisia, muut sananhälinää. Kiitos Arvi Leppäaho, kiitos ajatuksesta, opetuksesta. Näinhän se on, kun siirrymme eläkkeelle, viemme mukamme elämänviisauden, ajattelun. Me unoitamme eläkeläiset alitajunnan ajatuksella, sanomattomilla sanoilla, unoitamme, kun vanhuksiet

vät enää tuota, vain vievät. Paras vanhus yhteiskunnalle ja kunnalle on sellainen, joka kuulee pian, ajattelevat talousvastaavat.

4.2 Paperimiesten waterloo käy esimerkiksi maaseudun alasajolle

Suomalaista maataloutta ajetaan alas, sanoivatpa presidenttiehdokkaat sitten mitä tahansa. Kansa päättää, näinkin voi sanoa, kun Suomi runsas 10 vuotta raapusti kansanäänestyksessä niukan puoltavan lausunnon EU-jäsenyydelle. Tässä äänestyksessä ei vain siirretty kansallinen päätöntävalta Brysseliin, vaan kotimaiselle maataloudelle alkoi lähtölaskenta. Joka viikko maataloudesta lopettamaan toimintansa. Ainoa syy ei ole EU-jäsenyyden kautta Suomen ylle kasaantuneet tummat pilvet. Kun tilakoon suurentamiseen, tuotannon maksimointiin, keskittämisiin lisätään maaseudun väestön vanheneminen ja sukupolvenvaihdoksen vaikeus moninaisine taloudellisine ja perhepoliittisine pelkoineen, niin se, joka uskaltautuu jatkamaan tilaa, ottaa suunnattoman riskin ja ansaitsee vähintään kunniamaininnan. Hänelle annettakoon ”Koskelan Jussin kuokka” sinnikkydestä. Toisaalta harvassa ovat ne nuoret naiset, jotka uskaltavat tehdä elämänsä valinnan siirtymällä maatilan emännäksi. Väestön vanheneminen ja väestökato ovat todellisuutta läpi valtakunnan. Oheinen Helsingin Sanomissa julkaistu kartta on vaikeasti katsottava, mutta konkretiaa maaseudulla asuvalle, surullista luettavaa maaseudun ystäville. Kartasta voi päätellä, että maaseutu ei selviydy luontaisen, omasta takaa syntyvän, väestönkasvun kautta. Maaseudun tulevaisuus on maalle muuttajissa, ei vain paluumuuttajissa, vaan aivan uudessa maaseudun arvot löytäneessä kaupungin lapsiperheessä, joka haluaa muutoksen siihen sopulielämään, mitä urbaanielämä tarjoaa.

4.3. Pelataan palveluilla

Suomalaista valtaa käyttävä eliitti, yhden värin diktatuuri, on huomannut maaseutupolitiikan synnyttäneen uskomattomia tuloksia. Toimintaryhmä-ajatus

seen pohjautuva maaseudun kehittäminen elävöittää maaseutua, luo pohjaa uudelle asutukselle. Hyvin voisi todetakin, että pöytä on katettu, pullat ovat uunissa. Tämän valtaväri on tiedostanut ja tämän vuoksi maaseudulla elämisen, sinne muuttamisen tielle on synnytetty ”meillä ei ole varaa” -selityksiä. Kaikki on politiikkaa, hyvin suurelta osin perustelut maaseudun elämisen vaikeuttamiselle ovat synnytettyjä, taistelua vallasta, äänestäjistä. Mitä siitä nyt tulisi, jos maaseutu alkaisi elää, löytäisi uuden tulevaisuuden, kun työ alasajon eteen on ollut sotien jälkeisen elämämmme massiivisin offensiivi, vuosikymmenien mittainen. Epä siitä muuta tulisi kuin ongelmia, syntyisi uusi sukupolvi, joka ajatteli itse, omilla aivoillaan. Ja mikäs muu olisikaan kansaa manipuloivalle vallalle pahempi vastustaja!

Posti on hävinnyt kyliltä, sieltä ovat lähteneet kyläkaupatkin, se viimeinenkin. Näin se vain on. Postin toiminta on muuttunut. Kirjeiden ja korttien määrä on romahtanut. Nykyään kirje kirjoitetaan sähköpostilla ja tervehdys samassa hetkessä kännykän tekstiviestillä. Postia ei enää tarvita niin kuin ennen. Toisaalta postin säilyminen kylällä on ennen kaikkea symbolinen, kylän elämisen merkki. Niinikään kyläkauppojen lopettamiseen ei sinällään sisälly suurimittaista draamatiikkaa. Jos ei ole asukkaita, kaupassa kävijöitä, kuin kesäisinä lomakuukausina, niin ei se riittävästi lämmitä talvella, ei tuo ympärivuotista elantoa kauppiaille. Näin se on. Postien ja kyläkauppojen häviämiseen ei sinällään liity erityisiä maaseudun alasajon piirteitä. Sama kehitys koskee ihan yhtälailla maaseutukyliä, pikkukaupunkeja kuin kasvukeskuksien eläväisiä kaupunginosia.

Posti ja kauppa eivät ole pelivälineitä, mutta kyläkoulu sitä suuremmassakin määrin. Liikenne- ja viestintäyhteyksillä pelaaminen saa jo surkukupaisiakin piirteitä. Uusi jätelaki on tärkeä, mutta sillä on selket ympäristönsuojelua mittavammat päämäärät. Jos sudella leikkiminen ei ole valtopolitiikkaa, niin mitä sitten?! Valtakunnan hallitus on huolissaan kaupunkien kaavoituksesta, on jopa väljätelty pakkokaavoitukseen siirtymistä hinnalla keinottelun estämiseksi. Maapolitiikka, ennen kaikkea maanomistus sekä kaavoitus ja näiden mukaan tuomat lieveilmiöt ovat suurin maaseudulle muuton este. Kun sanotaan,

että kylälähän siellä maalla eläisi, mutta kun sitä työtä ei ole. Näin onkin, on perinteisessä mielessä. Perinteisiä maaseudun ammattajeja ei enää ole, mutta annetaanko maaseudun muuttua, sopeutua, ovat tämänkin kirjan kysymyksiä. Tiedämme että EU:n strateginen päämäärä Suomen tulevaisuudeksi on loma- ja matkailumaa. Ei tässä sinällään mitään pahaa ole, mutta tämä tarkoittaa siirtomaapolitiikkaa, ihan samanmoista hyväksikäyttöä, mitä eurooppalaiset siirtomaavallat (mm. Englanti, Ranska, Espanja, Portugali, Hollanti, Belgia) harrastivat vuosiasat. Eurooppa on pilannut ympäristönsä. Nyt puhtautta tullaan hakemaan etenkin Suomesta ja samalla tuhotaan se meidän kaikkein arvokkain, perinteinen suomalaisuus, siinä samalla Suomen luonto.

Maaseudun on sopeuduttava. Tämä voi onnistua myymättä maaseutua, maaseudun arvoja. On irvailtu etätyön mahdollisuudella tulevana maaseudun pääasiallisena työllistäjänä. Helsingin Kauppakorkeakoulu on tehnyt laajan karitoituksen etätyön toimivuudesta. Tämä tutkimus on tärkeimmiltä osin esitelty tämän kirjan luvussa 7. Selvitys synnyttää uusia ajatuksia, uudet tuulet puhaltavat, antavat mahdollisuuden niille, jotka halajavat maalle, pysyvästi ja ympärivuotisesti.

4.4 Laajakaistapelit

Kuten Kauppakorkeakoulun tutkimus osoittaa, maalla on mahdollista elää, tehdä työtä ja voida hyvin, paremmin ja turvallisemmin kuin taajamassa. Jotta työnteko maaseudulla voisi onnistua, ei posti eikä kauppa ole avainkysymyksiä, mutta viestintäyhteydet kylläkin. Liikenne- ja viestintäministeriön (LVM) laajakaistastrategian mukaan koko kansalla, asui sitten kaupungissa, maaseudulla tai jopa hyvin harvaan asutulla seudulla, tulee olla yhtäläinen oikeus ja mahdollisuus viestimien, mm. laajakaistan, käyttöön.

Valtiovalta, LVM ja Viestintävirasto ovat tehneet parhaansa levittääkseen ATK:n hyväksikäyttöä läpi valtakunnan luomalla perustan laajakaistaisille internet-

yhteyksille. Muuten julkisen keskustelu on nyrjähtänyt sivuraiteille. Puhutaan taajamien laajakaistaongelmista, riittämättömästä kaistasta, kun tarjolla on esim. 2 Megan yhteys. Samaan aikaan suuri osa maaseutua yrittää hoitaa maaseudulla yhteyksiään, jos sillekään, kun sekään ei aina ole mahdollista. Maaseutua laajakaistoitetaan, eikä liene virheellinen päätelmä, kun todetaan, että laajakaistoittaminen kiinnostaa firmoja, operaattoreja, jos bisnes on mahdollinen. Maaseudulla viestintäyhteydet ovat kaiken toiminnan perusta. Jos ne eivät toimi, on monesti edessä useiden kymmenien kilometrien ajomatka palvelun ääreen. Operaattori saa paremman katteen työnsä, investoinneilleen, taajamassa, missä potentiaalisia asiakkaita on monin verroin enemmän kuin maaseudulla. Ei liene tämäkään ihan vieras ajatus, että maamme laajakaistayhteydet "on jaettu firmojen kesken perinteisen puhelinajattelun perusteella". Moni voisi sanoa, että on ollut operaattori kaupunkien ja eri operaattori maaseudun puheluita varten. Näin voidaan katsoa tapahtuneen myös internet-yhteyksien luonnin kanssa. Sivullisen näkövinkkelistä on ollut nähtävissä, että ma on jaettu, on ollut viitteitä kartellin olemassaolosta.

Kartelli on vapaan kilpailun syöjä. Tällainen löydettiin asfalttialalta. Viitteitä ylihinnotteluun, kilpailun estämiseen on tälläkin hetkellä monella alalla. Tyyppillistä on, että kartelliyhteydet tekevät kaikkensa, ettei markkinoille vain pääse ilmaantumaan "hintoja polkevaa yritystä". Mitäpä sanotte viime kesästä! Maaseudun laajakaistoittaminen on ollut vauhdissa, mutta hyvin kalliilla tavalla, tekniikoilla, jotka maksavat kohtuuttomasti. Valtio ja EU ovat tukeneet eri maakunnissa hankkeita, joissa kuitua on kaivettu satoja kilometrejä. Voisi sanoa, ettei toiminnassa ole ollut järkeä, kun asian voi hoitaa edullisemmin. Laajakaistateknologia ja sen hienoudet ovat vielä kansalle vieraita. Perustellusti voidaan sanoa, että sillä yhteiskunnan EU-rahalla, mitä muun muassa kuitupohjaisiin laajakaistaratkaisuihin on viimeisen kolmen vuoden aikana käytetty, voitaisiin koko taajamien ulkopuolien maaseutu laajakaistoitaa tasokkaasti, turvallisesti ja ympäristöystävällisesti ilman massiivisia kaivuu-urakoita. Mutta kun kyseessä on ollut yhteiskunnan raha, ei kukaan ole kyseenalaistanut toimintaa. Kesäkuussa 2005 Liikenne- ja viestintäministeriö teki päätöksen vanhan

450 Mhz:n taajuuden myöntämisestä Digitalle. Samalla LVM asetti päätöksenä ehdoksi ensimmaisessä vaiheessa ennen kaikkea harvaan asuttujen alueiden laajakaistoittamisen.

Mutta kuinka ollakaan, LVM:n päätöksestä valittiin ja näin maaseutu turhaan iloitsi, turhaan kuvitteli pääsevänsä tasa-arvoon taajamien kanssa, kun Flash OFDM-laajakaistateknikka olisi mahdollistanut pitkänmatkan langattomat yhteydet. Kantamaksi oli laskettu jopa 30-50 km. Mutta luvasta valittiin ja näin Digitalle ei annettu mahdollisuutta toteuttaa maaseudun laajakaistoittamista läpi valtakunnan. Pelattiin aikaa ja taas sivustakatsoja saattoi epäillä, että valittajat toimivat ns. bulvaaneina, jotta uutta parempaa tekniikkaa ei päästettäisi bisnes-markkinoille, ei ainakaan silloin kun valtio ja kunnat ovat maksumiehinä. Viime kesän jälkeen yhteiskunnan laajakaistarahaa "paloi" runsaalla kädellä, ennen kaikkea entistä reviirijattelua noudattaen. Juuri ennen tämän kirjan painoon menoa, Korkein hallinto-oikeus päätti, että LVM oli toiminut laillisesti ja hylkäsi valitukset. Näin nekin alueet, mitkä eivät vielä ole ehtineet saada laajakaistaa, pääsevät uudella tekniikalla internetiin uusilla nopeuksilla.

Edellä esitetyn väittämän perusteluksi kelvannee seuraavassa esitetty Keskisuomalaisen artikkeli kokeilusta, mitä ei olisi saanut tehdä, ei ainakaan siellä, mikä kuului reviirijattelun mukaan toiselle operaattorille.

KESKISUOMALAINEN

Keuruu

Päivi Liimatainen

"Jyväskylän yliopistossa tietotekniikkaa opiskeleva kolmikko Tapio Väärämäki, 21, Kaale Nieminen, 24, ja Erno Lehto, 23, kehittivät systeemin, jolla laajakaistaiset Internet-yhteydet tuodaan edullisesti ja helposti jopa syrjäkylille - vaikkapa luonnonhelmassa etätyötä tekevien iloksi. Nuorten pelle pelottomien testikenttänä on ollut Keuruun Pihlajaveden Karimon kylä sekä tuki- ja kannustajajoukkoina oman opinahjon lisäksi muun muassa Liikenne- ja viestintäministeriö

sekä Upsalan yliopisto Ruotsista. - Langattomia järjestelmiä on ollut käytössä jo pitkään, ja valokuitukaapeleilla yhteydet voidaan vetää mihin tahansa, mutta vaihtoehdot ovat todella hankalia ja kalliita toteuttaa. Meidän systeemimme hyödyntää jo olemassa olevia gsm-mastoja ja langattomaan lähiverkkotoimintaan kehitettyä WLAN-tekniikkaa.

Sovellus ei sinänsä ole uusi, mutta tähän asti perusmenetelmää on käytetty lähinnä lyhyillä matkoilla - toimistoissa, lentokentillä ja hotelleissa, selvittää Väärämäki. - Karimolla on nyt jopa nopeampi nettiyhteys kuin kotonani Jyväskylässä. Olemme varmoja, että tämän systeemin avulla yritykset voivat hajauttaa toimintojaan mihin korpeen tahansa ja etätyöstä tulee todellinen vaihtoehto.

Perustaksi gsm-verkot

Kolmikko tarttui haasteeseen, kun Karimolla asuva ja Korpikirjasto ylläpitävä Ilari Kotimäki tuskaili tietokoneensa hitaita ja katkeilevia modeemiyhteyksiä ja hoputti "nuoria tiedemiehiä tekemään jotakin". Tuumaustuokioissa kirkastui kuningasajatus: gsm-verkot kattavat lähes koko maan ja kaikille gsm-tukiasemille tulee datayhteydet. Nuoret tiedemiehet kävivät esittelemässä ideaansa muun muassa Nokialle ja Elisalle, ja tukijoukkoja karttui.

Matkan varrella Aerial Oy antoi antenneja, Cisco Systems WLAN-laitteet, Elisa mastojen käyttöoikeuden, yliopisto nettiliittymän, Nokia kenttäantenneja, Draka NK Gables kaapelia, Keuruun Osuuspankki tilin juoksevien menojen hoitoon ja Viestintävirasto innostunutta kannustusta.

Viestintävirasto tarjosi käyttöön myös normaalia suuremmat lähetystehot, mutta kaikkien yllätykseksi niitä ei tarvittukaan. Jyväskylän yliopiston tietotekniikanlaitoksen johtaja professori Timo Hämäläinen on tukenut kolmikon projektia ja järjestänyt muun muassa mahdollisuuden esitellä Karimon pilottia Yliopiston tiedepivillä.

Tolppakengät tärkeä työkalu

Järjestelmää työstäessään ovat nuoret miehet tehneet kaikki työvaiheet itse. Lehto on nuoresta iästään huolimatta oikea radioverkkosaiantuntija, ja hänen avullaan onnistuttiin saamaan antenni-lähetin Karansalmen kylätalon viereisen Salmenkylän gsm-maston huipulle. Tarvittava tukiasema sijoitettiin maston juurella jo olleeseen lämminlaiteilaan, ja antennin ja tukiaseman välille vedettiin porukalla antennikaapeli.

Muutaman kilometrin päässä Karansalmelta olevan Korpikirjaston pihalta valittiin parikymmenmetrinen, tukeva mänty. Sitten Lehto pani tolppakengät jalkaan ja kiipesi viemään antennin ja kaapelin puuhun. Kaapeli tuo nettiyhteyden Kotimäen asunnon tietokoneelle ja siitä edelleen Korpikirjastoon.

Samantien yhteydet vedettiin Karimolla kuuteen kohteeseen, muun muassa kylätalolle. Tutkimusmielessä antennit kiinnitettiin taloissa erilaisiin paikkoihin - esimerkiksi katoille ja seinille.

Ihmemiehiä on olemassa

- Jossain vaiheessa meille sanottiin, että jos saatte systeemin toimimaan viiden kilometrin matkan, olette ihmemiehiä. Testasimme Jyväskylässä Laajavuoren hyppyrimäen huipulta ensin viiden kilometrin pätkiä, ja pelivaraakin selvästi jäi. Lopulta keksimme viedä antennin 15 kilometrin päähän Tikkakosken lentokentälle, ja yhteys muodostui sinne asti. Se oli mahtavaa, muistelee Väärämäki.

Systeemin perusidea on, että lähettimellä ja antennilla on oltava "näköyhteys". Ongelmaa tästä ei kuitenkaan edes maamme mäkisissä maastoissa tule, sillä antennit on mahdollista "ketjuttaa" notkelmia ja kumpareita kiertäen.

Reilun puolen vuoden kokemusten pohjalta Väärämäki ja Kotimäki vakuuttavat, etteivät tuulet ja tuiskut vaikuta nettiihteyden toimivuuteen millään tavoin. Myös kylätalolla, jossa on useita tietokoneita, kaikki on pelannut moitteettomasti. Ihmemiehiä on siis olemassa. (KSML)”

4.5 Napinat pois – EU:ssa olemme, halusimmepa tai emme

Suomi on liittynyt EU:hun. Kansa on näin päättänyt. Mitä sitä enää vatvoo. Asialle ei voi mitään, asian kanssa on elettävä. Uskommepa tai emme, niin Suomesta ollaan kovaa vauhtia tekemässä loma- ja matkailumaata. Ja eihän siinä mitään, mutta tietysti voimme kysyä millä hinnalla. Matkailu lomailuineen on hyvä palvelija, mutta jos se pyrkii herraksi, niin on hyvä tietää etukäteen, sillä paluuta ei jälkikäteen ole.

4.5.1 Vesi elämän eliksiiriin – jätevesi tuhoajana

Kun katsomme Etelä-, Keski- ja Länsi-Eurooppaa kesäloma-aikaan, niin voi sitä tungosta, voi sitä väen paljoutta, voi sitä kaaosta. Suurin osa haluaa levätä veden äärellä ja siksi asuntoautoja on joka paikassa, lähes joka lätäkön, järven ja joen varrella. Siinä sitä eurooppalainen rentoutuu, lepää, siinä, mihin suomalainen ei suostuisi, ei voisi ajatellakaan. Vitsaillen voisimme sanoa, että tuota uimavettä emme voisi antaa edes lehmiemme juoda. Eurooppalainen elokuu tukehtuu, ei vain kuumuuteen, vaan ylikuormitettuihin lomapaikkoihin, saastuneisiin vesistöihin.

Löytyy siis riittämiin syitä tehotarkastuksiin, EU-direktiiveihin, joiden avulla Suomen luonto, ympäristö kokonaisuudessaan pidetään puhtaana, paraatikunnossa, valmiustilassa, kun Eurooppa lähtee lomalle, tulee Suomeen, kun omissa maissa ei ole enää uimakelpoisia luonnonvesiä.

Tässä kirjassa on käyty läpi hallinnon epäohjonmukaisuutta. Seuraavassa liisää puitavaa. Kaikki tietävät, koko kansa on opetettu lukuisin satojen konsulttinen avulla suojelemaan luontoa. Nyt uusi jätevesiasetus näin käsklee. Asia on hyvä, mutta kovin yksipuolinen. Kaikki me tiedämme veden tilan ja jos emme tietäisi, niin voimme todeta itse menemällä läheisen järven rantaan ja ottamalla vettä valkoiseen muoviympäriin. ”Miten se on noin ruskeata”, jokainen toteaa. Jos olisimme ottaneet samasta järvestä 40 vuotta sitten vettä niin ikään valkoiseen astiaan, niin tuskin olisimme mitenkään reagoineet, emme, kun vesi ei olisi ollut silmiinpistävän tummaa.

Muistan kun olin kansakoulussa 1960-luvun alussa. Tällöin maantiedon tunnila kerrottiin oikein kartan avulla, että Suomen pinta-alasta kolmasosa on suota. Saattoi olla niin, että valtiovalta koki asian häpeällisenä, niin vastenmielisenä tehottomuuden osoituksena, että asialle oli tehtävä jotain näkyvää. Silloinen ajatus tehoi ja nyt näemme tulokset järvisämme. Tällöin valtiovalta käynnisti kymmeniä ohjelmia metsäntuoton kohentamiseksi. Kansaa käskettiin ottamaan kuokka käteen. Jos nyt ei ihan suo, Jussi ja kuokka, mutta joka tapauksessa valtio maksoi metsänomistajille tuntuvat korvaukset toteutetusta ojituksesta. Valtion käskyä noudatettiin jopa niin hyvin, että ojitettiin tuhansia neliökilometrejä myös sellaisia soita, joiden ojitamisella ei saavutettu toivottua tulosta, järvien rehevöitymistä sitäkin enemmän.

Nämä 30-40 vuotta sitten kaivetut ojat kaipaavat 2000-luvun alkupuolella puhdistusta, uudelleen avaamista. Ojien avaamiset onkin jo aloitettu. Tästä ei enää makseta ja toimenpiteestä tulisi ilmoittaa kunnan ympäristöviranomaiselle. TULISI tarkoittaa, ettei ole pakko. Jätelaki uusine asetuksineen pakottaa kansaa huolehtimaan haja-asutusalueen jätevesistä, 40 vuotta sitten kansaa käskettiin ojitamaan. Nyt meillä on tietoa, silloin ennen ei sitä ollut ja nyt maatalouden rinnalla suurin järviemme ravinnekuormittaja, ojat, ovat jääneet hyvin vähäiselle huomiolle järviemme kuntoa tarkasteltaessa. Ojien avaaminen voidaan suorittaa turvallisesti, siten, ettei järvi kuormitu, mutta tällöin työ hidastuu ja mak-saa, tehokkuus katoaa!

Alla oleva artikkeli voisi olla missä tahansa maamme lehdessä. Otan sen kuitenkin Keski-Suomen maakuntalehdestä:

KESKISUOMALAINEN

"Maallakin on kohta pakko puhdistaa jätevedet. Viemäriin liittymisestä saa vapautuksen, jos perusteet ovat olemassa. Puhdistustehon vaatimusten on kuitenkin täyttyvä.

JYVÄSKYLÄ
Matti Härkälä

Monessa haja-asutusalueen talossa pohditaan nyt jätevesiasioita, sillä tulossa on mahdollisesti tuhansien eurojen lasku. Tämän vuoden aikana on näet laadittava selvitys talon nykyisestä jätevesijärjestelmästä ja ryhdyttävä samalla miettimään, miten jätevesille asetetut uudet vaatimukset täytettäisiin.

On myös laadittava järjestelmän käyttö- ja huolto-ohje. Jätevesien orgaanisesta aineesta on saatava pois 90 prosenttia, fosforista 85 prosenttia ja typestäkin 40 prosenttia. Rakentamisella ei sen sijaan vielä ole kiire, jos isoja puutteita ei tällä hetkellä ole.

Ehdot täyttävän järjestelmän pitää olla valmis ennen vuotta 2014. Jos rakennetaan uusi talo, vaatimusten on täyttyvä heti. Vaihtoehtoja on useita. Asukkaalle vaivattomin on liittyminen keskitettyyn jätevesijärjestelmään. Monin paikoin haja-asutusalueille onkin perustettu osuuskuntia, jotka ovat rakentaneet tai suunnittelevat rakentavansa yhteisen viemäriverkoston ja saman tien vesijohdon samaan kaivantoon. Osuuskunnat saavat verkostonsa suunnitteluun ja rakentamiseen tukea sekä valtiolta, että kunnilta. Keski-Suomen ympäristökeskus on viime aikoina myöntänyt valtion tukea 20 prosenttia kustannuksista. Kuntien tuki on vaihdellut 20 prosentista 25 prosenttiin.

Monet konstit

Yhteiseen järjestelmään liittyminen ei kuitenkaan ole ainoa mahdollinen ratkaisu. Yleisimmin käytetty vaihtoehto on jäteveden maahan imeyttäminen tai maasuodattamon rakentaminen. Jos keskitettyyn järjestelmään liittyminen edellyttäisi pitkää yhdysputkea tai runsaita kallion räjäytyksiä, nämä periaatteessa lähes samanlaiset keinot ovat myös halvin ratkaisu. Yhden perheen käyttöön suunniteltu tehdasvalmisteinen imeytyslaitteisto maksaa noin 2 000 euroa.

Lisäksi tulevat soran ja hiekan hinta sekä tietysti kaivinkoneen kustannukset. Järjestelmän heikko puoli on se, että imeytyskentän ja maasuodattamon puhdistusteho heikkenee ajan mittaan.

– Kentän käyttöikä on ehkä kymmenkunta vuotta. Sitten se on uusittava. Käyttöikään voi vaikuttaa huolellisella hoidolla. Etenkin huolehtimalla sakokaivon riittävän tiheästä tyhjentämisestä, sanoo rakennusmestari Jukka Mutila Keski-Suomen ympäristökeskuksesta.

Kiinteistölle voidaan myös hankkia oma jätevedenpuhdistamo. Teollisesti valmistetun pienpuhdistamon hinta pyörii 7 500 euron kieppeillä. Kemiallisen ja biologisen pienpuhdistamon yhdistelmään on aika-ajoin lisättävä kemikaaleja. Ajoittain on myös lietettä. Yksi keino jätevesivaatimusten täyttämiseen on umpisäiliö. Siis tiivis säiliö, joka tyhjennetään loka-autoon kun se täyttyy. Jätevesi vieään esimerkiksi kunnalliseen puhdistamoon.

Mahdollinen ratkaisu on kuivakäymäläkin. Siis joko kemiallinen tai kompostoiva käymälä. Sen rinnalle on vielä rakennettava järjestelmä, jolla puhdistetaan esimerkiksi peseytymisessä syntyneet ns. harmaat jätevedet. Tämä järjestelmä on lähes ainoa vaihtoehto esimerkiksi kesämökillä, joka on rakennettu kallioiseen saareen.

Monessa haja-asutusalueen kylässä pohditaan nyt, kannattaisiko kylälle perustaa oma vesihuolto-osuuskunta vai liittyäkö naapurikylän vastaavaan osuuskuntaan. Uuraisten Jokihaarassa pidettiin sunnuntaina kokous, jossa asiaa pohdittiin. Moni suhtautui epäillen ajatukseen naapurikylän, Jyväskylän maalaiskunnan Kuikan osuuskuntaan liittymisestä. Pelättiin mm. sitä, että Kuikan osuuskunta haalii jokihaaralaisia mukaan vain saadakseen omia kustannuksiaan pienemmiksi.

Vastaavia kokouksia samanlaisine epäilyksineen pidetään varmasti kymmeniä eri puolilla Suomea. Jokihaaran kokouksessa kävi ilmi ainakin se, että kyliltä puuttuu tietoa määräyksistä. Vesihuoltolaki kyllä määrää, että yhteiseen jätevesiverkostoon on liityttävä, jos se on kohtuudella mahdollista. Laki sanoo myös, että kunnan ympäristöviranomaisen voi myöntää poikkeuksen tästä pakosta, jos perusteet ovat hyvät.

– Lain perusteluissa sanotaan yksioikoisesti, että vapautus on myönnettävä, jos perusteet ovat olemassa. Sitä ihmiset eivät ole huomanneet, sanoo Mutila. Jokihaaran kokouksessa monen talon väki murehti sitä, että he ovat ensin sijoittaneet suuret summat jätevesien imeytyskenttään ja porakaivoon. Nyt sitten onkin tulossa liittymispakko ja rahat ovat menneet hukkaan.

– Näitä tapauksia on paljon, sanoo Mutila. – Siitä huolimatta sanoisin nyrkissäntönä, että liittyminen yhteisen järjestelmään kannattaa, jos tarvittava putkilinja ei ole kovin pitkä. Yhteisen järjestelmän paras puoli on vaivattomuus.

– Keskitetyn järjestelmän omistaja huolehtii myös laitteiston kunnosta ja sellaisten järjestelmien toiminatavarmuuteen voi luottaa. Kannattaa muistaa sekin, että yhteiskunnan tukea, sen paremmin valtion kuin kunnankaan, ei hevin myönnetä talokohtaiselle järjestelmälle, jos on mahdollisuus liittyä keskitettyyn järjestelmään.

Jokihaaran kokouksessa keskusteltiin kompromissista, jonka mukaan imeytyskentän ja porakaivon juuri rakentaneet kyllä liittyisivät yhteiseen osuuskuntaan, mutta putket liitetäisiin vasta, kun imeytysjärjestelmän uusinta on tulossa ajan-kohtaiseksi. Näin asukkaat välttyisivät vuosien ajan käyttömaksuilta.

Osuuskunta voi kaikei tehdä sellaisen sopimuksen, ja kunnan ympäristöviranomaisen hyväksyä sen poikkeusperusteeksi, mutta vannonaan en mene. Jätevesiasioista määrätään sekä vesihuoltolaisissa, että ympäristönsuojelulaisissa ja paikoin määräykset tuntuvat hiukan ristiriitaisilta.

Juristeja nämä jätevesiasiat epäilemättä vielä työllistävät, Mutila sanoo. Siitä huolimatta sanoisin nyrkissäntönä, että liittyminen yhteisen järjestelmään kannattaa, jos tarvittava putkilinja ei ole kovin pitkä. Yhteisen järjestelmän paras puoli on vaivattomuus.

Keskitetyn järjestelmän omistaja huolehtii myös laitteiston kunnosta ja sellaisten järjestelmien toiminatavarmuuteen voi luottaa. Kannattaa muistaa sekin, että yhteiskunnan tukea, sen paremmin valtion kuin kunnankaan, ei hevin myönnetä talokohtaiselle järjestelmälle, jos on mahdollisuus liittyä keskitettyyn järjestelmään. (KSML)”

Siinähan sitä ympäristönsuojelua oli kerrakseen. Kävin keskustelun tekstin kirjoittajan kanssa. Artikkelin koski voimaan astunutta jäteasetusta ja sen velvoitteita, ei järvien tilaa tai koko maaseudun ympäristön suojelua. Toimittajalla oli hyvin tarkat tiedot, mikä on järviemme rehevyyden takana, mikä on järviemme pahin saastuttaja. Kansa ojitti, kansa suojeli vesistöä, eikä tässä kaikki. Seuraava on jatkoa järjen käytölle, sille, että kaiken, mitä käsketään, ei tarvitse olla järkevää. Jokainen suomalainen tietää, ei ole voinut jäädä tiedotuksen ulkopuolelle. Puhun siis kompostoinnista. Kompostointi ei voi olla itsetarkoitus.

4.5.2 Jätebisnes on jo ylittänyt IT-alan tuottavuudessaan

Kuuhomolainen tutkija FT Pekka Pohjola kirjoittaa Keski-suomalaisessa 18.1.2002 kompostoinnista ja sen haitoista, puhuu optimoinnin tärkeydestä ja on varmas-ti oikeassa. Tutkija tietää, kun on kompostoinnin suomalainen itsenäinen uran-uurtaja, toisinajattelija ja tiennäyttjä. Pekka Pohjolan menetelmien kautta koko kompostointi on avannut aivan uuden sivun. Tutkija on pystynyt tieteellisesti osoittamaan sen, minkä kansanperinnekin on pitänyt totena, on osoittanut, että kompostointitapahtuma on aerobinen prosessi eli komposti tarvitsee ilmaa, jot-ta haisevia yhdisteitä ei pääse syntymään. Kuten Pohjolan kirjoituksesta on lu-ettavissa, markkinoilla on useita kompostoreja, joiden toiminta ei vastaa lupa-uksia juuri ilman puutteen vuoksi. Markkinamies ei ole tiedemies. Kun estetiikka menee ohi tarkoituksen, niin syntyy mitä kauniimpia luomuksia, jotka koris-tavat pihojamme, mutta eivät toimi talvella ja kesälläkin vajaatehoisesti. Eli kun hankit kompostorin, varmistu kompostin ilman saannista.

Kompostointi on koko kehittyvän ympäristönsuojelun symboli. Valitettavasti EU:n säätelemien lakien laatijoiden asiantuntemus ei kulje järjen kanssa samassa kyydissä. EU edellyttää biojätteen erilliskeräystä ja pitää lajittelua pakollisena. Sinänsä hyvä asia, mutta on juuri niin kaksinaamainen ajattelutapa kuin EU:n päämajan Brysselin jätöksien puhdistaminen. EU vaatii, että Onnelan maatilan isäntä pitää huussistaan niin hyvää huolta, ettei edes teoriassa synny mahdolli-suutta vesistö päästöihin. Hienoa, mutta niin naiivia, kun samalla Bryssel aino-ana eurooppalaisena suurkaupunkina käytännössä lähes puhdistamattomana laskee jätöksensä massiivista pukea pitkin Pohjanmereen.

Yhtä järjen vastainen on kompostijätteen erilliskeräysvaatimus. Brysselissä ka-dunkulkija ei edes tiedä, mitä on kompostointi- tai biojäte. Sen vielä käsittää, että useampihenkenisen perheen tulee kerätä biojätteensä erilleen, mutta mitä logiikkaa siinä on, kun yhden ihmisen taloudenkin pitää laittaa ne muutamat perunan- ja omenankuorensa erilliseen asiaan ja aiheuttaa samalla muunlaisia uhkia? Järjettömyys paljastuu, kun katsomme, kuinka usein 6-henkinen perhe

ja toisaalta yksinasuja tyhjentää ulkona olevaan keräysastiaan tiskipöydän alla olevan biojäteämpärinsä: lapsiperhe kerran kahdesti viikossa, yksinlääkäjä kerran kahdessa tai kolmessa viikossa!

Joka päivä luemme lehdistä, että homeesta on tullut suomalaisen rakentami-sen koetinkivi. Ei tarvitse olla tiedemies, kun katsoo yksinlääkäjän tiskipöydän alle ja näkee biojäteämpärissä homeen ja mitä erilaisempien sienirihmastojen syn-nyn. Homenäytteiden otajat tietävät paikat, mistä etsiä asunnon mahdollisia homevauriokohtia. Tänä pakkastalvena jokainen voi itse todeta, miten tiskipöy-dän alla tuleva kylmävesiputki kerää ilmasta kosteutta ja tiputtaa kaapiston pohjalle. Home tykkää lämmöstä ja rakastaa kosteutta.

Biojätteen keräys ei ole pohjoisten leveysklien rakennuksien homeongelman syy, mutta kylläkin mahdollistaa prosessin käynnistymisen tiskipöydän alla. Kun yksinlääkäjän biojätteen keräyksellä ei ole mitään merkitystä kokonaisuuden kan-nalta, on ainoastaan symbolinen ”kestävän kehityksen” mukainen toimenpide, niin yksinlääkijälle annettakoon vapautus järjettömyydestä.

Kaatopaikkojen ja jätteidenkäsittelylaitoksien yksi merkittävä ongelma syntyy juuri eloperäisestä jätteestä. Jos koko seutu ei ”löyhkää”, niin ongelmana voi-vat olla tauteja levittävät rottapopulaatit. Jyväskyläläinen Tana keksi jo vuosi-kymmeniä sitten ratkaisun. Jos kaatopaikan jyrää ja tiivistää useiden kymme-nien tonnin painoisella jyrällä, niin rotista päästään. Näin on tapahtunut. Ha-juista on pyritty pääsemään viemällä ns. biojäte sisätiloihin. Valitettavasti mitä erilaisemmat kompostointimenetelmät eivät ole pystyneet syrjäyttämään mie-lekkyydessään perinteistä vuosikymmeniä, jopa satoja vuosia, isältä pojalle kul-kenutta menetelmää, kompostia ulkona. Tätä on sovellettu ja nyt puhutaan au-makompostoinnista.

Kun maaseudullakin kerätään biojätettä, niin missä on järki. Halutaan suojella luontoa, eikä ymmärretä, että kuljetukset ovat luonnollemme ja sen tasapainol-le hyvin merkittävä kuormittaja. Kasvihuoneilmiö ei enää ole teoria, vaan konk-retiaa, myös Suomessa. Kun 40 vuotta sitten Helsingin talvi oli leuto, niin nyt

KARANSALMI

mahdollisuus
kaikille tulla

2000-luvulla tämä vuosikymmenien takainen pääkaupungin talvi on jo Keski-Suomen korkeudella matkalla kohti pohjoista. Syntyvät eloperäiset jätteet hoidettakoon syntypaikalla ilman järjestömiä kymmenien kilometrien kuljetuksia.

Kun taajamiin on tullut pakollinen lajittelu yhä vain kohoavine taksoineen, niin maaseudulla "asia hoidetaan" siten, ettei jätettä enää synnykään, ei keräänny lajiteltavaa, ei synny laskua kuljetettavasta jätteestä. Tämä on koko yhteiskunnan jätehuollon päämäärä, vähentää syntyvien jätteiden määrää, vähentää materiaalin ostamista, kulutusta. Hieno päämäärä, mutta maaseudullakin silmänlumetta. Jätteestä ei haluta maksaa, siitä ei olla valmiita maksamaan, eikä siitä makseta. Keinoja sille, ettei jätettä kerry nyrkkiin on monia. Yksi tapa siirtää ongelman Tiedhallinnolle eli lähdetään kuutamokeikalle ja pudotetaan jätteet, niin pienet pussinnyssykät kuin suuretkin, jopa jääkaapit, televisiot kuin pesukoneetkin levähdyspaikan Molok-säiliön viereen ajatuksella, että "tämähän on jätteen keräily piste, kyllä tiedhallinto hoitaa". Tietysti voisi ajatella, että jätteen tuojalla on hiukan ajatusta, kun tuo jätteensä jäteastin viereen. Mutta mitä on sillä maaseudun väestön enemmistöllä, joka toimii jätteidensä suhteen puhtaasti: Pois silmistä, pois mielestä. Maaseudun jätteiden keruu ei toimi, on näennäishuoltoa. Jätteitä ei enää viedä pois silmistä navetan tai vajan taakse, vaan metsään, omaan metsään ja ajatellaan, että omahan on metsäni.

Yhteiskunta miettiköön, mikä on ympäristönsuojelun päämäärä ja kysyköön itseltään haluaako tavoitteen ensisijaisesti toteutuvan. Ympäristö on meidän kaikkien yhteinen. Kysymys on sama kuin kaiken kansan TV:n kohdalla. Lähes kaikilla on TV, joillakin useampiakin. On synnytetty hyvin paljon yhteiskunnalle maksava TV-lupien valvontajärjestelmä. Ajatellaan, ettei kukaan kyllä katso pummilli. Näin ympäristönhoitokin toimii, kukaan ei tuota jätettä maksamatta. Jos näissä asioissa ajatellaan päämäärää ja mielekkyyttä yhteiskunnan kannalta, ei tavoite tällä menolla toteudu. Mitäpä jos annettaisiin mökin mummon ja vaarin katsoa TV:tä veloituksetta, jättää jätteensä keräysastiaan niinkään ilman maksua, niin varmaa on, että ympäristö niin taajamassa kuin maaseudullakin olisi puhtaampi. Ja kun kaikille kuuluisi yhteiskunnan palveluna oikeus kat-

soa TV:tä, niin yhteiskunta voisi paremmin, olisi tasa-arvoisempi. Syntyvät kustannukset jakaantuisivat kansalle varallisuuden ja tulojen mukaan progressiivisesti. Rikas maksaisi katsomastaan plasma-TV:stä enemmän kuin köyhä 14 tuuman mini-TV:stä. Niinkään rikas ostaa, kuluttaa ja tuottaa jätettä enemmän kuin kansaneläkkeellä elävä ja näin myös maksaa jätteestään enemmän. Tällä lailla metsät ja myös teiden laitamat, levähdyspaikat pysyisivät siistimpänä, luonto voisi paremmin.

4.6 Tontit ja kaavoittaminen

Syksyllä 2005 valtakunnan hallitus pohtii, miten saisi kaupunkien tonteilla keinottelun kuriin. Esille nousee ajatus kuntien "pakkokaavoituksesta", jolla estetäisiin tonttien kohtuuton, perusteeton hintojen nousu, kun tontteja ei myydä. Hallitus on siis huolissaan tonttipelistä kaupungeissa. Samaan vetoon todetaan, että ongelmana ovat vain kaupungit. Tokkopa ajatuksen esittelijä puhui pehmoisia tahallaan, mutta tonteilla keinottelu on suurin maaseudun asuttamisen este. Kun tähän vielä lisätään lähes täydellinen kaavoitushiljaisuus, niin ollaan umpikujassa.

Kunta ihmisen turvana, instituutiona, on häviämässä. Ei ole enää kuntauskolliisuutta, ehkä kuitenkin kunnan nimi on sellainen, ettei sitä vaihdettaisi. Ihmisille on tärkeää, että elämä sujuu, on palveluja, joita tarvitaan, mutta kuntaa ei sinänsä enää koeta välttämättömänä. Kunta koetaan usein toimintojen rajoittajana. Lähes poikkeuksetta kunta kuin kunta ei toivo asutusta kunnan laitamille, ei keskustaajaman ulkopuolelle. Tämä tuo kuluja, todetaan. Miten asutus estetään ja miten keskittäminen sitten hoidetaan? Uuden asutuksen estäminen on helppoa. Kunnalla on kaavoitusmonopoli. Jos ei kaavoiteta, ei mynnätkä käyttötarkoituksen muutosta kesäasunnolle, ei anneta rakennuslupaa, niin eihän sitä uutta asutusta synny. Keskittäminen on helppoa. Kun ei sallita uutta asutusta, niin ensin lähtee posti, sitten kyläkauppa tai molemmat yhtä aikaa. Sitten sanotaan, ettei 15 oppilaan koulun pyörittämiselle ole varaa ja kyläkoulu lähtee.

Lähes yhteen ääneen perustellaan, ettei edes 50 oppilaan ala-astetta ole kannattavaa ylläpitää. Kaikki halutaan siirtää kuntataajamaan. Tämä on keskittämistä, ja pian kunta voi paremmin, näin uskotaan. Siinä kamreerit ovat valitettavasti oikeassa. Kunta voi 10 vuoden kuluttua paremmin, kun kyliltä elämä on hiipunut, ei tarvita koulu-, eikä kalliita vanhusten palveluja, mutta kamreeri unohtaa olennaisen. Tässä ajanjaksossa kunnan väkiluku on pudonnut 25-30 prosenttia, esim. 12 000:sta 9000:een. Näin on tapahtunut vain sen vuoksi, kun ei uskalleta ajatella ja toimia muuten kuin mitä yleinen julkinen mielipide sanoo, mikä kehottaa keskittämään.

Kunta instituutiona on jarru maaseudun kehitymiselle. Kunta on kuitenkin vain välikäsi, kun itse pääasia, uuden asutuksen mahdollistama maa, sijaitsee harvaan asutulla seudulla, kylässä kaukana keskustaajamasta. Kylillä ja järvien rannoilla myydään mökkitontteja lähes niin paljon kuin vain omatunto antaa myöten ja usein se tunto on kateissa.

Mökkejä syntyy kuin sieniä sateella kliseemäisesti sanottuna. Voisi ajatella, että kyllähän niitä mahdollisuuksia maalle muutolle on, kun tontteja on joka puolella. Mutta eipä olekaan, tontteja kyllä, mökkitontteja, mutta ei omakotitontteja ympärivuotiseen asumiseen. Kun kesämökkitontti on siinä 2000-3000 neliön kokoinen, niin omakotitontin tulee yleensä olla vähintään puoli hehtaaria. Tämä on matematiikkaa, on bisnesajattelua. Ei ole mitään järkeä myydä järven rannasta puolen hehtaarin omakotitonttia, kun saman rahan, jopa enemmänkin, saa puolta pienemmästä kesämökkitontista. Ja toisaalta mökkiläisestä ei ole harmia kuin muutaman kuukauden vuodessa, ajattelee maanomistaja.

Kuten yllä todettiin, kunnat eivät kaavoita, eivät, kun se on kallista ja tuo usein mukanaan kunnallistekniikkavelvoitteen. Monen kunnan kaavatoimi onkin sopinut "salaa" hyvien kuntalaisten, siis paljon maata omistavien kanssa, että aina tarvittaessa läheltä taajamaa kolmen rinnakkaisen tontin myymiselle kunta järjestää poikkeamisluvan. Näin siis tapahtuu tiskin alla ja näin kunnan ei tarvit-

se maksaa kallista kaavoitusta ja toisaalta kunnallistekniikkaan rakentaminen ei ole välttämätöntä.

Halu maalle muutolle on siis löytynyt, kiihtyy, mutta minne muuttaa, ei aina-kaan järven rantaan, kun ei löydy tonttia tästä satojentuhansien järvien maasta!

4.7 Susihysteria - Kojjärveltä Onkisaloon kautta sutta suojelemaan

Tämä on avoin kirje Vihreälle liitolle, on sanoma niille, jotka levittävät ilosanomaa, lähtekäämme maalle. Jos susi vie koiran, niin sitten vie, viehän hirvikin vuodessa kymmenien teillä kulkevien hengen. Jos taas susi tekee sen, mikä on mahdollista, tekee sen, kun on nyt tullut jo asumusten lähelle ruokaa etsimään, tekee todeksi monen pelon, koskee pikkupoikaan tai -tyttöön, niin voi niitä, jotka ovat olleet valmiit turvaamaan suden vapaan liikkumisen estämällä lasten turvallisen koulutien. Voin luvata, että olen silloin eturivissä lopettamassa sen vihreän kapinan, mikä alkoi Kojjärveltä ja on noussut uskontoakin vahvemmaksi opiksi, mitä useimmiten akateemiseksi selitykseksi.

On varsin perusteltua puolustaa luontoa, on hienoa olla Nokia-maasta kotoisin, kun suksi luistaa. On todella hienoa olla luonnonsuojelija, kun ei ole kysymys omasta elmästä, on mitä innostavinta olla vihreä, kun kotona on kaikki hyvin, ei ole taloudellista pelkoa, ei ole kodinmenettämisen vaaraa, kun isä tai äiti tarvittaessa jeesaa. Mutta miten sinä vihreä selität itsellesi kymmenien hirvikolareiden aiheuttamat niin henkiset kuin aineellisetkin tuhot? Millä perustelut sen, että olet valmis lopettamaan kunnan ainoan merkittävän työllistäjän, hiekanoton, valituksen, kun et hyväksy hiekankaivua alle lain määräämän rajan? Tiedät, että metrin alituksella ei ole luonnolle vaaraa, mutta tiedät myös, että jos hiekanotto loppuu, niin samalla loppuu myös isän työ ja kerrannaisvaikutus koskee satoja.

Samaan aikaan puhut autottomuutta vastaan. Se on hieno päämäärä. Kun tässä jokunen vuosi sitten olin lähdössä kimpsuineni luennoimaan keskisuomalaiseen kuntaan, niin tapaamme Jyväskylän kirkkopuiston nurkalla. Ihmettelet ja ivaat varsin äänekkäästi: "Aiotko sinä mennä omalla autolla ympäristömessuile?" Vastaan, että minulla on paljon tavaraa ja totta vie, menen omalla farmarillani. Pääset kuitenkin kukaan rehellinen vihreä käyttä omaa autoa. Me menemme bussilla. Näin nuoret menivät. Kun sitten kolmen päivän mesut ovat ohi, olen pakkaamassa autoani, niin samaiset nuoret tulevat luokse-

ni ja pyytävät kyytiä. Pääsen sanomaan, että julkinen bussi menee vartin päästä tuosta vierestä. Nuoret sanovat, että VÄSYTTÄÄ ja hyppäävät ylikuormitetuun autooni.

Kun vihreä oppi on siirtynyt Kojjärven Ville Komsin kettingeistä Luhangan Onkisaloon, on synnyttänyt järjettömyyden, sellaisen keinotekoisien vallan, millä ei rakenneta, ei tasoiteta tietä eheälle luonnonsuojelulle, vaan tässä kolmen puolueen maassa uskotaan Helsinki-taudin leviävän kivimuurien keskeltä valkoselkätikan ja liito-oravan kuljettamana läpi valtakunnan, niin nyt käynnistynyt susikeskustelu on paikallaan.

Sinä vihreä olet valmis suojelemaan luontoa, luonnon monimuotoisuutta, joka ikistä kasvia ja elukkaa. Teet sen vilpittömästi, teet sen periaatteidesi mukaisesti. Olet valmis uhraamaan vihreälle alttarille susi-keskustelun perusteella myös lapset, kun toteat, että kyllä koira on tappanut enemmän lapsia kuin susi. Jokaisen koiran uhri on liikaa, mutta suden ehdottomalla suojelulla pelaat venäläistä rulettia, unohdat ihmisen suojelun.

En ole koskaan pyssyllä ampunut elukkaa, en edes sen vuoksi, etten osaa käsitellä asetta. Kun viime keväänä kyy tökkäsi omassa pihassani kuukauden aikana kahdesti kääpiömäyräkoiraani ja oli tukehduttua tiiliskiven kokoiseksi paisuneen nokaan vuoksi vipeltäjän, mutta sisupussi kesti, niin vaikka olen luontoa kaikessa suojeleva, niin nitistin nämä kyyt ja vastaisuudessakin tulen näin tekemään, jos aivan asumuksen lähelle tulevat. Sama koskee susia. Susien määrä on rajattava sille tasolle, ettei eläimestä koidu vaaraa lapsillemme, tuskin aikuisille muutenkaan.

4.8 Pahaa sutta ken pelkäisi

Minä olen vihreä, sanoo vihreä itseään, miksiköhän? Minä olen luonnonsuojelija, olenhan minä, miksi sitä hokisin, olenko epävarma, no, en todella. En siis sano itseäni luonnonsuojelijaksi, kun kaiketikin sitä olen. Kun eläimet tykkäävät minusta, niin voin olla itse tykkäämättä! Koiriakin minulla on kaksi, on Lyyli –kääpiömäyräkoira ja sitten Roni –Bayerinvuoristovihikoira. Lyyli on jo vanha akka, on kuitenkin sellainen mummo, joka on syönyt menneenäkin kesänä 500 ahventa, elävältä ja voi hyvin, ei pelkää pienestä koostaan huolimatta mitään, ei edes sutta. Roni puolestaan on vapaa itsessään, on ylväs metsän kulkija, joka nauttii olostaan, elämästään.

Mutta mitä on tapahtunut kahden viikon aikana, voiko olla totta, että Roni on koko ajan housunlahkeessa kiinni, ilo on kateissa. Nuorukainen pelkää, pelkää aamulla, pelkää päivälläkin ja yöllä ei enää mene ilman Lyyliä ulos. Kukapa pahaa sutta pelkäisi, kukapa ei! Roni on kohdannut metsien kavalimman pedon, useamman kerran. On juossut pakoon ja selviytynyt, kun on nopeampi kuin kukaan muu. Ei edes karhu ole saanut Ronissa tuollaista pelkoa aikaan. Karhuhan on jokapäivä syvässä metsissä, korpiseudulla ja muuallakin.

Sanon Ronille, että älä pelkää. Miksi sanon ja kun sanon, niin ei siitä ole apua, kun valehtelen kaverille ja petän itseäni. Pelko on aiheellinen. Susi tuossa pari päivää sitten tappoi 26 –kiloisen koiran. Ja söikin melkein kokonaan. No, ei kylä yksin sitä voi tehdä. Nyt kylän miehet sanovatkin, että älä laske Ronia ulos, vaikka susi ei sitä saa kiinni, niin hukka on viekas kuin kettu, metsästä porukalla. En oikein voi estää koiraa juoksemasta vapaana, mutta ajattelen samaan aikaan pieniä lapsia, sellaisia 25-kiloisia, jotka päivästä toiseen menevät metsän läpi kouluun. Äiti sanoo pikku-Matille, että älä pelkää, kun poika ei suostu lähtemään kouluun, kun pelkää. Pelko on vanhemmissa ja siirtyy lapseen –aiheettako? Kun äiti lohduttelee lastaan, niin voi tätä yhteiskuntaa, missä on järki, onko se jäässä vai missä vihreillä niityillä vaeltaa?

Suomi on täynnä aikapommeja. Odotamme, milloin isokenkäisen nuori kuolee huumeisiin. Milloin tapahtuu jo, siitä vaietaan. Odotamme, milloin Suomi hengästyy 70 –prosentin korkeakoulutavoitteissaan. Odotamme, kun suomalaista maataloutta viedään kuin pussia sarvista eikä uskalleta kertoa, että esim. suomalainen elintarvike on maailman puhtain. Odotamme, kun kansa kansoittaa kasvukeskukset ennen kuin uskalletaan ajatella, että mites tässä näin kävi. Nyt annetaan susihukkien temmeltää ihan miten lystää. Tehdään susiaitoja, lapsia rauhoitellaan, ja miksi, miksi ihmeessä. Siksi, että me vannomme kestävän kehityksen henkeen, me olemme luonnonsuojelijoita, me olemme eläinten ystäviä, me suojelumme kaikkea elävistä, mutta unohdamme ihmisen, sen pikku-Matin ja Pikku-Liisan pelon.

Susikeskustelua
KESKISUOMALAINEN
Pääkirjoitus 11.11.2004 ja sen jälkeistä keskustelua

”Suurpetojen yleistyminen Keski-Suomessa jatkuu. Yhä rohkeammaksi käyvät eläimet ovat vierailleet asutusten pihapiirissä ja napsineet saaliikseen mm. koiria. Ihmiset ovat toistaiseksi saaneet olla rauhassa, mutta pelko esimerkiksi koulumatkaa taittavien lasten turvallisuudesta on jo aivan aiheellinen. Arveluttavin asuinalueille tunkeutuja on susi, joka metsästä laumassa.

*Mikn ei ole sille helpompi saalis kuin juoksunaruun kytketty koira tai aitaukses-
sa tepasteleva joku muu kotieläin. Isoja tuhoja on tapahtunut, vaikka varsinaisilta katastrofeilta on välttytty. Suurpetokannat ovat elpyneet Suomessa kovaa kyytiä. Vielä parikymmentä vuotta sitten kannettiin aitoa huolta karhujen ja susien kantojen säilymisestä, mutta nyt tilanne on kääntynyt päinvastaiseksi: petoja on paikoitellen riesaksi asti.*

Silti edelleen elää sitkeänä tarve antaa vaaralliset eläinten vaeltaa vapaasti. Kaatoluvat ovat tiukassa, vaikka järjestäjä estettä petojen häätämiselle ih-

misten asuinalueilta ei olekaan. Syrjäkyläjen asukkaat ovat jo joutuneet muuttamaan arkitutiineitaan mm. juuri susien vuoksi.

Keuruulla Jukojärven kylässä lapset haetaan koulukyytiin kotioportailta asti ja samaan käytäntöön siirryttäneen myös Kalettoman koulun oppilaiden kohdalla. Lyhytkin kävelymatka ison tien varteen taksia odottamaan katsotaan nykyisellään liian vaaralliseksi. Kyse on toistaiseksi ollut siitä, että lapset pelkäävät kun tietävät petojen olevan lähistöllä. Varsinaisia eläinten ja ihmisten kohtaamisia ei toistaiseksi ole tapahtunut. Ehkäpä todellisuuden hahmottamiseen tarvitaan taas jokin konkreettinen ikävä tapahtuma, ennen kuin petojen apuharvennus toden teolla saadaan kyntiin.”

VASTAUS.

”Vs: Petoista on tullut jo todellinen uhka - Pekka Raukko 11.11.2004

Lapsille lyhytkin kävelymatka koulutiellä on todellinen riski. Tämä riski ei valitettavasti poistu taksikyydillä, vaan autoliikenteen lisääminen pikkuteilläkin lisää mys riskiä. Suomessa kuolee vuosittain liikenneonnettomuuksissa n.400 ihmistä. Tämän todellisuuden hahmottamiseen pääkirjoittajille ei valitettavasti riitä mikään konkreettinen ikävä tapahtuma. Ei vaikka niitä sattuu lähes päivittäin. Myös sudet ovat riski. Vaikka sataan vuoteen ei ole sattunut yhtään susionnettomuutta, voi sellainen TAAS seuraavan sadan vuoden aikana tapahtua. Omituista?”

VASTAUS:

”Vs: Petoista on tullut jo todellinen uhka - Mikko Lemmetti 11.11.2004

En tietysti epäile yhtään sitä, etteivätkö jossakin päin Suomea sudet tappaisi koiria tai karhut murisisi metsikössä. Koirien tappaminen ei mielestäni poikkea yhtään susien normaalista reviiirikäyttäytymisestä, johon kuuluu ulkopuolisten susien/koirien häätäminen, tai jos ne eivät alistu tähän, tappaminen. Sudet eivät tee poikkeusta, oliko koira palveluskoira vai puudeli. Mutta epäilen vahvas-

ti niitä motiveja, joilla petovihaa ja -kauhua yritetään saada kasvatettua tavalla tai toisella, nyt viimeksi Keskisuomalaisen pääkirjoituksessa. Jos näillä keskustelupalstoilla ei saada riittävää teho/tuhovaikutusta aikaan, kirjoitetaan pääkirjoitus, minkä tulkitsemme ainoastaan propagandaksi, ja etenkin kirjoituksen otsikon perusteella voisi luulla, että ”petouhka” on vähintään samaa luokkaa kuin päivittäinen terrorismilla pelottelu Yhdysvalloissa.

Jos siitä kirjoitetaan ja varoitetaan tarpeeksi monta kertaa ja tarpeeksi korkealta taholta, sen on pakko olla totta. Jos taas peto-sanan tilalle vaihdettaisiin vaikkapa sana vierastyövoima, tuo keskustelu vaiennettaisiin heti ja alettaisiin valtiotason anteeksipyytely, kun se edes otettiin puheeksi. Mutta mitä tuohon uhkan ”todellisuuteen” tulee, esimerkiksi täällä Tankolammilla - joka muuten on tullut kaikille varmasti tutuksi Keskisuomalaisen Puheenvuoro-kirjoituksissa - on kuulemani mukaan (aivan, ei henkilökohtaisia havaintoja) ihan nurkilla pyörinyt kolme ilvestä, ja varmasti joku on kertonut nähneensä tai ainakin kuulleen joko karhun jälkiä tai suden ulvontaa, mutta silti vieläkin uskallamme liikkua pimeällä ja laskea lemmikkimme ulos.

Lähistöllä kulkevan 69-tien liikenne tappaa varmasti enemmän eläimiä ja ihmisiä kuin täällä pedot koskaan. Jos petouhkaa jankutetaan jatkuvasti, niin voin minäkin omalta osaltani jankuttaa aina samoja vastaperusteluja.”

VASTAUS:

”Vs: Petoista on tullut jo todellinen uhka - Kotimäki Ilari 11.11.2004

Pekka Raukko kirjoittaa ja ihmettelee, mutta tietääköhän Vihreän liiton edustaja edes, mistä puhuu, kun ei uskalla kohdata sitä todellisuutta, että susia on nyt enemmän kuin sataan vuoteen, ei usko sitä, mitä irvaillee, usko, että tarvitaan yksi uhri ennen kuin kansa herää. Kuulkaa vihreät, kuulkaa kaikki, jotka epäilette vaaraa, tulkaa itse paikanpäälle, tulkaa ja ottakaa perustelut mukaanne, niin näette itse mistä on kysymys. Onko niin, että kaupungissa vihreys sokaisee vai muutenko ajatus katoaa?”

VASTAUS:

"Vs: Petoista on tullut jo todellinen uhka - Anne Rannila 11.11.2004

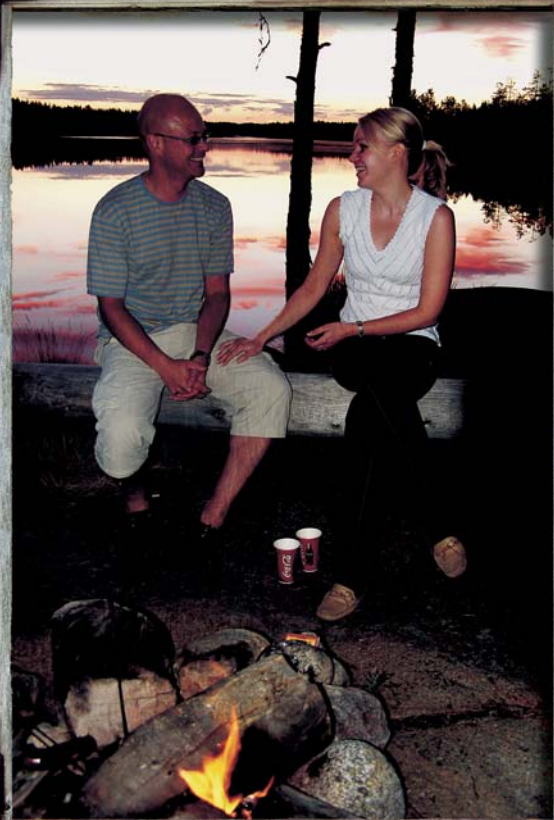
Mites koirat? Nehän on viimeisten sadan vuoden aikana tappaneet enemmän ihmisiä kuin sudet ja karhut yhteensä. Puhumattakaan tavanomaisimmista hyökkäyksistä. Asun maalla ja liikun luonnossa. Kertaakaan ei ole susi eikä karhu ahdistellut, mutta pari kertaa on talon pihasta syöksynyt irrallinen koira räksyttämään ja näykkimään"

Tässä luvussa on puhuttu maalle muutosta, sen vaikeudesta ja perusteltu yhä vain enenemässä määrin maaseudun ylle nousseita tummia pilviä keinotekoisina. On se sitten kumma, miten suuri uhka elävä maaseutu on, kun sen estämiseksi on jouduttu tekemään ties minkämoista kommervenkkiä, on jopa muutettu lakeja, jotta ihmiset eivät vain löytäisi maaseutua. Luvun lopuksi käytiin valtakunnassa pyörivässä susi-keskustelussa.

On se sitten kumma, kun niin moni helsinkiläinen ihannoi vapaana jolkuttelevaa sutta. Moni, jopa ministeri, kertoo kokemuksistaan, kertoo, että on ollut metsässä eikä ole lainkaan pelännyt isoa pahaa sutta. Tämä keskustelu on saavuttanut naiiivudessaan naisministerin ed. m. kommenttien tason. Susi kuuluu Suomen luontoon, näin on. Mutta ei kuulu asumusten lähelle, ei rivitalojen terasseille. Sinä vannoutunut suden puolustaja, kerropa kummanko susi ottaa, kun kohtaa metsäpolulla ajokoiraa taluttavan pikkutyttö?

Susi on osa Suomen luontoa, mutta niin EU:n kuin suomalaisenkin vihreän liikkeen halu levittää hukka läpi koko maaseudun sisältää paljon suuremman sanoman. Se on selkeä kannanotto Suomen maaseudun tulevaisuudesta. Maaseutu halutaan pitää harvaanasuttuna, missä petoeläimet voivat vapaasti elää. Valitettavasti ihminen ja susi eivät pysty elämään kavereina rinnakkain. Suden puolustajien ihannemaaseutu on sellainen, minne voidaan tehdä susisafareja ja muita elämysmatkoja. Tätähän EU:n suuri kiinnostus Suomen luontoa,

mikä tarkoittaa maaseutua, kohtaan merkitsee. Suomen asema tulevassa EU-strategiassa on toimia eurooppalaisten lomaparatiisina, missä voi kohdata eksootikkaa, susia ja muistakin petoja.

5.1 Kaunis olet, rakkaani – maaseutu

Kaunis olet, rakkaani, kaunis olet, niin puhtoinen ja raikas. Tuoksuasi en unohda, en kadota, en päästä karkuun. Tänään olet punainen, huomenna raidallinen, olet usvainen ja hiljainen. Kun sinua katson, niin mikään ei liiku, ei edes tuulen väre kosketa poskipäitä. Sinun sylisi kiehtoo, kiiltävä mosaiikkinen pintasi houkuttelee seikkailuun. Kaunis olet, armaani, kaunis olet. Kaunis olet onneni, kaunis olet, voimani. Nyt olit viikonlopun virkistäjä, tien näyttäjä. Sinä höyryät sateessa, loistat kuutamolla, sinä kerrot elämän monimutkaisuudesta, elämänerroksista. Sisimmässäsi olet nytkin lämpöinen, vaikka kuoresi on joskus vahva. Sinä odotit ja me pulahdimme syleilyysi.

Ylistys Pihlajavedelle on ikkuna luontoon, puhtauteen, mahdollisuus itse kullekin ja tätä ennen kaikkea perheelle. Keuruun seurakunnan vuoden 2004 teema oli ”perheen vuoro” ja näissä merkeissä Pihlajaveden luonto kutsui kokemaan elämyksiä, tuntemaan perheen merkityksen, erilaisen perheen mahdollisuuden. Ilman ystävää ja toveria emme voi elää, emme voi löytää elämän värejä ja luonon tuoksua täysipainoisesti.

Pihlajaveden eräpäivät käynnistyivät perjantai-iltana. Ilma oli kuin tilattu. Kun kirkkovene lähti Karansalmen kylätalolta kohti ulappaa, monen saattajan käsi nousi ja samalla mieleen iskostui ajatus: jospa olisin saanut olla mukana. Kirkkovene oli täyttynyt hetkessä ennakkovarauksin. Kippari Pekka Matomäki ei voinut kuin levitellä käsiään ja toivottaa rannalle jääneet tervetulleiksi ensi vuonna uudestaan. Oli ilo nähdä kirkkoherra Ossi Poikonen vaimonsa Ailan kanssa ”vapaalla”.

Tapahtuman koordinaattori Unto Mikkonen kertoi eri tapahtumiin osallistuneen toista sataa perheen arvojen kiillottajaa. Tapahtuma oli tarkoitettu perheille, eri kokoisille ja eri näköisille perheille. Kulkijaa oli monenmoista, oli pihlajavetistä, Keuruulta ja toinen puoli kauempaa. Tapahtuma täytti odotukset, totesi Unto Mikkonen lauantai-illan päätteeksi Korpikirjastolla, mikä oli yksi tapahtuman etappi.

Pihlajaveden eräpäivät järjestettiin nyt ensi kerran. Unto Mikkosen tukena oli seurakunnasta mm. pastori Teemu Hälli. Karansalmi ja Leirisaari toimivat tapahtuman ohjauskeskuksina. Lisäksi mukana oli Pihlaiskosket, Myllykota, Kivikokota, Korpikirjasto venelosseineen, jylhä Lehtovuori, Heinä-Valkeisen lintutori, Virransilta moninaisine mahdollisuuksineen, Sahanranta korsuineen, Kaunissaari, Pihlajaveden uusi kirkko, Erämaakirkko. Mukana oli kuutamოსoutu parillisille, pitkä vaellusreitti, opastettu luontoretki, viisi vaihtoehtoista 3-6 km vaellusta, oli makkaran- ja letunpaistoa, onkimista Karansalmella ja Leirisaaressa.

Kirkkovene lipuu takaisin Karansalmen laituriin hiukan yli puolen yön. Takana on kaksituntinen Pihlajavettä, puolikuuta, taivaan värien loistoa ja ennen kaikkea ystävä, rakas vieressä penkillä. Kynttilät laiturilla ottavat vastaan elämyksellisen soudun ja kukapa ei olisi yhtynyt ajatukseen: Tätä minä haluan lisää, tämän minä haluan jakaa kanssasi jatkossakin. Kaunis olet rakkaani, komea olet elämäni eliksiiri!

5.2 Kestävän kehityksen mukainen repolaisen juhlamenu

Ympäristönsuojelu on osa nykyihmisen arvomaailmaa. Kuulemme puhuttavan kestävästä kehityksestä ja kun joku kertoo, että toiminta on kestävä kehityksen mukaista, niin voimme turvallisin mielin huokaista, kaikki hyvin. Mutta mitä teemme, tiedämmekö edes mistä iloitsemme vai olemmeko manipulaation uhreja? Uskallan väittää, ettei meistä edes neljä viidestä tiedä, mitä on kestävä kehitys. Mutta kun kuulee kestävä kehityksen mainittavan, niin on vähintäänkin punainen matto kaivettava esiin. Oman sielun syövereistä pitää löytää kunniotusta ja arvostusta niin paljon, että olisi pyhäinhäväistys edes ihmetellä tai saatikka sitten kyseenalaistaa, väittää vastaan.

Jämsäläinen yrittäjä Keijo Silvasti on luontoihminen käytännössä eikä vain sanoissa. Meille on sanottu, ettei ole yhteiskuntakelpoinen, jos ei tunnustaudu vannomaan luonnon puolesta, ei julkisesti sano, että olen luonnonsuojelija ja minun sydämeni aina henkii luonnolle. Näinhän meille opetetaan, eikä tiedetä, ettei se kanakaan muni käskemällä, ei illan reissuillaan ollut aviomies ole uskottava, kun tulee iloiten vaimonsa eteen ja sanoo yötunneilla: Kyllä minä sua rakastan. Keijo Silvasti istuu oman talonsa keittiössä. Ikkunasta avautuu näköala pihaan ja puutarhaan. Siinä Keijo iloitsee syksyn väreistä ja siitä, että tulihan ne karvaisetkin kerättyä oikeaan aikaan ja kun sato oli hyvä, on mieli messingillä. Mutta mitä tuo koira oikein tekee? Sehän on itse kettu repolainen. Siinä veitikka on puhdistamassa karvaispensaiden alaoksia niistä räppeistä, mitä Keijolta on jäänyt poimimatta.

Keijo on näköalapaikalla, eikä häiritse ketun puuhia. Kun alaoksat on käyty läpi, niin sitten katse ylös. Lienee siinä kettu ajatellut, että olisi se isäntä nyt voinut edes jakkaran jättää, jotta homma sujuisi paremmin. Mutta kettu on kekseliäs ja alkaa hyppimällä napsia yläoksien mehukkaita karvaispalloja. Pian pensas on tyhjä ja kettu nuoleskelee huuliaan tyytyväisenä ja niin myös Keijo hymyilee.

Keijon ilme vakavoituu, kun kettu tulee suoraan kohti, ei kai se nyt vain kiittämään tule. Tulee aivan keittiön ikkunan alle ja nappaa siitä suuhunsa räksän, siis räkättirastaan, joka oli lentänyt Keijon juuri pesemään silmin näkymättömään puhtaaseen ikkunaan. Ja siihen oli elämän taival päättynyt. Keijo ei vielä ollut ehtinyt korjata törmäilijää kompostiin. Nyt Keijo katsoo, miten taitavasti kettu syö pääruokaansa, juuri sopivasti yön yli muhinutta lintupaistia. Ja Keijo hymyilee. Lähestyvä kiireinen päivä on jo pelastettu. Voi sitä onnen tunnetta, kun masussa on juuri sitä, mikä saa olon tuntumaan taivaalliselta. Muutama pesuliike vielä ja sitten eteenpäin. Ja Keijo katsoo eikä ole uskoa silmiään. Repolainen menee suoraan omenapuun alle, ottaa alaoksalle jääneen hukan matoisen omenan ja syö ruhtinaallisen juhla-ateriansa jälkiruokana omena- ja paistoksen.

Keijo on oivaltanut, mitä on kestävä kehitys, se on kestävä kehitystä meissä kussakin. Kettu repolainen on kestävä kehityksen oiva tulkki.

5.3 Kaiken takana on nainen, onko ja miksi?

Hyvät naiset, kiinnittäkää turvavyönnelle!

Jyväskylän kävelykatu hymyilee, aurinko paistaa. Mikä noita ihmisiä oikein vaijaa, eikä niitä vaivaakaan suomalaisuus, kun ovat hyvällä tuulella? Siinä kulkee monennäköistä, monenkokoista. Katson tätä touhua, katson ulkopuolisenä, enkä ole nyt etsimässä Jyväskylälle kaupunginjohtajaa. En voi välttää ajatukselta, että nyt on naisten markkinat, enkä puhu missikisoista, en, vaan siitä, että jostain syystä nyt kaupungin pääkadun valtaa käyttää se, joka peräänkuuluttaa tasa-arvoa.

Puhun siis naisesta tai naisista. No, eihän näin saa sanoa, ja jos sanookin, niin on leimattu jo vähintäänkin sovinistiksi. En välitä, vaan jatkan kulkua. Voiko olla totta, että kevään autokolareista kaupungissa monet syntyvät, kun miesten

pää kääntyy, pyörii, jostain syystä aivan liikaa, kääntyy ja katsoo jotain kaunista, mikä on ilmestynyt talven kaamoksen jälkeen katukuvaan? Miksi ei sitä sallisi, miksei antaisi naisten hymyillä ja näyttää, miksi ei antaisi naisten olla naisia, olla iloisia, objekteja? Miksi ei antaisi miehille lupaa kokea olevansa mies, edes näin kesän kynnyksellä? Oli miten oli, nyt on kevät. Elämme uuden elämän aikaa, elämän, minkä symboleina näemme kukkaan puhjenneita ruusuja joka puolella.

Lyyli -11 -vuotias kääpiömäyräkoira on nainen, vanha rouva, mutta myös kalastaja. Eihän sitä kukaan usko, ei usko, että likka käy aina keväisin nappaamassa tyhmiä haukia, kun melkein rannalla käyvät kutemassa. Nappaa suoraan järkevästä ja voi syödä jopa yli kiloisen vonkaleen, vaikka itse painaa alle viisi kiloa. Nyt rantavedessä vesi loiskuu. Lyyli mutristaa otsansa. Ajattelee, että onko nuo hauet noin idiootteja, että ilmoittavat olemassaolostaan? Mäyris hiipii rantaan. Vesi pärskyy, meteli on kova. Siinä ei ole hauki jatkamassa elämää, vaan kolme telkkäkoirasta ottaa yhteen. Neljäs on takana, on siellä ja odottaa. On ylväs ja niin ylpeä tilanteesta. Nyt käydään sotaa, kuka saa perustaa kodin, kuka saa puolisoikseen noin kauniin ja viehättävän olennon, telkkänäärään. Lyyli pääsee aivan viereen, kahlaa lyhykäisillä jaloillaan, mutta ei oikein tiedä, mitä tehdä. Paisti tai paistit ovat silmien edessä. Nyt Lyyli nostaa jalkaa, säestää ottelua, on erotuomari, mutta ei mene väliin, kun jaloissa ei mitta riitä. Näin alkaa lauantaiamu Isokorpijärvellä.

Jatkuakseen tuntia myöhemmin samaa rataa.. Kala-aitankallion rantavesiin on laskeutunut puhtauden ilmentymä, rakkauden ja uskollisuuden tunnus, joutsenpari. Roni, baijerinvuoristovihikoira, ei ymmärrä Lyylin kalastuksen touhuja, mutta nyt tontille on tullut se, mitä Roni ei voi sietää. Nyt ne ovat tulleet, ne, jotka koko kevään ovat tehneet ylilentoja. Ja aina Roni on jaksanut lähteä perään, kymmeniä kertoja on kaksi puolivuotias uros pudonnut jäihin ja aina noussut. Nyt ne on minun rannassani, ei voi olla totta, ajattelee saksalainen. Roni kävelee pitkospuita kohti pitkäkaulaisia.

Mutta, mitä? Toinen valkoisista lähtee vastaan ja pitää kauheaa meteliä. Mitä tästä tulee? Siinähan kohtaa kaksi reviiirin puolustajaa. Nämä lähestyvät toisiaan. Roni on jo kallion reunalla aivan vesirajassa, on karvat pystyssä ja muree. Edessä vain metrin päässä on hyvin päättäväinen joutsenuros. Siinä nämä katsovat toisiaan silmiin. Aika kuluu, on mennyt jo vartti ja minun kamera on huollossa. Miksi ihmeessä se on siellä, on siellä, kun pitäisi olla ikuistamassa kevään taistelua, ottelua kahden uroon välillä?

On se huvittavaa. Joutsenkukko on tosissaan, mutta niin on Ronikin. Ja naiset katsovat taustalla, yllyttävät miehiään taistoon. Voi sitä arvokkuuden tunnetta, mitä joutsennaaras osoittaa, kun koiras puolustaa, voi sitä räksytystä, miten Lyyli komentaa taustalla Ronia, että hoida se, näytä sille, kuka on mies!

Näin elämä jatkuu ja kertoo, että meillä kullakin on paikkamme tässä yhteiskunnassa. Elämme naisen vuodenaikaa. Nainen älykkäämpänä olentona nauttikoon edes joskus naisellisuudestaan. Meille miehillekin suotakoon loma arjesta ainakin muutamaksi viikoksi vuodessa.

5.4 Aava silmäsi

Aamu on valjennut Iso-Korpijärvellä, silmätkin aukenevat käskystä. Ilari ei herää, vaan herätetään, Lyyliä, kääpiömäyräkoiraa, ei tarvitse houkutella, vaan nokka ilmestyy peiton raosta ja käynnistää tuhahtukset ja murinan, Roni, bairerinvuoristovihikoira, ei oikein tiedä, mitä pitäisi tehdä, koko seutu tärisee. Ei ole ukkosenilma, järven selällä toistakymmentä teertä on aloittanut sointimensa, tanssi on hyvin luovaa, inspiroivan moni-ilmeistä, tällä kertaa taitavat teerikukat olla niitä esimerkin antajia, puputus vain kiihtyy, väriys on täydellinen, puna-valko-musta -yhdistelmä kiehtoo valokuvaaajan silmää, joka etsii katseellaan kameraa.

Jyrinä on mahtavaa, Ilari voi kuvitella pitkäperjantain yön tapahtumia 2000 vuoden takaa, voi nähdä esiripun repeävän. Lyyli, kääpiömäyräkoira, ei ymmärrä, mistä on kysymys, kaivautuu raivoissaan shaalin sisään. Ronikin pelkää. Ja räpsäys, valot sammuvat ja tietokoneen ruutu pimenee.

Lyyli tulee ulos pesästään, on karvat pystyssä, on hyvin sähköinen, murisee ja pelkää. Kolmen ja puolen vuoden ikäinen Roni tekee kaiken 11-vuotiaan Lyylin perässä. Viiden minuutin kuluttua valot palaavat, koiruudet rauhoittuvat ja kömpivät takaisin lämpimään, tuntuvat ajattelevan, että on se kumma, kun yöllä ei saa nukkua, on se kumma, kun toi jätäk on niin rauhallinen ja vain kirjoittaa...

Ilari ei ole musiikkiniehiä, mutta tällä kertaa mies on ensi kertaa oopperassa, joka on samalla operetti ja rakkaustarina, josta ei erotiikkaa puutu, on esityksessä paikassa pyhimmässä, jossa isäntä muusansa kanssa kohtaa täydellisen harmonian, tämä on elämää paratiisissa, visuaalisesti äänen, värin ja hajujen sympatiaa. Ilari kaipaa kameraansa, ajattelee, että jospa olisi edes äänityslaitteet. Ilari on aina halunnut tehdä elokuvan, tekeekin vielä, mutta nyt Ilari haluaa synnyttää musiikkiteoksen, sellaisen elementin, jossa todella kuva, ääni ja

hajut yhdistyvät ja joka auttaisi elämän kulkijaa silloinkin, kun lippa on vinossa ja mieli maassa, silloinkin kun maailma kaatuu päälle.

Esitys jatkuu, kuvaan ilmestyy myöskin auringon säteet. Ilarin olo alkaa olla elämän haitatekijöistä huolimatta tulevaisuuteen katsovaa, valo alkaa loistaa, kynttilänkin liekki jo näkyy, elämä voittaa. Lauantai on auennut, on toivoa täynnä, jää kutsuu, hajuja ei voi vastustaa, Keskiuomalainenkin odottaa nou-tajaansa. Ilari aloittaa päivänsä ilman hymyä, aloittaa askareensa tietoisena, että tästä päivästäkin syntyy tarina. Aloitus on ollut Ilarille ennen näkemättömän uljas.

Teerenpeli jatkuu, jään mahtava jylinä ja paukkuminen ei estä tanssin kulkua, ei estä katsojaa näkemästä elämän päämäärän toteutumista, rakkauden leiskuntaa, elämän jatkumisen taidetta.

Elämällä on tarkoitus, jokainen päivä on arvokas, mitään ei ole hukattavaksi, ole rohkea, uskalla elää, elä rehellisyydessä itsellesi ja avoimuudessa myöskin läheisillesi, tunnusta omat puutesi – ainakin itsellesi – niin löydät elämän. Elämä olet sinä itse, et voi elää toisten kautta, kuten eräs partasuu on tehnyt.

Radio Nova laulaa, ehkä ensimmäisen kerran, Morning has broken..

5.5 Nyt se löytyi

Vapaa olemme ainoastaan ja vain, jos tiedostamme olemassaolomme. Vapaa olemme, jos tiedämme, mitä teemme, miten ja miksi teemme, sanoi unkarilainen keskitysleiriltä elämänsä filosofian ammentanut 3 vuoden takainen Nobel-kirjailija Imre Kertész. Onneahan me kaikki etsimme, päämääräämme tavoittelemme. Elämä on maraton, tutkimusmatka itseemme. Markkinamies yrittää auttaa meitä totuuden löytämisessä luomalla mitä ihmeellisimpiä tarpeita, sellaisia tuotteita, mitä ilman emme voi elää. Olemme uskomattomia. Leipäkoneen ostamisella meille uskotellaan syntyvän terveellistä leipää ja säästöjä. Emmehan voi olla hyvässä kunnossa, jos meillä ei ole kuntopyörää. Emme voi selvittää elämästä hengissä ilman elämysmatkoja, ilman uutta autoa joka toinen vuosi. Meille kerrotaan, miten meidän tulee elää ja jos poikkeamme tieltä, meille sanotaan, ettemme voi noin elää, emme ole onnellisia. Olemme uskomattomia, me uskomme, mitä meille uskotellaan ja petämme itseämme. Kun yritämme juosta elintasokilpailussa, väsymme. Juuri ilmestynyt tutkimus herättelee ja kertoo joka viidennen olevan stressaantunut meille asetettujen tavoitteiden ja päämäärien viidakossa.

Uni on meille kaikille välttämätöntä. Häiriintymättömän unen lähteille johdatti minuakin illalliskutsu. Jos nyt ilmaiseksi saa tietoa, makoista iltapalaa kahvin kera, niin mikä ettei. Olen keskiviikkoillan Valkeajärven Valopilkuksa. Saan kuulla aidon villan vaikutuksesta eheään uneen ja pääsen aterialle. Sanon itselleni, että kylläpä maistuu ja nyt en petä itseäni. Valopilkun ruoka on maineensa veroista.

Mutta mitä minä näen? Sali on täynnä väkeä. Tuo nainenhan hiplaa miestä, koskettaa aivan julkisesti. Välillä mies nostaa kätensä naisen harteille. Pari on keski-ikäinen. Nainen hymyilee, mies nauraa. Näenkö harhaa vai onko tämä pehmeän luonnontuotteen, villan, tuomaa unta? Edessäni on pepsodent-mainos. Voi tuota naisen hymyä, puhtoisia hampaita! Ja mieshän on vapaa, on vähintään Frank Sinatra tai Robert Redford. Voiko tämä olla totta, voiko olla aitoa?

Tätä katson ja kummastelen. Näkemäni ei ole vain hetken huumaa, on kesto-luonteista. Kohta kaksi tuntia on mennyt ja ilo tarttuu minuunkin.

En voi olla paikoillani. Menen onnen luo, menen kysymään. Mitä ihmeen otuksia te oikeen ootte, ette kai te ole pihkassa, ette kai te rakasta, ole juuri rakastuneita? Nainen rutistaa miestä ja vastaa: Arvaapa, kuinka kauan ollaan oltu yhdessä? Nainen luulee hämäävänsä, kun kysyy. Luulee, etten elämästä mitään tiedä. Kun katson edessäni istuvaa kukkivaa ruusua ja nuorta urheaa prinssiä, niin vastaan: Puoli vuotta, korkeintaan vuoden. Koko sali puhkeaa nauruun. Sali nauraa minulle. Mitä ne nyt, sanoinko jotain aivan mahdotonta? En ehdi korjata, että kuukauden, kun nainen jo paukauttaa: 27 vuotta, kolme aikuista lasta ja lapsenlapsia!??

Sanovat olevansa Pihlajaveden ja Liesjärven rajoilta, ovat Raili ja Eero Hanhineniemi. Ovat maalaisia, pariskunta perinteikkäältä maatilalta, ovat kummajaisia, joita ei enää ole, ovat vapaita, ovat löytäneet onnen, onnen toisistaan, ihmeellistä!

5.6 Tulevaisuutta etsimässä Pihlajaveden kuutamolla

Ensimmäinen kerta ei ollut vahinko, ei tähdenlento vai mitä sanotte! Hetki on sininen, hiljainen. Vene lipuu vakaasti eteenpäin, saavuttaa suuren selän. Näin silloin ennen viime ja edellisellä vuosisadoilla, mutta niin myös tässä hetkessä perjantai-iltana yömyöhään. Kysymys on taas, siis toisen kerran, Pihlajaveden eräpäiviin liittyvästä pariskuntien kuutamosuodusta kirkkoveneellä. Voisi sitä tietysti ajatella ja sitä varmaan lukuisat vedeneläjät kysyivätkin aloitessaan ennenkuulumattoman konsertin, kun Pihlajaveden selälle ilmestyi pimeyttä halkova venekunnallinen, 7 airoparin Unto Mikkosen johtava haisteleva ja näkevä, kuunteleva ja kokeva kummitusjoukko.

Tuo on kuikka, tuo ääni kyllä kuuluu kaakkurille. Mikä tuo ulvominen on, ei se kyllä koiran ääntä ole. Entäs tuo kurnutus, ei sammakko voi noin äänekkäs olla! Vene oli pysähdyksissä keskellä pimeää Pihlajavettä. Voisiko kukaan edes kuvitella parempaa konserttialia! Tätä äänten vuoropuhelua ja keskellä yötä jatkui kymmenisen minuuttia ja mikäs siinä oli istuskella, paistatella täydessä kuutamossa, hoidellessa väsynyttä vaeltajan sielua. Sitten yhtäkkiä koko järven ylitti täydellinen hiljaisuus. Tuntui kuin kapellimestari olisi päättänyt konsertin, käsky olisi käynyt.

Kuvitelkaa, keskellä järveä oli täydellinen hiljaisuus, veden pinta ei edes väreilyt, pehmeää pimeyttä jatkui äärettömyyksiin saakka ja kaakkoiselta taivaalta nousi yhä ylemmäksi, yhä vain suurempi ja kirkkaampi kuu.

Olimme vasta alkumetreillä ja reppu alkoi olla täynnä tunnelmia, iloa näkemistämme. Matka jatkui. Moni kysyi, ootkos Unski aivan varma suunnasta? Kyllää... kertoi, ettei tässä maailmassa mikään ole varmaa ja juuri se epävarmuus tekeekin elämästä niin rikkaan. Kukaan ei ahdistunut siitä, näyttikö kokas-
sa kepin nokassa kököttänyt öljylamppu oikeaan suuntaan.

Mutta löytyihän se, löytyi maailman ihanin ja kaunein paikka, poukama Mansikkaniemestä. Paikka oli enemmän kuin sininen laguuni, oli hiekkaranta neitseellisessä asussaan. Voi sitä, joka on tämän pystynyt säilyttämään, kiitos sille, joka tarjosi pimeässä vaeltajille paikan klo 24:n teelle ja kahville, virkistävälle yöpalalle.

Mitä ihmettä me oikein teemme, etsimme kokemuksia, elämyksiä, lepoa ties minkälaisesta elokuvasta, päiväunista, emmekä itse astu veneeseen ja katso, mitä tuon tuntemattoman niemen, rajan, takaa löytyy. Me löysimme elämämme eliksiirin, täydellisen paikan Pihlajaveden niemestä, minkä kaiken kukkuraksi omistaa Keuruun kaupunki. Puhkuen mennyttä elämää, kertoen kauneudellaan rakkaudesta tämä paratiisi jäi taakse, kun Leena Mikkonen työnsi kirkkoveneen rannasta jälleen ulapalle. Olimme paljon, paljon voimakkaampia, me elimme, olimme löytäneet tulevaisuudenuskoa.

Kiitos Keuruun kaupunki mansikkapaikastamme, kiitos Keuruun seurakunta matkastamme.

5.7 Lähdetkö kanssani iltakävelyille

Kuvittele kuinka sinulla on tiedossasi erityinen ilta, johon haluat valmistautua viimeistä yksityiskohtaa myöten rauhassa ja varmuudella. Olet kutsunut luoksesi vieraan, joka saa sydämesi lyömään kiihkeämmin tai olet vihdoinkin ja viimein viettämässä ansaittua vapaa-aikaa.

Näin myös Airel tuumaili, kun sai vieraakseen Puruveden saareen Hulin Kuopista isäntäväen matkustettua ulkomaille. Saari ei ollut iso, mutta siinä oli kuitenkin kolme kesäasumusta. Sileäkarvainen kettuterrieri Airel viekoitteli ja onnistui samaan ajokoiraan Hulin mukaansa iltakävelyille. Pariskunta viipyi reissullaan pari tuntia, asteli sitten kohti majapaikkaansa iloisena ja hyvin tyytyväisenä hännät vipottaen. Olivat löytäneet toisensa, mutta kyllä jotain muutakin. Olivat silmin nähden onnellisia, olivat päässeet nauttimaan koiruuden vapaudesta, olivat olleet aromaterapiassa.

Saaren toisessa päässä mökkilläinen oli tyhjentänyt huussinsa pellolle. Airel ja Huli käyttivät tilaisuutta hyväkseen, pyörivät mutakylvyssä aromaattisten tuoksujen hyvällellä hajuhermoja ja rentouttaen yhdessäoloa, olivat aromaterapiassa, luontaishoidossa, joka keskittyy mielen ja koko kehon hoitamiseen. Hoitomuodon juuret lienevät Kiinassa vuosituhansien takana.

Pääsinkin ilkkumaan ystäväilleni palatessani matkalta ja kuinka hyvältä tuntuikaan vahingonilo! Minua odotti mökilläni Keuruun ja Ähtärin korvessa kääpiömäyräkoira Lyyli, joka oli ollut sijaishoidossa. Lyyli oli viettänyt koiranpäiviä, kun hoitajana oli ollut eläinlääkäriperhe: oli saanut hoivaa ja mieluisinta ruokaa, elävää ravintoa ahvenia päivittäin.

No mitä koira tekee, kun ei jaksa kaikkea ruokaansa syödä? Tietysti piilottaa! Lyyli oli iloinen palatessani, ilopissatkin pääsi. Pian mäyris kuitenkin asteli liiterin taakse, sinne, missä se ei yleensä käy, viipyi ja viipyi. Oli mentävä oikein katsomaan, mikä on niin kiinnostavaa, niin mukavaa, mikä voittaa isännän kotiin-

paluun. Mitä?! Lyyli oli aromaterapiassa, oli pyöriskelemässä viikko sitten kuoppaamansa hauenpään ja ahvenien päällä. Voi sitä aromaattisten tuoksujen löyhkää. En huutanut, en voinut kuin nauraa. Näin sitä oma koira puree, kun vieraalle nauraa.

Lyyli joutui saunaan. Ensimmäisen koiranshampoopesu. Kun ei tehonnut, niin sitten mäntysuopaa turkkiin, sitten Rexona-suihkugeeliä. Mitä vielä, pesu oli turhaa. Lyylin aromaterapia oli kestotuoksuista, oli ollut, kuten markkinointiesite kertoo, luontaishoitoa, joka keskittyy mielen ja kehon hoitamiseen tuoksujen avulla ja on pitkävaikutteinen.

5.8 Joulukertomus

– Parsilla riihen, punaisen tuvan ja perunamaan reunalla

Kun kaupunkilaiselta kysytään, kerro, mitä on onni, niin uskon monen miettivän kaihoisasti, miettivän, mitä on se syvin hyvänolon tunne, semmoinen kesto-olo, mitä iät eivät muuta. Monen silmissä hämmöttää illuusio punaisesta tuvasta ja perunamaasta keskellä kaupunkia. Jos cityihmisen salainen alitajunnan haave vie maaseudun arvojen partaalle, niin mitä on sitten onni siellä punaisen mökin ja perunamaan reunalla, siellä, missä kaupunkilainen haluaisi olla mielikuvituksessa, mutta mikä on todellisuutta joka päivä, 100 vuotta sitten, tänään ja tulevaisuudessa?

Uskon löytäneeni ja havainneeni yhden mittarin maaseudun eläjän onnelle. Viikko päättyy, on ollut monenmoista puuhaa, moni on saanut iloviestin, joku ikävän sanoman, joku rakkautta, joku odottamattoman laskun, kaikki mainoksia toisensa perään, moni on odottanut sitä kirjettä, mutta ei ole saanut ikävälleen balsamia.. Vihreä Bora on taas kiertänyt laatikolta toiselle. Viikko päättyy ja sauna lämpiää. On kuittauksen aika, levon ja voimien keräämisen hetki. Sauna lämpiää, lämpiää aivan samassa ajassa kuin kaupunkilaisenkin, mutta ei olekaan mikään kuivankälpä sähköinen, vaan monien tuoksujen, sellaisten aromien synnyttäjä, mitä jo 50 vuotta sitten samainen löylyhuone piti sisällään.

On viikon juhlahetki. Saunan polku vie metsän reunaan, punaiseen mökkiin, juuri sellaiseen, mitä kaupunkilainen haaveilee. Saunan eteinen on siisti, siinä on räsymatto lattialla, on muutama juliste viime vuosisadasta kertomassa, siinä on vanhaa, on penkki ja puiset vaatekoukut, sodanaikainen pöytäliina, kukkamaljakossa milloin puna-ailakkeja, milloin puna-apilaa. Pöydällä on kaksi lapinkultaa. Kaikki on valmista siihen hetkeen, mikä pysäyttää ajan, siirtää mielen uusille ulottuvuuksille, vapauttaa. Olen vieras siinä pyhätössä, mutta koen kuitenkin olevani kotonani. Olen mukana kokemuksessa, minkä toivoisin olevan kesteluonteista myös omassa elämässäni. Mitäs siinä vielä kuhnastelet, kuu-

luu komennus. Olin jo vaipunut muisteloihin, missä olen tämän joskus kokenut, mutta sitten vaatteet naulaan ja ovi aukeaa.

Voi sitä tuoksua, voi sitä aromaattisten höyryjen hivelevää tunnetta, puhtautta. Nurkassa pata porisee. Kiuas on vanha, mutta eheä. En tiedä, kuvittelenko, mutta nokkani tunnistaa tervaksienkin tuoksun. Ota nyt tuosta, saan käteeni saunavastan tai -vihdan tai mikä se milloinkin sitten oikein onkaan. Sitten se alkaa. Kiuas pihahtaa, tekee sen toisen kerran ja kun kolmas kauhallinen lentää kohti kivipesää, syöksyn alas. Mikäs sulle nyt tuli? Eihän tämä ole edes vielä alkanutkaan. Seuraan toimitusta lauteiden alimmalta portaalta. Miten joku voi kestää tuollaista kuumuutta ja vielä hymyileekin koko ajan? Minä katson kiuasaan liekkiä ja aina vaan pihahtaa. Nyt minä menen jäähyille. Sanon sen niin kuin komennuksena, mutta sillä ei ole vaikutusta. Saatuaani oven kiinni, alkaa vasta todellinen pihinä. Höyry tunkeutuu oven raoista ulos. Miten ihmeessä se voi istua tuolla tulipesässä!

Minä olen ollut saunassa, sanon ylpeästi itselleni. Siinä eteisessä hörppäillään huurteisia, olo on taivaallinen. Avoimesta ovesta avautuu näkymä lähes parin sadan vuoden vanhaan pihapiiriin. Olen onnen lähteillä. Navetasta ei kuulu lehmien märehdintä, mutta silti voin kuulla pehtoorin hanurin soivan ja lehmikarjan kellojen kilinän.

Saunahetki toistuu, oli vuodenaika mikä tahansa. Marraskuussa lumi on jo saapunut, pakkanen nipristää poskipäitä. Saavun koiruoksieni kanssa pihaan. Kello on kuusi, mutta täydellinen pimeys peittää maan. Koirat viistävät nokka maassa pitkin pihapiiriä. Missä sää taas oot kuhaillut, kuuluu pimeydestä. Astelen raskain askelin. Takana on 29 tunnin työputki Karansalmen viimeistelytyöissä. Astelen kynttilöin valaistua kujaa pitkin onnelaan, murheiden poistajaan, mielen virkistäjään, kaikki on valmista rentoutukseen. Kaikki on aivan niin kuin kesällä, ei kun sisään vain.

Elokuussa peltovainiota peittää kellertynyt rukiinen vilja. Nyt se on kypsää ja väki aloittaa aamusta. Ei siinä pörrää traktori, ei siinä ole mitään muutakaan konevoimaa. On vain ukkoa ja akkaa, on sirppiä poikineen. Syntyy lyhteitä, syntyy vauhdilla, kun kysymyksessä ei ole kaupunkilaisen kokemusmatkailu, vaan totinen työ. Tämä on tänään saatava leikattua, kun huomenna on luvattu sadekuuroja. Ja näin syntyy lyhettä, syntyy kuhilasta, syntyy kuhilaspelto, mikä ei tunnu aidolta. Eihän tällaisia enää ole, eihän EU hyväksy tällaista menetelmää, tähän on vastoin EU-direktiivejä. Tämän on loputtava, tämä ei ole tehomaataloutta, ajattelen itseseni, kun katson kuhilaille kuivumaan korjattua viljaa.

Viikon vilja kuivahtaa kuhilailla ja siirtyy sitten riiheen. Ensin lähes 200 vuotta vanha riihi valmistetaan toimitukseen varovasti lämmittäen päivän. Sitten vain lyhteet parsille pystyyn, tyvipuoli alaspäin. Ja nyt se alkaa. Ensimmäinen pesälinen uuniin, riihen ovi raolleen ja räppänä auki. Ensimmäinen savustus pudottaa parsilta lyhteisiin piiloutuneet hyönteiset, etanat ja muut elukat riihen lattialle, mitkä lakaistaan ennen toista lämmitystä.

Nyt lyhteistä on siis poistettu vapaamatkustajat. Kaksi pesällistä päivässä, ovi hiukan raolleen ja räppänä auki niin kauan kuin pesässä on tuli. Sitten yöksi reiät kiinni. Näin jatketaan kolmen päivän ajan ja vilja on valmista, on kuivaa puitavaksi.

Lyhteet otetaan yksi toisensa jälkeen alas parsilta, jyväpää lyödään riihen seinää vasten ja hyvin helposti 90-95 prosenttia sadosta putoaa riihen lattialle. Jotta kaikki saadaan talteen, lyhteet puretaan ja aloitetaan jäännösjyvästen poistaminen. Oljet asetetaan noin 15-20 sentin paksuiseksi matoksi. Yksi työntää olkea, toinen heiluttaa varstaa ja kolmas poistaa jyväsensä menettäneet oljet. Ja näin jyvät on saatu erilleen oljista. Kaikki ei kuitenkaan vielä ole ohi. Nyt alkaa puhdistaminen.

Roskainen jyväaines siirtyy seuraavaksi viskuumyllyyn, missä akanat ja ruumenet saavat kyytiä. Ja vihdoin monen vaiheen jälkeen kourassa voi pyöritel-

lä puhdasta rukiista viljaa, jyväsiä. Ennen Pihlajavedellä vielä jokin aika sitten vilja jauhettiin ihan oikeassa kivimyllyssä Köminkoskella, mutta nyt keinot ovat muut, kun Köminkoski on hiljentynyt. Yksi mahdollisuus on käyttää vasaramyllyä, joka toimii pienimuotoisesti aivan riittävän hyvin. Jauhamisen jälkeen rukiista syntyy sitten rukiinen leipä, ruispuuro, karjalanpiirakat ja paljon muuta jauhoukaloista riippuen.

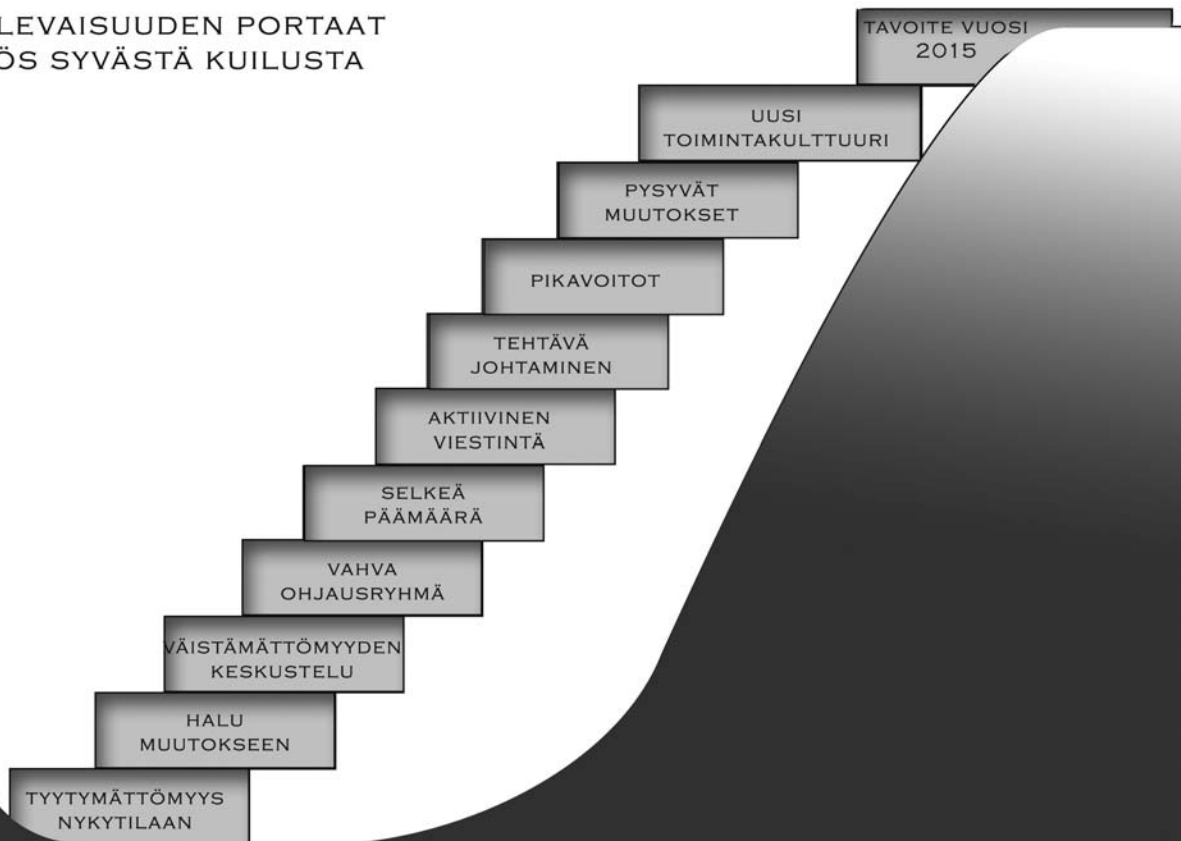
Jäljelle jääneestä olkiaineksestä, yhden kuhilaan lyhteistä syntyy kupo, josta esimerkiksi olkipatjat ja olkikatot voidaan valmistaa. Osa oljista jätetään himmelioljiksi ja savupirtin lattialle jouluna.

Tämä on elämää, tämä on monelle historiaa, mutta todellisuutta tänään Lehtomäen torpan, nykyisen Lahden talon isännälle Saarisen Matille. Olen puhunut miehestä, joka valokuvaa luontoa, tuntee eläimet, kohtaa karhun useita kertoja vuodessa, piirtää karttoja, suunnistaa silloin, kun mieli tekee, on pyörän selässä viikoittain, hiihtää enemmän kuin kilpahiihtäjät, elää ja kokee, on sinut itsensä kanssa. On tämän päivän onnellinen mies kylän raitilla, niin onnellinen, että saa monet kysymään, että mikäs tuota SaarisMattia oikein vaivaa, kun maailma ei paina, kun aina on niin hyvätuulinen, on kylän ilopilleri, joulun rakentaja, rauhan tuoja.

Tässä ja näissä tarinoissa olet saanut lukea aivan tavallista elämää siellä, missä elämä on erilaista, on monin verroin värikkäämpää. Mitäpä jos astuisit juunaan, ottaisit askeleen sinne, minne mieli halajaa, aina viikonloppuisin ja kesälomalla. Mitä jos tekisit haaveestasi totta, et enää kuuntelisi muita "tietäviä", kuuntelisit oman sydämesi ääntä. Tämä kirja ei manipuloi, mutta on omalle itsenäiselle ajatuksellesi katalyytti. Nyt ajatuksesi jo lentelee ja haistelee ilmaa 100 vuoden takana maaseudun löytäjien Ahon, Leinon, Halosen, Vuorelan ja Sibeliuksen ajassa.

MAASEUDUN MUUTOS-STRATEGIA

TULEVAISUUDEN PORTAAT
YLÖS SYVÄSTÄ KUILUSTA

2006

VALLITSEVA TILANNE

JOHN P. KOTTERIA
VAPAASTI MUOKATEN

Tässä kirjassa on yhteiskuntaa pyöritelty, valtarakenteita kolisteltu, jotta maaseudun ahdingolle löytyisi nimittäjä, konkretia, jopa kasvotkin. Jotta maaseutu selviytyisi, on muutos välttämätön. Mitään kestäväää kehitystä ei voi syntyä ilman nykytilanteen arviointia. Maaseutua tai työllisyyttä, elämistä taajamien ulkopuolella on turha osoitella, on turha syyllistää virhearvioinneista tai -ratkaisuista. Maaseudun alasajo on koko yhteiskunnan asia ja ennen kaikkea valta- taistelun aikaansaannosta, tulosta myös henkilökohtaisista valtapyrkimyksistä. Tässä kirjassa on löydetty syy-seuraus -suhteita nykytilanteelle.

Pärijääkö maaseutu, syntykö uusi maaseudun asujaimisto, sallitaanko uudisasutus, on politiikkaa ja vain politiikkaa. Meillä on ollut monenmoista maaseutua tukevaa puoluetta, monta maaseutua tukevaa presidenttiä, ainakin puheissa. Nyt yksinoikeuden maaseudun elämän puolustamisesta on ominut Suomen Keskusta. Jos katsomme, miten maaseudun puolustaminen onnistuisi, miten muutosta voitaisiin valmistella, niin törmäämme jälleen valtaan. Mitä on valta, mitäpä muutakaan kuin riittävän paljon kansalaisten valtakirjoja! Urbanisoituminen on ollut Suomessakin vilkasta, on edennyt 2000-luvulla aivan samaan tahtiin kuin 1960- ja 1970-lukujen hurjina vuosina, jolloin 10 vuodessa Suomesta muutti Ruotsiin lähes puolimiljoonaa, etupäässä maaseudulla asuvaa. Nyt maalta muutto keskittyy oman maan pääkaupunkiseudulle ja kasvukeskuksiin. Maaseudun autioitumisen vauhti on niin hurja, että Keskusta ei voi säilyttää asemiaan vain maaseudun äänestäjien turvin, vaan puolue on lähtenyt marjaan taajamiin. Keskusta uskoo löytävänsä voimansa kaupungista, siitä väestönosasta, joka on juuri muuttanut maalta kaupunkiin ja toisaalta puolue pitää maalla asuvia itsestäänselvyytenä, vaalikarjanaan. Urheilupiireissä on sanonta, että hyvinvointunne rankaisee. Näin on tapahtumassa Keskustan kohdalla. Puolue on elänyt onnensa ohi, kun on joutunut myymään itsensä, jotta säilyttäisi valtansa. Ei siis ole ihme, että perinteisessä maaseudun puolueessa

peräänkuulutetaan arvokeskustelua oman puolueen sisällä. Vaaditaan henkilömuutoksia. Tässä suhteessa kritiikille löytyy perusteita. Keskustalainenkin valta on henkilöitynyt, aivan samoin kuin muissakin suurissa puolueissa. On utopistista edes kuvitella pystyvän ajamaan voimallisesti yhtä aikaa sekä kasvukukun ja yhä vain syvemmän toivottomuuden kanssa elävän maaseudun etua. Silloin kun toista kumartaa, toiselle pyllistää.

Yhteiskuntamme on palannut 100 vuoden taakse, luokkayhteiskunta on todellisuutta tämän päivän Suomessa. Kansaa, erityisesti palvelujensa saatavuuden ja toimeentulonsa rajamailla kamppailevaa maaseudun väestöä, ”huiputetaan” päivästä päivään yhä vain räikeämmin. Suomen kansa on poikkeuksellisen auktoriteettiuskoista, virkamiesuskollista rotua. Muistamme, miten köyhät torpparit ja kaupunkien sorrettu työväestö nousivat kapinaan 1900-luvun alussa ja loivat pohjan Suomessakin kansanvallalle sekä tasa-arvoisemmille työntekijäoikeuksille laulaen: Kansat sorron yöstä nousevat. Nyt jos koskaan olisi sorretun maaseudun väestön ryhdistädyttävä, yhdistettävä voimansa ja vaadittava oikeuksiensa palauttamista.

Maaseudun tulevaisuus on poliittinen valintakysymys. Väestörakenteen muuttuessa, asujaimiston vanhetessa, maaseudulla ei ole enää pitkään aikaan ollut omaa etunsa ajajaa, puoluetta, joka puolustaisi vaihtoehtoisia elämää taajama-asumiseen ja keskittämiseen vannoutuneessa maassa. Jotta maaseutu voi selviytyä, uuden puolueen synnyttäminen ei ole ratkaisu, vaan voiman, tukijoiden, on löydettävä eri puolueista samanhenkisten lyöttäytyessä rohkeasti yhteen.

On aivan turha kuvitella, on kovin naiivia edes ajatella, että maaseutu pelastetaan Brysselistä käsin, tukitoimin. Massiivinen tukitoiminta ei voi olla päämää-

rä. Mikään holhoava hyysääminen ei synnytä kestäväää tulevaisuutta, on vain vallan väline. Maaseudun on selviydyttävä itse ja tämän mahdollistaa uusi asujaimisto. Paras keino maaseudun tulevaisuudelle on mahdollistaa uusi asuminen, karsia niitä systemaattisia valtapoliittisia päätöksiä, järjestömyyksiä joilla estetään maalle muutto ja joilla tapetaan suomalainen maataloustuote. Vai ei ole politiikkaa? Mitäs sitten on esim. hyvin toimivien elävien kyläkoulujen lopettaminen? Tässä kirjassa tullaan esittämään keino, millä koulu voi elää maalla, synnyttää edelleen parempia oppimistuloksia kuin täyteen ohdettu, suuri, taajamakoulu. Voi olla, että lakiakin on muutettava, jotta suuri kiinnostus maalle muuttoon voidaan tyrehdyttää. Vai mitä sanotte järjen ja päätännän riemuvoitosta: Ivalolainen karjatila tuottaa maitoa, haluaa uskoa lypsykarjan ja lappilaisen maidon tärkeyteen. Tankkiauto noutaa maidon ja kuljettaa terveysjuoman lähes 700 kilometriä meijeriin. Nyt olen ostamassa Kaamasen kyläpuodista maitoa. Valitsen ihan samanlaisen purkin kuin kotona Keski-Suomessa ja katson valmistuspaikkaa. Purkissa ei lue, että maito olisi tuotettu tuossa naapurissa, Ivalossa. Purkissa lukee OULU! Vai että hygieniasyyt pakottavat tai estävät järjen käytön, katin kontit! Tämä on vallan peliä, valtapoliittista markkinointipeiliä, missä vaihtoehtoista elämää, rikasta elämää vaatimattomammin esim. Lapissa ei mahdollisteta. Tämä on sitä keskittämispolitiikkaa.

Maaseutu tarvitsee muutoksen, sellaisen ohjelman, missä päämäärä ei vain ole kaunis korulause. Jos tavoite on elävä maaseutu, niin kysymys kuuluu, miksei sen päämäärän sallita toteutuvan. Jotta mitään konkretiaa ei tapahtuisi, vallitseva valta ei vain kilpailuta kosijoitaan, Keskustaa ja Kokoomusta, vaan yhä enenemässä määrin pitää huolen siitä, ettei maalle kasva uusi ajatteleva voimakkaampi sukupolvi, mikä ei enää olisi pompoteltavissa.

Oheinen John B. Kotterin ajatuksesta mukailtu strategia maaseudun muutosprosessiksi kertoo, että muutos ei tapahdu hetkessä. Pitkäjänteisyyttä tarvitaan. Muutos on välttämätöntä, jotta maaseutu voi säilyä, olla elävä suomalaisen luovuuden synnyttaja, jotta kaikki arvokas ei katoa Suomesta maailmalle, jotta

jatkossakin voimme ostaa omassa maassa tuotettua maitoa, syödä maailman puhtainta elintarviketta, nauttia maailman puhtaimmista marjoista ja sienistä.

Edellä mainittu maaseudun muutoksen strategia on teoria, ja mikään ajatus ei kannu erinomaisuudestaan huolimatta ilman käytäntöä. Seuraavassa luvussa tarkastellaan, miten murrosajatuksesta voi syntyä todellisuutta. Mitä siis valitamme, hihat ylös ja töihin synnyttämään uutta vanhaa, perinteistä maaseudun tulevaisuutta.

Uusi kylä –ajatus on, niin kuin edellä on useamman kerran mainittu, syntynyt satojen keskustelujen kautta. Uuden kylän on tarkoitus synnyttää uutta, sellaista, mikä ei kaavoihin kangistu. Päämäärä on olla ennakkuuluton ja rohkea, villi ja vapaa, mutta vastuuntuntoinen. Tavoite on tuoda keskusteluun yksi mahdollisuus, synnyttää malli, maaseudun uudelleen asuttamiseksi.

Vuoden työn aikana jostain syystä vastaan tuli suunnattoman paljon ihmisiä, joilla oli rakentava halu pohtia muutosta, halu synnyttää uutta ja säilyttää perinteistä arvokasta. Maaseudun akilleenkantapäitä, tulevaisuuden kysymyksiä ovat ennen kaikkea: 1. työ, 2. koulu, 3. rakentaminen, 4. ympäristö. Seuraavassa tarkastellaan esimerkkejä esipuheena Uusi –kylä –ajatuksen kuvaukselle. Aloitan käänteisessä järjestyksessä. Maaseudun uudelleen asuttamiselle uuden rakentaminen on kaiken a ja o. Tässä pohdintaa, ajatusta.

7.1 Sakokaivo toimii, vaikka sitä ei kalliisti tyhjennetä

Elämme tieteen ja innovaatioiden maailmassa. Elämämme on teknistettyä, on niin koneellista, että voimme vakuutella, ettemme voisi elää ilman mitään erilaisempia laitteita, elämme turhuuden markkinoita. Kaiken ei kuitenkaan tarvitse olla mikropiirien säätelystä, ei mitään monimutkaisempaa tekniikkaa, sellaista, mistä tavallinen ihminen ei ymmärrä sitten yhtään mitään.

Elämme tieto- ja informaatiotekniikan aikaa. Moni vannoo muutoksen tapahtuneen ja puhuu ympäristötekniikan vallankumouksesta keuhkojen kehityksen hengessä. Tämä on ajatus pullahiivasta, kuivahiivasta, miten nyt vain, on kertomus ranta-töysäläisestä ajattelijasta, neuvokkaan kokeilijan Kustaa Adolf Myllykankaan ylistys, yksinkertainen ja vaatimaton, niin kuin mieskin oli, ajatus, mi-

ten sakokaivoa ei tarvitse tyhjentää. Kustaa Adolfin voimat hiipuivat 90 vuoden iässä huhtikuuisena tiistaina 2004.

7.1.1 Tämä ei ole aprillipila, ei mätäkuun uutinen, tämä on totta!

Aine on häviämätöntä tai alkuaineet voivat esiintyä eri olomuodoissa, mutta eivät voi hävitä. Ranta-töysäläinen Kustaa Adolf Myllykangas ei ajatellut aineen häviämättömyyden lakia, ei miettinyt Einsteinia, kun pohti, miten tuon lokakavon jokavuotisen kalliin tyhjennyksen voisi välttää. Pellolle sitä jätöstä ei saa kipata, ojaan ei sitä voi laskea. Kustaa Adolfin luona vieraili Kanadaan muuttanut veli ja siinä veljekset tuumailivat kauniissa kesäillassa. Martti-veli kertoi joskus kuulleen, että kun sakokaivoa terästä jollain sopivalla aineella, ei sitä tarvitse tyhjentää. Joku on heittänyt Kanadassa kananraadon ja homma pelaa. Joku taas on kaatanut viininkäytöstä jääneen jäännöshiivan pönttöön ja kaivoa ei tarvitse tyhjentää.

Haja-asutusalueet kamppailevat jätevesiongelmien kimpussa. Uusi jätevesiasetus sai lain voiman vuoden 2004 alussa ja monella on mennyt sormi suuhun, mitä nyt pitäisi tehdä vai pitäisikö mitään. Jätevesien käsittelystä on tullut yksi suurimmista esteistä maaseudun kehittymiselle, rakentaa taajamien ulkopuolelle, sinne, minne runkoviemäri ei yllä. Moni miettii ja tässä on yksi ratkaisu, jonka ymmärtäminen ei edellytä kemistin tai biologin tutkintaa, ei akateemista ajattelua, tämän ymmärtää, jokainen, joka jättevettä tuottaa. Onko sul-la hätä?

Seuraava tutkimuskertomus on ylistys Alavuden Ranta-Töysällä asuneen Kustaa Adolf Myllykankaan neuvokkuudelle, Pelle Peloton –ajatukselle. Tutkimus on ylis-

tys tavalliselle maitokaupasta saatavalle pullahiivalle, tlystys kuuden jyväs kyläläisen päiväkodin lapsille, jotka yhden päivän ajan tekivät WC-asiansa tieteen hyväksi. Tämä on kunnianosoitus Jyväskylän Seudun Puhdistamo Oy:n laborantille Sirpa Leinoselle, joka tutkimuksen aikana liukastui laboratorion pihassa ja menehtyi myöhemmin kaatumisen jälkeisiin vammoihinsa.

Tutkimus osoittaa, että Kustaa Adolf Myllykankaan kokeilujen perusteella on syntynyt helppo jokamiehen menetelmä, jolla pystytään vähentämään kalliita sakokaivojen tyhjennyksiä hyvin oleellisesti ja näin synnyttämään kansantaloudellisesti merkittäviä säästöjä. Tutkimuksen perusteella tavallisen hiivan käyttö vähentää kiintoaineen muodostumista sakokaivossa ja mikä merkittäväntä usean asiantuntijan ennakkovaroituksista huolimatta ei aiheuta ongelmia ympäristöön, ei ilmaan, ei läheisiin vesistöihin. Tämän tutkimuksen varsinainen ennalta odottamaton tulos syntyi, kun huomattiin hiivan käytön vähentävän hyvin oleellisesti sakokaivojen läheisyydessä bakteerien määrää ja ravinnepitoisuuksia pohjavedessä.

Tutkimus käynnistyi 1.12.1999 ja viimeinen analysointi suoritettiin 31.8.2001. Tutkimus tehtiin Jyväskylän yliopiston soveltavan kemian osastolla. Tutkimuksen johtajana toimi kemian laitoksen johtaja professori Raimo Alén, teknisinä asiantuntijoina FT Juha Hyötyläinen JY:n kemian laitokselta, FT Kari Hänninen ja Marja Tirola JY:n Bio- ja ympäristötieteiden laitokselta ja projektipäällikkönä tutkija, kemisti Ilari Kotimäki. Tutkimuksen rahoitti Tekes, Jyväskylän Teknologiatekijäkeskus ja Suomen Hiiva Oy.

Menetelmä on hyvin yksinkertainen: Aluksi 20 pullahiivan palaa murennetaan käsissä ja lasketaan WC-pöntöstä alas. Tämän jälkeen jatketaan samalla tavalla talouden koosta riippuen kerran viikossa murentamalla 1-2 pullahiivan palaa WC-pönttöön. Näin toimien Kustaa Adolf Myllykangas säästi sakokaivon tyhjennyskertoja. Kun hän oli aiemmin tyhjentänyt sakokaivon kerran kahdesti vuodessa, niin menetelmän ansiosta tyhjennyskerrat harvenivat ja hänen ei tarvinnut käyttää loka-autoa runsaaseen kolmeen vuoteen kertaakaan, eikä vielä sen

jälkeenäkään, kun sakokaivon pinnalle oli syntynyt ainoastaan muutaman senttimetrin vahvuinen kimmoisa kiintoaineskerros.

Tässä tutkimuksessa ei paneuduttu hiiva prosessin mekaniikkaan. Sen sijaan tutkittiin hyvin seikkaperäisesti hiivan käytön ympäristövaikutuksia. Kiintoaineen häviäminen pystyttiin demonstroimaan myös laboratorioolosuhteissa. Kun kiintoaineesta ei synny, ei kerry, entiseen malliin, niin entistä ravinne- ja bakteeripitoisempi jätevesi siirtyy jälkimmäisestä sakokaivosta imeytyskenttään. Jätevesi ei aiheuta ongelmia laskuajan kautta vesistöön, kuten saattaisi ajatella. Ravinnepitoisempi jätevesi synnyttää imeytyskenttään ”filterimäisen” kerroksen, joka pidättää entistä tehokkaammin ravinteita ja ennen kaikkea bakteereja. Oletetaan, että syntyneessä filterikerroksessa mikrobit jäävät imeytyskenttään ”popsittuaan” entistä tehokkaammin ravinteita ja näin estävät pohjaveden kuormittumista.

Kun bakteerien väheneminen pohjavedessä menetelmän ansiosta on selkeä ”miljoonatasolta tuhattasolle”, jopa sen allekin, niin tulos on merkittävä. Kun Suomessa keskitetyn kunnallisen keskitetyn jätehuollon ulkopuolelle jää vielä lähes puolimiljoonaa taloutta ja kun toisaalta vapaa-ajan asuntoja, joissa on vesijärjestelmä, on satojatuhansia, niin hiivan käytöllä voidaan saada merkittäviä yhteiskunnallisia säästöjä ja toisaalta pohjaveden kuormitusta vähennetään ainakin asuntojen läheisyydessä oleellisesti.

Jatkossa on mahdollista käynnistää tutkimus hiivaprosessin hienomekaniikan selvittämiseksi. Selvitystyö ei kuitenkaan ole helppo, vaan vaatii sellaista mikrobiologian erityisosaamista, mitä Suomessa ei kovinkaan monessa yliopistossa ole. Toisaalta tutkimuksen kustannukset tulevat olemaan aivan eri kertaluokassa, kuin tässä ympäristöselvityksessä.

Menetelmä on tutkimuksen perusteella otettavissa heti laajempaankin käyttöön. Menetelmä on ennen kaikkea kestävä kehityksen mukainen ympäristöä suojeleva ja ei vaadi mitään erityisosaamista.

7.1.2 Miten kaikki syntyi?

Runsas kymmenen vuotta sitten Kustaa Adolf päätti itsekin kokeilla ja pyysi vaimoaan Vienoa ostamaan pullahiivaa riittävästi. Kustaa Adolf Myllykangas terästi kokeensa ensin 10 hiivanpalalla ja antoi sitten vaimolle ohjeet, että aina kun lauantaisin leipoo, niin samalla käy WC:ssä vetämässä yhden hiivapalan murentaen pöntöstä alas. Vieno hymyili, mutta totteli miestänsä. Teki niin kuin Kustaa Adolf oli pyytänyt.

Meni talvi ja tuli kevät. Siinä Kustaa siivoili pihaansa talven jäljiltä ja meni myös lokakaivolle. Siirsi raskaan kannen pois ja voi sitä sadattelua, voi sitä riemua, se toimii, hiiva toimii. Vieno ei heti ymmärtänyt, mitä ihmettä aina niin asiallinen Kustaa Adolf nyt, riehua nyt tuossa iässä, naureskella kuin olisi viineissään, vaikka ei juo. Kustaa Adolfin ei tarvinnut tyhjentää kaivoaan. Kaivoon ei kertynyt "sitä" lainkaan. Sitä ei ollut yhtään enempää kuin vuosi sitten.

Näin Kustaa Adolf piti ajatustaan omana tietonaan. Kyllähän kyläkauppias tietysti ajatteli itseksensä, että mitä se Vieno nyt niin paljon hiivaa ostaa, ei siksi, että kallista olisi, mutta ei kai vain Kustaa Adolf ole ryhtynyt muistelevaan nuoruuden aikoja, niitä Ranta-Töysässäkin joka kylällä kuusen alla tapahtuvia "miesten puuhia"!

Meni toinen, tuli kolmas ja neljännen vuodenkaan jälkeen Kustaa Adolfin ei tarvinnut tyhjennyttää lokakaivoaan. Puhuminen "siitä" ei ollut sopivaa, ei ainakaan 80 vuoden iässä. Kyllä lokakaivon tyhjentäjä ihmetteli, mihin se Kustaa Adolf jätöksensä panee, kun kieltää jatkuvasti, ettei tarvitse tyhjentää. Kustaa Adolf vihdoin kummasteli asiaa pojalleen Jyväskylässä asuvalle teknikko Toivo Myllykankaalle, kertoi kokeesta ja että se toimii. Toivo puolestaan ihmetteli asiaa tyttarelleen hammasteknikko Kirsi Kuposelle. Kirsi tutkijanaishenä ei uskonut, että asia on näin. Kirsi itse puhui Kustaa Adolfin kanssa ja kyllä siinä kaivoa katsottiin.

Kirsi mietti, että tähän on sensaatio. Miten tästä kertoo, miten tästä voisi puhua! Kukaan ei kuitenkaan usko, että lokakaivoa ei tarvitse tyhjentää, kun käyttää hiivaa. Kirsi Koponen soitti ystävälleen Ilari Kotimäelle ja kertoi, mitä Kustaa Adolf oli puuhailut. Ilarille taas sakokaivot ja jätökset yleensä olivat tuttuja niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Eihän kemisti uskonut, ei sitten mil-lään, ja ei ainakaan, jos ei itse näe. Näin Kirsi Koponen otti Jyväskylästä kemistin kyytiin ja niin sitä mentiin Kustaa Adolf Myllykangasta tapaamaan. Ranta-Töysä on aivan Vesa Keskinen valtakunnan takamailla, kuuluu nykyään Alavuden kaupunkiin.

Taas sitä lokakaivoa ihmeteltiin. Kustaa Adolf avasi aarteensa ja kertoi, että kun systeemi toimii, niin se ei haise. Kustaa Adolf tarkoitti, että kun hiivaprosessi toimii, niin lokakaivo ei haise, kun kannen aukaisee. Katsomme kaivoon ja kaivo ei todella haise. Sakokaivolietteen päällä oli kahden - kolmen sentin vahvuisen kuminainen pintakerros. Näköjään prosessi on anaerobinen, ajatteli kemisti, mutta ei oikein ollut itsekään varma, voiko uskoa tai voiko asiaa edes kertoa kollegoille. Hullunahan ne pitää, jos ei muuten, niin nyt ainakin!

Ilari Kotimäki kertoi kuitenkin asiasta kollegalleen tohtori Juha Hyötyläiselle ja taas käytiin Ranta-Töysässä, kun eihän Juha muuten uskonut. Asia alkoi kiinnostaa, mutta mitä siellä kaivossa oikein tapahtuu? Kemistit päättivät kokeilla laboratoriossa koetta, voisiko prosessi toimia myös koeolosuhteissa.

Mutta eteen tuli ongelma. Mistä sitä, mistä sitä paskaa nyt oikein saisi. Ilari ajatteli, että panee Jyväskylän yliopiston kemian laitoksen sekä miesten että naisen WC:hen ämpärit, että kemistit sitten vain kyykille. Mutta eihän siitä mitään tullut, eihän nyt hienohelma-kemisti ämpärille - onhan siinä sentään jotain rotia oltava!

No, siinä mietittiin. Tohtori Anna-Lea Rantalainen ei ole ollut tutkimusmielessä paskan tekemisissä, kun on kansainvälinen "myrkkymestari", mutta naisella syntti. Vie nuo ämpärisi päiväkoteihin.

Siinähan se. Ilari Kotimäki valitsi viisi päiväkotia ja vei kuhunkin kaksi ämpäriä. Kemistit eivät kyykille mene, mutta päiväkodeissa Ilarista tuli välittömästi suosikki. Kaikki halusivat ämpäriille kakalle, ei nyt sentään lastentarhanopettajat, mutta myös sellaiset lapsoset, jotka eivät ennen olleet suostuneet tekemään asiaansa päiväkodissa, olivat nyt valmiit. Jotkut tekivät nyt asiansa ämpäriin jopa kolmasti päivässä. Aktiivisten lasten ansioista ”juuri sitä” saatiin riittävää ja koe käynnistettiin.

Ladattiin vetokaappiin neljä reaktoria, kaikkiin sama määrä lietettä ja kolmeen eri määrä hiivaa, vertailuun ei mitään. Meni viikko, tuli toinen, kolmaskin alkoi ja mitään ei tapahtunut. Olimme kaikki samaa mieltä, että oli lähdettävä vielä Myllykankaan sakokaivolle ympäri hakemaan. Kahteen reaktoriin lisättiin Myllykankaan kaivosta otettua lietettä, kolmannelle ei tehty mitään ja neljäskin säilyi vertailuna.

Jo kolmen päivän kuluttua ympillisissä reaktoreissa alkoi tapahtua, liikehdintää. Kahden viikon kuluttua kiintoaineen väheneminen oli jo silmin havaittavissa ja kuukauden kuluttua ympin lisäyksestä ympillisestä reaktorista kiintoaines oli kokonaan kadonnut. Myllykankaan keksintö toimii siis laboratorio-olosuhteisakin. Tämän jälkeen saimme Tekesin mukaan tutkimushankkeeseen, johon valittiin Myllykankaan ”isäntäkaivon” lisäksi kolme sakokaivoa Leppävedeltä, yksi Vesangasta, Saukolasta ja Sarvenperältä.

Tyhjensimme ensin kaikki sakokaivot. Latasimme reaktorit WC-pöntön kautta 10 palalla tavallista pullahiivaa. Annoimme ohjeet kullekin talolle lisätä hiivaa kerran viikossa ruokakunnan koosta riippuen 1-3 palaa kerrallaan. Ilari Kotimäki oli yhteydessä ympäristöministeriöön ja siellä suhtauduttiin varsin skeptisesti keksintöön ja oltiin varmoja, että jos menetelmä toimii, niin se sitten saastuttaa pohjavedet.

Sen verran ministeriön sana säikäytti, että tutkimussuunnitelmaa muutettiin ja kunkin sakokaivon läheisyyteen porattiin pohjaveden näytteenottoputket. Vaik-

ka Tielihtoksen porauslaitteisto tuli Mikkilistä saakka ja oli kallein koko tutkimushanketta, niin poraus kannatti. Lähtötilanteessa kokonaisbakteerimäärä Järvisen pohjavedessä oli 1,6 milj. bakt./100 ml, Honkasilla 1,2 milj., Huuskosilla 160 000, Koskeloilla 62 000, Niemisillä 730 000. Lepomäessä pohjavesiputkea ei asennettu, kun kallio oli vain metrin syvyydessä. Pohjavedestä tutkitin säännöllisesti myös Kokonois-N, kokonais-P ja CODcr.

Kustaa Adolf Myllykangas sanoi, että kaivo toimii silloin, kun kaivon haju häviää, siis sakokaivo ei haise kannta aukaistaessa. Jo kahden kuukauden käytön jälkeen oli havaittavissa, että prosessi käynnistyi. Analysoimme säännöllisesti sakokaivon päästöjä ilmaan. Mittasimme CO₂, H₂S ja CH₄-päästöt. Koko tutkimuksen aikana kaikkien mukana olleiden sakokaivojen mitattujen parametrien pitoisuudet olivat alle määritysrajan.

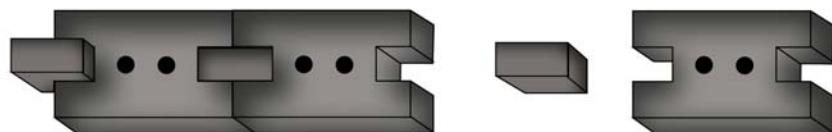
Tutkimme kunkin sakokaivon imeytyskentän jälkeistä poistoputkea ja sen päästöjä ojaan. Järvisen, Koskelan, Huuskosen, Honkasen ja Niemisen sakokaivoissa poistoputki oli koko tutkimuksen ajan kuiva. Lepomäessä kallio oli vain metrin syvyydessä ja näin sakokaivosta poistuneita liukoisia aineksia pääsi valumaan maan alla kallion pintaa pitkin 30 metrin päässä olevaan ojaan. Ja toisaalta Myllykankaan imeytyskenttä oli mitätön, lähes olematon ja näin sakokaivosta purkautui päästöjä läheiseen ojaan.

7.1.3 Myllykangas oli Pelle Peloton

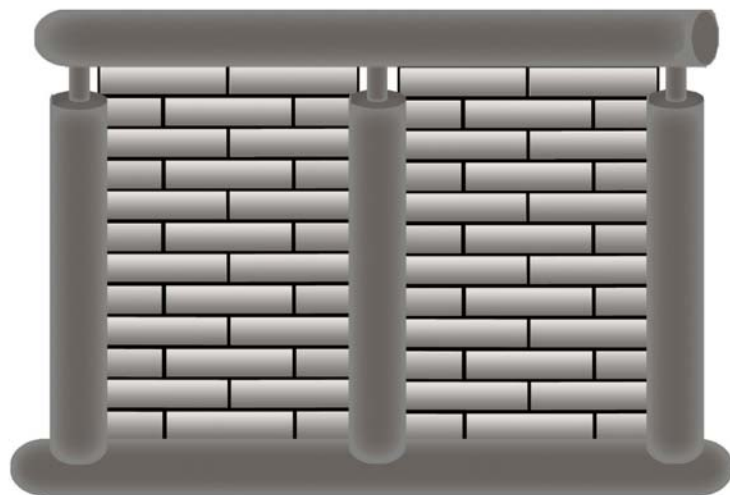
Myllykankaan niin leikinomainen resepti, ”pala hiivaa lauantaitsin leivonnassa WC-pöntöstä alas”, toimii, mutta on herkkä prosessi. Honkasten isäntä käytti jotain liuotinta jonkin astian pesun yhteydessä ja prosessi pysähtyi. Toiminnan pystyy havaitsemaan raottamalla sakokaivon kannta. Jos haju ei pöllähdä suoraan nenään, niin mitä todennäköisemmin prosessi toimii ja hiiva katalysoi mikrobi toimintaa, joka hajottaa kiintoaineen. Prosessista ei synny sen suurempia ilmapäästöjä kuin normaalista sakokaivosta. Mutta sitten saatiin tulos,

PYÖRÖHIRSIRAKENNELMA

HIRSIPROFIILI YLHÄÄLTÄ
KATSOTTUNA

VALMIS HIRSISEINÄ

ILARI KOTIMÄKI 1/2006

mitä Myllykangaskaan ei voinut edes ajatella. Myllykangas puhdistaa hiivaprosessillaan pohjavettä, aivan päinvastoin kuin aluksi pelättiin. Ja puhdistuminen on jo sellaista luokkaa, mikä sulkee pois sattuman. Kaikissa tutkimuksessa mukana olleiden pohjavesiputkien kautta suoritetuissa mittauksissa kokonaisbakteerien määrä putosi hyvin merkittävässä määrin. Esim. Järvisen pohjavedessä kokonaisbakteerien määrä oli prosessin käynnistyessä 1,6 milj. bakt./100 ml ja vuoden kuluttua kokonaisbakteerimäärä oli pudonnut 460 bakt./100 ml. Sama suuntaus jatkui muiden mitattujen parametrien kohdalla. kokonais-N putosi Järvisillä 22:sta 0,8 mg/l, kokonais-P 42:sta 0,5 mg/l ja COD cr 98:sta 9 mg/l. Näin siis Järvisen sakokaivossa, ja niin myös muissa kaikissa tutkituissa sakokaivoissa eli pohjavesi puhdistuu.

7.1.4 Järki ja bisnes vastakkain

Myllykankaan ajatus ei siis vain toimi sakokaivossa synnyttäen näin merkittäviä kustannussäästöjä, kun kalliit tyhjennyskerrat harvenevat, vaan hiivaprosessi puhdistaa tai paremminkin ei saastuta sakokaivojen pohjavesiä. Tutkimus on varsin kiusallinen ympäristöhallinnolle. Ensinnäkin maailmalla ja myös Suomessa on synnytetty erillinen teollisuuden ala jätevesien käsittelyn ympärille. Siis miljoonabisnes pyörii! Eihän se ole sopivaa, että Töysän perältä joku pappi, jolla ei ole akateemista koulutusta, kyseenalaistaa koko tieteellisesti kehitetyn jätevesiprosessin, mikä edellyttää toimiakseen kymmenien tonnin laiteinvestointitaloa kohden. Toisaalta on varsin hassua, että sakokaivojen läheisyydestä ei oltu analysoitu pohjaveden pitoisuutta. Tutkimus paljasti, että sakokaivot ovat todellinen ympäristöpommi. Tämän vuoksi Ilari Kotimäkeä kehoitettiin vaikennamaan sakokaivojen alla olevien pohjavesien bakteerimääristä. Sanottiin jopa, että ”ketä se outtaa, kun hysterisoidaan kansaa!” Kotimäki ei kertonut miljoonaluokan bakteerimääristä, kun käskyn sai. Kustaa Adolf Myllykankaan keksintö tai oivallus on ensi kerran julkisuudessa tässä kirjassa.

7.2 Rakennusmateriaalikokeiluja

Uusi kylä -pohdiskelu ei rajautunut vain kylämallin suunnitteluun. Tässä hiukan pohdintaa, ennen yksinkertaista Uusi kylä -ajatusta. Suomalainen maaseutu on rakennettu puusta, mistäs muusta. Suomessa puuta riittää ja on perusteltua, että käytetään sitä, mitä on omasta takaa saatavilla. Kuitenkin myös Suomessa kiveä on käytetty ja hyvin moni satojen vuosien takaa muotonsa saanut rakennus elää yhä elinvoimaisena. Uusi kylä pohti myös kiven uudelleentulemista maaseutumiljööseen, mutta keskittyi kuitenkin puun uudelleen käyttöön.

7.2.1 Pätäkähirsi – hirsitiili rakentamisvaihtoehtona

Uusi kylä -pohdiskelu synnytti hyödyllisyysmalli -hakemuksen, mikä koskee hirsirakentamista. Aikaisemmat rakennustavat ovat käyttäneet pitkiä, etupäässä seinänmittaisia pyörö-, lamelli-, höylä- jne. hirsiiä. Rakennusten pystyttäminen on raskasta. Harvoin yksi henkilö on suoriutunut hirsien asettelusta. Pitkien hirsien kuljetus erityisajoneuvoilla, rekoilla, on kallista ja hyvin usein tällaisella pitkällä ajoneuvolla on vaikeuksia päästä lähelle uudisrakennusta. Pitkä kelirikko aika aiheuttaa niin ikään omat rajoituksensa. Kuorman purkuun on tarvittu lähes poikkeuksetta nosturia. Hirsien valmistuksessa, ainakin teollisessa automatisoidussa prosessissa, hirren hukka on 10 – 12 %, mikä aiheuttaa melkoisia kustannusongelmia. Toisaalta tarkoitukseen soveltuvista, ainakin laadukkaista, pyöröhirsien työstämiseen tarvittavista tukeista on pula. Tämän lisäksi ensiharvennumännille ei ole onnistuttu löytämään mielekästä arvoistaan puunjalostuskäyttöä. Hirsiiä ei ole ollut saatavilla rauta- ja rakennustarvikemyymälöistä hyllytavarana, koska varastointi on vaikeaa ja käytännössä mahdotonta, kun kunkin rakennus on yksilöllinen. Lisäksi hirsiteollisuus on ollut riippuvainen tilauksista ja sesonkikausien ruuhkat ovat aiheuttaneet kaksi-, jopa kolmivuorotyöhön siirtymisen kautta kohtuuttomia lisäkustannuksia henkilöstömenoina.

Uudelle ajatukselle, pätäkähirrelle, hirsitielle miten nyt vain, seinärakentamissa on tunnusomaisista se, että seinä koostuu varauksellisista hirrenpaloista, joiden pituus on a cm ja 2a cm, esim. 25 ja 50 cm sekä vahvuus niin kuin pitkien hirsien rakentamisessa esimerkiksi 110 – 300 mm. Kukin hirrenpala sisältää molemmissa päissä olevan samanmuotoisen ja –kokoisen kolon (liitos), ylhäältäpäin katsottuna 50 x 50 mm, sekä läpäreian: a-pituuisilla hirrenpaloilla yhden ja 2a-pituuisilla kaksi reikää. Rakennuspalikoiden tapaan menetelmässä käytetään lisäksi puutappeja sekä 50 x 100 mm:n puupaloja (so. kakkosnelosen lankunpätkiä) pituudeltaan hirren etenemä vähennettynä 5 mm:llä. Hirrenpalojen päädyt on selkeästi vinottu pyöristämällä.

Ajatuksen mukainen seinä muodostuu tietyin välein olevista yhtenäisistä pystyhirsistä ja näiden väliin tiilimäisesti ladottavista hirrenpaloista. Pystyhirren kylkeen koko mitalta kiinnitetään 50 x 50 mm:n (kakkoskakkonen) lankku. Tämä toimii kolon kanssa liitoksena. Pystyhirsien väliin palahirret (a cm ja 2a cm) ladotaan vuorotellen tiilimäisesti ja kerrosten väliin kiinnitetään eriste joko nauhamaisesti tai vastaavasti.

Pystyhirren yläpäähän porataan reikä, johon asennetaan rautatanko. Tanko upotetaan pystyhirteen siten, että se nousee hirren päädyn yläpuolelle riittävästi, vähintään laskennallisen painuman verran. Seinän päälle asennetaan koko seinän mittainen vaakahirsi, johon porataan reiät kunkin pystyhirren kohdalle, jotta rautatanko voidaan upottaa hirren sisään. Pystyhirsien välinen vaakahirsinen palahirsien seinänosa rakennetaan vähintään laskennallisen painuman verran pystyhirren puisen osan yläpuolelle. Kattotuolit kiinnitetään suoraan seinän päällisen vaakahirren päälle. Tällä tavoin katto toimii seinän painona ja takaa tasaisen painuman.

Hirren materiaalina käytetään soveltuvin osin eri puulajeja, joista valmistetaan varauksellisia pyöröhirsii, lamelli- ja muita höylähirsii. Rakennustekninen menetelmä voi käyttää hirsivalmistajien merkittävän suuruista hirsihukkaa ja toisaalta profiililtaan erilaisia hirsimalleja voidaan valmistaa liimaamalla ”lyhyt-

tavarasta” käyttämällä muun muassa harvennushakkuiden tuotteita ja muita puumateriaaleja, jotka eivät aiemmin ole soveltuneet hirsirakentamiseen.

Ajatuksen mukaisella rakennusmateriaalilla on käytössä useita huomattavia etuja. Menetelmä tehostaa puun jalostusastetta ja mahdollistaa soveltumattoman puuaineksen käytön, kun menetelmässä tarvitaan pääsääntöisesti (pystyjä lukuun ottamatta) hirsipaloja ja näin säästytään hyvin vaativilta pitkien hirsien laatuvaatimuksilta. Perinteisen hirsirakentamisen (pyöröhirren) hukka voidaan pudottaa 10 – 12 %:sta jopa yhteen prosenttiin.

Ajatuksen mukainen rakennustekninen menetelmä on kansanomaisen rakennustapa, se ei vaadi nostureita, eikä välttämättä useampia työntekijöitä pystytykseen. Keksintö tehostaa huomattavasti työturvallisuutta rakennustyömaalla, kun pitkät ja painavat hirret on korvattu kevyillä palahirsiillä.

Menetelmän mukaisia hirrenosasia voidaan valmistaa varastoon ympäri vuoden ja palahirsiillä voidaan rakentaa mitä erilaisempia seiniä. Palahirsi soveltuu rauta- ja rakennustarvikemyymälöiden hyllystöön ja suoraan myyntiin. Rakennelmien ja talojen valmistaminen on menetelmän ansiosta yksinkertaisen palapelin kokoamista ja näin myös selkeä koko perheen yhdistävä tekijä rakennusprojektissa.

Hirsipalojen kuljetus ei välttämättä vaadi erityiskuljetusta, vaan hirsipalat on mahdollista noutaa työmaalle perheen omalla henkilöauton peräkärryllä. Tällöin ei tarvita varastointia kosteissa olosuhteissa työmaalla, vaan hirsiosia voidaan noutaa kaupasta sitä mukaa kun rakennus edistyy.

Ajatuksen mukainen rakennustekninen menetelmä ja pystytettävään rakennukseen tarvittavat hirrenosat on helpommin kuljetettavissa pitkiä matkoja, on helpommin kuljetettavissa ulkomaille, pitkiä hirsii huomattavasti yksinkertaisen logistiikan vuoksi.

Tämä ns. hirsitiili voisi mahdollisesti olla uuden alku rakennustyömaille sekä Uuden kylän rakennusten ulkoverhoilumateriaali. Jatkokehitykseen näyttäisivät toimivuuden. Joka tapauksessa hirsitiilellä rakentaminen tuo hyvin merkittäviä kustannussäästöjä.

Ympäristöasiat jätehuoltoineen ja järvien suojeluineen sekä uudisrakentaminen kulkevat käsikädessä ja ovat tärkeitä maaseudun tulevaisuuden tekijöitä. Mutta jos ei ole työtä, ei voi rakentaa, jos ei ole työtä, ei voi maalla elää, elättää perheensä, jos ei ole koulua, ei kylälle yksikään lapsiperhe muuta, jos ei ole koulua, ei kylillä ole tulevaisuutta, jos ei ole koulua, on turha puhua maaseudun eheyttämisestä, tulevaisuudesta muuten kuin ketunhantä kainalossa. Seuraavassa koulupohdintaa.

7.3 Kouluja lopetetaan kiihtyvällä vauhdilla

Kunnat ovat lakkauttaneet peruskoulujaan kiihtyvää vauhtia. Vuodesta 1995 koulujen määrä on laskenut 550 koululla, vaikka samaan aikaan oppilasmäärä on kasvanut yli 4000. Huippuvuosi oli vuosi 1999, jolloin loppui 136 koulun toiminta. Vuonna 2005 lakkautettiin maassamme 94 perusopetusta antavaa koulua. Tänä vuonna Länsi-Suomen läänissä lopetetaan 43 koulua, Itä-Suomessa 14, Oulun ja Lapin läänissä kummassakin 16 koulua. Etelä-Suomen läänissä ennakoidaan loppuvan ainakin 5 koulua. Kuntien säästötoimenpiteet ovat kohdistuneet erityisesti kyläkouluihin, mikä on merkinnyt maaseudulla tärkeän peruspalvelun poistumista. Vastustuksesta huolimatta lakkauttamisille ei näy loppua.

Kunnat toimivat tietokykynsä ääri rajoilla. Kaikesta säästetään, jotta jollain lailla voidaan perustella selviytymistä. Suomessa on lähemmäksi 450 kuntaa ja määrä on liian suuri. Valtio on oikeassa, kun toteaa, että määrä on liian suuri. Onko siinä järkeä, että kaksi kuntaa toimii aivan vieretysten, siten, että toisen kunnanjohtajan huoneen ikkunasta voi välillä heilutella naapurikunnan kol-

legalleen. Hallintoa on tehostettava ja näin kuntien määrää on pudotettava kovalla kädellä. Tämän päivän kuntalaiselle, kunnan asukkaalle, kunta ei ole siinä merkityksessä kuin aikaisemmin. Ei löydy enää kuntauskollisuutta. Ihmiselle on tärkeää elämän mielekkyys, se, miten palvelut pelaavat, että lasten koulu on siedettävän matkan päässä, terveyspalveluja on saatavilla ilman kohtuuttomia matkoja ja jonotusaikoja. Kun valtio pakottaa kuntia yhdistymään, niin suurin osa kunnista ei anna periksi, vaan sinnittelee viimeiseen asti. Jotta kunnan johto näyttäisi tekevänsä jotain merkittävää, jotain sellaista, mikä osoittaa johtajuutta, on kyläkouluista päästävä. Mitä enemmän kyläkouluja kunnanjohtaja pystyy lopettamaan, sitä useamman sulan, niin kuin aiemmin todettiin, kunnanjohtaja kuvittelee saavansa hattuunsa. Kuntia on yhdistettävä, mutta tämä ei ole sama asia kuin että kyläkoulut on lopetettava. Jos jotain järkeä ei pian löydy, niin satoja kyläkouluja kuolee ja, uskallan väittää, turhaan.

Jos kylällä ei ole lapsia tai nyt on, mutta uusia ei ole syntynyt vuosikausiin, niin perustellen voi kysyä, miksi kyläkoulua pitäisi jatkaa tekoehdityksellä. Kysymys on aivan samasta kuin kuntien kohdalla. Kuntia, joilla ei ole mahdollisuuksia selviytyä, ei tule tukea keinotekoisesti jatkamaan. Suomessa on satoja hyvin toimivia kyläkouluja, joita uhkaa lopettaminen. Näille on tehtävissä paljonkin. Tässä kirjassa kerrotaan, miten toimiva kyläkoulu voi jatkaa. Seuraavassa asiantuntijan puheenvuoro. Sain Jyväskylän yliopiston Opettajankoulutuksenlaitoksen kasvatustieteen professorilta Eira Korpiselta kirjoituksen tätä kirjaa varten kylä- ja lähikoulujen tilanteesta. Professori, ole hyvä:

7.3.1 Koulusta kylän palvelukeskus

Ajatus koulusta palvelukeskuksena ei ole uusi. Eduskunnan ja hallituksen tasolla kuntia kannustetaan perustamaan koulun yhteyteen kylän ja koulun elämää tukevia oheispalveluja. (Elinvoimainen maaseutu - yhteinen vastuumme. 2004. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2005-2007; www.maaseutupoliitikka.fi) Maaseudun asuttuna pitämiseksi ohjelmassa esitetään kyläkoulujen läheisyyt-

tä hyödyntävää palvelukeskusmallia. Sen mukaan kuntien tulisi ottaa käyttöön erilaisia opetustoimen ulkopuolisia toimenpiteitä, jotka tukisivat koulun olemassaoloa siten, että koulun ylläpito nähtäisiin tarkoituksenmukaiseksi pienilläkin oppilasmäärillä.

Koulujen lakkauttaminen kuitenkin jatkuu, eikä maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman toteutus näytä etenevän. Opetusviranomaisetkin vain odottavat, että kouluja edelleen lopetetaan vuoteen 2008 saakka nykyisestä 3720:stä 3500:aan. Koulun lakkauttamisuhka on herättänyt monet kansalaiset puolustamaan koulujaan. Heidän tuekseen on perustettu keväällä 2005 Suomen lähikoulut ry (www.suomenlahikoulut.info). Sen aloitteesta käynnistyi kesäkuun lopussa 2005 Koulu palvelukeskuksena, KOPA-hanke.

Tavoitteena ydinpalvelun turvaaminen - lähikoulu lapsille

Miten turvata kansalaisille yhdenvertaiset palvelut, ennen muuta perusopetus, keskellä kuntatalouden ongelmia? Koulun piirissä on perinteisesti tuotettu perusasteen opetuspalvelut. Tällöin palvelujen saajina ovat olleet ennen muuta lapset. Tämän ydinpalvelun turvaaminen lähipalveluna on edelleen tärkeä tavoite, jotta maaseudun lapsille turvataan tasavertaiset edellytykset hyvään ja turvalliseen oppimisympäristöön. Koulu palvelukeskuksena -hankkeen tavoitteena on etsiä toimintamalleja ja keinoja, joiden avulla voidaan: 1) säilyttää lakautusuhanalainen koulu; 2) lisätä maallamuuton houkuttelevuutta; 3) tukea Keski-Suomen kyläohjelmaa sekä verkostoistumista. Lisäksi esiteltävän selvityksen tavoitteena on omalta osaltaan toimia keskustelun virittäjänä pohdittaessa ajankohtaista palvelurakenteen uudistamista erityisesti perusopetuksen näkökulma lähtökohana.

Mitä ja miten tutkittiin?

Koulu palvelukeskuksena (KOPA) -hankkeessa kartoitettiin: 1) mitä palveluja ja millaista toimintaa maaseudun kyläkouluilla tarjotaan tällä hetkellä; 2) millai-

nen merkitys palveluilla on koulun toiminnalle ja kylän asukkaille; 3) miten palveluja voitaisiin kehittää ja 4) miten koulun opetustoiminta voitaisiin palvelujen avulla turvata.

Selvitys tehtiin neljässä erityyppisessä kylässä haastatteleamalla kyläaktiiveja sekä muita kylien avainhenkilöitä. Haastattelut olivat ryhmähaastatteluja ja ne toteutettiin kesällä 2005. Haastatteluihin osallistui yhteensä 25 henkilöä, 5-7 hengen ryhmissä.

Mitä koulussa tapahtuu?

Haastatteluissa kävi ilmi, että kaikissa kylissä koulu koettiin tärkeäksi kylän sosiaalisen, henkisen ja kulttuuritoiminnan sekä erilaisten seurojen toimintakeskukseksi, joka tarjoaa kyläläisille ennen muuta tapahtuma- ja kokoontumispaikan. Kokouksiaan kouluilla pitivät kyläseurat, maamies- ja metsästysseurat, kunnanvaltuustot, eri lautakunnat, luontoliitto jne. Vapaa-ajan palvelut eri-ikäisille kyläläisille olivat koulun tiloissa esim. kansalais- ja työväenopiston ryhmät, soitto-ryhmät, 4H-kerhot, iltapäiväkerhot, kyläseurojen kerhot jne. Koulun piirissä järjestettiin myös seurakunnan toimintaa (pyhäkoulu, kyläkirikko). Koulu on myös juhlien järjestämispaikka (häät, syntymäpäivät, juhannusjuhlat). Koulu tarjoaa puitteet kulttuuritoiminnalle (taidenäyttelyt, konsertit, taideleirit). Kouluilla järjestettiin aktiivisesti kokous- ja harrastustoimintaa, mutta kunnallisista peruspalveluista löytyi vain kirjaston sivupiste, joka sijaitsi yhden koulun tiloissa.

Selvityksessä ilmeni, että peruspalveluista erityisesti lasten päivähoidolle sekä vanhusten aterija- ja hoitopalveluille olisi tarvetta. Näiden palveluiden järjestämiseen kouluilla todettiin olevan hyvät tilat ja niiden katsottiin myös tukevan koulun muuta toimintaa. Ongelmaksi koettiin asioiden käytännönjärjestelyt.

Jokaisen koulun toiminnassa heijastui kylän elinkeino- ja väestörakenne. Jokaiselle koululle oli hahmoteltavissa oma profiili, jonka varaan voidaan rakentaa koulun oma palvelujen malli. Sen avulla koulun toiminta voidaan turvata myös

tulevaisuudessa. Tässä selvityksessä koulut nimettiin YRITTÄJYYSKOULUKSI, LUONTOKOULUKSI, PERINNEKOULUKSI ja SEUTUKOULUKSI.

Mikä on koulun merkitys?

Koulujen merkitys kyläyhteisössään on kiistaton. Haastatteluista käy ilmi, että oman kylän koulun tilasta riippumatta koulu koettiin kylän elinvoimaisuudelle tärkeäksi. Sen lisäksi, että koulu tarjoaa kylän lapsille opetuksen lähellä kotia, se palvelee kyläläisten tarpeita mm. tarjoamalla puitteet kokoontua ja järjestää toimintaa.

Toimivalla koululla ja sen tarjoamilla palveluilla koettiin olevan kylähenkeä ja kylän sosiaalista yhtenäisyyttä lujittava vaikutus. Lisäksi koulu koettiin kylän imagoa kohottavaksi ja vetovoimaisuutta lisääväksi tekijäksi. Koulun lakkauttaminen haittasi erityisesti lasten ja nuorten sosiaalista vuorovaikutusta ja identiteetin kehitystä.

Koulun lakkauttaminen ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita kuoliniskua kylälle. Kylän elinvoimaisuus ja koulun jatkokäyttö riippuvat pitkälti kyläläisten aktiivisuudesta, yhteistyövalmiuksista, toiminnan tavoitteellisuudesta sekä kulttuuriperinteestä.

Koulu voi palvella kyläläisiä monin eri tavoin vielä lakkauttamisen jälkeenkin, mikäli toiminnan perusedellytykset on turvattu: koulutilat ovat jääneet kyläläisten käyttöön ja luoville ideoille löytyy tilaa.

Kannattaako koulun lakkauttaminen?

Koulun lakkauttamisen omalta kylältä koetaan iskuksi vasten kylän kasvoja. Kyläläiset ovat heränneet pohtimaan lakkauttamisen tuomia todellisia säästöjä. Kysymyksiä ja huolta herättää mm. suurentuvien luokkakokojen vaikutus koulu-

menestykseen, kouluviihtyvyyteen ja syrjäytymisvaaraan ja sitä kautta kustannusvaikutusten muutos esimerkiksi erityisopetuksen puolella.

Taloudellisia laskelmia tehtäessä tulisi materialististen seikkojen ohella huomioida myös vaikeasti arvioitavia aineettomia seikkoja, kuten lasten todellista turvallisuutta, vanhempien turvallisuudentunnetta, pitkien koulukuljetusten aiheuttama rastitusta ja terveydellisiä seikkoja, pienyhteisön viihtyvyyttä ja yleensä koko elämän laatua.

Huolen aiheena esiin nousee koulun lakkauttamisen vaikutus kylän elinvoimaisuuteen. Lakkautuspäätöksissä tulisikin ottaa myös huomioon, mitä koulun mahdollinen lakkauttaminen vaikuttaa koulupiirin asukkaiden muihin palveluihin sekä heidän sosiaaliin, koulutuksellisiin, virkistys- ja kulttuuritoimintoihin. Koulujen lakkauttamisen myötä esiin on tullut myös ilmiö, joka vieraannuttaa lapset jo pienestä pitäen kotiympäristöstä ja kiihdyttää siten muuttoliikettä taajamiin ja kaupunkeihin.

Kylässä, jossa koulu oli lakkautettu, olikin jo noussut esiin huoli siitä, etteivät oman kylän lapset ja nuoret tunne toisiaan, koska yhteiset toimintapuitteet puuttuvat. Ongelmaan on puututtu perustamalla lapsille ja nuorille kerhotointia kyläseuran puolesta. Tärkeää olisikin seurata, kuinka kylän lapset juurtuvat omaan kylään, kuinka vahva tuo side synnyinpaikkaan tulevaisuudessa on ja mitkä vaikutukset lakkauttamisella on pitkällä tähtäimellä kylän elinvoimaisuuteen.

Yhteistyöllä ja organisoinnilla palveluja turvamaan Peruspalveluiden tuottaminen ja järjestäminen vaatii maaseudun asukkailta omaaloitteisuutta ja toimeiliasuutta sekä ennen muuta yhteistyötä. Palvelutoiminta, joka lähtee kylästä itsestään vastaa hyvin alueen tarpeisiin, sillä paikallinen väestö tietää parhaiten, millaisia palveluita kylässä tarvitaan. Toimintaa suunniteltaessa onkin tärkeää ottaa huomioon paikalliset olosuhteet ja tarpeet.

Käytännön yhteistyön järjestäminen vaatii aktiivista yhteistyötä eri sektoreiden toimijoiden välillä. Poikkihallinnollista näkemystä ja yhteistyötä tarvitaan kaikilla hallinnon tasoilla ministeriöistä alkaen. Maaseudun palveluiden järjestäminen kaipaa pitkän tähtäimen suunnittelua ja organisointia, jossa palveluita ei ajatella vain sektorikohtaisesti ja kapean taloudellisesti, vaan nimenomaan kokonaisuutena alueellisesti.

Samalla tulee huomioida palveluiden vaikutus asukkaiden työllistymiseen, paikallakunnalla pysymiseen ja asukkaiden saamiseen. Kyläyhdistykset ovatkin luonteva yhteistyökumppani kunnalle palveluiden suunnittelussa. (www.satakylat.fi/kylatalousstrategia)

Valtakunnallisessa kylätoimintaohjelmassa 2003-2007 todetaan, että kyläpalveluiden kannattava tuottaminen on mahdollista, jos kylässä pystytään hyödyntämään jo olemassa olevia kiinteistöjä sekä keskittämään useampia palveluita yhteen. Esimerkiksi koulun yhteyteen perustettaviin monipalvelukeskuksiin kootaan yhteen palvelutoimintoja ja palveluntuottajia ja näin saadaan aikaan myös taloudellisesti järkeviä ratkaisuja.

Erityyppiset sosiaaliset palvelut sopivat koulun tiloihin erityisen hyvin. Ryhmäperhepäivähoito, koululaisten aamu- ja iltapäiväkerhotoiminta, vanhus-ten virkistys- ja ateriapalvelut koulun yhteydessä mahdollistavat kanssakäymisen eri-ikäisten välillä. (Valtakunnallinen kylätoimintaohjelma 2003-2005, www.kylatiminta.fi)

Terveys- ja kunnallisten palveluiden etäisyys oli yhteistä jokaiselle mukana olleelle kylälle. Koululla voisikin toimia myös säännöllinen palvelupiste, jossa vuorottelevat esim. terveydenhoitaja, kansaneläkelaitoksen ja työvoimatoimiston virkailija. Palvelupisteestä saisi myös valtion ja kunnan lomakkeita ja apua niiden täytössä. Palvelupisteen aukiolopäivinä koululla voisi toimia myös nettikahvila, johon voisi pysähtyä kahville ja tapaamaan toisia samalla kun hoitaa muita asioita. Oppilaat voisivat hoitaa kahvilaa vuoropäivinä vanhempien kans-

sa ja myytävien tuotteiden valmistusvuoron voisi sopia etukäteen eri perheiden välillä.

Esimerkkejä kouluista monipalvelukeskuksena

Koulujen yhteydessä toimivista monipalvelukeskuksista on olemassa hyviä esimerkkejä. Ylöjärvellä sijaitseva Mutalan koulu tarjoaa tilat opetukselle, päivähoidolle, neuvolalle, seurakunnalle ja kyläläisten kokoontumiselle (Kyläkoulusta kasvaa monipalvelukeskus, 2005). Tampereella taas päiväkodin yhteyteen rakennettiin tilat alkuopetukselle, neuvolalle, kouluterveydenhoidolle ja asukkaiden käyttöön (Toivanen, J. 18.5.2005). Koulun yhteydessä toimivasta päivähoidosta on onnistuneita kokemuksia mm. Kiteen Ruppovaaran koululla ja Vihdin Vanjärven koululla (Ängeslevä, M. 2005, www.edu.kitee.fi/~rvaara/). Kahvilatoimintaa koulun yhteydessä taas harjoitetaan Kuusamossa, Rukajärven kyläkoululla, jossa toimii talvisin latukahvila koulun, paikallisen urheiluseuran ja maamiesseuran ylläpitämänä (Hietanen, L. 2005). Elinvoimaisesta, lakkautetusta koulusta hyvänä esimerkkinä toimii Putkilahden Koulupuisto, joka palvelee kylän asukkaita monin eri tavoin.

Miten edetä jatkossa?

Tehty selvitys on esitutkimus ja samalla tapaustutkimus, joka on toteutettu neljässä harkinnanvaraisesti valitussa keskisuomalaisessa kylässä. Tällainen tutkimus puoltaa paikkaansa siinä mielessä, että se tuottaa runsaasti laadullista tietoa ilmiöstä, jota ei vielä riittävän hyvin tunneta. Tällä tutkimuksella ei ole voitu saada määrällistä tietoa maaseudun kylien ja niiden koulujen tilanteesta yleensä. Tällainenkin tieto olisi hyvin tarpeellista. Uusi valtiosuuslainsäädäntö voi aiheuttaa ennalta arvaamattomia vaikutuksia. Näiden vaikutusten selvitystyö olisi syytä käynnistää välittömästi.

Koulujen lakkauttamisella on tärkeä merkitys maaseudun elinvoiman säilyttämisen kannalta tarkasteltuna. Suomalainen maaseutu on kaikkien kansalais-

ten hyvinvoinnin lähde ja ”elvä maaseutu” on yhteinen yhteiskuntapolitiittinen tavoite.

Poikkitieteellisen tutkimuksen tarve on erityisen suuri. Koulun lopettamisen taloudellisista vaikutuksista ei ole pätevää tutkimustietoa, jossa olisi selvitetty pitkäaikaisvaikutukset monitieteisesti. Mitä ovat vaikutukset esim. muuttoliikkeen ja alueellisen kehityksen näkökulmasta? Mitä vaikutukset ovat lapsiperheiden hyvinvoinnille, lasten ajankäytölle? Miten vaikutukset näkyvät lasten terveydentilassa ja fyysisessä kunnossa? Miten pitkät koulumatkat vaikuttavat lasten harastustoimintaan?

Koulun kehittäminen tai sen lakkauttaminen ovat päättäjien arvovalintojen tuloksena syntyviä ratkaisuja. Perimmäisiäkin kysymyksiä on uskallettava kysyä, kun kuntataloudessa haetaan säästöjä: Mitä ovat ne peruspalvelut, jotka tulee tuottaa lähipalveluna? Ketkä näitä palveluja kipeimmin tarvitsevat? Mitä ovat lasten, nuorten, sairaiden ja vanhusten tarvitsemat palvelut? Miten vältetään siltä, etteivät näiden väestöryhmien edut törmää vastakkain?

Luovia ja innovatiivisia ratkaisuja tarvitaan myös koulun toiminnan organisoinnissa. Peruskoulun opetussuunnitelmien kehittäminen avaisi runsaasti mahdollisuuksia kokeilla erilaisia ratkaisuja paikalliselle yhteistyölle ja yrittäjyydelle. Yrittäjyyskasvatus yhteistyössä paikkakunnan elinkeinoelämän kanssa voisi taa-ta koulun toiminnan ja sen pitkäjänteiset vaikutukset voisivat ulottua aina työllisyyden turvaamiseen saakka.

Yksityiskouluvaihtoehdolle tulisi kiireesti luoda myös mahdollisuudet kehittyä. Suomalainen peruskoulu on saanut mainetta maailmalla; se on jo todellinen brandy, mutta miksi maassamme kehitetty omaleimainen pedagogiikka ei saa sijaa ”vaihtoehtopedagogiikkana”? Kyläkouluissa kehitetty yhdysluokkaopetuksella olisi ”sosiaalinen tilaus”. Koulujärjestelmämme on kuitenkin hiipinyt byrokratian peikko, joka näkyy kaiken erilaisen pelkona ja toiminnan kehittämisen

esteenä. Tiukka lainsäädäntö ja sen jyrkää soveltaminen estää kehittämistyön, jota yhteiskunnallinen muutos koululta edellyttäisi.

Maaseudun kyläkoulu palvelee jo tällä hetkellä kaikenikäisiä asukkaita yli sektorirajojen. Tämä selvitys osoittaa, että tarvitaan lisää kokonaisvaltaista näkemystä ja yhteistyötä maaseudun kehittämisessä, sillä maaseudulla ”kaikki vaikuttaa kaikkeen”. Tarvitaan kuitenkin kiireesti laajempaa poikkitieteellistä tutkimusta maaseudun kylien kehittämisen pohjaksi. Sen lisäksi tarvitaan kunta- ja kyläkohtaisia kehittämistutkimuksia, joissa otetaan huomioon paikalliset olosuhteet yksityiskohtaisemmin ja saada kehittämistyöhön mukaan kaikki vaikuttajat. Koulun ja koulutuksen merkitys tulee ottaa entistä painokkaammin huomioon maaseudun kyliä kehitettäessä.

7.3.2 Vaarallista ironiaa kyläkoulun kustannuksella

Kyläpahasen Tankolammen kasvatti Reijo Vatanen kirjoittaa taidolla kyläkouluista, piikittelee ja ironia hipaisee jo taivaita tai on niillä rajoilla, onko totta vai herättelyä. Keskisuomalaisen (KSML) julkaisema Vatasen kirjoitus herätti vilkkaan keskustelun.

7.3.2.1 Lopettakaa kyläkoulut (Reijo Vatanen 04.01.2004)

Kaikki kyläkoulut joutaa lopettaa. Yleinen harhakäsitys on, että pieni koulu on parempi oppilaalle, opetus on yksilöllisempää, koulukiusaamista esiintyy vähemmän jne. jne. Kun kunnan talouspäättäjät ryhtyvät toimiin pikkukoulun toiminnan lopettamiseksi, nostaa se kansanliikkeen koulun puolesta, vaikka kaikki järkisyöt puhuvat lopettamisen puolesta.

Minulla on kyläkoulusta elävät kokemukset. Kävin kansankoulun neljä ensimmäistä luokkaa supistettua, yksiopettajaista koulua Tankolammilla. Koulussa

oli yksi luokkahuone ja yksi opettaja. Opettajan aviopuoliso opetti kerran viikossa veistoa ts. poikien puutöitä.

Alakoulu eli kolme ensimmäistä luokkaa aloitti elokuussa. Koulua oli maanantaista lauantaihin. Syyskuussa alakoulu siirtyi lauantaille ja yläkoulua, luokat 4.–7., käytiin maanantaista perjantaihin. Keväällä alakoulua oli taas jonkin aikaa kuutena päivänä viikossa. Näin saatiin lain edellyttämät tunnit täyteen.

Oppilaita oli joillakin luokilla vain yksi, useimmiten 3–4

Menestyvän elämän edellytyksille luodaan pohja alakoulussa. On selvää, että ylläluvattu opetusmuoto jättää perustietoihin ammottavia aukkoja, joita voi olla mahdollon paikata myöhemmin. Ei ollut luokkaretkiä, ei ollut mahdollisuutta valita elämäntapatieta uskonnon tilalle, käden taidot eivät karttuneet, liikunnalliset harrastukset eivät edenneet. Tietokoneita ei myöskään käytetty opetuksessa. Kouluhallitus lähetti joka syksy aineistoa, kirjoja, vihkoja, kyniä, jotka opettajan apuna laitettiin kaappeihin.

Valmiiksi ei tullut edes patalappua

Alakoulussa pojatkin perehtyivät tekstiilitöihin. Jotakin opetuksen tasosta kertoo se, että en saanut edes patalappua virkatuksi valmiiksi. Se, miten lankasil-mukasta syntyy kudosta, jäi minulle ikuisiksi arvoitukseksi. Ristipistotyöt, valkoiset ruokalaput mustuivat pikkupojan hikisissä sormissa likaisenharmaiksi.

Neljännän luokan veistotunnilla tehtiin kirvesvarsia, saapasrenkejä, jauhosoukia. Kirveen varttamisen taitokin on tarpeeton, koska Fiskarsin kirveessä saa terän ja varren samassa paketissa.

On selvää, että voimistelu- ja urheilutunnit olivat anniltaan puutteellisia. Urheilukenttää ei ollut, mutta koulun pihalla koulurakennuksen, palokalustokopin

ja navetan rajaamalla alueella pelattiin pesä- ja jalkapalloa. Pesäpalloräpylöitä taisi olla kaksi.

Koulun keittäjällä oli luontoisetuna lehmän pito-oikeus narussa koulun pihalla. Lehmän sijainti oli pakko ottaa huomioon lyöntien suuntauksessa. Myös liuku-miinoja oli varottava kentällä liikuttaessa.

Talvisin hiihrettiin ja laskettiin mäkeä. Sukset olivatkin aina mukana, koska koulumatka taitettiin talvisaikaan hiihtämällä.

Kyläkoulun nopein kirkonkylällä hitain

Urheilussa ei ollut vertailuaineistoa ts. omaa tasoa oli mahdollon arvioida, koska ryhmä oli niin pieni. Minuakin pidettiin alakoulussa lahjakkaana hiihtäjänä. Niinpä sain kymmenvuotiaana komennuksen kirkonkylällä koulujen väliseen hiihtokilpailuun. Mitään erillistä kilpailijakuljetusta ei ollut, vaan sukset pantiin narulla nippuun ja kirkolle 15 kilometrin päähän mentiin Koivurannan vuorolin-ja-autolla. Sarja alle 12-v., matka 3 km, Järvisen sälesukset, terva pohjassa, ei voiteita, sijoitus: viimeinen.

Alakoulussa leikittiin yhdistetyssä veisto- ja liikuntaluokassa. Opettajan johdolla laulettiin ja mentiin milloin mitään leikkiä. Tämän opetusalueen traumasimpia kokemuksia oli kun leikissä ”Mä kerrtusen näin, mä kerrtusen näin...” jouduin tyttöjen riviin, jotta leikkiin saatiin tasaparit.

Kateuden ja kunnioituksen tuntein luen tämän päivän suurten koulujen ruokalistoja. Millaisia herkuja siellä pystytään lasten iloksi loihtimaankaan määrärahojen niukkuudesta huolimatta. Koulun keittola oli rakennuksen päädyssä, mistä ruoka tuotiin peltiämpärillä luokkaan. Ruoka syötiin peltikupeista, jokainen oman pulpettinsa äärellä, itse tehdyn ruokalapun päällä. Eväspalaset ja maipullo tuotiin kotoa.

Oppikouluun mentiin Mersulla

Onneksi oppikouluun päästiin jo ihan kirkolle ja kunnon, isoon kouluun. Sopeutuminen otti aikansa. Isossa koulussa oli voimistelusalii, siellä saattoi pelata koripalloa, lentopalloa, voimistella renkailla, hevosella. Pihamaalla oli ns. sammakkohauta, johon jäädytettiin talvella luistinrata. Selvääkin selvempää oli, että sivukyliltä tulleiden luistelutaidot olivat surkeita verrattuna isojen koulujen poikien osaamiseen.

Kun muodostettiin mitä tahansa joukkuetta, kapteenit varasivat parhaat järjestyksessä päältä. Muutamasta viimeiseksi jääneestä tuli kova tappelu: ei kuka ne sai ottaa vaan kumpaan joukkueeseen heidät laitettiin tasoitukseksi! Traumaattinen kokemus tämäkin.

Koulukyytiä on pidetty lasten kannalta raskaana. Vaikea sanoa, kumpi on hankalampaa, mennä taksilla kouluun vai pyörällä tai suksella. Kansakoulun neljännellä luokalla tuli muutijutuksi – trendihän tulevat ja menevät nuorisomaailmassa – mennä polkupyörällä kouluun. Vaatii sisua polkea 2,5 kilometrin matka 25 asteen pakkasessa!

Ensimmäiset koulukyydit tehtiin taksilla. Lahden Aarnella oli Volga, ihan hyvä auto. Todellista luksusta oli kulkea kouluun Liimataisen Heimon Mersu 190 D:llä. Autoissa oli koululaisia kymmenkunta. Meidän vakiopaikka naapurin pojan ja veljeni kanssa oli etupenkillä. Oli se polleata nousta Mersun kyydistä kirkolla koulun pihassa, salkku takakontissa. Siinä oli jo silloin aavistus ns. paremmasta elämästä tai mitä menestys mahdollisesti saattoi tulevaisuudessa tarjota.

Kateellisenä olen kuunnellut ja seurannut elämässään pitkälle päässeiden ihmisten kertomuksia kouluvuosilta. Ruotsinkielinen opinaho Munkkiniemessä tai Tapiolassa, monipuolinen ja laaja-alainen opetus, samat oppilaat jatkoivat alakoulun, yläkoulun ja lukion, päätyen opiskelemaan Hankenille, kauppakorkeaan tai Polille. Vaihto-oppilaina käytiin Jenkeissä, tytöt opiskelivat ehkä välivu-

den kieliä Ranskassa, pojat kävivät erikoisupseerikurssin Haminassa. Valmistumisen jälkeen mentiin naimisiin, hakeuduttiin Nokialle töihin. Nyt vietetään miljonäärin huoletonta ja turvattua elämää. Ja kaikelle tälle luotiin pohja koulussa. Helppoahan se on ollut verrattuna siihen, että saat elämäsi ensi opetuksen sivukylän pikkukoulussa.

7.3.2.2 Kirvesvartta, Reijo Vatanen (Ilari Kotimäen vastaus KSML:ssa Vataselle)

Tohtori Reijo Vatanen pyörittelee sunnuntain 3.1. Keskiuomalaisessa kynäänsä ja sanojaan, irvaillee kyläkouluista ja niiden mahdollisuuksista kohdata tuleva maailma. Reijo Vatasen aikaan minä kävin Jyväskylässä 40 oppilaan ryhmässä kansakoulun ja jatkoin Kunnallisessa Kesikoulussa luokissa, missä joskus oli 44 oppilastakin. Tämä on sitä autuutta, mitä Reijo Vatanen haikailee, ei tuo esille vertailuna maakunnan pääkaupungin kouluoloja, ei kerro, miltä maistui ruoka pienessä jumppasalissa, kun siinä oli ensin 44 oppilaan murrosikäinen jätkäporukka hikoillut innostavan voimistelunopettajansa Osmo Seppälän johdolla. Reijo Vatanen, näitä aromeja voit mennä hakemaan jääkiekkoujoukkueseen pukukopista matsin jälkeen. Ota mukaan eväsi ja muistele sitä ilmaa ja ympäristöä, missä jouduit syömään alakoulussa. Nuuhkaile nyt niitä aromeja, mitä niin kovasti kaipaat ja ruoastasi jäi silloin kyläkoululla saamatta. Kun siinä ruokakupistasi syöt, niin samalla voit kuunnella sitä kieltä, mitä ihannoimasi opinaho tuottaa. Olen samaa mieltä kanssasi, että sinä et ole nähnyt elämää, kun kyläkoulu ei tarjonnut sinulle riittävän hyvää jätää kiitimesi alle päästäkseen ihan oikeaan joukkueeseen, kun et ole päässyt kokemaan, miten kollektiiviyhteisö toimii, pyörii sopulimaisesti ja uskoo löytävänsä totuuden, sen ajattelun, mitä kyläkoulu synnytti Reijo Vataselle.

Reijo Vatanen, pilkkaat leikiten, puhut siten, että sanomasi luetaan totuutena ja samalla et tiedä, mitä sanot vai miten on läpi koko koulujärjestelmän kolunnut, tohtori. Mitä jäi siitä putkesta saamatta, kynäilijä, kirvesvartta!

7.3.3 Yksityinen yhden opettajan ja kouluavustajan koulu maaseudun pelastus

Keskustelen Jyväskylän maalaiskunnan peruskoulun opettajien kanssa. Joukossa on kaksi miestä ja kolme naista, on kaksi erityisopettajaa ja kaikilla vähintään 20 vuoden kokemus koulutyöstä. Puhumme kouluista, opetuksesta ja vaihtoehtoista. Olen valmis sotaan, kun esittelen ajatusta maaseudun tulevaisuudeksi, kylien pelastajaksi. Kerron opettajille, miten kyläkoulu voisi säilyä. Esittelen ajatusta yksityisestä koulusta, ennen kaikkea yhden opettajan ja kouluavustajan mallista, mihin satojen tuntien pohdinnan jälkeen Uusi kylä -ajatus on tullut miettiessään kylien säilyttämistä ja elinvoimaisuuden kohentamista, tien tasoittamista uusille maalle haluaville ja muuttaville etenkin lapsiperheille.

Minä petyn tai paremminkin olen hämmentynyt, minä olen iloinen, nämä alansa ammattilaiset suhtautuvat ajatukseen yhden opettajan ja kouluavustajan koulusta kiinnostuneesti. Toteavat jopa, että se olisi monen opettajankin toive. Opettajat kertovat, että nykyisten kyläkoulujen toimintaa on jo karsittu, kaikesta on säästetty, yksinkertaisesti ei enää ole säästettävää. Keskusteluun osallistuneet opettajat kaikki tulevat suuresta koulusta, vähintään 200 oppilaan koulusta. Opettajat jatkavat, että kyläkouluilta ei enää voida ottaa, yksinkertaisesti ei ole enää säästettävää. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnan koulu toiminnalle asettamat säästövaatteen toteutettavuus ja tällöin ne tulevat koskemaan suuria kouluja. Erityisopettajat, siis luokanopettajan virassa, puhuvat nyt kahdella suulla, ensinnäkin luokanopettajina, mutta koulutuksensa saaneina erityisopettajina. Tämä on mielekästä. Tämä tarkoittaa luokkakokojen suurentamista, kun ne tällä hetkellä ovat esim. fyysiseen luokan kokoon liian suuret. Puhutteja joudutaan sijoittamaan sinne sun tänne. Sitä ollaan jo nyt kuin sillipurkissa ja lisää pitäisi vielä mahdollistaa. Eikä tässä vielä kaikki. Nämä opettajat eivät ole mitään peukalonpyörittäjiä, hissukoita, ovat sanavalmiita, ammattinsa osajia, auktoriteetteja, hyviä opettajia, joiden kanssa oppilaat viihtyvät ja tämä näkyy oppimistuloksista. Kysymys on opettajan jaksamisesta. Nämä opettajat eivät pelkää haastei-

Hei!

Tietoa maanantain kokoukseenne:

Jos yksityinen, Mäntyharjun kunnassa sijaitseva perusopetuksen järjestäjä saisi OPM:ltä järjestämisluvan, olisi sen yksikköhinta 2005 Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaan seuraava:

- lähtökohtana sijaintikunnan hinta	5.374,71 e/oppilas
- uudelle yksityiselle hinta on 90%	4.837,24
- alv 3,45% lisätyn yksikköhinta on	5.004,12

Esiopetuksen yksikköhinta on 91% perusopetuksen hinnasta eli $0,91 \times 5.004,12 = 4.553,75$ e/opp.

Ystävällisin terveisin

Heli Lehtonen

Heli Lehtonen
erikoistutkija
Opetushallitus/Laskentapalvelut
PL 380, 00531 HELSINKI
puh. (09) 7747 7319
faksi (09) 7747 7766
s-posti heli.lehtonen@oph.fi

ta, mutta jokainen väsy, kun opetettavan luokan koko menee yli 30:n, lähelle 40:tä, joskus väliaikaisesti jopa ylikin. Opettajat ovat täysin yksimielisiä pohdinnassaan, kertovat, että runsaan 30 oppilaan ryhmään mahtuu takuuvarmasti useampi ”viikas” oppilas, jotka yrittävät saada ja viedä päähuomion luokassa. Tätä erityisopettajat eivät säikähdä. He saavat kurin luokkaan, mutta oppiminen kärsii, muut oppilaat, jotka haluavat oppia, joutuvat kärsimään muutaman oppilaan ”erityiskohtelun” synnyttämästä huomiosta.

Opettajaryhmä lämpimästi suosittelee vaihtoehtoja ja moni tästä ryhmästä haluaisi pieneen kouluun, kyläkouluunkin, missä oppiminen on pääasia ja tulokset sen kautta yliverhoitettavat.

Opettajien tapaamisen jälkeen mietin ja mietin. Minä löysin syyn siihen, miksi suomalainen opettajakunta on suht’koht hiljaa näinä vaikeina vuosina, aikoina, jolloin koulua vedetään alas, kylä- ja lähikouluja lopetetaan sekä taajamakoulujen luokkien oppilasmääriä radikaalisti suurennetaan, siis järki ei ole mukana. Onpa ollut juoni arkkitehti, mitä oivallisin analytikko. Järjestelmä on pannut kyläkoulujen ja suurten koulujen opettajat vastakkain. Kun kyläkoulu vaatii edes jonkinmoisia resursseja opetuksen toteuttamiseksi, niin tämä tarkoittaa menojä, joita kunnan asettamat ankarat säästötavoitteet eivät salli. Jos kyläkoululle annetaan kyniä ja perusmateriaaleja, on tämä pois suurten koulujen toiminnasta. Suora seuraus on luokkakoon suurentaminen ja opettajien yhä vain suurempi väsyminen. Eli pienten ja suurten koulujen opettajien vaatimukset ovat päinvastaiset. Nämä opettajat on asetettu vastakkain, kunnan opettajakuntaa hallitaan ”hajota ja hallitse” -periaatteiden avulla. Kun tähän vielä lisätään se suurin pelko, pelko omasta työpaikasta, niin opettajakunta on hiljaa, mikäli aikoo jatkossakin työtään tehdä omassa kunnassaan. Tämä esimerkki voitaisiin ottaa eri puolilta Suomea, saman suuntaisia ovat ajatukset, yhteneviä opettajien huoli ja väsymys.

Seuraavassa käydään läpi Uusi kylä -pohdinnan synnyttämää ajatusta, otetaan pohdinnalle läheinen esimerkki Mäntyharjun kunnasta ja ihmetellään. Lu-

kija voi nyt miettiä, mitä tämän kirjan ensimmäinen puolisko käsitteli. Painotus kohdistui kysymykseen MIKSI, miksi kaiken pitää olla niin vaikeaa, miksi järjeä ei käytetä, miksi, miksi... Ja vastasi, että kun näin on päätetty, näin on vallitsevalle vallalle tärkeämpää ja turvallisempaa, ettei vain kukaan uhkaisi, veisi ääniä jo seuraavissa vaaleissa.

Helmikuun 2006 puolivälissä maan lehdistö ottaa kantaa, miettiä ja arvailee, mitä Opetusministeriö tekee yksityiskouluasiassa. Tässä lehdistö ei osannut lukea sanomatonta kieltä, kun päikkäili, mitä tekee OPM. Totta vie OPM tekee sitä, mitä valta sanoo, tekee juuri niin kuin vallalle on parasta. Katso edelleen kirjan alkuosaa, niin löydät vastauksen OPM koulupäätöksiin etukäteen.

OPM:n nyreän suhtautumisen yksityisiin kouluihin ymmärtää. Tämän kirjan päämäärä on avata ovia ja kertoa, missä maa makaa. Samaan aikaan OPM:n päätöksenteon kanssa valtakunnan mediat tuovat julki kysymyksen, miksi OPM ei suostuisi tasokkaisiin yksityiskouluihin, kun yksityiskoulut tulevat valtiolle huomattavasti edullisemmaksi.

Vastaan itse, siksi kun yksityiset koulut mahdollistaisivat satojen perheiden maalle muuton. OPM vaatii kuntia ja kouluja säästökuurille, tekemään rajuja leikkauksia, jotta kustannuksia voidaan alentaa. Nyt OPM:lle tarjotaan tasokasta vaihtoehtoa maaseudun koulutuksen järjestämiseen, ettei Pikku-Maijan ja –Matin tarvitse istua koulupäivästään toista puolta koulubussissa. Joko käsitätte, tämä on peliä, on peliä vallasta ja pienet lapset ovat pelinappuloita.

Yksityinen yhden opettajan ja kouluavustajan koulu on kyläkoulun pelastaja. Kun kyläkoulurakennukset on rakennettu valtion varoin, niin nyt on tarkoitus käyttää sitä, mihin isämme ja äitimme ovat veromarkkojaan uhranneet. Yksityinen koulu on ihan samaan malliin tavallinen koulu kuin mikä tahansa kunnallinen koulukin. Yksityisessä koulussa ei tulisi olemaan lukukausimaksuja, kuten OPM:n virkamies kielteisistä kantaansa perustelee. Joko nyt ymmärrät, miksi tässä kirjassa on käsitelty politiikkaa, sitä, että ministeriön päättävä virkamies on

itsensä naulinnut, kun on ottanut virkansa vastaan, on ottanut sen jäsenkirja kainalossa.

Maamme koulujen taistelu tulevaisuudestaan on koko yhteiskunnan peili, on suoraan sitä valtataistelua, missä maa kamppailee. Tämän kirjan ei ole tarkoitus sanoa lukijalle, että jokin puolue on toista parempi, ei todella, vaan avata lukijan silmiä näkemään syy-seuraus -suhteita. Miksi jokin asia päätetään aivan toisin kuin järki sanoo. Jos maamme jo 40 vuotta sitten sanottiin elävän 20 perheen vallassa, niin mihinkäs tilanne on muuttunut. Pieni, hyvin pieni, valtaeliitti täälläkin hetkellä tekee päätökset verhojen takana ja sitten poliitikot = virkamiehet = poliitikot perustelevat päätöstä, missä ei ole mitään järkeä. Tämän vuoksi, kun lukija seuraavan kerran olet keskustelussa mukana, kaiva lapsuuden tärkeä väline alitajunnan lokerosta ja heitä tuon tuosta, kun et ymmärrä, heitä keskustelukumppanille suora kysymys: MIKSI. Jatka kysymistä ja pian huomaat, että järjetöntä päätöstä perusteleva punottaa ja pian toteaa sinulle, ettei enää jatka tätä keskustelua, kun tämä menee asiattomuuksiin. Tulet huomamaan tämän toistuvasti, jos jaksat ja olet sinnikäs. Pienen lapsen kehityksen tärkeä rakennusväline, jatkuva kyseleminen, on parasta lääkettä myös sinulle, kun haluat tietää, missä kunta menee, kuka maassa päättää, eläimekö kansanvallassa, toimiiko demokratia.

7.3.3.1 Esimerkinä Halmeniemä – olkaa hyvä

Mäntyharjun kunnassa Etelä-Savossa sijaitsee pieni kylä, enkä voi mitenkään sivuuttaa ajatusta, mikä vie minut gallialaiseen kylään Asterixissa. Minä kävin vierailulla Mäntyharjun kunnassa, tapasin kunnanjohtajan, koulutoimenjohtajan ja sitten itse gallialaisen kylän, Halmeniemä. Paljon olen nähnyt, mutta nyt on superlatiivin aika: en koskaan mitään näin häikäisevää!

Halmeniemä kylä on elinvoimainen, mutta kaukana kaikesta. Kylä on päättänyt, ettei kylän lapsia istuteta päivittäin tuntitolkulla kouluautossa, kun lapsille

sinä aikana on paljon mielekkäämpään tekemistä, eivätkä lapset jaksa päivittäistä 100 km:n bussimatkaa. Kylä haluaa tarjota lapsilleen parhaat mahdolliset eväät aikuisuuteen tasapainoisen ja tasokkaan, oman lähikoulun, kyläkoulun kautta. Seuraavassa Halmeniemä kyläkoulun ajatusta. Kyläläiset haluavat kutsua Halmeniemä koulua vapaaksi kyläkouluksi, mikä ettei siitä vaan. Mutta katsokaapa ja ottakaa kantaa, jos ette muuten, niin ainakin omassa mielessänne.

Käytyäni Mäntyharjulla Itä-Suomen läänin maaherran Pirjo Alakapeen toivomuksesta, järjestin maaherran opastamana Opetusministeriössä neuvottelun, missä olivat mukana: OPM, Opetushallitus, Itä-Suomen lääninhallitus, Mäntyharjun kunta, Halmeniemä koulu, Jyväskylän yliopisto ja Ilari Kotimäki. Ennen tätä neuvottelua pyysin Opetushallituksesta lain mukaisen laskelman, miten yksityiskoululupaa hakeva Halmeniemä kyläkoulun talous toimi. Opetushallitus oli hyvin ystävällinen ja laski. Seuraavassa asiantuntijan laskutoimitus alkupe räisenä ja muuttamattomana.

Neuvottelu (elokuu 2005) Opetusministeriössä: Mukana OPM, Opetushallitus, Itä-Suomen lääninhallitus, Mäntyharjun kunta, Halmeniemä koulu, Jyväskylän yliopisto ja Ilari Kotimäki

7.3.3.1.1 Halmeniemien vapaan kyläkoulun arvopohja

Halmeniemien vapaan Kyläkoulun (jäljempänä Kyläkoulu) ideologia perustuu on humanistiseen ihmis- ja konstruktiiiviseen oppimiskäsitykseen.

Humanistinen ihmiskäsitys

Jokainen ihminen on iästään, koostaan, ulkonäöstään, ajatuksistaan ja näkemysistään riippumatta arvokas ja ainutkertainen. Tämä näkemys on kaiken toiminnan pohjana: jokainen ihminen pyrkii pohjimmitaan hyvään, ja koulukasvatuksen tavoitteena on tämän hyvän esiin saattaminen ja vahvistaminen. Aikuisten ja lasten väliset suhteet ovat Kyläkoulussa lämpimät ja läheiset.

Konstruktiiivinen oppimiskäsitys

Oppijan oma ajattelu ja tiedonkäsittely on kaiken oppimisen lähtökohta. Oppiminen on aktiivinen prosessi, jonka keskiössä on kukin oppija itse; ulkopuolinen ei pysty viimekädessä säätämään toisen oppimistapahtumaa. Näin ollen Kyläkoulussa oppimisen pääpaino on oppimaan oppimisessa sekä yksilöllisten opiskelutaitojen harjoittelussa. Opettaja on oppimistapahtuman ohjaaja, ja tavoitteena on lasten itseohjautuvuuden lisääntyminen ja oman vastuun kasvu.

Toiminta-ajatus/opetus- ja kasvatustyön päämäärät sekä koulun omaleimaisuus:

Kyläkoulu on Mäntyharjun itäisillä kylillä asuvien lasten työpaikka. Siellä jokaisella on oikeus tehdä työtään rauhassa ja turvallisissa mielin. Koulu on työyhteisö, jossa jokaista jäsentä nuorimmasta oppilaasta koulun rehtoriin kuullaan ja kuunnellaan tasapuolisesti. Yhteisön hyvinvointi perustuu läheiseen vuorovaikutukseen ja yhteisiin sopimuksiin, joita noudatetaan ja joista tarvittaessa keskustellaan.

Lasten tehtävänä on opiskelu, aikuiset ovat tukena ja apuna. Kullakin oppilaalla on oikeus edetä opinnoissaan yksilöllisesti ja saada siihen myös henkilökohtaista tukea. Jokaisen oppilaan kanssa laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma, jota aina arviointien yhteydessä tarkistetaan. Pyrkimyksenä on löytää kullekin parhaiten soveltuva tapa oppia ja opiskella.

Kyläkoulu pyrkii kasvattamaan oppilaistaan itsenäisiä, rohkeita, aktiivisia sekä oman vastuunsa ja itsensä tuntevia kansalaisia. Lapsia ohjataan keskustelemaan, ottamaan selvää asioista ja muodostamaan omia mielipiteitä sekä kannustetaan sietämään erilaisuutta ja kestämaan pettymyksiä.

Kyläkoulun oppimisympäristö

Kyläkoulu sijaitsee keskellä eteläsavolaista maalaiskylää. Puhdas luonto järvineen ja metsineen on kylän ympärillä ja vanhan, vuosisataisen asutuksen ja elämän merkkejä löytyy lähiympäristöstä, joten luonnon ja suomalaisen elämänmuodon tutkimiseen on mainiot edellytykset. Toisaalta Mikkelin kaupungin palvelut ja kulttuurielämä ovat myös päiväretkien etäisyydellä.

Kyläkoulun toimintakulttuuri

Kyläkoulu noudattaa nykyaikaisen työpaikan lakeja: niin lasten kuin aikuisten kanssa käydään tulos- ja arviointikeskusteluja, joissa kunkin työntekijän perustehtävä kirkastetaan. Kyläkoulu on avoin yhteisö, jonka kukin jäsen voi tuoda omat näkemyksensä esiin, saada tukea ja apua työssään ja halutessaan keskustella myös ongelmistaan. Yhteisön voima on vuorovaikutuksessa.

Työohje

Koulu on monen ihmisen työpaikka, lapsen ja aikuisen. Siellä jokaisella on oikeus tehdä työtään rauhassa ja turvallisissa mielin. Kun jokainen muistaa kunnioit-

taa tätä toisen oikeutta ja pitää huolta yhteisestä omaisuudesta, on koulu hyvä työpaikka kaikille.

Koulutyö Kyläkoulussa perustuu sopimuksiin. Sopimuksia voidaan solmia kaikkien yhteisön jäsenten kesken, mutta myös kotien ja koulun välillä. Aikuisten tehtävänä on valvoa, että tehtyjä sopimuksia noudatetaan. Sopimusrikkomukset ja erimielisyydet ratkaistaan neuvottelemalla, myös seuraamuksista neuvotellaan ja pyritään löytämään yhteinen ratkaisu. Palkkioita ja rangaistuksia ei käytetä. Asioiden ratkaisua äänestämällä vältetään. Sen sijaan pyritään neuvottelutaitoa kehittämällä löytämään ratkaisut, joihin kaikki osapuolet voivat sitoutua.

Kyläkoulun työtavat

Kyläkoulu korostaa oppilaiden omia valintoja ja vastuuta. Lapset opettelevat valitsemaan itselleen urakat tietyiksi ajanjaksoiksi, yleensä viikoksi kerrallaan, ilmoittavat ne opettajalleen ja kumpikin osapuoli merkitsee ne muistiin. Opettaja tarkastaa ja toteaa työt tehdyiksi. Oppilailla on oikeus yksilöllisesti päättää, missä järjestyksessä ja minkälaisessa tahdissa työtään tekee; perustehtävät tekee silti jokainen. Työtavat ovat vapaasti valittavissa, ja erilaisia oppimistyyliä kunnioittaen yritetään kullekin oppijalle etsiä parhaiten soveltuvat työtavat. Lasten kiinnostuksen kohteisiin panostetaan ja oppimisessa rakennetaan lasten omille vahvuuksille. Lapsia kannustetaan yhteis- ja ryhmätyöhön, kyselemään toisiltaan, neuvomaan ja auttamaan toisiaan.

Työpäivän rakenne

Työpäivät aloitetaan yhteisellä aamukeskustelulla, jossa käydään pääpiirtein läpi työpäivän ohjelma, kuunnellaan lasten mahdolliset uutiset ja mielessä olevat kysymykset. Aamupäivät koostuvat pääsääntöisesti lasten omista töistä (oppimisurakoista) ja yhteisistä opetustuokioista, joihin opettaja voi koota osan oppilaistaan muiden jatkaessa omien töidensä tekemistä. Opettaja on useim-

miten käytettävissä omien töiden tunneilla, ja hän voi silloin samanaikaisesti opettaa luokassa yhtä tai useampaa oppilasta.

Työpäivän keskellä on ruokatunti, jonka päätteeksi ulkoillaan, ja iltapäivät painottuvat pääsääntöisesti taito- ja taideaineisiin.

Työviikon rakenne

Alkuviikosta suunnitellaan urakat, käydään aihekokonaisuuksia läpi ja sovitaan viikon töistä. Työt tehdään pääasiassa työpaikalla eli koulussa, mutta toki niitä saa myös kotona tehdä, kunhan se ei johda töttömyyteen koulupäivien aikana. Työviikon lopussa opettaja tarkastaa urakat ja merkitsee ne suoritetuiksi.

Urakoiden valmistuessa ennen aikaansa lapset voivat tehdä omaehtoisia lisätöitä, lukea, pelata tai tehdä muuta, mikä ei häiritse toisia. Kesken jääneet työt tehdään sopimuksen mukaan joko koulussa työviikon jälkeen tai kotona viikonlopun aikana. Töiden suunnittelussa pyritään kuitenkin siihen, että oppimisurakoista tulee ajan mittaan työviikon kestoisia.

Opiskelun yleinen tuki kyläkoulussa - Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Kodin ja koulun yhteistyö on olennainen osa Kyläkoulun toimintaa. Huoltajat ovat lastensa ensisijaisia kasvattajia, ja koulu pyrkii tukemaan heidän työtään kertomalla avoimesti koulun arjesta ja lasten toiminnasta heidän vanhemmilleen. Kyläkoulun omaleimaisuus edellyttää avointa yhteistyötä koulun ja kotien välillä. On paljon asioita, jotka tehdään ja opetetaan toisin kuin vanhempien käydessä kouluaan. Avoimet ja vanhempia askarruttavat kysymykset tulee hoitaa aikuistason yhteyksin, jotta lapset eivät joudu koulun ja kodin väliseksi viestinviejiksi ja sovittelijoiksi.

Koulun arjen hyvä tuntemus on huoltajille tärkeää myös koulun yksiopettajaisen rakenteen vuoksi: voi tulla tilanteita, joissa vanhempien apua tarvitaan esim.

sairastuneen tai loukkaantuneen lapsen hoitoon tai kotiin viemiseksi - tai opettajan sijaistamiseksi vastaavissa tilanteissa.

Opettaja vierailee jokaisen oppilaansa kotona keskustelemassa lapsen asioista, ja huoltajat osallistuvat vähintään kerran lukuvuodessa lapsen koulutyön arviointiin. Lisäksi opettajan yhteystiedot välitetään kaikkiin koteihin, ja huoltajia myös kannustetaan niitä käyttämään heti kun kysyttävää ilmenee. Huoltajat ovat myös tervetulleita milloin tahansa seuraamaan koulun toimintaa.

Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Koulu ottaa osaa Halmeniemien kyläalueen tapahtumiin, auttaa järjestely- ym. tehtävissä ja osallistuu tarvittaessa ohjelmatuotantoon. Kyläkoulu osallistuu Mäntyharjun muiden peruskoulujen kulttuuri-, taide- ja urheilutapahtumiin.

Oppimissuunnitelma

Kyläkoulun jokaisen oppilaan kanssa laaditaan henkilökohtainen oppimissuunnitelma, josta käyvät ilmi hänen vahvuutensa sekä kulloisetkin panostuksen kohteet.

Tukiopetus

Tukiopetusta annetaan tarvittaessa. Kyläkoulun opetus on hyvin yksilöllistä, ja tukiopetus aloitetaan heti tarpeen ilmaantuessa. Pääasiassa tukiopetus tapahtuu sitä tarvitsevan lapsen koulupäivän aikana omien töiden tunneilla.

Oppilashuolto

Kyläkoulussa jokaisen lapsen hyvinvointi on arvokas asia. Mäntyharjun kunnan erityisopetus-, psykologi-, kuraattori-, terveydenhoitaja-, puheterapeutti- ja lää-

käripalveluja käytetään tarvittaessa, tai palvelut hankitaan ostopalveluina yksityisiltä palveluntarjoajilta.

Kerhotoiminta

Kerhot ovat koulutyötä tukevaa toimintaa. Kyläkoulussa pyritään järjestämään erilaisia harrastuskerhoja talkoohengessä kylällä asuvien ammatti-ihmisten vetäminä.

Kriisisuunnitelma

Henkisten ja ruumiillisten uhkien varalta laaditaan kriisisuunnitelma, joka sisältää kriisitilanteiden toimenpideohjeet. Niistä keskustellaan henkilökunnan ja lasten kanssa ja niistä tiedotetaan koteihin. Tavoitteena on yhteisön toimintakyvyn säilyttäminen kriisitilanteissa.

Kyläkoulun käyttäytymisen kriteerit

Hyvä käyttäytyminen on toisten huomioon ottamista. Pääsääntöisesti ihminen, jota on kohdeltu hyvin, ottaa toiset automaattisesti huomioon. Kyläkoulussa jokaista yhteisön jäsentä kuullaan ja kuunnellaan eikä ketään tuomita vajavaisin perustein. Tämä luo turvallisen ja luottavaisen ilmapiirin, joka on otollinen kasvulusta hyvälle käyttäytymiselle.

Huonoon käytökseen puututaan aina, siitä keskustellaan ja vuorovaikutuksellisin keinoin yritetään löytää parempia toimintamalleja. Länsimaisessa kanssakäymisessä tunnustetut hyvät tavat ovat avuksi näiden mallien luomisessa.

7.3.3.1.2 Halmeniemien vapaan kyläkoulun pedagogiikka – 'juurikkala-pedagogiikka'

Halmeniemien vapaassa kyläkoulussa harjoitettava pedagogiikka, koulun opetustapa, poikkeaa monessa suhteessa tavallisesta suomalaisissa peruskouluissa harjoitettavasta 'katederiotopetuksesta'. Kuitenkaan ko. pedagogiikka ei vastaa mitään yhtä tiettyä kansainvälisesti tunnustettua vaihtoehtoista pedagogiikkaa kuten summerhill-, freinet-, steiner- tai montessoripedagogiikka, vaikka sisältääkin piirteitä näistä kaikista. Ideologia perustuu tiukasti konstruktiviseen oppimiskäsitykseen, ja on sen yhdenlainen käytännön sovellus.

Juurikkala-pedagogiikka on tulosta rehtori Juha Juurikkalan ja hänen työtovereidensa pitkäjänteisestä työnsä kehittämisestä Vantaan Ilolan koulussa. Juurikkala itse sanoo, ettei pedagogiikka sisällä mitään uutta, ja että jokaisella suomalaisen luokanopettajakoulutuksen saaneella opettajalla on hallussaan työkalut tällaiseen työskentelyyn. Opettajalta vaaditaan vain uskallusta ja motivaatiota tehdä asioita totutusta poikkeavalla tavalla. Halua luottaa lapseen ja arvostaa lapsen luontaista halua oppia uutta.

Juurikkala-pedagogiikasta tekee ainutlaatuisen ja merkittävän kaksi asiaa: ensinnäkin vuosiluokkiin sitomaton eli yhdysluokkaopetus ja toisaalta opetuksen oppilaslähtöisyys. Samassa luokassa voi siis olla 6–12 -vuotiaita oppilaita ja kukin heistä opiskelee oman henkilökohtaisen oppimissuunnitelmansa mukaisesti.

Tässä opetusmenetelmässä, 'juurikkala-pedagogiikassa', kuten sitä tässä tekstissä on nimitetty, on monia piirteitä, jotka ovat yhteisiä kansainvälisesti tunnustetuille vaihtoehtoisille opetusmenetelmille. Seuraavassa luetellaan näitä yhtymäkohtia:

Summerhill-pedagogiikka:

- oppilaan annetaan itse määrätä työskentelynsä ajankohdista ja nopeudesta
- oppilas saa keskittyä haluamiinsa aikoina haluamiinsa aineisiin
- työnsä tehtyään oppilas saa viettää koulussa aikaansa itse haluamallaan tavalla, kunhan ei häiritse muiden opiskelua
- kouluyhteisön kesken vallitsee demokratia, koulu on oppilaiden ja henkilökunnan yhteinen työpaikka, jonka säännöt ja toimintatavat sovitaan yhdessä yhteisissä kokouksissa
- koulussa on kaksi yleistä sääntöä: 1) jokaisen tulee tehdä omat työnsä ja 2) muiden työskentelyä ei saa häiritä. Ristiriitatilanteet hoidetaan neuvottelemalla ja keskustelemalla.

Freinet-pedagogiikka:

- luopuminen oppiainekohtaisesta tuntijaosta ja opiskelun väkimmäisestä rytmittämisestä 45min. työskentelyihin ja 15min. taukoihin
- opiskelun toteuttaminen oppilaskohtaisesti sovittuina urakoina, joiden valmistumista määräaikaan mennessä opettaja seuraa
- oppilaiden ohjaaminen itsenäiseen opiskeluun, tiedonhakuun ja yhteistyöhön keskenään
- näkemys, jonka mukaan lasten oppimiselle on edullista toimia ryhmissä, joissa on eri-ikäisiä lapsia

Montessori-pedagogiikka:

- oppilaan omien taipumusten ja kiinnostusten tukeminen ja hyödyntäminen opetuksessa
- oppilaan itseohjautuvuuden tukeminen - siihen luottaminen, että oppilas löytää omien taipumustensa mukaisesti oman tapansa oppia itselleen tärkeitä asioita
- toimiminen yhdysluokissa, joissa on eri-ikäisiä lapsia

Myös mm. Jenan yliopiston tutkimus- ja kokeilukoulussa kaikki luokat olivat yhdysluokkia.

Edellä kuvatuista yhtymäkohdista huolimatta 'juurikkala-pedagogiikka' soveltuu toteutettavaksi suomalaisessa peruskoulujärjestelmässä. Tässä opetustavassa pidetään tarkasti ja yksilöllisesti huoli siitä, ettei yksikään oppilas 'jää jälkeen' tai 'putoa kärryiltä'. Opettaja seuraa jokaisen oppilaansa työskentelyä päivittäin oppitunneilla jonka lisäksi viikoittain on kunkin oppilaan kanssa tavoitteiden tarkistamis- ja uusien tavoitteiden asettamispalaveri.

Opettajalta vaaditaan herkkyyttä havaita, milloin jonkun oppilaan työskentely kärsii ja mistä syystä se kärsii. Mikäli syy on oppimisen ongelmissa, opettaja lisää henkilökohtaista panostaan kyseiseen oppilaaseen välittömästi. Mikäli häiriö taas tulee ulkopuolelta, opettaja huolehtii siitä, että työrauha on kunkin oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti riittävä. Tässä kyläkoulun fyysiset puitteet useine opetustiloineen antavat erinomaiset mahdollisuudet eriyttää ja yhdistää oppilaita kulloistenkin tarpeiden mukaan.

Opettajan havainnointiherkkyyden ja aktiivisen läsnä- ja saatavilla olon lisäksi merkittävä vaatimus on koulun opetussuunnitelman riittävä hahmottaminen. Opettajan on koko ajan kyettävä hahmottamaan kunkin oppilaan oppimis-urakoiden laajuus ja etenevyys suhteessa opetussuunnitelman vaatimuksiin.

Oppilaat saavat toki niin halutessaan edetä opinnoissaan opetussuunnitelman vaatimuksia ripeämmin, mutta jokaisen oppilaan tulee kuitenkin suoriutua ainakin opetussuunnitelman minimivaatimuksista, jotta oppilaalle voidaan antaa todistus opintojen suorittamisesta. 'Juurikkala-pedagogiikan' mukaisessa opiskelussa opetussuunnitelma ei siis ole pelkkä byrokraattinen paperi vaan opettajan päivittäinen työväline, jonka avulla hän ohjaa ja tukee oppilaitaan näiden työssä ja tarvittaessa hankkii erityisopettajan tai muun erityistyöntekijän konsultaatioapua.

7.3.4 Miksi?

Tämän kirjan viimeistelyn aikana opetusministeriö ja eritoten opetusministeri Antti Kalliomäki ovat selkeästi vakuutelleet, ettei koululain edellytykset täytävällekkään kouluille tulla antamaan yksityiskoulun statusta. Kun nyt valtio toisaalta kertoo, että yksityinen koulu tulee kustannuksiltaan valtiolle huomattavasti edullisemmaksi, on kustannustehokasta opetusta (vrt. Kasvatustieteiden professori Eira Korpisen kirjoitus tässä kirjassa), niin jälleen on paikallaan kysymys MIKSI. Tätä kysymystä ei minun ole sallittu esittävän opetusministeri Kalliomäelle. Kaikki oli valmista, mutta jämsäläistä viestintäsuunnittelija Risto Ahosta ja Ilari Kotimäkeä ei päästetty esittämään tuota vaarallista kysymystä MIKSI Ylen Aamu-TV:ssä marraskuussa 2005. Mikä tuli, mikä vei sanan, mikä muutti sovitun, en tiedä.

7.4 Etätö ei ole vain mahdollisuus, se on konkretiaa

Keskustelussa maalle muutosta suurimmaksi esteeksi nousee yhä vain työ, sen puuttuminen, kaukaisuus tai mahdottomuus. Kukaan ei meille tuo työtä tarjottimella. On turha kuvitella, että edes taajamassa olisi yleistä, että kotoa tullaan työhön hakemaan.

Kysymys on meidän itse kunkin halusta itse päättää, mitä teemme, millaista elämää haluamme vai tydyimmekö siihen asemaan, missä ei tarvitse kuin aamulla herätä, ajaa työpaikalle ja takaisin kotiin, syödä välillä, katsoa TV:tä ja käydä viikonloppuna mökillä, ehkä kerran pari vuodessa etelässä ja risteilyllä. Valinnan teemme itse. Kysymys on luovuudesta, ajatuksesta, jonka itse voimme synnyttää. Seuraavassa raporttikoosteessa Helsingin kauppakorkeakoulu ja Helsingin yliopisto tutkimusyksikköjensä kanssa on katsonut erilaista elämää. Tässä ote juuri valmistuneesta tutkimuksesta. Tutkimus on kokonaisuudessaan luettavissa sivulta: www.pyk.hkkk.fi ja sieltä tutkimuskohdasta.

Riikka Piispa, Helsingin kauppakorkeakoulu
Pienyrityskeskus, Mikkeli
Asko Hänninen

Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti, Mikkeli

Johdanto

Tieto- ja viestintäteknologian kehittyminen on vähentänyt palkkatyön tekemisen aika- ja paikkariippuvuutta. Työttömyydestä ja muista aliehkittyneisyyden ongelmista kärsivissä maakunnissa on odotettu, että etätyö lunastaisi sille asetettuja toiveita. On uskottu, että työtä siirtäisi työntekijöiden asuinpaikkapäätöksillä mittavissa määrin kasvukeskusten ulkopuolelle. Samoin on toivottu, että kypsän vaiheen saavuttanut teknologia ja sitä soveltamaan tottunut organisaatiokulttuuri edistäisivät valtion virastojen hajasijoittamista. Molemmista toiveista on petytty. Tähän voivat olla syynä se, että (työ)paikkaan liittyvät sosiaaliset suhteet ovat jääneet riittämättömälle huomiolle. Lisäksi tulisi huomioida se, että etätyö on useimmiten osa-aikaista: olemassa olevan työn tekemistä osittain työpaikan ulkopuolella. Etätyön edistämistä on hallinnut eräänlainen teknologinen imperatiivi: on pyritty toteuttamaan kaikki mikä on teknisesti mahdollista, vaikka se ei olisi inhimillisesti aina järkevääkään.

Maaseutupoliittisesti e-työ on ollut esillä pitkään ja on taas nostettu esiin osana maaseutupoliittista kokonaisuohjelmaa vuosille 2005-2008. E-työn odotetaan olevan osa maaseudun ja kaupunkialueiden välistä vuorovaikutusta sekä monipuolistavan elinkeinotoimintaa kasvukeskusten ulkopuolella. Etelä-Savossa ete-

nee hyvää vauhtia maakuntaliiton haja-asutusalueiden laajakaistahanke, jonka tavoitteena on saada mahdollisimman monelle eteläsavolaiselle mahdollisuus hankkia itselleen tiedonsiirroltaan riittävät tietoliikenneyhteydet vuoden 2007 loppuun mennessä. Rahoittajina hankkeessa ovat Euroopan unioni ja kansalliset tahot.

Etätyön edistämistä on pidetty tärkeänä, koska sen on katsottu sisältävän käyttämättömiä mahdollisuuksia mm. työn tuottavuuden ja työtyytyväisyyden kannalta (Salmenperä 2005). Etätyön on ajateltu kiihdyttävän talouskasvua, jonka perustana on työpanoksen, pääomapanoksen ja kokonaistuottavuuden jatkuva kehittyminen (Heinonen 2005). Miksi e-työ ei kuitenkaan ole yleistynyt odotusten mukaisesti, vaikka se ideaalitapauksessa muodostaa jokaista osapuolta (työnantaja, työntekijä ja valtio) hyödyttävän win-win tilanteen. Tässä raportissa käydään lävitse etätyökeskustelua ja sen pohjalta mahdollisuuksia edistää etätyön tekemistä Etelä-Savossa.

E-työ käsitteenä ja ilmiönä

E-työ on määritelty tässä raportissa työksi, joka on kiinteästä työpaikasta ja työajasta riippumaton ja joka suoritetaan ainakin osittain tieto- ja viestintätekniikoita hyödyntäen. E-työn ei välttämättä tarvitse olla kotona tehtävää työtä, vaan myös asiakkaan luona tehtävää tai mobiilia työtä. Etätyö on yksi e-työn muodoista, joka käsittää työntekijän suorittamat työtehtävät varsinaisen toimipisteen ulkopuolella osa- tai kokoaikaisesti. Etätyön idea nousi ensimmäisen kerran esille 1. energiakriisin yhteydessä 1970-luvulla (mm. Mustikkamäki 2003, Helle 2004). Öljyn kallistuessa tehtiin kansantaloudellisia laskelmia siitä, kuinka paljon säästöjä etätyöstä syntyy. Tietotekniikan kehittyessä on sittemmin ryhdytty puhumaan e-työstä. Tässä yhteydessä puhutaan usein myös joustotyöstä ja työn hajauttamisesta, jotka eroavat kuitenkin varsinaisesta e-työstä. Jälkimmäiset liittyvät pikemmin yritystasolla tapahtuvaan liiketoiminnan ulkoistamiseen tieto- ja viestintäteknologian avulla.

E-työ on mielletävä yhdeksi työn organisoinnin muodoksi. Työnantajalle etätyö tarjoaa joustavuutta työntekijöiden sijainnissa, tehokkuutta ja on myös kilpailuvaltti osaavien työntekijöiden pitämiseksi. Työntekijälle etätyö tuo kustannussäästöjä, elämänlaatua ja mahdollistaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen. Keskeisin syy etätyön tekemiseen onkin työn tehokkuuden parantaminen, toisena tulee perhe-elämä ja kolmantena syynä ovat työmatkat. Kunnissa ja muissa julkisissa organisaatioissa e-työllä voidaan tehostaa palveluita, järjestää yhteispalveluita muiden kuntien tai organisaatioiden kanssa sekä lisätä kuntatyön houkuttelevuutta. Aluekehityksellisestä näkökulmasta katsottuna e-työllä voidaan vapaa-ajan asukkaiden viipymää seudulla pidentää. Yksityisyrittäjälle tietoliikenneyhteydet (e-työ) antavat mahdollisuuden toimia kaukana asiakkaasta, ”e-yrittäjyys”. Tämä tulisi nähdä mahdollisuutena Etelä-Savon yrityksissä.

Tutkimushankkeen taustatiedot

Tutkimuksessa selvitettiin Etelä-Savon e-työn tilaa ja tulevaisuuden mahdollisuuksia sekä mahdollisten e-työtä tukevien toimintamallien käyttökelpoisuutta alueella. Ajallisesti tutkimus suoritettiin 1.11.2004 – 30.12.2005. Toteuttajina olivat Helsingin kauppakorkeakoulun Pienyrityskeskus ja Helsingin yliopiston Ruralia-Instituutti, molemmat Mikkelissä sijaitsevia koulutus- ja tutkimusyksiköitä.

E-työn edistäminen meillä ja muualla

E-työn edistämiseen on kulutettu paljon voimavaroja ja aikaa, vaihtelevin lopputuloksin. Suomessa ja kansainvälisesti etätyöhankkeet ovat olleet koulutusta, tutkimus- ja kehitysprojekteja sekä oppimisympäristön kehittämisprojekteja. Teemoina ovat olleet esimerkiksi alihankintaverkostot, työttömien työllistämisen ja koulutukset, työelämäyhteyksien etsiminen, yrittäjien ja asiakkaiden

verkottaminen sekä yritysten ulkoistamispäätösten tukeminen. On ollut myös naisille kohdennettuja projekteja, maaseudun elävöittämistä etätyön avulla, etätyökeskusten/tietotyöpalvelukeskusten perustamista sekä tieto- ja viestintäteknologian käytön edistämishankkeita yrityksissä ja työttömille. Kokemuksia etätyöntekijäverkostojen kehittamisestä on mm. etätyökeskusten perustamishankkeiden yhteydessä.

Verkottumista on edistetty myös internet-portaalien kehittämisen avulla. Yleistä koulutusta ja organisaatiokohtaisia hankkeita on myös järjestetty etätyön edistämisen puitteissa. Vapaa-ajan asukkaat ovat usein olleet etätyöhankkeiden kohderyhmänä. E-työhankkeiksi lukeutuvat myös call center/contact center-tyyppisten sijoittumispäätösten ja toimintojen edistäminen. Tiettyjen e-liiketoiminnan toimialojen ja klustereiden syntymisen edistäminen voidaan myös nähdä e-työn edistämisen keinona.

Esimerkkinä e-työtä edistävästä toiminnasta on Säkylän Mediapiste. Mediapiste käynnistettiin Verkosta voimaa-hankkeessa (päättynyt vappuna vuonna 2003) ja palvelee kohtaamispaikkana alueen yrittäjiä ja etätyöntekijöitä. Pelkänä etätyöpisteenä Mediapiste tuskin saavuttaisi riittävää määrää asiakkaita, joten toiminta on kattanut mm. maaseudun yritysten verkostoitumisen edistämistä, koulutusta ja yritysneuvontaa. Mediapiste on nyt sulkeutumassa, mutta onnistumisesta kertoo se, että toiminta pysyi yllä ilman hankerahoitusta ja osana kunnan omaa palvelua jopa 2,5 vuotta.

Koillis-Suomessa on onnistuneesti edistetty e-työtä 1990-luvun lopusta lähtien: Kuusamossa, Posiossa ja Tervakoskella houkuteltiin suuria yrityksiä perustamaan puhelinpalveluitaan pienille paikkakunnille. Tällä tavoin on onnistuttu luomaan n. 200 työpaikkaa vaikean työttömyyden vaivaamalle alueelle. Toimintaa edelleen kehitetään, tällä hetkellä esimerkiksi internet-palveluiden osalta. Turun kaupungilla on tarjolla kansalaisten mikrotuki, joka on osa Turun kaupungin ja Turun ammattikorkeakoulun alueellisen vaikuttavuuden kehittämishanketta. Sen tarkoituksena on tarjota maksutonta apua, neuvontaa ja koulutusta

tietokoneasioissa turkulaisille tietokoneenomistajille, opastajina amk-opiskelijat. Neuvontaa saa neuvontapisteestä, puhelimitse ja sähköpostitse.

Sari Järn esitteli e-työseminaarissa 7.9.2005 Mikkelin ammattikorkeakoulun IT-laitoksella kehitettävän virtuaalisen tutkijanhuoneen perusajatusta. Tarkoituksena on tutkimusaineiston digitointia hyväksi käyttäen mahdollistaa aineistojen etäkäyttöä tutkijoille. Tutkijanhuoneen käyttöönotto vaatii kuitenkin vielä tekijänoikeuslain muutosta, asia on vireillä. Digitointiosaamisen kehittäminen on muutenkin ammattikorkeakoulun IT-laitoksella työn alla. Hankkeita osaamisen kehittämiseksi ja tuotteistamiseksi on käynnissä useampia. Etätyölle on aikaisemmin asetettu paljon odotuksia, mutta on jouduttu pettymään. Suurin odotusarvo on liittynyt siihen, että tietoliikennetekniikka synnyttäisi uusia yrittäjyyden ja liiketoiminnan muotoja, jotka tarjoaisivat (etä)työtilaisuuksia työttömille.

Ajatuksena on, että rakennetyöttömiä voitaisiin hyödyntää joustavasti ns. digitaalisen talouden tarpeisiin hieman samalla tavoin kuin kaupan- ja palvelualojen työsopimuksissa asia ilmaistaan ”osa-aikainen, kutsutaan tarvittaessa”. Jos tällä hetkellä olisikin kysyntää tietoverkoissa tehtävälle e-työlle, se ei todennäköisesti löytäisi tekijäänsä. Tietoverkkojen välityksellä tehtävä työ edellyttää nykyisellään tietoteknistä erityisosaamista, jota työttömiltä juuri puuttuu. Osaamisvaje korjaantuu koulutuksen ja yleisen tietoyhteiskuntakehityksen myötä, jonka seurauksena nyt supersaajan kykyjä edellyttävät työtehtävät vaativat tulevaisuudessa vähemmän osaamista. Se on epävarmaa ja arvailujen varassa, missä määrin täysin uusia työtehtäviä syntyy. Sen sijaan täysin varmaa on, että tarvittaessa paikalle kutsuttavien joukko tulee kasvamaan.

Hankkeet ovat osoittaneet, että e-työn edistäminen on hankala asia. Asiaan ja käsitteeseen on ollut vaikea tarttua. Etätyötä on pidetty ratkaisuna työttömyyteen, mutta työttömille tarkoitetut etätyöprojektit eivät ole tuottaneet haluttua tulosta. Etätyössä on kyse olemassa olevan työn organisoinnista, ei sinänsä jostakin työstä. Etätyön edistymisen taustalla on luottamus, mikä tarkoittaa, että monesti työnantaja haluaa ainakin alkuun katsoa, miten hyvin työtehtävät

ja henkilön ominaisuudet soveltuvat etätyöhön. Etätyöskentely vaatii itsenäistä työtettä ja itseohjautuvuutta.

E-työ yritysten liiketoiminnan edistämisen keinona sen sijaan on tuonut parempia tuloksia: verkottuminen ja tietoyhteiskuntavalmiudet ovat lisääntyneet, myös uutta liiketoimintaa on kehittynyt. Osaava henkilökunta, joka voi työskennellä asiakkaan luona tai etätyössä muutoin, palvelee asiakasta paremmin. E-työ toimintamallina voi laajentaa yrityksen markkina-aluetta tai tarjota keinon saavuttaa kokonaan uusia asiakassegmenttejä.

Kesämökki etätyöpaikkana

Etelä-Savossa on noin 40 000 kesämökkiä, joista noin puolet on maakunnan ulkopuolisten omistamia. Maakuntaliitto on asettanut tavoitteekseen nostaa Etelä-Savo Suomen vapaa-ajanasumisen ykkösmaakunnaksi niin määrällisesti kuin laadullisesti. Etätyö on eräs keino tämän tavoitteen saavuttamisessa. Maakuntaliiton laajakaistahanke, joka mahdollistaa laajakaistapalvelut alueen lähes jokaiseen talouteen, luo teoreettiset edellytykset etätyön yleistymiselle. Viime kädessä mökillä työskentelyssä on kyse siitä, että työntekijä kokee sen subjektiivisesti mielekkääksi tai hyödylliseksi. Kesämökki on totuttu liittämään vapaa-aikaan ja lomaan, jolloin työntekijä voi pyyhkiä työasiat mielestään. Palkkatyö vuorostaan edustaa epämiellyttävää arkea, jonne palataan mökkimatkalta tullessa niin fyysisesti kuin henkisesti. Onko kesämökin ja ansiotyön välillä siten yhteen sovitamaton ristiriita?

E-työ organisaatioissa - esimerkkejä ja kokemuksia e-työstä

Haastateltavaksi valittiin organisaatioita, joiden tiedetään harjoittavan toimintaa tietoliikennetyhteyksien välityksellä. Projektioorganisaatio SoftaTest, projektijohtaja Timo Hätinen E-työn edistämisen mallina voisi pitää Savonlinnassa toi-

mivaa projektiorganisaatiota SoftaTestia, joka toimii välittäjänä sisällöntuottajien, testauspalveluiden ja koulutusorganisaatioiden välillä, alan kouluttajana sekä fyysisten testausilojen ylläpitäjänä. SoftaTest on tarjonnut testauspalveluita projektitoimintana vuodesta 2000 lähtien. Toimintaa voi pitää menestyksellisenä, sillä projektista on synnytetty jo kaksi testauspalveluyritystä, joista molemmat toimivat edelleenkin Savonlinnassa. SoftaTestin toiminta osoittaa, että kehittämällä riittävän kriittisen massan ja toimimalla oikeaan aikaan oikeassa paikassa voidaan Etelä-Savoinkin saada uusia kehittyviä toimialoja julkisilla varoilla tuettuna. Hätinä näkee alalla kasvua tulevaisuudessa ja tarkoituksena on laajentaa toimintaa entisestään etätestauksen puolella.

Virtuaalisihteeri Niksi, yrittäjä Nina Kähäri

Haastateltava on yksityisyrittäjä, joka tarjoaa sihteerin palveluita kotoa käsin alueen yrityksille, julkisille organisaatioille ja järjestöille. Pontimena yrittäjäksi lähtemiselle oli leipääntyminen vanhaan työympäristöön: rutiinitehtävät eivät vaatineet läsnäoloa, työt olivat määräaikaista ja palkka keho. Myös halu työskennellä kotoa käsin lapsista samalla huolehtien oli motiivina. Virtuaalisihteerin työt hoituvat perustietojenkäsittelyohjelmistoilla, työtehtäviä voivat olla esimerkiksi lomakkeiden suunnittelu ja päivitys, nettisivujen päivitys, tietokantojen ylläpito, tilaisuuksien järjestämistä, viestien vastaanottamista tai matkojen järjestelyä.

Blue Cross Multimedia Oy, toimitusjohtaja Olli-Matti Asikainen

Blue Cross Multimedia on paikkatietosovellusohjelmiin erikoistunut yritys, jonka toimipaikka on Enonkoskella. Yritys on perustettu vuonna 2000 haastateltavan muutettua takaisin kotiseudulleen 15 Helsingin vuoden jälkeen. Paluu kotiseudulle on ollut mieluista. Asikainen oli aikaisemmin töissä Teklassa, josta järjestyi etätyöskentelymahdollisuus. Tästä kehittyi ajatus aloittaa oma yritystoimin-

ta; osa asiakassuhteista periytyy Teklan ajoista. Nykyään yritys työllistää 5 henkilöä. Asikaisen mukaan yrityksen sijainnista Enonkoskella ei ole erityistä etua eikä haittaakaan, mutta jos toiminta kasvaa on edessä muutto Savonlinnaan. Asiakkaisiin ollaan yhteyksissä puhelimitse sekä nettipalaverissa, pääkaupunkiseudulle matkustetaan kerran kuussa. Kehitettyjä ohjelmistoja testataan tietoturvallisin etäyhteyksin (virtual private network). Haastateltavan mukaan esimerkiksi Soneran työntekijöillä on halukkuutta siirtyä pääkaupunkiseudulta vaikkapa Hyvinkäälle: osa-aikaista etätötä tehdään paljonkin. "E-ryrittäjyyden" pitäisi Asikaisen mielestä onnistua: toimitiloja löytyy, mutta työntekijöiden saatavuudessa voi olla ongelmia.

Mikkelin kaupungin etätyökokeilu, henkilöstösihteeri Merja Airas

Etätyökokeilun tavoitteena oli luoda kaupungille yleiset menettelytavat etätönnä osalta. Kokeilun taustalla on Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen ja Suomen kuntaliiton etätöyraportti. Aluksi etätöitä teki kaksi EU-asiamiestä kahden kuukauden ajan, minkä jälkeen päätettiin laajentaa kokeilua koskemaan koko henkilöstöä vuoden ajaksi (1.6.2004 – 31.5.2005). Mukaan lähteneiden lähes 10 työntekijän ja työnantajien kokemuksia koottiin seurantalomakkein, etätöyistä sovittiin kirjallisella sopimuksella.

Kokeilussa etätöitä tehtiin 2 – 4 päivää/kk, kukin yksikkö omalla tavallaan. Yleisesti etätöytehtävät olivat kirjoittamistehtäviä, kuten muistioita, pöytäkirjoja, valmistelutöitä, raportteja. Esimies ei välttämättä tiedä, mitkä työtehtävät on mahdollista tehdä "etänä": työntekijä on tässä paras asiantuntija. Suurimmalle osalle kaupungin työntekijöistä etätöy ei ole työn luonteen vuoksi mahdollista, asia koskee lähinnä hallintopuolen ihmisiä. Lisäksi haastateltava mainitsi, että julkisen organisaation muutokset ovat usein melko jähmeästi toteutettavia. Etätönnä aiheuttamat lisäkustannukset haluttiin minimoida. Mikkelin kaupungin etätöyokeilu osoittaa, että etätöy on työhyvinvointiin positiivisesti vaikuttava toimintamalli. Ikääntyvässä kuntaorganisaatiossa osa-aikainen etätöy lisää

työssä jaksamista ja auttaa henkilöstöä työrauhan saavuttamisessa sitä vaativissa tehtävissä. Työn suunnittelu on erittäin tärkeää etätyössä, etätyön suorittaminen vaatii myös osaamisen tukea eli koulutusta ja ohjausta. Etätyö motivoi, kun työntekijään luotetaan. Lappeenrannan ja Savonlinnan kaupungit ovat erityisen kiinnostuneita etätyökokeilun tuloksista.

TeliaSonera Oyj Mikkeli, aluejohtaja Esko Pitkänen

TeliaSoneran aluejohtajaa haastateltiin tutkimukseen lähinnä etätyötä edistävien palveluiden tarjoajana. Itse konsernin palveluksessa on henkilöitä, jotka työskentelevät usealla paikkakunnalla ja lisäksi kotaa käsin. Konsernissa on ohjeistus etätyöstä sopimiseen. Etätyössä tietoturvaa haastateltava pitää tärkeimpänä kynnyskysymyksenä, ja siihen liittyen myös yhtiössä on tarjolla erilaisia palvelu- ja tuotepaketteja. Tuotteet jakautuvat mobiiliin verkon tai kiinteän laajakaistan etätyöpalveluihin. Palveluita on mennyt hyvin kaupaksi. Verkot kehittyvät, myös langaton laajakaista tarjoaa paljon mahdollisuuksia mobiiliin työhön. Verkon käyttöongelmista n. 70-80% pystytään ratkaisemaan etäasiakaspalveluin. Laajakaistan rakentamisessa haastateltava näkee tärkeänä ei vaan paikkakunnan asiakasmäärän vain myös kasvupotentiaalin. Siksi aivan pienimmille paikkakunnille ei lähdetä verkkoa rakentamaan.

Haastateltava näkee e-työlle valtavat mahdollisuudet Etelä-Savossa, kunhan tietotekniikka on tähän soveltuvalta tasolla. Mobiiliin tekniikkaan panostetaan konsernissa kovasti: tulossa on langaton Edge-verkko, jossa tiedonsiirtonopeus on n. 200 mb, eli vastaa lähes ADSL-tasoa. Lisäksi yrityksille on pidetty liikkuvan työn kampanjoita, joilla etätyötä tukevia tuotteita on markkinoitu.

SHS Gudme Corporate Finance Oy, toimitusjohtaja Seppo Siljama

Yhtiö on kansainvälinen pankkiriiliike, joka hoitaa yritysten pörssiin listautumisia ja poisottoja sekä yrityskauppoja. Etätyö on yhtiössä yksi osoitus työn joustavuudesta, haastateltavan mukaan töissä ollaan käytännössä aina. Yhtiössä on käytössä tulospalkkaus. Etätyö on osa-aikaista ja rajoittuu tiettyihin selkeisiin ja mitattaviin työtehtäviin, kuten kirjoitustyöt. Etätyöstä on sovittu suullisesti ja epämuodollisesti. Lähes kaikilla työntekijöillä on kannettavat tietokoneet ja kommunikaattorit. Yhtiön työntekijöillä on myös pääsy asiakkaiden tietojärjestelmiin vpn-yhteyksin.

Tietoturva on olennainen osa yhtiön toimintaa ja luottamus työntekijään on suuri: ihmiset jotka työskentelevät kotaa käsin ovat luottamuksen ansainneet. ”Etätyössä pitää olla tietynlainen luonteenlaatu, yleensä useampi projekti yhtä aikaa menossa. Etätyöhön liittyy työn sporaadisuus, joskus mennään kovaa, joskus hiljempaa.” Yritysten tulisi haastateltavan mielestä ymmärtää etätyön välinemerkitys yrityksen vetovoimaisuudessa työntekijöihin päin ja turhien matkustuskustannusten karsinnassa. Osa-aikainen etätyö tulee lisääntymään meillä ja muuallakin.

Syncron Tech Oy, tuotannon hallinnasta vastaava Ari Rasimus

Syncron Tech Oy on esimerkki yrityksestä, jonka asiakkailleen tarjoamat ratkaisujen käyttö on mahdollista etätyönä ja mobiilisti. Yritys palvelee teollisuuden asiakkaita: palveluita ovat mm. käyttöajanseurantajärjestelmät, toimitusketjun hallinta, menekin ennustaminen, varastotäydennykset, tuotannonohjaus ja ympäristötietojärjestelmät. Kaikki käyttöliittymät ovat selainpohjaisia, asiakkaitten järjestelmät ovat saavutettavissa mistä vaan turvallisten tietoliikenneyhteyksien välityksellä. Tuotteita ei kuitenkaan aktiivisesti markkinoida etä- tai mobiilikäyttöön vedoten, eikä se haastateltavan mukaan ainakaan vielä ole tuotteen valintaperustallistalla kovinkaan korkealla. Sovelluksien hyödyntäjillä voi jatkos-

sa olla suuri etu etätyöstä, mainitsee Rasimus. Esimerkiksi tehtaissa voisi olla etävalvontaa, minkä lisäksi olisi päivystysryhmä, joka hälytettäisiin paikalle, kun vikatilanteita ilmenee. Yrityksessä ei itsessään tehdä etätöitä laajassa mittakaavassa, lähinnä teknisten sovellusten rakentamista.

Etätyöntekijä Matti Christensen, Halmeniemä

Pääkaupunkiseudun tietoturvaluusualan yrityksessä etätyötä tekevä Matti Christensen Halmeniemeltä painottaa etätyöntekijänä tietoturvan ja muunkin työturvallisuu den merkityksestä etätyön tekemisessä. Erityisen tärkeänä Christensen mainitsi työntekijän työpisteen käytön ohjeistuksen. Lisäksi saatiin kuva siitä, millainen on kokoaikaisen etätyöntekijän arki.

Omista eduista ja sosiaalisista kontakteista on haastateltavan mielestä itse pidettävä kiinni. Etätyön osalta olisi ratkaistava, kuinka työyhteisön tuki/vertaisverkosto olisi saavutettavissa matkan päästä. Christensen toivoi, että voisi työn ja vapaa-ajan erottamisen sekä sosiaalisten kontaktien vuoksi tehdä töitä erillisessä etätyöpisteessä, joka voisi sijaita lähimmässä kuntakeskuskassa. Etätyöhön ryhtymisen motiivina Christensen kertoi olleen lasten varttuminen kouluikään ja turvallisemman elinympäristön takaaminen. Etätyön mahdollistaa Christensenin kohdalla vahva ammatillinen osaaminen: kokoaikainen etätyö ei hänen työorganisaatiossaan ole muille mahdollista.

Art director Markku Hyvönen

Hyvönen oli erittäin kiinnostunut etätyöstä, koska ad:n työ on pääosin ajasta ja paikasta riippumatonta ja oli ehdottanut asiaa työnantajalleen. Muun muassa työnantajan etätyöstä kieltäytymisen seurauksena Hyvönen oli haastattelun aikaan irtisanoutumassa ja ryhtymässä free lanceriksi.

Työnantaja ei antanut etätyöstä kieltäytymiselle tarkempaa selvitystä. "Unelmani on, että kun lapset lähtevät lomille, minä lähdän kanssa mökille (teke mään töitä), ja kun palaavat lomilta niin minäkin palaan työpaikalle töihin. Se on se kolmisen kuukautta vuodesta, minkä mökillä voi viettää." "Jos sinne korpeen joku muukin ottaa yhteyden, voin tarjota atk-tukea."

Musamyyni Oy, yrittäjä Erkki Matinlassi

Matinlassi toimii yksityisyrittäjänä Musamyyni -nimisessä ohjelmatoimistossa. Työskentely on tähän mennessä onnistunut myös mökiltä käsin, jossa hänellä on käytössä kannettava tietokone ja GPRS-yhteys. Atk-tukea ei haastateltava ole mökillä töitä tehdessään tarvinnut, mutta jos koneessa ilmenisi ongelmia, tarvitsisi ulkopuolista apua. Matinlassin mielestä parempi internet-yhteys ehdottomasti auttaisi etätyön tekemistä vapaa-ajan asunnolta käsin. Vaikka Musamyynin toiminta onkin maanlaajuista, on sijainti pääkaupunkiseudulla tärkeä yrityksen imagon kannalta. Haastateltavan vaimo on osa-aikaeläkkeellä, joten kesäaikaan mökille lähdetään torstaisin: Erkki tekee töitä perjantait mökiltä käsin. Lisäksi mökillä ollaan yhtäjaksoisesti 4 - 5 viikkoa, josta yksi viikko menee yrityksen paperitöihin. Yrityksen toimialan vuoksi on oltava tavoitettavissa kesälläkin jatkuvasti. "Kyllähän tätä duunia voisi tehdä enemmänkin mökiltä käsin pienin lisähankinnoin."

Nokia Networks, Tampere, HR-konsultti Juha Koivukoski

Etätyö soveltuu Nokian filosofiaan: "Life goes mobile". Yksikössä noin 20 henkilöä tekee virallisesti sovittuja etätöitä vaihtelevan osan työajasta. Epävirallista etätyötä tekevät yhtiössä lähes kaikki silloin tällöin. Etätyöntekijät sijoittuvat n. 200 kilometrin säteellä Tampereelta. Useimmiten töitä tehdään kotaa käsin, mutta esimerkiksi Seinäjoella ja Porissa on ollut kokeiluja useamman henkilön

yhteisestä etätyöpiisteestä ko. henkilöiden aloitteesta. Nokia Networksin työntekijä voi olla "etätöissä" myös muissa Nokian Suomen yksiköissä.

Etätyö alkaa lähes aina työntekijän aloitteesta. Toimistolla ollaan muutamana päivänä viikosta. Nokia maksaa tietoliikenneyhteydet ja laitteistot, matkat työpaikalle ja takaisin sen sijaan työntekijä. Mikrotuki ja tietoliikennetuki on järjestetty Nokian puolesta: help desk palvelee myös etätyöntekijöitä. Tietoturva on huomioitu monipuolisesti: salassapitosopimukset, suojatut tietoliikenneyhteydet, datan käsittelyohjeet, koneen käytön ohjeet ja ohjelmistot tukevat työn turvallisuutta. Asiakkaan näkökulmasta etätyö ei ole tietoturvariski, koska Nokia Networksin tapauksessa toimivat useimmiten itsekin mobiiliin työn edistäjänä (operaattorit).

Yritykselle etätyö on joskus tapa saada tai pitää huippuosaaja palvelukseen. Kysymys voi olla myös työvoiman saatavuudesta ylipäättään. Ihmisiä ei kuitenkaan suoraan palkata etätöihin. Suurin vaara haastateltavan mukaan etätyössä on syrjäytyminen yrityksen yhteisöstä. Etätyöhön soveltuu haastateltavan mukaan itsenäinen ja verkottuva ihminen, jolla on kokemusta alalta: suoraan koulun penkiltä ei etätöihin mennä. Etätyön yleistyminen on ollut hidasta ja se tuskin on suurten massojen toimintaa. Nokian tapauksessa etätyöpiisteet eivät ole tarpeellisia, mutta haastateltava näkee ne yhtenä mahdollisuutena edistää etätyötä.

Etätyöntekijä Anne Soini, Nokia Networks

Haastateltava toimii kokoaikaisesti etätöissä laatu-, tuotekehitys- ja ylläpitoon liittyvissä työtehtävissä Nokia Networksin palveluksessa. Soini on ollut yhteensä 10 vuotta töissä konsernissa, mutta on koko ajan kuitenkin asunut Itä-Suomessa. Aikaisemmin Soini matkusti paljon Itä-Suomesta Nokian toimipisteeseen Leppävaaraan. Haastateltava pääsi mukaan etätyökokeiluprojektiin, jossa aluksi tehtiin etätöitä maanantaisin tai perjantaisin. Kokeilu laajeni pikku

hiljaa niin, että Soini kävi työpaikalla vain harvakseltaan. Äitiysloman jälkeen haastateltava ei olisi välttämättä palannut töihin Nokialle, mikäli ei olisi saanut tehdä töitä etänä.

Työnkuvaa räätälöitiin niin, että työt tulevat tehdyksi kotoa käsin. Etätyöskentely johtuu erityistilanteesta, jolloin järjestely on keino pitää asiantuntijan palveluksessa. Etätyö on parantanut elämänlaatua: haastateltavalla on kotona 2-vuotias lapsi, joten kotiäitiys ei olisi onnistunut ilman joustavia esimiehiä. Etätyöhön on suhtauduttu organisaatiossa yllättävän hyvin, sillä toiminta on tehty mahdollisimman läpinäkyväksi. Asennekynnyks on olemassa molemmin puolin: etätyöntekijän on oltava luottamuksen arvoinen mutta myös oma-aloitteinen: ei auta jäädä istumaan ja odottelemaan työnantajan määräyksiä.

Konserni käyttää toiminnan organisoimiseksi virtuaalisia tiimejä, joissa tehdään laajoja, mahdollisesti kansainvälisiä projekteja ja joissa on työntekijöitä useammasta yksiköstä. Tiimeissä kommunikoidaan viikoittain. Käytössä on ohjelmistoja tiimityöhön, konferenssipuhelimet- ja järjestelmät, intranetit. Työntekijöiden on myös mahdollista luoda itse tiimille räätälöity toimintaympäristö. Tietoturva on etätöissä samaa luokkaa kuin mitä olisi toimistollakin. Konsernissa käytetään jonkin verran sähköisiä itseopiskelupaketteja. Etätyön edistämisen keinot ovat Soinin mielestä paremmat tekniset ratkaisut ja sovellukset pienemmän yritysten käyttöön, tietoliikenneyhteydet, asennemarkkinointi sekä verotuksellisten seikkojen muuttaminen tukemaan etätyötä. Haastateltava ei ole päässyt täyteen yhteisymmärrykseen verottajan kanssa kahdella paikkakunnalla työskentelystä.

Julkisessa kehittämistyössä on erityisen tärkeää oivaltaa, että e-työtä on hyödyntä tarkastella erillään yleisestä informaatio- ja kommunikaatioteknologian kehittämisestä, joka vaikuttaa inhimillisen elämän kaikilla alueilla. Toisaalta e-työtä on hyödyntä käsitellä erillään työn teon tapojen, kulttuurin ja työn organisoinnin muutoksista. Kyse on siten eräänlaisesta metatason e-oppimisesta, kansanvalituksesta. Tämä tapahtuu teknisen varustelutason ja asenteiden muuttumisen kautta, mikä onnistuessaan näkyy työntekijöiden, työnantajien ja julkisten palvelujen tiedollisten ja taidollisten (digitaaliset) valmiuksien kohtamisena. Yleisellä tasolla e-työn edistämiseksi on järjestettävä monipuolista tiedotusta ja markkinointia, jotta tapauskohtainen ja erilaisista arvolähtökohdista ponnistava e-työn arviointi on mahdollista. Jotta etätyössä voidaan siirtyä puheiden tasolta käytäntöön, on työorganisaation kokonaisuutena sitouduttava asiaan. Tämä tarkoittaa sitä, että työnantajalla ja työntekijällä on halu ja kyky etätyön tekemiseen ja siitä pystytään sopimaan yksimielisesti. Tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että etätyön teoreettiset edellytykset toteutuvat suhteellisen hyvin, vaikka joitakin kehittämiskohteita voidaan myös tunnistaa. Monissa työpaikoissa työnantaja sallii etätyön ja tätä mahdollisuutta käytetäänkin jossain määrin hyväksi. Yhä useammassa tapauksessa yrityksen intranettiin pääsee tietoturvallisesti internetin kautta, eikä fyysisellä työpisteellä ole aiempaa merkitystä. Mikkelin kaupungin etätyökokeilu on hyvä esimerkki osa-aikaisen etätyön hyvistä puolista: etätyö lisää työssä jaksamista ja antaa mahdollisuuden keskittyä työtehtäviin.

Työntekijäpuolelta löytyy myös esteitä etätyölle. Kokoaikaisesta etätyöstä mahdollisesti aiheutuva sosiaalinen eristäytyminen, atk-tuen puute ja riittämättömät tietoliikenneyhteydet nostavat mökkityöskentelyn kynnyistä, vaikka henkilöllä olisi etätyöhalukkuutta esimerkiksi elämäntilanteensa vuoksi. Sosiaalisia kontakteja on vaikea korvata teknologian avulla ainakaan niin hyvin, että etäläsnä olo ei eroaisi todellisesta paikallaolosta. Paikalla on mitä ilmeisimmin väliä. Sen sijaan etätyössä tarvittavaan tietoliikennetekniikkaan tai tietoturvallisuuteen

liittyvät ongelmat voidaan työntekijän ja asiantuntijoiden toimesta osoittaa ja jopa ratkaista. Työn johdolta edellytetään tulosorientoitunutta johtamistyyliä, vetäjien odotetaan olevan jämäköitä ja määrätietoisia. Roolien ja työtehtävien tulee olla tarkkaan määriteltyjä ja tulosten mitattavissa. Etätyö edellyttää siihen ryhtyvältä mm. itseuria, rohkeutta ja kykyä itsenäiseen työhön. Etätyö on aina vaativa ratkaisu, vaikka yrityksen toimintakulttuuri kannustaisi etätyöhön siirtymiseen. On pohdittava muun muassa työvälineitten käyttöä, tietoliikenne-ratkaisuja, tietoturvaa, verotuksellisia seikkoja ja kustannuskysymyksiä.

Etätyöntekijältä vaadittavia piirteitä (Kokko, Vartiainen & Hakonen 2003):

- Itsenäisyys ja sosiaalisen eristäytyneisyyden sietokyky
- Itseohjautuvuus ja aktiivisuus (sisäinen yrittäjyys)
- Luotettavuus ja vastuuntuntoisuus
- Työkokemus ja vahva ammattitaito
- Oikeat sosiaaliset verkostosuhteet.

Etätyöntekijältä vaaditaan kommunikointitaitoja, yhteistyötaitoja, teknisiä valmiuksia sekä itsensä johtamisen taitoja. Tärkeitä ovat myös työntekijöiden välinen yhteistyö ja kommunikaatio, luottamus sekä yhteiset, selkeät pelisäännöt. Etätyön yhtenä kynnyskysymyksenä on työn ohjaus ja valvonta.

Etätyötä tehdään pk-yrityksissä usein epävirallisesti, etätyöstä ei olla kirjallisesti sovittu. Etätyötä kokoaikaisesti tekevät ovat usein oman ammattikuntansa erikoisosaajia, joilla on ansaittua työnantajan luottamus. Etätyö on virallisempaa suuremmissa organisaatioissa kuin pk-yrityksissä. Kokoaikainen etätyö on edelleen harvinaista, sillä vain n. 1 % työssä käyvistä kuuluu tähän ryhmään. Etätyö on pääosin osa-aikaista.

Etätyöntekijän kotitietokone voidaan varustaa yhtä tietoturvalliseksi kuin mikä tahansa muu yrityksen tietoverkkoon kiinnittyvä pc. Monesti etätyöskentely on mahdollista ainoastaan salausjärjestelmien/-ohjelmistojen kautta. Yleensä tietovuodon syynä on etätyöntekijä itse, joka vahingossa tai tarkoituksella jättää noudattamatta annettuja tietoturvamääräyksiä. Luottamus työntekijään niin etätyössä kuin normaalissa työssä on ratkaisevinta. Tietoturvallisuuden rikkoutuminen on aina mahdollista, eikä 100 prosenttista tietoturvallisuutta voida saavuttaa, jos organisaatiossa toimivat ihmiset eivät sisäistä käsittelevänsä luottamuksellisia ja salassa pidettäviä tietoja. Niin kauan kuin työntekijään ei täysin luoteta, yrityksen tietohallintopäälliköt kuvittelevat ilmiön olevan hallittavissa, jos työntekijät eivät etätyöskentele. Tietoturva-alan asiantuntijan Matti Christensenin näkemys tietoturvan kentästä on nähtävissä alla olevassa kaaviossa.

Jos työntekijät voivat aiheuttaa tietämättään työnantajalleen suurta vahinkoa, niin asian vakavuuden sisäistämiseksi erityisesti etätyöntekijät tarvitsevat tietoturvakoulutusta. Tietoturvallisuus tulee tässä yhteydessä ymmärtää mahdollisimman laajasti sisältäen mm. fyysisen tilan turvallisuuden ja tietoteknisen ”lukitsemisen”. Tietoturvan ohjeistus voisi sisältää esimerkiksi seuraavat elementit: työpisteen ohjeistus, datan käsittelyohjeet, suojaukset, koneen käytön ohjeet, ohjelmistoratkaisut.

Etätyön mahdollistaa tietotekniikan kehitys

Yksi etätyön kynnyskysymyksistä on atk-tuen järjestäminen etätyöntekijälle etenkin pk-yrityksissä. Kuvitellaan esimerkiksi sellainen tilanne, jossa pääkaupunkiseudun yrityksessä työskentelevä henkilö tekee etätöitä mökillään Mikkelin seudulla. Hänelle tulee atk-ongelmia, joita ei voi selvittää Helsingistä käsin, vaan tapaus edellyttää fyysistä käyntiä työntekijän mökillä. Fyysisestä välimatkasta

johtuen yritysten olisi järkevää ulkoistaa työntekijöidensä atk-tuki ostamalla tarvittava palvelu paikallisilta atk-yrityksiltä. Nykyään on tarjolla teknisen tuen palveluita, joilla mahdollistetaan tukea antavan henkilön pääseminen käsiksi koneeseen etäyhteyksien välityksellä. Kyseisillä palveluilla voidaan ratkaista ohjelmistojen käyttöön tai päivitykseen liittyviä, ei kuitenkaan ns. infrastruktuuriin liittyviä itekoneen käyttöön liittyviä ongelmia. Atk-ongelmissa palvelee myös ohjelmistotoimittajista tai operaattoreista riippumattomia puhelimitse toimivia it-tukipalveluita.

Pk-yritysten saatavilla on nykyään kohtuuhintaisia etätyöskentelyä helpottavia ratkaisuja, kun palveluntarjoajilla on tietoturvallisia kokonaisratkaisuja eri ohjelmastosovellusten etäkäyttöön. Ratkaisut auttavat pk-sektorin yrityksiä tuomaan etäyhteydet sivukonttoreihin ja etätöitä tekeväälle henkilölle sekä vastaamaan kasvun ja laajentumisen haasteisiin.

Ehkäpä tietoisuus kyseisten palveluiden saatavuudesta ei ole riittävällä tasolla, jotta myös pk-sektorilla etätyö olisi kohtuullisin kustannuksin ja resurssein toteutettavissa. Riittämättömät tietoliikenneyhteydet ovat haitanneet tähän asti täysipainoista etätyöskentelyä mökeillä. Teoreettisesti asian on odotettu ratkeavan maakunnallisen laajakaitahankkeen avulla, jonka jälkeen yli 96 prosentilla alueen talouksista on halutessaan mahdollisuus laajakaistaan. Toivottavaa onkin, että maakuntaliiton tavoitteet saavutetaan, mieluiten ylitetään. Internet-yhteyden toimintavarmuus ja hinta ovat liittymän hankintapäätöksen kannalta tärkeitä kysymyksiä. Mikäli hinta koetaan liian kalliiksi tai langattoman yhteyden toimivuus on epävarmaa, niin tällöin mökeille tuskin hankitaan kovin runsaasti liittymiä. Sen vuoksi internetoperaattorit voisivat kokeilla liittymien suhteen joustavampia järjestelyjä. Mobiili tietoliikenteen tekniikka voi mennä jossain vaiheessa kiinteiden tietoliikenneyhteyksien ohitse, mikä mahdollistaa entistä joustavamman toimimisen niin työelämässä kuin liiketoiminnassakin.

Mikäli nykyinen kehitys tuottavuuden kasvuineen ja äärimmäisine kilpailuineen jatkuu, etätyön tekniset ja henkiset esteet tulevat häviämään niin työnantajilta

kuin työntekijöiltä. Ns. kakkosasuminen ja etätöön esteeksi voikin yllättäen nousta kuntien kankea palvelurakenne. Miten hyvinvointipalvelut mahdollistetaan Etelä-Savon kakkosasujille? Eläkeläisten paluumuuttopotentialia voidaan pitää kaikkein todennäköisimpänä. Kakkosasuminen tai jopa muutto kokonaan Etelä-Savoon tulee etätöiden avulla kyseeseen, kun henkilö siirtyy osa-aikaeläkkeelle tai silloin, kun pariskunnasta toinen on kokoaikaeläkkeellä toisen vielä jatkaessa työelämässä. Muuton mahdollisuutta ei kuitenkaan lisää epävarmuus siitä, saako palvelua vai ei. Kokoaikaisesti etätöitä tekevien suhteen selkiyttämisen varaa on myös verotuksen osalta.

E-töiden edistämisen mallien koettelu

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että vapaa-ajan asukkailla ei ole mittavaa tarvetta erilliselle etätöypisteelle. Osa-aikaiseen ja epämuodollisesti sovittuun etätööhön ei tarvita pysyviä erillisiä toimitiloja. Suurissa yrityksissä etätöypisteet syntyvät usein käytännön tarpeesta paikkakunnalle, jossa on useampia etätöyläisiä. Vaikuttaa siltä, että etätöypisteiden toiminta on yleisesti hiipumaan päin, sillä tietoliikenneyhteydet ovat lisääntyneet ja koneiden hinnat tulleet alaspäin. Erillisen atk-tuen järjestäminen voi lisätä etätöiden tekemisen mahdollisuuksia vapaa-ajan asunnolta käsin. Etätöyhteyden osalta palvelun maksajana olisi luontevasti työnantaja.

Ongelmaksi tässä mallissa voi muodostua tietoturvallisuus: annetaanko jonkun muun kuin organisaation valtuuttaman atk-tukihenkilön päästä organisaation koneisiin ja järjestelmiin käsiksi. On huomioitava, että yritysten käytössä on etätöyhteyksiin saavutettavia atk-tuen palveluita.

Etätööhön liittyvä koulutus herätti testattavista e-töiden edistämisen malleista eniten kiinnostusta. Päivän mittainen koulutus toisi etätöiden malleja, käytänteitä ja osa-alueita työnantajien tietoisuuteen. Lisäksi koulutukseen voisi liittyä etätöyhteyden, jonka kautta organisaatio saisi alkusysäyksen sopimuksilla sidos-

tun, koordinoidumman etätöiden toteuttamiseen. Etätöyhteyden perustamiseksi Helsinkiin New Business Center –yrityshäytöiden yhteyteen ei saatu riittävää palautetta yrityskyselyn vähäisen vastaajamäärän vuoksi. Asiasta on kuitenkin käyty alustavia keskusteluja ja muun muassa Miktech yrityshäytöiden yrityksille on täysi valmius tarjota toimisto-/ neuvottelutiloja tilapäiskäyttöön Helsingissä pientä korvausta vastaan. Kyselyiden ja haastatteluiden pohjalta saatiin myös muita e-töiden edistämiseen liittyviä ideoita, jotka vaativat vielä jatkokehittelyä ja –testausta.

Tutkimuksen keskeiset johtopäätökset yhteenvetona

Etätöyhteyden on olemassa olevan töiden eräs organisointimuoto ja soveltuu organisaatioon, jossa palkkaus suoritetaan osittain tulosperusteisesti. Etätö on pitkälti työnantajan päätöksistä riippuvaista, mutta useimmiten etätö käynnistyy työntekijän aloitteesta. Etätöyhteydellä pääsee harvoin ilman jaksoa työnantajan toimitiloissa, syinä luottamuksen kehittyminen ja henkilön etätööhön soveltuvuuden arviointi. Etätöyhteydellä ei myöskään pääse suoraan koulun penkiltä. E-töiden tekeminen ei vaadi perustaitoja laajempaa verkko-osaamista. Etätö ja muut töiden jousten tavat ovat keinoja pitää huippuosaajia työnantajan palveluksessa. Tämä tulisi nähdä mahdollisuutena myös huippuosaajien rekrytoinnissa. Etätööhön liittyvä tiedottaminen ja koulutus suurille työnantajaorganisaatioille on vaivattomin keino edistää etätöitä. Myös julkisella sektorilla ilmenee kiinnostusta lyhyehköön etätöitä käsittelevään koulutukseen.

Tietoturva ei enää ole esteenä e-töille, suurin riski tietoturvassa on ihminen, ei tietotekniikan riittämättömyys. E-töitä tekevää palvelevia ohjelmistoratkaisuja ja palveluita on tarjolla. Operaattorit voisivat markkinoida mökkilläisille internetliittymiä – edullisempaan hintaan – vain osaksi vuotta, esimerkiksi kesäkaudeksi, jolloin mökillä vietetään eniten aikaa. Toinen vaihtoehto voisi olla se, että tilaajat maksaisivat yhdestä perhekohtaisesta internetliittymästä, joka toimisi samalla korvauksella sekä mökillä että yksöisasunnolla.

E-yrittäjyys toimintamallina vaatii ennen kaikkea asenteellista muutosta sekä yrittäjien että toimeksiantajien/asiakkaiden tahoilla: e-työ on uskallusta laajentaa markkina-aluetta, kykyä konkretisoida tuotteet/palvelut asiakkaalle eli tuottaa etäpalvelut ja asiakkaan uskallusta luottaa pitkienkin matkojen päästä toteutettavaan palvelutoimintaan.

Etätyöhön halukkaita näyttää maakunnasta ja maakunnan ulkopuoleltakin löytyvän. Ongelma on löytää potentiaaliset työnantajat e-työhön halukkaille työtä etsiville. Toisena kynnyskysymyksenä on etätyöhön haluavien osaamisen tason varmentaminen, etätyöhön kun harvoin pääsee ilman ”tutustumisjaksoa” työnantajan toimitiloissa.

Vapaa-ajan asukkaiden etätyön tuki on lähinnä yksityisten atk-palveluiden tarjoamista sekä toimivien, riittävän tehokkaiden ja kustannuksiltaan järkevien internet-yhteyksien saamisen mahdollistamista. Tältä osin tulisi vielä kartoittaa, miten työnantajat suhtautuvat ulkopuoliseen atk-tukeen. Maakunnan laajakaistahanke tulee luultavasti vaikuttamaan tieto- ja viestintäteknologisten taitojen kehittämiseen ja pitkällä viiveellä myös e-työn yleistymiseen.

E-työn yleistymisessä on kyse myös yritysten sijaintipäätöksistä, tiettyjen toimialojen yritysten imagoon kuuluu, että toimipiste sijaitsee tai yritys on rekisterissä pääkaupunkiseudulla. Maakunnassa sijaitsevan yritystoiminnan etuna on työvoiman pysyvyys ja hieman pienemmät toimintakustannukset.

Etätyöpisteen perustaminen ei tutkimuksen mukaan ole kovinkaan kannattavaa: toiminnan pyörittäminen ei ole kustannustehokasta, koska kokoaikainen etätyö tehdään nykyään useimmiten kotona ja osa-aikainen etätyö on liikkuvaa. Ehkäpä etätyöpisteiden osalta aika alkaa olla ohi, koska usein etätyöntekijöillä on itsellä käytössään tehokkaat tietoliikenneyhteydet ja laitteistot. Etätyöpisteen perustaminen voi onnistua, kun on aktiiveja ja kysyntää omalla alueella. Pelkät vapaa-ajan asukkaat eivät toiminnan pyörittämiseen riitä.

Etätyöllä voidaan lisätä kuntien ja kuntayhtymien houkuttelevuutta työyhteisönä, mikä on erityisen tärkeää työyhteisöjen ikääntymisen ja henkilöstön työssä jaksamisen kannalta. Etätyö on yksi työn organisoinnin muodoista, jolla vastataan nykypäivän vaatimuksiin.

Maakunnan sisällä on mahdollista kehittää osaamiskeskittymiä, klustereita ja osaajapooleja e-liiketoiminnan ja mahdollisille e-työaloilla, jolloin mahdollista on kriittisen massan syntyminen .. uskottavuus saavutetaan synnyttämällä ensin maakunnan sisäistä kysyntää.

Lähestymme kirjan pääsanaa hyvin yksinkertaisen Uusi kylä -ajatuksen esittelyä, mutta tätä ennen katsomme, miten tämän maan maaseutuguru, pidetty ja pelätty, vihattu ja rakastettu maa- ja metsätalousministeriön maaseutuneuvos professori Eero Uusitalo teesinsä maaseudun tulevaisuudeksi naulaa.

Paljon on maa- ja metsätalousministeriön maaseutuneuvoksella Eero Uusitalola, joka juuri sai professorin arvonimen, harteillaan kannettavana maaseudun vaikeutta, paljon on työtä uuden maaseudun luonnissa uuden toimintakauden lähestyessä. Vahvat ovat Eeron hartiat ja ei olekaan ihme, että ennen Uusitalon tulevaisuudenoppia vastaan purnattiin, napistiin, ainakin selän takana, mutta nyt kukaan ei kyseenalaista professorin pyyteetöntä maaseudun rakkautta. Oli-pa meillä mikä hallitus tahansa, kuka vain maa- ja metsätalousministerinä, niin Suomen maaseudun kehittäminen kulkee vuodesta toiseen junassa, jonka ohjaimissa on tukevasti professori.

Tässä luvussa professori Eero Uusitalo naulaa maaseudun tulevaisuuden ja kehittämisen teesit.

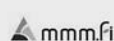
TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS Mihin reagoitava, mistä hyötyä?

Toimintaryhmällä rinnakkain nykyisen ohjelmakauden tehtävien hyvä hoitaminen ja uuden ohjelman huolellinen laatiminen.

Kehittämisyhdistyksen jäsenistön lisääminen ja tehtävien laajentaminen ovat jatkuvia tehtäviä.

Toiminta-alueen pohdinta muistaen pitkät toimikausi ja hyvin todennäköiset kunta- ja seuturajojen muutokset.

Yksikään kunta, joka on sovelias toimintaryhmätyöhön, ei saisi jäädä ulkopuolelle.

TOIMINTARYHMIEN HALLITUSPÄIVÄT 2006
Tampere 2.2 ja 4.2, Oulu 13.2, Joensuu 17.3 ja Rovaniemi 28.3

TULEVIEN VUOSIEN MAASEUTUPOLITIIKKA
PAIKALLISESTI, ALUEELLISESTI, KANSALLISESTI JA KANSAINVÄLISESTI

Avoimuus, yhteistyöhakuisuus, avara asenne oman alueen mahdollisuuksiin ja tarmokkuus toimintaedellytysten vahvistamisessa ohjenuoraksi!

Kehittämisyhdistyksen kannattaa kehittää edelleen seutukunnallista kumppanuutta niin julkisiin kuin yksityisiin toimijoihin.

Maaseudun kehitystyöhön tarvitaan monenlaisia hankkeiden toteuttajia.

Toimintaryhmien asema seutukunnassaan ja maakunnassaan vaihtelee edelleen paljon: on ulkopuolelle jätettyjä ja vaikuttavien asemiin päässeitä.

Toimintaryhmän kannattaa lisätä yhteistyötä toisten toimintaryhmien kanssa, etenkin talouden, tiedotuksen ja kansainvälisten asioiden aloilla. Kuntarakenteen muutos nopeutuu, seudut ja kylät vahvistuvat siirtyvien tehtävien myötä.

Tarpeet maaseudun ja kaupungin vuorovaikutukseen lisääntyvät. Huolenpito siitä, että yhteistyö kuntien kanssa ja varojen saaminen sujuvat joustavasti.

Maaseutupolitiikassa on tarvetta vahvistaa maakunnallista valmistelutyötä ja tahdonmuodostusta. Maakunnan yhteistyöryhmän alaisuuteen tarvitaan toimiva elin, "maaseutujaosto".

Maaseudun järjestö- ja yhdistyskenttä on muutoksessa: osa hiipuu, osa vahvistuu, yhteistyö- ja yhdistymisneuvotteluja käydään. Voimia kokoavilla yhdistyksillä on viisaalla toiminnalla kehittämisen haaste ja mahdollisuus (kyläyhdistykset, maaseudun kehittämisyhdistykset).

Kolmannen sektorin toimijoiden rooli monien hyvinvointipalvelujen toteuttajina vahvistuu. Silti julkiset varat ovat edelleen päärahoitusmuoto. Toimintaryhmyty ansaitsee ja kaipaa poliittista ymmärrystä ja tukea maakunta- ja seututasolla.

EU:ssa ja jäsenmaissa Suomea arvostetaan toimintaryhmytyön kärkeämaana yhdessä Irlannin kanssa. Suomalaisen maaseutupolitiittisen asiantuntemuksen kysyntä Euroopassa kasvaa. Siihen pyritään myös vastaamaan ja samalla lisätään kansainvälisiä hankkeita toimintaryhmytyössä.

Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisillä foorumeilla: OECD, ERA (European Rural Alliance), HNSL (Hela Norden Ska Leva), PREPARE-työ jne.

Kansalaistoimijoiden on vahvistettava alueellista työtään ja vaikutustaan. Käyttökelpoinen ratkaisu voisi olla kylien maakunnallisen yhteenliittymän ja toimintaryhmien yhteinen yhdistys, johon voisi liittyä myös muita aidosta maaseutupolitiikasta kiinnostuneita osapuolia.

Hallituksen jäsenillä on erityinen vastuu tuoda esille LEADER-metodin ominaisuuksia ja mahdollisuuksia maaseudun kehittämistyössä.

Valtioneuvoston maaseutupolitiittinen erityisohjelma ja YTR:n toimintaohjelma puhuvat toimintaryhmytyöstä koko maata kattavana ja pysyvänä toimintamuotona.

EU:n kireä budjettipäätös jossain määrin uhkaa tavoitteita. Toisaalta minimirahoitus (5%) taannee LEADER-työhön suunnilleen nykytason. Euroopan unioni korostaa LEADER-menettelyä maaseudun kehittämisyvälineenä 2007-2013 ja on ilmeistä, että työtavan merkitys kasvaa 2014-. Joka tapauksessa toimintaryhmytyön suhteellinen asema ohjelmavälineiden joukossa vahvistuu seuraavalla kaudella.

TULEVIEN VUOSIEN MAASEUTUPOLITIikka PAIKALLISESTI "TULEVAISUUS TEHDÄÄN PAIKALLISESTI"

Paikallisia tulevaisuuden tekijöitä ovat: Kylätoiminta, kunta, toimintaryhmyty, sektoriyhdistykset ja uuden tyyppiset laaja-alaiset, voimia kokoavat yhdistykset.

KYLÄTOIMINTA

Kaikkiin kyliin tavoitellaan kyläyhdistystä tai -osuuskuntaa. Nyt kyläyhdistyksiä on 2400 ja toimikunta 1400. Yhdistysten perustaminen on erittäin tärkeää. Kyläohjelmia tai -suunnitelmia on laadittu ja 1650. Niiden määrä kasvaa ja taso nousee. Kaikilla maakunnallisilla kylien yhteenliittymillä on omat ohjelmansa. Maakunnallisia tai seudullisia kyläasiamiehiä on 57. Kylien kehittämishankkeita on käynnissä satoja vuosittain noin 52 miljoonalla eurolla, josta valtion ja EU:n osuus on noin 33 miljoonaa euroa. kuntien 3-4 miljoonaa euroa ja loppu koostuu yksityisistä varoista ja talkootyöstä. Kylätoiminnan valtionapu on vuonna 2006 vasta 1% volymistä, eli 530 000 euroa. Kylätoiminnan vahvistaminen on maaseutupolitiikan yksi tärkeimmistä toimintalinjoista.

KUNTA

Kuntien maaseututoimi kantaa vastuuta pääasiassa maailloista ja yhä useammassa tapauksessa usean kunnan maailloista. Elinkeinotoimi puolestaan on kehittänyt usean kunnan elinkeinoehtikiiksi ja lähivuosina Suomessa on yli 50 yrityspalvelupistettä. Kylätoiminnan, toimintaryhmytyön ja kuntien elinkeinopolitiikan välillä on löydettävissä toimiva työnjako. Palvelu- ja kunta-rakennemuutos "siirtää tehtäviä" sekä kyläyhdistyksille että toimintaryhmiille.

TOIMINTARYHMÄTY

Toimintaryhmätyö on LEADER toimintaa kaikkialla Suomessa seuraavalla ohjelmakaudella. Metodi mahdollistaa hyvin monenlaisia toimia. Koska se on osoittautunut soveltuvaksi Suomen oloihin, metodin painoarvoa pyritään nostamaan. On erittäin tärkeää, että asianomaiset kehittävät metodia ja samalla puhuvat sen puolesta. Hyvistä tuloksista huolimatta epäilevyyttä ja vastustusta esiintyy edelleen.

TULEVIEN VUOSIEN MAASEUTUPOLITIikka ALUEELLISESTI

Suomalaisen maaseutupolitiikan heikoin taso on tällä hetkellä maakuntatase. Keskeisin ongelma on maaseutupolitiittisen tahdonmuodostajan ja valmisteluolimen puuttuminen. Maakunta-hallitus ja maakunnan yhteistyöryhmä eivät siihen päättäjinä pysty ja TE-keskuksen maaseutu-asasto on liian kapea-alainen. ALMA-alueilla on toiminut MYR:n maaseutujaosto. Siitä on paikoin kehittynyt toimiva elin, paikoin se on pelkkä tiedonvälityskanava. Jatkatkato maaseutuja-ostot kehittyneinä seuraavalla ohjelmakaudella, riippuu parhaillaan valmisteilla olevista uuden ohjelmakauden aluekehityssääöksistä.

Olennoista on, että maakunnassa on monipuolinen valmisteluolimen viemässä eteenpäin maaseutupolitiittisia toimia. Kylätoiminta ja toimintaryhmät ovat itsestään selviä valmisteluolimen jäseniä ja työntekijöitä.

SEKTORIYHDISTYKSET

Yhteen ammatin, harrastukseen tai ikäryhmään keskittyneet yhdistykset ovat välttämättömiä kehittämistyön toteuttajia jatkossakin. Niiden suhteellinen merkitys jonkin verran vähenee, koska järjestöt keskittävät toimintojaan ja paikallisyhdistysten määrä supistuu.

UUEDET, VOIMIA KOKOAVAT YHDISTYKSET

Yhä useammassa kylässä tai kunnan osa-alueella on järkevää perustaa yksi voimakas, kokonaisvastuuta ottava ja kaikille mahdollinen yhdistys/osuuskunta toteuttamaan vanhoja ja uusia tehtäviä. Jos kylässä on kymmenen yhdistystä eikä niistä yksikään toimi kunnolla, koituu se ennen pitkää kylän vahingoksi. On vastuullisempaa laajentaa jonkin olemassa olevan yhdistyksen tehtäväaluetta tai sitten perustaa uusi laaja-alainen yhdistys, joka ottaa vastuun usean entisen yhdistyksen toimialoista. Maaseudun järjestöjärjestä on pelkistettävä ja siten toimintaa voimistettava ja virtaviivaistettava.

TULEVIEN VUOSIEN MAASEUTUPOLITIikka ALUEELLISESTI

Ajankohtaisia paimennettavia ohjelmia ovat alueellinen maaseutuohjelma sekä uusi maakuntaohjelma. Maaseutuohjelman tulisi aiempia kierroksia selvemmin heijastaa alueen luonnetta ja painottaa kaikkia alennaisia maaseudun kehitystekijöitä. Maakuntaohjelman puolestaan tulisi sisältää maaseutu, tietysti maaseutuohjelmaa yleispiirteisemmin, mutta kuitenkin. Ensimmäisen kierroksen maakuntaohjelmissa maaseutu oli varsin heikosti mukana.

Hyvin tärkeää joustavan kehittämistyön aikaansaamiseksi on TE-keskuksen vastuuhenkilöiden ja toimintaryhmän työntekijöiden mutkaton yhteistyö ja tiedonvaihto. Näin käsittelyajat saadaan kohtuullisiksi eikä asioiden pallottelu vie aikaa ja hermoja.

TULEVIEN VUOSIEN MAASEUTUPOLITIikka KANSALLISESTI

Ohjelmia on vähemmän ja toivottavasti myös byrokratiaa pystytään helpottamaan. Keskushallinnon maaseutuvaikutuksiin ja maaseutupolitiikan järjestelmän kehittämiseen keskittyvä kokonaisuohjelma, niin YTR:n toimintaohjelmaksi kuin valtioneuvoston erityisohjelmaksi, jatkunee. Sen valmistelussa lisätään yhteyksiä maakuntatasoon. YTR jatkaa toimintaansa. Teemaryhmiin ja hankkeisiin tulee jatkuvasti uusia aiheita ja kansainvälinen toiminta lisääntyy.

EU-ohjelmien keskeisin väline on maaseutuohjelma, joka sisältää LEADER-työtavan. Kuitenkin myös rakennerahastoista (AEKR ja ESR) on saatava rahoitusta maaseutualueille. Suunnitelmien perusteella varoja tullee vähän. Maaseutuohjelman suurin pulma on sen vinoutunut rakenne Suomessa. Todennäköisesti yli 70 % varoista kohdentuu toimintalinjoja kakkoseen (LFA ja maatalouden ympäristötuki), koska edellä mainitut osiot ovat maatalouden keskeisiä tuloelementtejä.

TULEVIEN VUOSIEN MAASEUTUPOLITIikka KANSAINVÄLISESTI "MAASEUTUPOLITIikka ON UUSI JA VIELÄ KEHITYMÄTÖN ALA"

Tämän hetken maaseutupolitiikka tilannetta kuvaavat seuraavat seikat:
Euroopan unionin maaseutupolitiikka on vasta kehitymässä.

Se on vielä eräänlainen maatalouspolitiikan alalaji.

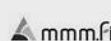
OECD etsii uusia linjoja. Suomi työssä mukana.

Yhä useammassa maassa maaseutupolitiikka ymmärretään poikkeukselliseksi alaksi, mutta vain harvassa on perustettu aitoja poikkeuksellisia toimielimiä. Suomen maaseutupolitiikan yhteistyöryhmää pidetään edelläkävijänä.

Maaseutupolitiikan vastuuministeriöt vaihtelevat eri maissa.

Maaseutupolitiikan edellyttämä kansalaistoiminta on vasta kehitymässä: kylätoimintaa runsaassa kymmenessä maassa ja toimintaryhmiä on tulossa kaikkiin EU:n maihin seuraavaan ohjelmakauden aikana.

Aitaa maaseudun edun tekemistä ei vielä ole, on vain maatalouden, ympäristön, tutkimuksen tai jonkin muun erityisasian vaalijoita ja lobbareita.

TULEVIEN VUOSIEN MAASEUTUPOLITIikka KANSALLISESTI

Euroopan unionin maaseutumaisiin maa Suomi käyttää varsinaisiin maaseutupolitiisiin toimiin ja maaseudun elinvoimaa lisääviin toimenpiteisiin erittäin vähän rahaa. Kansallisia maaseutupolitiisia varoja on marginaalisesti ja EU:n maaseutuohjelman välttämättömiä kansallisia varoja kanavoituu maaseutupolitiikkaan vain runsas viidennes ohjelman koko budjetista. Kun sektorihallintojen leikkauksetkin osuvat suhteellisesti enemmän harvaan asutulle alueelle, maaseudun kehittämisen taloudelliset edellytykset julkisella puolella ovat erittäin vaikeat. Poliittisessa kielenkäytössä maaseutu-sanaa käytetään erittäin hämäävästi.

Kansainvälisyys maaseutupolitiikassa on ymmärrettävissä kahdella tavalla: se on yritysten ja kansalaisten lisääntyvää kansainvälistä vuorovaikutusta tai vaikuttamista kansainvälisissä yhteyksissä, ennen kaikkea EU:ssa ja OECD:ssä, yhteistyössä muiden maiden kanssa niihin työvälineisiin, joilla maaseutupolitiikkaa tehdään. Kumpikin kansainvälisyys lisääntyy tuntuvasti ohjelmakaudella 2007–2013. SYTYllä on vastikään valmistunut oma kansainvälinen strategia 2006–2010 ja toimenpideohjelma 2006–2008.

Suomi on ottanut hyvin aktiivisen linjan kansainvälisyyteen, koska toisilta voi oppia, vaikka suoria siirtoja ei voikaan tehdä. Toinen – ja vielä tärkeämpi – syy on tosiasia, että keskeneräisiin politiikan mekanismeihin voi vaikuttaa varsinkin, jos Suomen kokemuksia kysytään.

Näin parhailaan tapahtuu.

Suomen vientituotteita maaseutupolitiikassa ovat erityisesti YTR, menestyminen toimintaryhmissä ja sen valtavirtaistamisessa, kylätoiminta sekä metsäasiantuntemus. Suvaitsevuus, ennakkoluulottomuus ja pitkäjänteisyys tuovat tulosta kansainvälisessä toiminnassa.

Eikö nyt enää älyttömämpää voisi keksiä kuin uuden kylän, eikä aikaa voisi käyttää järjellisempäänkin, kun Suomi on täynnä kyliä, toteaa jyvaskyläläinen toimittaja ja kirjoittaa asiasta jopa pääkolumnissaankin, kirjoittaa kaupunkilaisena maalta lähteneenä. Hyvä lukija, jos joku hyökkää, niin silloin on päästy jo lähelle, on jo raapaistu, on jo astuttu varpaille.

Uusi kylä -ajatus ei sisällä mitään filosofian suuria aarteita, ei ole mikään prosessisuunnittelun täydellinen läpimurto, on vain hyvin yksinkertainen ajatus: "Eipä ole ennen tullut ajateltua!" On sellainen, mikä on mahdollista toteuttaa, on yksi mahdollisuus tukea maaseutua, synnyttää kestävää maaseudun tulevaisuutta.

Aiemmin tässä kirjassa on varsin seikkaperäisesti käyty läpi maalle muuton vaikeutta, on kerrottu, että nykyinen maalle muutto ei synnytä kestävää elämää maalla, on vain tehokohentystä, ilman sen suurempaa järkeä, mistä toimittajakin oli huolissaan, on vain nykyistä keskittämispoliittikkaa tukevaa, kun välittömästi murosikään pääsemässä oleva nuorisokaipaaja kaipaa taajamaan, paremmin kaupunkiin ja kasvukeskukseen. Nykyinen maaseudun asuttaminen ei katso tilannetta, missä mennään, ei ota huomioon realiteetteja, niitä vallan elementtejä, mitkä pitävät kiinni maaseudusta vallan välineinä ja toisaalta eivät salli maaseutua asutettavan, jottei valta maassa vaihtuisi.

Kaikki maaseutukunnat kaipaavat uusia veronmaksajia. Kunnalle ei niinkään ole väliä, minne uudisasutus tulee ja miten tulee, kunhan vain kunnan pohjattomaan rahakirstuun alkaa kolahdella veromarkkoja. Tämä on selviytymis-taistelua, sitä politiikkaa, mistä tämän kirjan alku on puhunut. Maaseutukuntien asuttaminen on yhtä villiä kuin on ollut maamme yli 500 000 kesämökin rakentaminen. Joka nimeen, notkoon ja saarelmaan, on noussut mökkejä jopa

enemmän kuin sieniä huonona kesänä. On kuviteltu, että tuli se kaupunkilainen maalle vaikkapa muutaman kerran vuodessa, niin se on parempi kuin ei milloinkaan. Hyvä lukija, kesämökkiasutus ei ole ratkaisu maaseudun tulevaisuudeksi, on usein jopa aikamoinen riippa kunnan taloudelle. Kun kaupunkilainen saapuu suurin elkein maalle, niin kaipa palvelun on pelattava, sen palvelutason, mihin kaupungissa on totuttu. Hyvin moni kunta maksaa kalliin laskun satojen kesämökkien olemassaolosta kunnan alueella. Vain muutaman kesäkuukauden aikana kunnan raitille tulee elämää, mutta ei ilman uhrauksia. Hyvin usein mökkiläisiltä perittävä mökin kiinteistövero on ainut rahaliikenne kuntaan päin ja tämä ei peitä kunnalle kesäkuukausina lomalaisista syntyviä kuluja.

Tämän vuoksi on varsin perusteltua pohtia verotusta ja miettiä, miksi ihmeessä mökkiläisen verotettavaa tuloa ei voida kohdistaa sinne, missä moni jo suurimman osan vuodesta asuu eli kesämökkikuntaan. Tällä hetkellä maksamme kunnallisveromme sille kunnalle, missä olemme kirjoilla, asuimme sitten vaikkapa kaksi kolmasosaa vuodesta kesäasunnollamme.

Kuten aiemmin on kerrottu, kaupunkilaisessa on syntynyt halu muuttaa elämänsä, ei olla enää tyytyväisiä siihen oravanpyörään, missä viikot kuljetaan ja vastapainoksi ei riitä käynti viikonloppuisin kesämökillä. Moni on alkanut miettiä, miten vois in elämäni muuttaa, miten vois in taata lapsilleni virikkeellisemmän ja turvallisemman ympäristön kasvaa aikuisuuteen. Hyvin suureen osaan kaupunkilaisista on iskostunut halu muuttaa maalle. Tässä kirjassa on kerrottu, että vaikka maaseutua tukeva järjestelmä on onnistunut vaikeimmassa tehtävässään, on pystynyt välittämään tietoa maaseudun mahdollisuuksista ja on synnyttänyt halun muuttaa maalle, niin taivaalle on kyhätty mustia pilviä keinoitekoisesti, kuten todettiin. Maalle muuttoa ei haluta. Sitä ei salli vallitseva valtakoneisto valtakunnan tasolla, kun pelkkä menettävänsä valtaansa tai pel-

kää sitä, että pian asia karkaa käsistä ja käynnistyy totaalinen kaupungistapako. Tämä olisi pahinta, mitä nykyvalta voi edes unissaan nähdä, tämä olisi painajaisuni ja tämä on estettävä keinolla millä hyvänsä, vaikkapa sekoittamalla koko kuntakenttä siihen malliin, mitä nyt on tehty.

Toisaalta maallemuuton esteitä on maaseudulla riittämiin. Eihän keski-ikäinen ja hiukan vanhempi väestön osa halua omalle kylälleen uusia ihmisiä, kaupunkilaisia, ympärivuotisesti. Tämä on bisnes-ajattelua. Maan omistuksen kannalta ei ole mitenkään järkevää synnyttää suuria, jopa 0,5-1 ha:n tontteja, kun maksimaalinen maan tuotto voidaan saada lohkomalla yhdelle hehtaarille 3-5 kesämökkintonttia. Tällöin maan tuotto on lähes kaksinkertainen verrattuna ympärivuotiseen asumiseen myytäviin omakotikontteihin verrattuna.

Niin ikään sellainen maaseudun väki, jonka lapset ovat lähteneet kaupunkiin, tilalla ei ole jatkajaa, vastustaa mitä suuremmassa määrin, ei ääneen, mutta käytännössä, ympärivuotista uudisasutusta. Tämän jopa pelätään rikkovan kylän rauhan eikä muisteta niitä oman lapsuuden villejä kylän vuosia.

Maaseudun uudisasuttaminen on varsin ongelmasta. Valtiovalta, siis maassa valtaa käyttävä valta, ei salli maalle muuttoa ja jos sen mahdollistaakin, niin ei järkevästi, ei uhaksi omalle vallalleen. Toisaalta kuten yllä ja aiemminkin tässä kirjassa on kerrottu, ongelma on maaseutu itse. Maalle muutolle on synnynyt ennen näkemättömän kirkas kipinä, mutta maaseutu itse ei ole valmis maalle muuttoon. Tämän vuoksi maaseudun tulevaisuutta pohtivien ja kehittämistä johtavien tulisikin ottaa huomioon tosiasiat, eikä elää pilvilinnoissa.

Tämän kirjan 8. luvussa esitetyt Maa- ja metsätalousministeriön maaseutugurun, professori Eero Uusitalon teesit tulisikin ottaa tosissaan. Olen täysin samaa mieltä Uusitalon kanssa, että maaseudun kehittäjät ovat liian kilttejä, jotta hyvää ja esimerkillistä työtä tekevien satojen ihmisten työpanos ja sitoutuminen maaseudun kehittämiseen synnyttäisi entistä enemmän konkretiaa, saisi uudisasutuksen täysin liikkeelle.

Uusi kylä -ajatus ei ole vain teoriaa, vaan on selkeä yksinkertainen toteuttamismalli. Tässä luvussa ajatus esitellään. Jotta tämä kerronta ei olisi vain sananhelinää, niin Tampereen yliopiston kunnallistalouden tutkimusyksikön valtakunnan asiantuntija, dosentti Olavi Kallio on laskenut, mitä Uusi kylä -mallin mukainen uudiskylä tuo tullessaan, mitä Uusi kylä maksaa ja mitä tuo kunnalle, on määritellyt Uuden kylän vaikutukset kunnan talouteen. Toisaalta rakentamisen ammattilaiset kertovat, mikä vaikutus talokohtaisiin kustannuksiin on sillä, ettei rakennetakaan vain yhtä taloa, vaan 25-30 taloa samanaikaisesti ja että sama urakoitsija tekee oman sektorin työt kokonaisuudessaan. Ei hankita yhtä tonttia, vaan 20-30 hehtaarin määräala. Ei rakenneta kuhunkin taloon omaa jäteveden puhdistusjärjestelmää, vaan keskitetty ratkaisu, pikkupuhdistamo jne.

9.1 Katso maalaismaisemaa...

Oheisen graafisen Uusi kylä -ajatuksen visioinnin toteuttanut Elina-Maria Lepäaho on onnistunut saamaan kuvan oleellisen. Mitäpä muuta tarvitsemme, mitäpä muuta kylä voisi eläkkeen kaivata! Tässä visiossa lapsilla on kavereita, on harrastusmahdollisuuksia, tässä kylässä lapset varttuvat ja vanhemmilla on paljon parempi mahdollisuus toimia vanhempina, aikuisina kuin massakulttuurin taajamissa. Tässä kylässä on sitä tämän kirjan kuvienkin kautta välittyvää puhtautta, aamunraikkautta, on vettä, missä uida ja kalastaa, on missä harrastaa veneilyä, retkeilyä. Tämä kylä ei ole mikään kolhoosi, ei yhteisöasumisen kuva, mutta tässä kylässä viihtyy ihminen, joka ei halua erakoitua, mutta haluaa rauhaa. Tässä kylässä on vanhaa, on perinnettä, mutta tämä kylä on uusi, on juuri sellainen kuin sen asukkaat haluavat.

Tämä kylä sijaitsee jonkun kasvukeskuksen tai elävän kaupungin lähietäisyydellä (max n. 50 km). Tämä kylä toimii elämästään enemmän haluavien virikkeellisenä kotina, kun työpaikka on lähikaupungissa tai sitten tässä kylässä, oman yrityksen, toimen tai etätöyön kautta.

Tämän kirjan kannet on suunnitellut arkkitehdiksi valmistuva Martta Kyllönen. Joku voisi sanoa, ettei tuollaista voi olla, tuo on liian imelää. Itse maalla asuvana voin vakuuttaa, ettei kauneuden löytäminen maaseudulta ole vaikeaa, ei ole mahdotonta puhdistaa silmälasejaan, muuttaa omaa elämäänsä ja alkaa nähdä, kuka se minä itse oikein olen. Nuo Elina-Maria Leppäahon ja Martta Kyllösen ajatukselliset kuvat toimivat hyvänä katalyyttinä. Me voimme tehdä juuri niin kuin oma sisäinen visiomme ihanne-elämästä kertoo. Voimme kyllä edelleen kulkea sitä tietä, minkä markkinamies meille tarjoaa. Tietysti tällöin on aiheellista kysyä, kenenkäs elämää elämme, kuka on herramme?

Uuden vastustaja jo kuiskaa, ettei onnistu, ei tuo ole mahdollista kuin omista mielikuvamaailmoissa. Totta on, että Uusi kylä on ajatus, se on oman elämämme peili, mutta ennen kaikkea se kuvastaa maaseudun tulevaisuutta, on muutoksen symboli. Vuoden ajan Uusi kylä -ajatuksista pääsin puhumaan. Niiden satojen keskustelujen joukossa sain vain pari kertaa silmilleni. Eräs tietävä huusi, että tuo on taas niitä Kepun juonia ja tarkoitti Uusi kylä -ajatusta. Toinen irvaili, ettei maalla ole varaa tuollaisiin porvareiden hyvinvointikyliin. Muutamista kannanotoista paistoi pelko, jospa se syntyy, mitä sitten tehdään. Mitä tehdään, jos noita alkaa syntyä kuin sienii sateella?

Kun kaupunginosaan idyllin luo arkkitehti, niin kukaan ei kyseenalaista. Se on sitä nykyaikaa, on urbaania kehitystä, on mitä edistyksellisintä hyvinvointia. Asuntomessuista on tullut joka kesän suuri vetonaula. Lähes poikkeuksetta messut sijoittuvat kaupunkitaajamaan. On tietysti poikkeuksia, kuten parin vuoden takaiset maaseutuasumisen messut Korpilahden Oittilassa Päijänteen ranta-alueissa.

Uusi kylä -ajatuksessa on kyse hyvin yksinkertaisesta oivalluksesta. Mitä jos vanha kylä alkaisi elää uusin eväin, toimisi kuin mikä tahansa 30 talon tasokas kaupunkilähiö, mutta vain toisessa paikassa, siellä missä on vesi lähellä, metsä marja- ja sienimaiseen nurkan takana, metsästysporukka kävelympaikan päässä.

Epäilevä Juudas edelleen kuiskuttaa, ettei kellään ole varaa tuollaiseen hömpötykseen, eikä kunnan talous kestä enää uusia "pehmeälle maalle" synnytettyjä virityksiä. Usein nämä juudokset ovat elämämme turvallisuusmiehiä, estävät meitä astumasta ojaan tai useasti kuitenkin tekemästä väärää ratkaisuja.

Kun Uusi kylä -ajatuksen pointti alkoi, en millään voinut kuvitella, miten positiivisen vastaanoton se kohtasi. Edelleen voin kiittää Petäjäveden kunnanjohtaja Teppo Sirniötä keskustelualustan luomisesta, kuntakierroksista kanssani. Seuraavassa esitettävät asiantuntijoiden lausumat sanomallaan yllättivätkin minutkin. En sitten millään olisi voinut uskoa, että Uusi kylä -ajatus on niin taloudellinen ratkaisu. Mitäpä sanotte LVI-alan, sähköalan sekä maansiirtoalan asiantuntijoiden lausunnoista! Oman lukunsa muodostaa Tampereen yliopiston kunnallistalouden tutkimuslaitoksen arvostetun tutkijan dosentti Olavi Kallion taloustieteellinen analyysi Uusi kylä -ajatuksen vaikutuksista kuntatalouteen. Mutta tätä ennen lyhykäisyydessään luettelonomaisesti, mitä Uusi kylä -ajatus sisältää:

UUSI KYLÄ -ajatus

20-30 ha

Ei omarantaisia tontteja (a 3000-5000 m²)

Kaikki talot (20-30) järven tuntumassa

9.2 Uusi kylä -ajatus

Maaseudulla, noin 20 ha:n määräala, jonkun kasvukeskuksen vaikutusalueella max 50 km 30 (20-30) taloa lähituntumassa toisiinsa, 3000-5000 m² /talo. Ei kunnan kunnallistekniikkaa, kylä rakentaa oman itse, ei kunnan koulua, ei kunnan päiväkotia.

Kaikki rakennetaan yhtä aikaa – merkittäviä synergiaetuja, kustannussäästöjä:

- maansiirtotyöt
- LVI –työt
- sähkötyöt
- rakennustyöt
- maisemointi
- teiden kunnostus, asfaltointi
- yhteinen vesi
- yhteinen jätevedenpuhdistus
- yhteinen jätehuolto
- tietoliikenneyhteydet

Rakentaminen kunnan elinkeinoelämälle hyvin merkittävä työllistäjä!

Uusi kylä

30 taloa –noin 150-200 uutta asukasta –40-60 uutta veronmaksajaa kunnalle

Yhteinen kylätalo:

- toimistotiloja pienimuotoisen yrityksen tarpeisiin sekä etätyötilat, yhteiset toimistokoneet
- yksityinen 1-opettajainen koulu
- yksityinen päiväkotia

- yhteinen yksityinen kylän oma kirjasto
- kylän oma kioski-kahvio, nettikahvila
- Päiväkotia ja koulutilat muuntautuvat lasten aikuistuessaa
- kokous- ja juhlatilat
- leipomo (jossa oma kylän yrittäjä)
- pitopalvelu (jossa oma kylän yrittäjä)
- tasokas yhteinen sauna
- tasokas yhteinen laituria
- venevalkama
- pieni jalkapallokenttä, mikä talvisin jäädytetään
- leikkipuisto
- yhteinen traktoria
- yhteinen kasvihuone (jossa oma kylän yrittäjä)
- yhteistyössä hoidettavat kasvimaat
- yhteinen eläinsuojaa, navetta 2-3 lehmää, kanoja ja lampaita varten. Tila toimii myös hevostallina
- yhteinen puulla toimiva keskuslämmitys
- mahdollisesti yhteinen sähköä tuottava laitos

Uuden kylän synnyttämiä työpaikkoja:

- kylätalonmies (tehtävät moninaiset)
- puutarhuri (kasvihuoneeseen) Puhtaata tuotteet oman kylän käyttöön; leikkipuiston ja yleisten yhteisten alueiden kasvien ja istutuksien hoito
- leipuri, (leipomoon) Lämpimäiset oman kylän tarpeisiin, = pitopalvelu sekä elintarvikkeiden tuonti suoraan kaupasta kylän taloihin: tilaus netin avulla
- opettaja yksityiseen kouluun
- koulunkäyntiavustaja kouluun
- lastentarhanopettaja yksityiseen päiväkotiin
- lastenhoitaja päiväkotiin

- yhteinen emäntä koululle ja päiväkodille
- päiväkotia vastaa koululaisten iltapäivätoiminnasta
- soitonopettaja lapsia varten
- vapaa-ajanohjaaja koulun jälkeisen ajan, viikonloppujen harrastustoiminnan sekä erilaisten leirien järjestämiseen, kylän oman urheiluseuran sekä kirjaston ylläpitoon
- Eläinhoitaja sekä hevostallin ylläpitäjä, oma yrittäjä, toimii ratsastuksen opettajana, hevostenhoidon opastajana, vastaa myös aamumaidon ja kananmunien toimittamisesta (suoraan aamulla ovelle)

– ja sitten etätyö, juuri sellainen, sinulle räätälöity työajan ja oman perheen ehdoilla, joko kylätalon kaikki valmiudet tarjoavassa toimistossa tai kotona, kun kylän nopeat viestintäyhteydet vievät sinut hetkessä juuri sinne, minne haluat. (kts. tämän kirjan luku 7. ja sieltä etätyön mahdollisuudet)

Uusi kylä ei rasita kunnan taloutta kunnallistekniikalla, ei veden hankinnalla, ei jätevedellä, lämmön tuotolla, ei teiden rakentamisella, ei maisematöillä. Uusi kylä vastaa itse koko kylästä. Synnyttää oman yksityisen päiväkodin, koulun (peruskoulu), rakentaa oman kylä-harrastustoimistotalon, yhteisen rantasaunan, kasvihuoneen, leikkipuiston, urheilukentän, uimarannan, Vastaa harrastustoiminnasta perustettavien urheilu-, kalastus-, metsästys-, kulttuuri-seuran kautta. Kylästä tulee juuri asukkaidensa näköinen.

9.3 Uusi kylä-ajatuksen synnyttämän kylän vaikutukset kuntatalouteen

Olavi Kallio, tutkija.

Kunnallispolitiikan ja -talouden dosentti.

Tampereen yliopisto

Uuden kylän vaikutukset sijaintikunnan käyttötalouteen

1. Laskelman taustaoletukset

Tässä kirjoituksessa arvioidaan kuntarajat ylittävän maassamuuton taloudellisia vaikutuksia kunnalle, johon syntyy uusi kylä spontaanisti ilman kunnan välittömiä toimenpiteitä. Toisin sanoen kunta ei hanki tarvittavaa maa-aluetta, ei rakenna kylään kunnallistekniikkaa, asuntoja eikä julkisia palveluja vaan kaikki toteutuu yhteisöllisesti kylään tulevien asukkaiden toimesta. Seuraavassa kuvattavat vaikutukset perustuvat oma-aloitteisesti yhdellä kertaa rakennetun uuden kylän ajatusmallille:

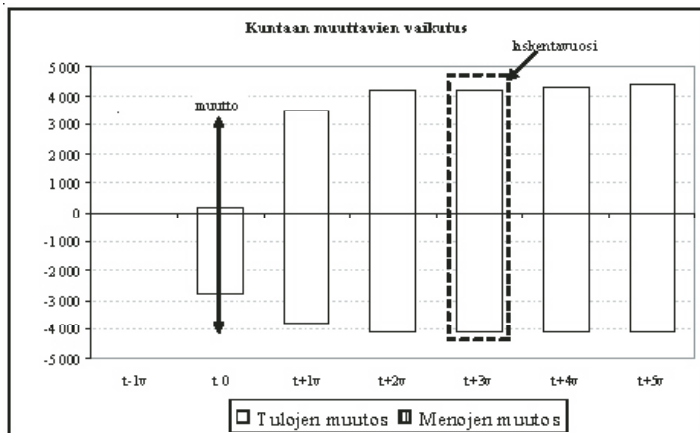
- 30 pientaloa toistensa lähituntumassa, tonttien pinta-alat ovat 3000 – 5000 m²
- kylä rakentaa kaiken itse; ei kunnan koulua, ei kunnan päiväkotia
- sijaintijonkin kasvukeskuksen vaikutusalueella, etäisyys keskukseen korkeintaan 50 km.

Laskentamallin avulla arvioidaan uusi kylä -mallin vuosittain toistuvia talousvaikutuksia sijaintikunnalle. Laskelmassa ei huomioida seuraavia asioita:

- 1) Maapohjan myynnistä tulevaa myyntituloa joko yksityiselle maanomistajalle tai kunnalle.
- 2) Rakennusaikaisia menoja ja tuloja (esim. rakennusmiesten työllistämisen kunnallisverotulot ja rakennustarvikkeiden hankinnan välilliset kysyntävaikutukset).

Talousvaikutusten arvioinnin yleistä asetelmaa voidaan hahmottaa kuntaan muuton meno- ja tulomuutoksia esittävän kuvion avulla. Kuviossa esitetään talousmuutosten vuosittainen toistuvuus sekä yhden vuoden poikkileikkausta esittävä meno- ja tulomuutosten laskenta-asetelma.

Kuvio 1. Kuntaan tulevien uusien asukkaiden aiheuttamat menojen ja tulojen muutokset (esim. Kallio, Meklin, ym. (2001), 10-11).

Kuviossa esitetyt meno- ja tulomuutokset perustuvat seuraaviin oletuksiin:

- Kaikki uudet asukkaat muuttavat kuntaan saman vuoden aikana (t_0). Asukkaat tarvitsevat kunnallisia palveluja heti muuton jälkeen, joiden järjestämistä kunnalle syntyy menoja. Menojen suuruus muuttovuonna riippuu asumiskausista – ts. muuttovuosi ei ole menojen osalta nk. täysi vuosi. Tuloja kunta saa ainoastaan palvelumaksuista.

- Toisen vuoden alussa verotuskunta muuttuu ja kunta alkaa saada uusilta asukkailta kunnallisveroa ja kiinteistöveroa ($t+1v$).
- Kolmantena vuonna ($t+2v$) kunta alkaa saada lakisääteisten palvelujen järjestämiseen valtionosuutta, joka lisää laskennallisesti kunnan saamia tuloja.
- Seuraavasta vuodesta ($t+3v$) lähtien periaatteessa kaikki vuotuiset tulo- ja menovaikutukset ovat jo realisoituneet. Tätä vuotta pidetään tässä esityksessä laskentavuotena, jolloin kaikki uusista asukkaista aiheutuvat vuosittaiset talousvaikutukset ovat realisoituneet.
- Ensimmäisten muuton jälkeisten vuosien aikana kylän asukasluku pysyy muuttumattomana – ts. muuttajaperheisiin ei synny uusia lapsia. (Oletus on siinä mielessä epärealistinen, että yleensä uudet asukkaat hakevat asumisväljyyttä ja pientaloasumista perheen kasvuvaiheessa kun suunnitellaan lasten hankintaa.)

Laskelmassa huomion kohteena ovat kunnan ulkopuolelta tulevien uusien asukkaiden aiheuttamat välittömät kunnallistaloudelliset vaikutukset vuositasolla tilanteessa, jossa kaikki vaikutukset ovat realisoituneet.

Muuttokuntaa ei tiedetä, joten laskelmissa kuvataan yleistäen ja suuntaa antavasti uuden kylän kunnallistaloudellisia meno- ja tulovaikutuksia. Lähtökohtana on vuoden 2005 hintataso. Laskennassa huomioidaan keskimääräisellä hinnalla seuraavat asiat:

- Uuden kylän toteutumisen ja sinne muualta muuttavien asukkaiden aiheuttamat kunnallisveron ja kiinteistöveron lisäykset
- Vaikutukset sosiaali- ja terveydenhoidon palvelujen tarpeisiin ja niistä johtuvat laskennalliset menojen ja tulojen (valtionosuustulot) muutokset
- Vaikutukset sivistystoimen palvelujen tarpeisiin ja niistä aiheutuvat laskennalliset nettomenojen muutokset.

Kunnallistaloudellisia vaikutuksia arvioitaessa oleellisia kysymyksiä ovat väestön työssäkäyntiin, ansiotasoon ja ikärakenteeseen liittyvät arviot. Lähtökohtana ovat seuraavat oletukset:

- Kylän valmistumisen jälkeen kuntaan tulee 200 uutta asukasta. Työikäisistä muuttajista huomattava osa käy edelleen töissä läheisessä kasvukeskuksessa, jonne on matkaa enintään 50 km.
- Kunnallisten palvelujen kysynnän muutokset riippuvat kylään tulevien asukkaiden lukumäärästä ja ikärakenteesta. Laskelman lähtöoletuksena on seuraavan taulukon mukainen tilanne.

Ikäluokka (v)	Muuttajien ikärakenne
0-6	60
7-15	30
16-40	110
41-64	0
Yhteensä	200

Ensimmäisinä vuosina kylässä on työikäisiä perheitä ja heidän lapsiaan. Ei siis lainkaan keski-ikäisiä ja tätä vanhempia.

- Päivähoidon ja peruskoulun ala-asteen kohdalla tavoitteena ovat yksityiset toteutukset, joista ei suoranaisesti aiheudu kunnalle käyttömenoja. Peruskoulun ala-asteen kohdalla oletuksena on koulun ylläpitäjälle tuleva normaalihinnan mukainen valtionrahoitus, jota ei siis laskennassa huomioida. Mutta asukasluvun lisääntyminen 200 hengellä nostaa sivistystoimen tehtäväalueella unnan kustannettavaksi tulevaa omarahoitusosuutta, joka määräytyy euroa/asukas -periaatteella.

- Kunnallisveron lisäys perustuu oletukseen, jonka mukaan kunta saa uusia veronmaksajia 60 henkeä, joiden keskimääräinen veronalainen verotettava ansiotulo (vähennysten jälkeen) on noin 30 000 euroa. Kunnallisveroprosentiksi oletetaan 18,5.
- Kiinteistöveron tuotto perustuu 30 pientalon (talo + maapohja) omistajan maksamaan veroon. Keskimääräinen verotusarvo on 150 000 euroa ja vakituisen asunnon kiinteistöveroprosentti on 0,28.

Muita tekijöitä, esim. yksityisten hyödykkeiden kysynnän lisäyksestä aiheutuvia positiivisia kerrannaisvaikutuksia ei laskelmassa oteta huomioon.

2. Uusien asukkaiden aiheuttamat kunnallisveron ja kiinteistöveron lisäykset

Kunnallisveron tuotto määräytyy kahden tekijän perusteella: verovelvollisten verotettavien tulojen (= maksettavaa kunnallisveroa vastaava verotettava tulo) ja kunnan päättämän veroprosentin perusteella. Verovelvollisten tulotasoa ja verotettavaa tuloa arvioitaessa on huomioitava kunnallisverossa tehtävät vähennykset, jonka jälkeen saadaan muuttajan veronalainen tulo kunnallisverotuksensa (tulot vähennysten jälkeen).

Uuden kylän toteutumisen jälkeen kuntaan muuttaa noin 60 veronmaksajaa, joiden keskimääräiseksi veronalaiseksi verotettavaksi ansiotuloksi (vähennysten jälkeen) arvioidaan noin 30 000 euroa vuodessa. Kunnallisveroprosentiksi tarkastelussa oletetaan 18,5.

Kunnallisverojen kertyminen alkaa muuttovuotta seuraavan vuoden alusta ja uusien veronmaksajien aiheuttama verotulolisäys on vuosittain toistuva. Näillä lähtöoletuksilla syntyy seuraavassa taulukossa esitetty suuntaa osoittava tulos.

Taulukko 1. Uusien veronmaksajien aiheuttama vuotuinen kunnallisverotulon lisäys vuoden 2005 tiedoilla

Uudet veronmaksajat	Verotettava tulo vähennysten jälkeen, €/maksaja	Verotettavan tulon lisäys yhteensä, €	Kunnan tulovero % v. 2005	Kunnallisverotulon lisäys, €
60	30 000	1 800 000	18,50	333 000

Taulukossa esitetyn muutoksen suuntaa kuvaavan laskelman mukaan sijaintikunnan kunnallisverotulot tulisivat lisääntymään vuositasolla 330 000 euroa. Muutos on luonteeltaan pysyvä eli vuosittain toistuva – niin kauan kuin uudet veronmaksajat asuvat kunnassa.

Uuden kylän alueelle muodostuu 30 asukkaiden omistamaa pientalokiinteistöä. Näistä kiinteistöistä kunta tulee saamaan vuosittain kiinteistöverotuloa noin 12 600 euroa. Seuraavassa taulukossa on esitetty kiinteistöveron lisäys-tä kuvaava laskelma.

Taulukko 2. Uusista pientalokiinteistöistä kunnalle tuleva kiinteistöveron lisäys

Uudet pientalot	Verotusarvo, €/talo	Vakituisen asunnon kiinteistövero %	Kiinteistöveron lisäys, €
30	150 000	0,28	12 600

Yllä esitetyn laskelman mukaan uusista pientaloista kertyy sijaintikunnalle vuosittain kiinteistöveroa noin 12 600 euroa. Laskelmassa kiinteistöveroprosenttina on käytetty 0,28. Kun edellä esitetty kunnallisverotulon lisäys ja kiinteistöve-

rotulon lisäys lasketaan yhteen, niin uuden kylän verotulota lisäävä vaikutus sijaintikunnalle on 345 600 euroa vuodessa.

3. Vaikutukset sosiaali- ja terveydenhoidon palvelujen tarpeisiin ja niistä johtuvat laskennallisten menojen ja tulojen (valtionosuustulo) muutokset sijaintikunnalle

Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestäminen on menoilla mitattuna kunnan tärkein lakisäätöinen tehtävä. Kunnan on siis järjestettävä asukkailleen heidän tarvitsemansa sosiaalitoimen ja terveystoimen palvelut.

Palvelujen tarve on voimakkaasti asukkaiden elämäntilanteesta ja ikärakenteesta riippuvaista. Kun perheessä on 1–6 -vuotiaita lapsia, tarvitaan neuvola- ja päivähoitopalveluja.

Hieman vanhemmat lapset (7–5 -vuotiaat) tarvitsevat opetustoimen palveluita, myös harrastus- ja vapaa-ajanvieton palvelujen kysyntä kasvaa iän myötä. Vanhusten kohdalla puolestaan korostuvat erilaisten hoito- ja hoivapalvelujen tarve (kodinhoitoapu, asumispalvelut, laitoshoido).

Uuden kylän ensimmäisinä vuosina sosiaali- ja terveystoimen palvelujen kysyntä painottuu lasten päivähoitoon ja kaikkien asukkaiden tarvitsemien terveydenhoidon palveluihin. Näiden palvelujen järjestämisestä kunnalle syntyy käytötalouden menoa, jonka suuruus riippuu pitkälti paikkakunnan olosuhteista. Menojen ja tulojen laskennassa on otettava huomioon kaksi tekijää:

- Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestäminen on kunnan lakisäätöinen velvollisuus, joista syntyviin kustannuksiin kunta saa valtionosuutta. Kunnan samaa valtionosuus määräytyy laskennallisten kustannusten ja kunnan omarahoitusosuuden erotuksena.

- Palvelujen järjestämisestä aiheutuvat todelliset kustannukset kunnalle voivat olla seuraavassa taulukossa esitettyjä laskennallisia kustannuksia pienemmät tai suuremmat. Laskennalliset kustannukset ja samoin myös kunnalle syntyvät todelliset menot ovat voimakkaasti ikäsidonnaisia.

Taulukko 3. Sosiaali- ja terveystoimen valtionosuuden perustana olevat laskennalliset kustannukset ja kunnan omarahoitussuosuu vuonna 2005 (Kallio (1998), s 25).

	0-6 v.	7-64 v.	65-74 v.	75-84 v.	85 v.	Oma- rahoitus- osuus
Sosiaalitoimi	4 565,92	322,70	596,87	3 646,02	10 186,49	1 525,44
Terveydenhoito	559,76	636,69	1 508,69	2 909,80	5 051,62	
Yhteensä	5 125,68	959,39	2 105,56	6 555,82	15 238,11	
Uudet asukkaat	60	140	0	0	0	

Muut laskennallisiin kustannuksiin lisäävästi vaikuttavat tekijät ovat kuntakoh-
taisia, joten niitä ei tässä yhteydessä voida ottaa huomioon. Tällaisia muita tekijöitä valtionosuuden huomioimisessa ovat työssäkäynti, työttömyys, sairastavuus. Näillä lähtötiedoilla nk. täyden vuoden laskennalliseksi sosiaali- ja terveystoimen menojen lisäykseksi saadaan 441 855 euroa. Tästä laskennallisesta lisäyksestä valtio maksaa parin vuoden viiveellä 136 767 euroa, joka saadaan vähentämällä laskennallisista kustannuksista kunnan omarahoitussuosuu.

Kunnalle syntyvät todelliset kustannukset (erotuksena laskennallisista) riippuvat palvelujen järjestämistavoista ja ne voivat olla joko laskennallisia kustannuksia suuremmat tai pienemmät. Menojen suuruutta arvioitaessa lähtökohtana

käytetään taulukossa 3 esitettyjä laskennallisia kustannuksia. Sen mukaan 0-6-vuotiaista lasta kohti menoja tulisi 5 126 euroa vuodessa. Menojen taso johtuu pitkälti päivähoiton palveluista, jotka tässä tapauksessa toteutetaan yhteisöllisesti uuden kylän toimesta. Päivähoiton palvelujen järjestämisestä ei siis synny kunnalle lainkaan menoja. Tästä syystä todellisten menojen tasoksi 0-6-vuotiaista uuden kylän lasta kohti arvioidaan noin 1 025 euroa (ts. laskennallisista kustannuksista vähennetään päivähoiton osuus). Lisäksi asukkaat ovat muuton jälkeisinä vuosina keskimääräistä terveempiä ja tarvitsevat normaalia vähemmän sosiaalitoimen ja terveydenhuollon palveluja. Todelliseksi menoiksi 7-64-vuotiaista uuden kylän asukasta kohti arvioidaan 85 % laskennallisista kustannuksista. Näillä oletuksilla ja seuraavassa taulukossa esitetyillä asukaskohtaisilla menoilla kunnalle aiheutuviksi nk. täyden vuoden (t+3v) kustannuksiksi saadaan 175 676 euroa.

Taulukko 4. Uuden kylän asukkaista kunnalle syntyvät menot

	0-6 v.	7-64 v.	Menojen muutos yhteensä
Menot, €/ikr-as.	1 025,14	815,48	
Uudet asukkaat	60	140	
Menot, €	61 508	114 167	175 676

Sosiaali- ja terveystoimen valtionosuus määräytyy laskennallisten ikäryhmittäisten kustannusten ja kunnan omarahoitussuosuu perusteella. Edellä kuvatun valtionosuuslaskelman mukaan sijaintikunta saa valtionosuutta uuden kylän asukkaista 136 767 euroa (= valtionosuuden lisäys). Kunnalle tulevat todelliset kustannukset ovat yhteisöllisestä päivähoitoratkaisusta johtuen huomattavasti laskennallisia kustannuksia pienemmät eli 175 676 euroa. Laskelman kriittisenä oletuksena on nimenomaan se, ettei kunnalle tule lainkaan menoja päivähoiton järjestämisestä. Lisäksi edellä tuloksissa on otettava huomioon se, ettei kylään oleteta syntyvän muuton jälkeisinä vuosina uusia lapsia.

4. Vaikutukset sivistystoimen palvelujen tarpeisiin ja niistä aiheutuvat laskennalliset nettomenojen muutokset sijaintikunnalle.

Uuden kylän aiheuttama opetustoimen palvelujen kysynnän lisäys kohdistuu peruskoulun ala-asteelle. Tavoitteena on saada kylälle yksityinen koulu, josta koulun ylläpitäjälle oletetaan tulevan normaalihinnan mukainen valtionrahoitus. Yksityinen koulu ei lisää kunnan menoja. Periaatteessa kunnan valtionosuus sivistystoimeen saadaan, kun kunnan ylläpitämän toiminnan laskennallista kustannuksista vähennetään asukaskohtainen kunnan omarahoitusosuus. Oletuksena oleva yksityinen peruskoulu ei lisää kunnan menoja. Muiden sivistystoimen palvelujen kohdalla saadaan yksikköhintoja soveltaen seuraavan taulukon mukainen laskelma.

Taulukko 5. Sivistystoimen (opetus ja kulttuuri) menojen ja valtionosuuden muutos vuoden 2005 tilanteessa (Suomen Kuntaliitto. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus, vuonna 2005).

Muut sivistystoimen palvelut	Valtionosuuden perustana oleva yksikköhinta 2005, €/asukas	Kunnan omarahoitus 2005, €/asukas
• kirjasto	44,23	
• nuorisotyö	12,5	
• liikunta	10,8	
• kulttuuritoimi	4,2	
Yhteensä	71,73	608,09

	Euroa
Laskennallinen menojen lisäys (+200 as.)	14 346
Omarahoitusosuuden lisäys (+200 as.)	121 618
Valtionosuuden vähennys (=nettomeno)	-107 272

Asukasluvun lisääntyminen 200 hengellä nostaa sivistystoimen tehtäväalueella olevaa kunnan omarahoitusosuutta, joka määräytyy euroa/asukas-periaatteen mukaan. Vuonna 2005 kunnan omarahoitusosuus oli noin 608 euroa asukasta kohti. Joten 200 asukkaan lisäys nostaa sijaintikunnan maksettavaksi tulevaa laskennallista omarahoitusosuutta 121 618 eurolla. Ja kun muun sivistystoimen laskennallinen menolisäys on 14 346 euroa (200 x 71,73), tulee kunnan valtionosuustappioksi 107 272 euroa. Tämä tappio voidaan tietyn edellytyksin katsoa johtuvaksi uuden kylän aiheuttamasta asukasluvun lisääksestä.

5. Yleisen valtionosuus, sen perusosan muutos

Yleisen valtionosuuden perusosa vuonna 2005 oli 27,32 euroa asukasta kohti. Tätä lukua käytetään peruslukuna, jolla kerrotaan uuden kylän aiheuttama asukasluvun lisäys. Kertolaskun tuloksena on tulomuutosta johtuva valtionosuuden muutos. Muita yleisen valtionosuuden kuntakohtaisia perusteita ei voida ottaa huomioon (kaksikielisyys, saaristo, liikenteen taajamalisä, syrjäisyys ja valtionosuuksien leikkaukset).

	Asukkaiden lisäys	Perusosa, €/asukas	Perusosan lisäys, €
Yleinen valtionosuus	200	27,32	5 464

Laskentamallin tekijöistä sen vaikutus lopputulokseen on kaikkein pienin. Laskelman mukaan 200 asukkaan tulomuutto lisää kunnan saamaa yleistä valtionosuutta 5 464 eurolla.

6. Yhteenveto uuden kylän toteutumisen kunnallistaloudellisista vaikutuksista

Kirjoituksessa on tarkasteltu yleisellä tasolla uuden kylän perustamisesta – ts. hankkeen toteutumisen jälkeen – sijaintikunnalle aiheutuvia vuosittaisia meno- ja tulomuutoksia. Laskelmissa on otettu huomioon ainoastaan seuraavassa taulukossa esitetyt meno- ja tuloerät. Muun muassa kaikki välilliset vaikutukset on jätetty pois tarkastelusta.

Taulukko 6. Yhteenveto uuden kylän aikaansaamista kunnan käyttötalouteen kohdistuvista vaikutuksista tilanteessa, jossa kaikki vuosittaiset vaikutukset ovat realisoituneet (t+3v)

	Tulojen muutos	Menojen muutos	Netto- muutos
Kunnallisvero	333 000		
Kiinteistövero	12 600		
Sosiaali- ja terveystoimen valtionosuus	136 767		
Sosiaali- ja terveystoimen menot		175 676	
Sivistystoimen nettomeno		107 272	
Yleinen valtionosuus, perusosuus	5 464		
Yhteensä	487 831	282 948	204 884

Laskelman mukaan tulojen lisäys on suurempi kuin vastaava menojen lisäys. Siis yhden vuoden poikkileikkaustilanteessa, jossa kaikki käyttötalouden lyhyen aikavälin vaikutukset ovat realisoituneet, vaikutus kuntatalouteen on selvästi positiivinen.

Laskelman tulos on muutoksen suuntaa osoittava ja tulkinnassa on huomioitava siinä tehdyt oletukset, jotka suoritetun herkkyysohjauksen perusteella vaikuttavat oleellisesti lopputulokseen.

Keskeisiä huomioitavia asioita ovat seuraavat:

- Verotulojen kohdalla ratkaisevaa on veronmaksajien lukumäärän lisäys sekä heidän keskimääräiset veronalaiset tulonsa. Jos uusia veronmaksajia on 10 vähemmän, laskelman positiivinen lopputulos pienentyisi 149 400 euroon.
- Muuttovuoden (t0) jälkeen kylään muuttaneille ei oletuksen jälkeen synny lapsia. Pienten lasten määrän lisääntyminen muuttaisi sosiaali- ja terveystoimen laskennallisia menoja ja kunnan omahoitosuutta. Yleisesti voidaan todeta, että nuorten ja työiässä olevien tulomuutto lisää nykyisen valtionosuusjärjestelmän johdosta palveluiden järjestämisestä kunnan rahoitettavaksi jäävää nettorasitusta.
- Sosiaali- ja terveystoimen palveluiden järjestämisestä kunnalle syntyvinä todellisinä menoina käytettiin valtionosuuden perustana olevia ikäryhmittäisiä laskennallisia kustannuksia huomattavasti pienempiä lukuja. Perusteluna ovat päivähoiton yksityinen ja/tai yhteisöllinen toteutus uuden kylän toimesta sekä uusien asukkaiden keskimääräistä pienempi muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve.

Herkkyystarkastelun perusteella voidaan sanoa, että kunnallistalouden näkökulmasta uusien asukkaiden ja uuden kylän toteuttamisessa oleellisia kohtia ovat seuraavat:

- 1) Kuinka monta uutta veronmaksajaa kuntaan muuttaa ja mitkä ovat heidän veronalaiset tulonsa kunnallisverotuksessa vähennysten jälkeen.

- 2) Kuinka paljon uudet asukkaat tarvitsevat kunnan vastuulla olevia sosiaali- ja terveystoimen palveluja ja miten taloudellisesti kunta on järjestänyt sosiaali- ja terveyspalvelujensa tarjonnan.
- 3) Toteutuvatko edellä mainitut päivähoidon ja peruskoulun ala-asteen yhteisölliset ratkaisut niin, ettei niistä aiheudu lainkaan kunnalle menoja.

Edellä kuvatuilla oletuksilla ja laskelmissa käytetyillä meno- ja tuloperusteilla uuden kylän toteutusmalli on sijaintikunnalle taloudellisesti erittäin edullinen. Laskelma kuvaa sellaisen vuoden poikkileikkaustulosta, jossa kaikki kirjoituksessa kuvatut käyttötalouden meno- ja tulovaikutukset ovat realisoituneet.

Lähdekirjallisuus:

Kallio, Olavi. Kuntiin kohdistuva hyvinvointipalvelujen kysyntä. TAJU, Tampereen yliopiston julkaisujen myynti. Tampere 1998

Kallio, Olavi – Meklin, Pentti – Siitonen, Pentti – Martikainen, Juha-Pekka. Muutoliike ja kuntatalous. Suomen Kuntaliitto. Helsinki 2001

Suomen Kuntaliitto. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus (www.kunnat.net - Kuntatalous - Valtionosuudet - Valtionosuudet vuonna 2005 - Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus)

Suomen Kuntaliitto. Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus. (www.kunnat.net - Kuntatalous - Valtionosuudet - Valtionosuudet vuonna 2005 - Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus)

9.4 Uusi kylä –ajatus ja sen vaikutukset rakennuskustannuksiin

Varsin skeptisesti suhtautuvat arvostelijat ottavat seuraavaksi esille Uusi kylä –ajatuksen mukaiset talojen rakennuskustannukset. On totta, että jos 30 talon ”rypäle” rakennetaan taajama-alueelle, vaikka kasvukeskukseen, niin jo pelkästään 20-30 hehtaarin maan hankinta vie ajatukselta uutuudenviehätyksen, käytännössä pohjan pois, hinta nousee pilviin ja taloista tulee juuri niitä, mistä arvostelija Uusi kylä –ajatusta parjasi.

Uusi kylä –ajatuksen mukaisen kylän tulisikin sijoittua kunnan maalle tai siten, että kunta ostaa ensin maan yksityiseltä ja mahdollistaa alueen kaavoittamisen, kaavoittaa itse tai antaa sen kylän palkkaamien asiantuntijoiden tehtäväksi, kuitenkin siten, koska kaavoituksesta kunnassa vastaa kunta, että kunta hyväksyy luottamuselimissään suunnitellun kaavan.

Uusi kylä –ajatus lähtee siitä, että kylä suunnitellaan yhdenmukaiseksi, arkkitehtonisesti korkeatasoiseksi. Kylä koostuu aiemmin kerrotuista elementeistä sekä yhteisestä vesihuollosta, jätehuollosta, kylätalosta, rantasaunasta jne. Kysyin johtavilta keskisuomalaisilta rakennusalan yrityksiltä, mitä maksaa keskimääriin tasokkaan noin 150 neliön omakotitalon rakentaminen, mitä maksaa LVI-, sähkö- ja maansiirtotyöt. En kysynyt euroina, vaan pyysin laskemaan yhden tasokkaan talon hinnan ja sitten vaihtoehtona 30 yhtä aikaa rakennettavan talorypälään taloa kohden syntyvät kulut:

Valitsin rakennusalan liikkeiksi: Maansiirto Rikamat OY:n Jyväskylästä, Ähtärin Vesi- ja Lämpö Oy:n sekä Jyväskylän Sähkö- ja Tele Oy:n. Talopakettien hinnan muutosta kysyin Herrala-taloilta ja Kontio-tuotteelta.

Jätevesiasiat ovat hyvin tärkeitä haja-asutusalueelle, runkoviemärin ulkopuolelle rakennettaessa. Ratkaisuja on monta, mutta kun kyseessä on järven tuntumaan rakentaminen, niin toimivuus on ensimmäinen edellytys. Tässä tapauksessa ei enää voida käyttää ”pielavetisratkaisuja”! Kävin Pomiltekin tehtaalla Il-

majoella ja tutustuin Uponorin puhdistusratkaisuihin. Katsokaa oheista koostetta ja alkää sitten enää ihmetellä, miksi Uusi kylä –ajatus synnyttää tasokkaan järven rantaan sijoittuvan edullisten talojen kylän. Jos vieläkin emmitte, niin miettikää, kuuluttekko tekin siihen ryhmään, mistä tämä koko kirja kertoo.

Vierellä saadut arviot ovat syntyneet suuntaa antavina ja osoittavat edellä mainittujen osioiden kohdalla synergiaetujen vaikutuksen hinnanalennuksena olevan 30 000 euron luokkaa taloa kohden. Kun on tosi kysymyksessä, niin luvut ovat jotain muuta. Asiantuntevalla projektin johtamisella, mihin oleellisesti kuuluu vaihtoehtojen etsiminen ja kilpailutus, saavutetaan 50 000 euron alennus yksinrakentamiseen verrattuna. Ei siis ihan mitätön vaikutus ja juuri sellaisesta, mitä itse kukin haluaa.

Maansiirtotyöt

Kaivinkone- ja Maansiirto Rikamat Oy
Rakennusinsinööri Esa Kankkunen
Esimerkkilaskelma:

Yksi talo: ilman pihatöitä ja istutuksia, laatoituksia: 16 000 eur (sis. alv)

30 taloa: 12 000 eur (sis. alv) eli alennus 25%

Mahdollista on, että ero on suurempi. Jos maat (esim. kivet, kannot) voidaan käyttää määrällään täyttöön ja toisaalta hiekkanotto voi tapahtua kohtuumatkan päästä, on tällä vaikutusta 30 talon eduksi. 25 %:n alennus on laskennallinen ja tapauskohtainen.

Sähkötyöt

Jyväskylän Sähkö- ja Tele Oy
Asennuspäällikkö Markku Hyöty

Oleellista on, minkä tasoinen ja mikä lämmitys. Jos otetaan esimerkiksi noin 150 neliön normaalit tasokkaat talot, niin 30 talon tapauksessa päästään noin 20%:n talokohtaiseen alennukseen.

Talopakettit

Herrala-Talot

Myyntijohtaja Kimmo Norojärvi

Jos kysymyksessä ovat tasokkaat noin 150 neliön omakotitalot ja näistä kohtuullinen määrä malleja (esim. kolme - neljä eri mallia), niin hinnanpudotus mentäessä yhdestä talopakettista (60000 eur) noin 30 talopakettiin on siinä 5-8%.

Kontio-Tuote

Toimitusjohtaja Jalo Poijula

Kontio-Tuote on yhdessä Honkarakenteen kanssa maailman suurimpia hirsitalojen valmistajia. Kontio-hirsitalon kohdalla hinta putoaa mentäessä yhden talon talopakettin hinnasta 30 talon yhteistilaukseen siinä 10%.

LVI-työt

Ähtärin Vesi- ja Lämpö Oy

Toimiston johtaja Timo Ohra-aho

Asian selvittäminen on selkeää matematiikkaa, toteaa toimiston johtaja Timo Ohra-aho. Jos otamme yhden tasokkaan omakotitalon LVI-rakennuskulujen rinnalle esim. 10 yhtä aikaa rakennettavan omakotitalon kulut ja kyseessä on sama LVI-liike, niin 10 talon rakentaminen yhtä aikaa tuo kullekin 10 talolle kutakuinkin 40% alennuksen yhden talon LVI-rakennushintoihin. Jos taas rakennetaan 30 taloa yhtä aikaa, niin alennus on siinä 50%:n luokkaa. – Tämä on sitä suuruuden tai paljouden ekonomiaa, eli mitä enemmän tilaat, mitä enemmän ostat tai teetät, niin sitä suurempi alennus on ja tässä tapauksessa varsin mittava!

Jäteveden puhdistus

(haja-asutusalueella, runkoviemäriä ei saatavilla)

K-Rauta-Tourutorni, Jyväskylä

LVI-osasto, Jarkko Korhonen

Asiantuntijan ehdotus vaihtoehtoista oli yhden perheen talolle ns. Panospuhdistamo Uponor 7. Tämän tiukka hinta ilman asennusta on 7344 eur.

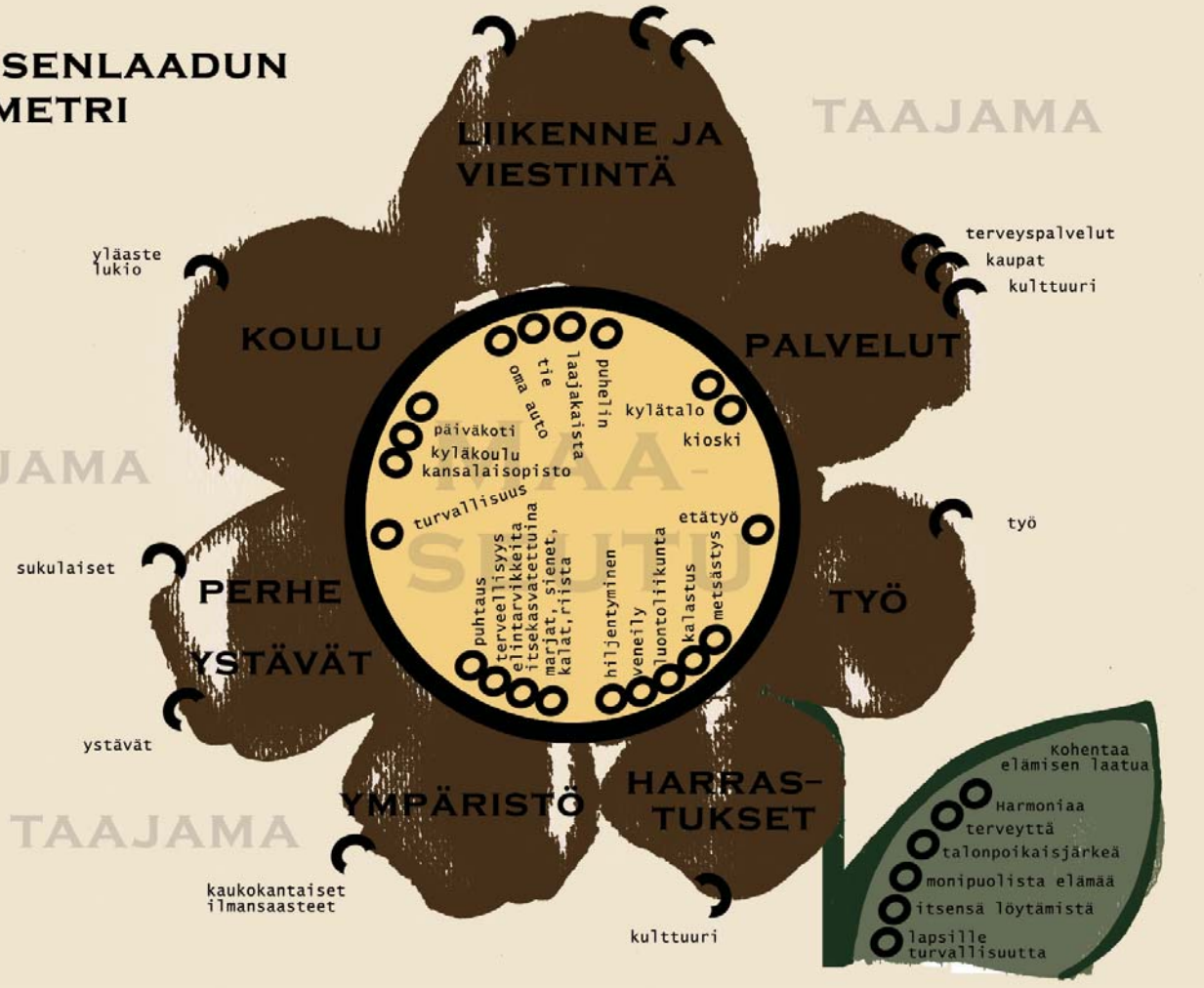
Uusi kylä-ajatus koskee 30 talon rakentamista lähelle järven rantaa rypälemuotoisesti eli yhtä aikaa. Ilmajokelainen Pomiltek on maamme suurempien pienpuhdistamoiden eliittiä. Toimitusjohtaja Aulis Hahtola antoi noin 20 ha:n alueella sijaitseville 30 talon eli noin 200 hengen pienpuhdistamolle hinnan asennuksineen. Tämä liikkuu hintaluokassa 100 000 euroa, ehkä hiukan alle. Tuloksena syntyy puhdasta, järveen johdettavaa vettä.

Toimint hinta

Noin 20 hehtaaria, mistä vain 100-200 metriä järven rantaa on hinnaltaan kork. 150 000 eur. Sen sijaan yhden talon noin 3000 –50000 neliön järvenrantatontti on hinnaltaan siinä 15000-20000 eur.

ELÄMISENLAADUN BAROMETRI

TAAJAMA

9.5 Elämisenlaadun barometri

Tässä kirjassa käytetty sanapari Uusi kylä on aina tarkoittanut työnimeä Uusi kylä -ajatukselle ja sen mukaan rakennetulle kylälle. Kun joku synnyttää uutta, niin eipä sitä muuten voi syntyä, ellei ajattelija ole idealisti. Uusi kylä -ajatus synnyttää kylän, mikä voi olla, olisi jopa toivottavaa, osa perinteistä kyläyhteisöä. Uusi kylä tuo uuden elämän kylälle.

Uusi kylä ei vain ole yöpymispaikka, ei vain asuinpaikka, vaan on uusi elämäntapa, mitä oheinen elämisenlaadun barometri kuvatkoon. Tämä Elina-Maria Leppäahon kukkanen on selkeä väline kokonaisuuden ymmärtämiselle. Elina-Marian kukka koostuu seitsemästä terälehdestä, liikenne ja viestintä, koulu, mihin voidaan liittää myös päiväkotit, perhe ja ystävät, ympäristö, harrastukset, työ sekä palvelut. Olemme tottuneet ajattelemaan, että kaupunki on kaikein keskipiste.

Tässä barometrissä kukan ytimen muodostaa maaseutu ja kukan ympäristön kaupunki taajamineen. Liikenne ja viestintä on koko kylän avain, tie onnistumiseen. Tämän vuoksi juuri tämä kukan terälehti on muita kookkaampi. Ilman viestintää, laajakaistayhteyksiä, puhelinta ei elämä, uusi elämä voi onnistua. Niin ikään kyläasumiselle välttämättömiä ovat teiden kunto ja oma auto. Lähinnä viestintää ja liikennettä kylän onnistumisen indikaattoreja ovat koulu ja palvelut. Kyläkoulu on lähikoulu, missä lapsi voi käydä ala-asteensa. Kyläkoulu voi toimia kylätalossa, missä niin ikään on päiväkotit. Sen sijaan yläasteelle ja lukioon nuori menee kylän ulkopuolelle kuntataajamaan tai jopa kaupunkiin. Iltaisin kylätalossa toimii kansalaisopisto erilaisine opintopiireineen. Palvelun terälehti kertoo, että kylässä on ainakin kylätalo ja kyläkiosk, ehkä muitakin palveluja, ehkä leipomo, puutarha jne. Terveyspalvelut, kauppa ja kulttuurierinnat pääosin sijaitsevat kylän ulkopuolella kuntataajamassa tai kaupungissa.

Kun katsomme kukkasta edelleen, niin huomaamme seuraavalla tasolla hyvin tärkeän parin: kodin ja ystävät sekä työn. Ilman näitä emme voi elää. Kylä tarjo-

aa ystäviä, ehkä sukulaisiakin, mutta suuremmaksi osaksi sukuloiminen tapahtuu kylän ulkopuolella. Työ voi olla fyysisesti kylässä, se voi olla etätöitä (kts. luku 7.), mutta pääosin suurin osa vanhemmista käy töissä kylän ulkopuolella kuntataajamassa, kaupungissa, kasvukeskuksessa.

Kaksi viimeistä terälehteä ovat ns. hyvinvoinnin ilmentäjiä tai hyvinolon tuojia. Ympäristö kylässä ja sen ympärillä on puhdas ja on koko kylän elinvoima. Olipa kylä missä päin Suomea tahansa, kylä ei voi välttyä kutsumattomilta vierailta, kaukovierailta, kaukokantaaisilta saasteilta, mitkä ilmaitse kulkeutuvat myös kylään. Ilman harrastuksia elämämme on varsin harmaata. Kylä tarjoaa oman kylätalonsa, rantasaunansa, pallokenttensä, uimarantansa, läheisen järven ja koko ympäröivän luonnon kautta lähes rajattomasti harrastusmahdollisuuksia, hyötyliikuntaa ja kulttuuria kylätalossa hyvin moninaisissa muodoissa jne.

Kukkasen lehti kertoo yhteenvedon koko Uusi kylä -ajatuksen päämäärän: Uusi kylä on itse kunkin harmonian tuoja, synnyttää raikkaassa ilmassa terveyttä ja elämänvireyttä, luo sosiaalisia kontakteja, mahdollistaa kateissa olleen talonpoikaishjärjen löytymisen, on avain omaan itseemme ja tätä kautta synnyttää turvallisuutta ja onnellisuutta omissa ja kylän lapsissa. Uusi kylä on onnellinen kylä, missä vaikeudet ovat voimanolaitteita, koska Uuden kylän asujaimisto on muuttanut kylään tietoisena siitä, millainen elämä on edessä.

9.6 Uusi kylä on nyt paketissa

Uusi kylä on nyt mielessäsi. Se on voinut raivostuttaa, ihastuttaa, synnyttää uusia ajatuksia, on voinut poikia kehittäviä korjaavia mielipiteitä. Näin teki Uusi kylä -työkin tekijälleen. Uusi kylä olisi toteutettavissa, mutta kaikki ei vielä ole valmista. Tämän totesimme Korpikirjastolla, kun mukana asiantuntijoina olivat ympäristöministeriön yliarkkitehti Anne Jarva, Keski-Suomen ympäristökeskuksen maankäyttöpäällikkö Pirjo Honkanen, aluearkkitehti Aulikki Graf, Petäjäveden kunnanjohtaja Teppo Sirniö, Vesuri ryhmä ry:n pitkäaikainen toiminnanjohtaja Tarja Uusipaasto, joka tämän kirjan julkaisun aikaan on jo uusissa ympyröissä, on kyläyrittäjänä pitämällä aivan Alppimaisemissa Jämsän Himosrinteiden edessä perinneravintolaa. Neuvonpidon kokoonkutsujana toimi Ilari Kotimäki. Yhtä mieltä ryhmä oli. Toteutuakseen jouheasti maahan on luotava oikeusvaikutteinen kyläkaava. Tällaista lainsäädäntöämme ei tunne. Ajatus itää ja edellä mainitut yliarkkitehti Anne Jarva, aluearkkitehti Aulikki Graf, kunnanjohtaja Teppo Sirniö lupautuivat jo asiantuntijaryhmään. Kun vielä maa- ja metsätalousministeriön yliarkkitehti Raija Seppänen ja Jyväskylän kaupunginarkkitehti Ilkka Halinen ovat innostuneet asiasta, niin Uusi kylä -projektin jälkeen on synnyttävä tämä edellä mainittu oikeusvaikutteinen kyläkaava, jotta maaseudun täysimittainen rakentaminen pääsee alkamaan.

Sunnuntai-illan huumaa – puhaltamalla sen sammutimme!

Pikku-Matin autosta on kumi puhjennut, purukumilla me paikkaamme sen. Näin laulelin sunnuntai-iltana, kun kaikki oli ohi, mennyttä painajainen, mitä ei saa tapahtua, mutta kun vain sattui.

Olin tulossa Petäjävedeltä katsastamasta kyliä. Auto, vanha passatti, kulki taisesti, kävi jopa niin hyvin, että saatoin ajatella, että kyllä se autoonkin sopii, nimittäin se, että vanhana vertyy. Pian näkyivät jo Keuruun valot, tuli vastaan jo Jukojärven tienhaara. Olipa kaunista, oli niin puhtaista tuo uusi lumi puiden oksilla ja kun vielä oli lähes täyskuu, niin kyllä siinä mieli lepäsi, auto kehräsi eteenpäin. Shellillä oli vilskettä, vaikka oli sunnuntai-ilta. Kun auto kulki, eikä väsymykään vaivannut, en poikennut kahville.

Olin jo liikenneympyröissä ja nekin loistivat. Mikähän minua vaivaa, ehdin jo ajatella, taidan pitää tästä kaupungista, kumma mies! Toinen ympyrä oli liukas, mutta passatti totteli ratinpyörittäjää. Väinönmarketin kauppahumu oli jo hiljentynyt. Mikähän tuo Terva oikein on, tienviitta kertonee varmaan siitä, että tervaaikin on Keuruulla poltettu, milloin lie viimeksi? Mutta sitten auton nokan alta tulee savua. Katson lämpömittariin, on ihan normaali. Ajan sivuun Lomahotellin tienhaaran jälkeiselle levennykselle ja avaan konepellin. En tiedä, olisiko näin saanut tehdä, mutta tein kuitenkin. Siinä kävi juuri niin kuin pelkäsinkin. Monia ongelmia on eteen tullut, ei tällaista, mutta nyt konehuone on tulossa.

Muistan kai jostain infoiskusta, että tuli pitää tukehduttaa. Mutta mistäs nyt viltin löydän, ai onhan minulla paketissa uusi shaali, mutta en raaski, enkä ehdi avata pakettia. Yritän sammuttaa liekkejä karvareuhkalla, aidolla Fredrikssonilla, mutta eihän hattua ole sammuttamiseen tehty. Eipä sammu. On ne kummia nuo autoilijat, eivät reagoi mitenkään, vaikka auto on tulossa, ohi painavat. Eivät edes naiset pysähdy? Mutta mitäs pikkupoikana tehtiin, kun jokin oli vial-

la: tietysti puhallettiin. Ja nyt sitten iso mies puhalsi, minkä keuhkoista lähti. Se taitaa toimia? Toinen puoli moottoria ei enää ole tulossa, vaan savuaa ja pian kaikki liekit katoavat. En voi uskoa silmiäni, jotka ovat savun vaikutuksesta vetiset, en voi uskoa korviani, enkä keuhkojani. On siitä varmaan jotain hyötyä, ettei ole tullut tupakkia tupruteltua kertaakaan.

Kaasuttajan bensaletku oli löystynyt, laski polttoainetta moottorin päälle ja siitä oli syntyä sen tarinan, siis passatin, loppu. Kai jossain vaiheessa sekunninkymmenyksen ajattelinkin, että antaa palaa, en riskeeraa terveyttäni. Nyt puhalsin ja varmasti hengitin hiilivetyjä ja muita sopimattomia kaasuja, mutta olen hengissä ja autokin on tolpillaan. Jäähdyttelin moottoria 10 asteen pakkasessa puolisen tuntia, kiristin bensaletkun ja suuntasin kohti Pihlajaveden korpea. En osaa laulaa, mutta nyt oli laulun paikka. Pikku-Matin autosta on kumi puhjennut, purukumilla me paikkaamme sen.

Joka päivä on uusi, joka päivä on eri päivä, joka päivä ei ole sitä, mitä me sanomme, se on jotain muuta, on juuri sitä, mitä emme voi sanoa ääneen, on sitä, mitä pelkäämme, mitä emme uskalla kohdata. Elämä on seikkailu, arvaamaton juoksu tuntemattomaan, mielenkiintoinen vaellus, tutkimusmatka omaan itseemme, jos vain uskallamme avata oven ja huutaa: Tervetuloa telkät, tervetuloa joutsenet, otso ja susihukat, tervetuloa kevät, tervetuloa elämä, maaseutu on arvokas omaisuutemme. Me voimme pelastaa esi-isiamme perinnön, jos haluamme. Kuitenkaan mitään ei tapahdu ihmettelemällä ja vain odottamalla.

Maalaus: J. Beggolin

*Et itkeä saa, Argentiina.
En sinusta luovu koskaan.
Jos sorruin moniin mielettömyyksiin,
sanani pidin, sanani pidin.
Voit luottaa minuun, voit luottaa minuun.*

*Mitä rikkauteen tulee ja maineeseen,
tahtomattani ne sain.
Vaikka niitä vain näytinkin janoavan,
ne vievät harhaan,
eivät mitään anna, lupaavat vain.*

*Nyt vasta sain tarkoituksen,
vastaathan rakkauteeni.*

Tämä Andrew Lloyd-Webber:n sävel ja Pentti Saaritsan (suom.) sanat kertokoon tunteesta, voimasta ja peräänantamattomuudesta. Maaseutu, sinä selviydyt, jos jaksat uskoa muutoksiin, et lupauksiin ja jaksat olla rehellinen itsellesi ja sille, mitä olet.

Katson edessäni sädehtiviä, häikäisevän valloittavia, kuunvalossa loistavia tähtösiä valkoisilla notkuvilla puidenoksilla. Ajan läpi lumisen erämaan, läpi asumattoman metsän korpeen, missä tiellä ei näy auton renkaiden kuvioita, ei ihmisen jalanjälkeä, ainoastaan jänöjussien taaperrusta, ketturepolaisen hiiviskelyä. Minä saavun maailmaani, saavun kotiin ja avaan tietokoneeni, kun kello on jo yli puolen yön. Luen huomiset, siis tämän päivän perjantain, uutiset Keskisuomalaisista. Näen värikkään lehden, luen vain uutisotsikot. Katson tasokkaita valokuvia ja mielessäni soi laulun sanoma, ajatus: Katson maalaismaisemaa ja ... Minä hymyilen.

Tämä kirja kuvaa maaseutua, elämisen vaikeutta ja ennen kaikkea sitä, miksei maaseudun anneta elää. Tämä kirja on varsin paradoksaalinen, on kaunis, mutta niin pelottava. Moni on valmis sanomaan, etteihän nyt noin, ei saa pilkata, elämä, politiikkakin, on vakava asia. Näin on. Tämä kirja avaa silmiä sille, miksi kyläkouluja lopetetaan, miksi perheiden ei sallita löytävän onneaan taajamien ulkopuolella, miksi maatalon isäntä toisensa jälkeen panee pillinsä pussiin ja matkaa kaupunkiin.

Tämän kirjan kirjoittaja Ilari Kotimäki on kemisti ja asuu Pihlajavedellä Keuruun ja Ähtärin välisessä korvessa. Mies perusti maailman ainoan Korpikirjaston, synnytti Karansalmen kylätalon-taukopaikan, rakentaa nyt konserttitaloa keskelle kaunista luotoa, on mahdollistanut parempia yhteyksiä maalle, loi langattoman laajakaistapilotin Pihlajavedelle, on nyt johtamassa maailmanpilottia, laajakaistayhteyttä juniin useaa eri teknologiaa yhdistämällä, Liikenne- ja viestintäministeriön, Viestintäviraston ja maailman suurimpien yritysten kanssa. Tämä kirja on Vesuri ryhmä ry:n julkaisema esiselvitys maalle muuton vaikeudesta, Uuden kylän ajatuksesta, realismista ja taloudellisista vaikutuksista kunnan talouteen.